

GLOSAR

losarul este elaborat avându-i în vedere pe destinatarii acestei ediții a *Bibliei de la Blaj* – un public mai larg, nu doar specialiști lingviști și istorici –, cu scopul de a contribui la înțelegerea textului, care, fiind unul tradus într-o epocă mai veche, se lasă descifrat cu dificultate astăzi. Acestui obiectiv și nu altuia, lingvistic, filologic, îi este subordonată conceperea glosarului, optându-se pentru această formulă de înregistrare a vocabularului, și nu pentru un indice exhaustiv, structurat în cazul fiecărui cuvânt după formele gramaticale atestate în text. Recunoaștem importanța și susținem necesitatea și a unui asemenea demers, pe care timpul nu ne-a mai permis să-l facem.

Ca metodologie, lucrarea noastră nu se înscrie întru totul în formula tradițională a glosarelor care însoțesc ediții ale scrierilor vechi, căci am recurs la îmbinarea procedeelelor specifice acestora cu altele folosite în elaborarea dicționarelor.

Excerptarea materialului lexical. Fișierul pe care se bazează glosarul este alcătuit din aproximativ 8000 de citate extrase din cărțile Bibliei. Prefața și rezumatele care precedă cărțile sau capitolele nu au intrat în atenția noastră, pentru că acestea, nefiind texte traduse, au alte caracteristici.

Lista de cuvinte. Așa cum se obișnuiește, am reținut termenii arhaici, populari, regionali, precum și semnificațiile deosebite ale unor cuvinte literare. Am inclus și câteva neologisme mai rare pentru epoca respectivă (*iconom, idropică, ipodrom*). Am lăsat la o parte cuvintele ce denumesc populații, locuitori etc., precum și cuvintele străine (grecești, ebraice, arameice), neadaptate fonetic limbii române (*amasenit 363/2, fortomin 687/1, gavis 451/2, masane 402/2, neelasa 458/1, nesa 458/1*).

Am lărgit însă sfera elementelor explicate, incluzând nu numai locuțiuni, expresii sau cuvinte compuse, ci și unele contexte mai largi, construcții sintactice deosebite și greu de descifrat, adesea rezultate prin calc lingvistic. Ele sunt tratate la cuvântul purtător al accentului semantic, putând fi și unul literar, care, în glosar, figurează doar în construcții (v. *încălzi, întra, laudă, pune, vreme, zi*) sau cu unele sensuri numai în construcții (*cale 1, pat 1, pleca 1, tare 2, umbla 1 – 4*). Formațiile acestea sunt menționate cel mai adesea din motive semantice, rar din considerente gramaticale (ex. *să cucerească ei, a părțini cuiva, a se pierde de la cineva*) sau pentru că, pur și simplu, exprimarea face mesajul de neînțeles (ex. *zeace mâini sânt mie întru împăratul, să nu asculte de meargerea căii norodului*), uneori definiția dată unui cuvânt fiind greu de acceptat ori aproape imposibil de formulat (*perit-au pomenirea lui cu sunet; unghie de diamant; scula-să-va floarea rădăcinii ei*). Am recurs la două modalități de înregistrare a acestor construcții sintactice: a) sub o formă tipică de dicționar, dacă au mai multe ocurențe sau dacă însăși alcătuirea lor permite să le considerăm specifice textelor religioase (v. *adormi, curat, grăsime, îndelungat, ureche*); b) exact în forma folosită de Samuil Micu (v. *izbândă, întări, întinde, picior, turnare*).

Pentru a nu crea lectorului probleme de înțeles sau pentru a semnală forme neînregistrate încă de dicționarele românești, am selectat pentru lista de cuvinte și unele variante (*măduhă, peag, preumbla, priatin, samfir, smaragd*).

Preocupați numai de aspecte semantice, în glosar nu am inclus cuvinte motivate doar morfologic, precum nu am făcut observații de această natură nici la cele incluse, cu toate că, din punctul de vedere al lingviștilor, asemenea informații prezintă interes. Pot apărea în citate, adesea cu bună intenție, dar rămân fără mențiuni speciale aspecte ca: pluralele *căsi (712/2), goli (743/1), mormânturi (404/1), sfezi (589/2)*, genitiv-dativede *călii (288/2), vălii (404/1)*, folosirea dativului în loc de acuzativ în *zioa mântuirii Ț-am ajutat; nu-și poate ajuta (790/2)*, forme flexionare ale verbelor (conjunctive) *să înceate (801/2), să nu întârziezi (806/2), să nu mânce (741/1), să mă omoară (741/1), să porceaze (753/2), să mă slobozesc (742/1)*, un verb impersonal *ploua* folosit personal *Voiu ploa peste o cetate, iară peste o cetate nu voiu ploa (711/2)*, exprimarea diatezei pasive prin reflexivul pasiv, situație foarte frecventă, *Cei trimiși de la ea s-au părăsit, că au trecut marea (562/2)*, și chiar a tranzitivului prin reflexivul pasiv *Era acolo o turmă mare de porci, ce să păștea în munci (61*/1)*.

Forma-titlu. Între a înregistra cuvintele cu forma în care sunt folosite în textul Bibliei și forma lor literară, am optat pentru prima alternativă, având în vedere publicul căruia îi este destinată lucrarea și care, pentru lămuriri, va merge de la text spre glosar. În consecință, cuvântul-titlu poate să apară și într-o variantă lexicală (= forma rezultată în urma unui accident fonetic: metateză, sincopă, epenteză, asimilare etc; ex. *benerică, direge, fimbrie, mulcomi, obiciuire, săbor, ticni*) sau într-una fonetică (= forma reprezentând particularitățile dialectale de pronunțare; ex. *îmbulzală, împărechea, lăpăda, peri, pregiur*). Deosebirea dintre cele două categorii de variante se face prin aceea că, în cazul celor

lexicale, am notat, după semnul egal, forma literară. Folosirea în titlu a formei literare la care să fie trimise apoi variantele, acestea trebuind să aibă poziția aparte în lista de cuvinte, ar fi mărit spațiul tipografic și asemenea procedeu credem că nu era necesar pentru ceea ce se urmărește prin ediția de față.

La cuvintele cu mai multe variante, acestea au fost menționate în paranteze rotunde, plasate fie înainte, fie după indicațiile gramaticale, în funcție de identitatea sau diferența acestora față de cele ale formei-titlu.

Conform unui principiu pe care ni l-am propus ca normă – de a consemna numai ceea ce este atestat în textul *Bibliei de la Blaj* – s-a ajuns, pe lângă situații în care ca titlu apare o variantă fonetică, și la situații în care, în cadrul unei familii de cuvinte, elementele componente să aibă forme-titlu diferite, chiar dacă e vorba de verb și abstractul său verbal sau de adjectivul provenit din participiu (v. *împrejur, împrejura – împregiurare; împotrivitoriu, împotrivnic – împrotiva, împrotivă; împestreală, împestritoriu – împiestrire – împistrit, împistritură*).

Formațiile fără prefixul *în-* (*albi, tâmpla, tinde*) și cele cu prefixul *a-* (*aleșui, amiroși, amistui, ascoate*) le-am considerat cuvinte distincte, nu variante ale perechilor lor cu/fără prefixele respective, dicționarele fiind inconsecvente în această problemă.

Formele pe care dicționarele le-au tratat ca grafii le-am analizat de la caz la caz, considerându-le grafii sau variante, în funcție și de etimologia lor (v. *s/z pizmă, răzvlăți, izmeni, mireasmă, năpraznă; i/î sili, stinge, sânge; e/ă necaz, răvărsare, neînțelepție*). La fel am procedat cu cazurile speciale pe care unele dicționare le consemnează ca variante, iar altele, drept cuvinte aparte (v. *baznă, împuta, vârtute*).

La adjective am precizat ambele forme, de masculin și feminin, refăcând fie una, fie alta, când a fost nevoie. În special, adjectivele terminate în *-tor* le-am notat întotdeauna în forma *-toriu, -oare*, așa cum apar cu consecvență în textul *Bibliei*.

Indicațiile gramaticale. Fiecărui cuvânt-titlu i s-a precizat clasa morfologică, de asemenea, variantelor, dar alte observații gramaticale (ex. la sg., la pl., numai la imperativ, despre...) apar sporadic, deoarece, neînregistrându-se toate ocurențele cuvintelor, constatările noastre ar putea fi lacunare.

La substantive am indicat genul, iar, când acesta a fost greu de stabilit, numai: subst. Remarcând frecvența folosire substantivală a adjectivelor precedate de articolul adjectival, am ținut să evidențiem acest fenomen după o paranteză rotundă cu indicația *substantivat*. La verbe am precizat conjugarea și diateza reflexivă când a fost cazul.

Valorile gramaticale diferite ale aceluiași cuvânt, dacă au fost atestate în text, sunt menționate toate la început și reluate diferențiat pe sensuri, înaintea definițiilor.

Definiția. Lucrarea noastră având în primul rând caracter de glosar, cuvintele incluse aici au fost explicate prin prisma sensului lor contextual, care se poate regăsi sau nu la nivelul limbii secolului al XVIII-lea.

Sensurile au fost definite prin perifraze și sinonime, cel mai adesea și prin lanț de sinonime, după binecunoscutele norme lexicografice. Ordonarea semnificațiilor respectă logica înlănțuirii acestora (reflectată și în dicționarele academice), iar la cuvintele cu mai multe valori gramaticale, ea s-a făcut după criteriul semantic sau după cel gramatical, conform opțiunii redactorului. N-am menționat sensurile literare, nici n-am făcut interpretări hermeneutice. Totuși, la unele cuvinte de importanță deosebită (*cap, față, inimă, mână, toiag*) am precizat simbolistica specială pe care o aveau în concepția poporului evreu din timpul Vechiului și Noului Testament. Acestea au în textul biblic o frecvență ridicată și un conținut semantic bogat, pe care am încercat să-l redăm, deși scopul principal urmărit ne-a obligat să nu depășim anumite limite grafice.

Chiar dacă originea și diacronia structurilor semantice nu a putut constitui un obiectiv al prezentului glosar, nu am neglijat utilizarea figurată a cuvintelor, fenomen ce abundă și în traducerea lui Samuil Micu. Am notat numai acele figurate care pun probleme de înțeles și le-am definit, fără vreo altă explicație, indiferent dacă sunt create pe teren românesc sau sunt calcuri (v. *acoperemânt, adăpa, bold, pârgă, sămânță, vifor*). Rar apare în fața unor citate indicația (Fig.) (v. *bate, legat, stare, vas, zdrumica*).

La variantele în situația de cuvânt-titlu, definiția a putut fi înlocuită printr-o simplă trimitere, prin semnul egal, la forma literară (v. *pantir, pogorâș, pogorâre, pogorî, presviteriu*), dar cel mai adesea, fiind vorba numai de unul dintre sensuri (*răzvlăți, scrâjnire, smult*) sau, frecvent, de mai multe sensuri

(v. *împrotivă, intrare, lature, oborî, rădica, soarte*) ale cuvântului polisemantic ori de cuvinte învechite, regionale (v. *ceapță, copce, mărunta, podină, statir*), am formulat și o definiție analitică.

Pentru ceea ce în literatura de specialitate se folosesc sintagmele „sens corupt”, „text obscur”, am recurs la forma: (Aici) (v. *duroare, ierta, îndelete, tundere, urî*).

Citatele. Lucrarea noastră nu se înscrie întru totul pe linia tradiției glosarelor și prin aceea că sensurile au fost ilustrate cu citate. În principiu, am ales un citat pentru fiecare sens, precizând pagina și coloana din original, după care urmează trimiteri cu cf. la alte ocurențe. Adesea însă a fost nevoie de mai multe citate pentru a exemplifica diferite aspecte semantice (nuanțe de sens, despărțite în cadrul definiției prin punct și virgulă; v. *cot, curat, mărire, mărturisi, scula, tăbări*), gramaticale (ex. reflexivul la verbele care sunt și tranzitive), lexicale (variante).

Acest glosar al *Bibliei de la Blaj* este o primă cercetare a lexicului, o serie de aspecte lingvistice neputând fi însă abordate aici, așa cum am arătat deja. Vocabularul este adecvat textului biblic și mai apropiat de limba literară actuală, comparativ cu prima tipăritură românească a Bibliei, apărută cu mai bine de o sută de ani înainte, *Biblia lui Șerban*. Pentru a susține afirmația, ni se pare edificatoare chiar și o succintă comparare a cuvintelor proprii limbii vechi din lista selectată de autorii volumului I *Genesis* din *Monumenta linguae dacoromanorum* (Iași, 1988) cu corespondențele lor din *Biblia de la Blaj*: *agru* – țarină; *arete* – berbece, *arete*; *arină* – nisip; *cura* – beli; *custa* – trăi, *viia*; *ima* – unge; *îngreca* – a lua în pânțele, *îngreca*; *posadnică* – țiiitoare; *pristav* – vestitoriu; *usnă* – margine, țarm, *usnă*; *zavistui* – pizmui; *fulăi* – jefui; *janc* – viță; *zbea* (despre apă) – scădea.

Realizarea unui studiu lingvistic aprofundat asupra lucrării lui Samuil Micu se impune ca necesară pentru istoria limbii literare românești și ca o datorie față de acest autor, spirit iluminist european remarcabil, ilustru reprezentant al mișcării catolice ardelenice, atât de importantă în cultura noastră.

ELENA COMȘULEA, VALENTINA ȘERBAN, SABINA TEIUȘ

ABREVIERI

adj. = adjectiv

adj. dem. = adjectiv demonstrativ

adj. interog.-rel. = adjectiv interogativ-relativ

adj. nehot. = adjectiv nehotărât

adv. = adverb

art. = articol; articulat

art. adj. = articol adjectival

cf. = confer

conj. = conjuncție

f. = feminin

fig. = figurat

interj. = interjecție

m. = masculin

n. = neutru

num. = numeral

num. card. = numeral cardinal

pl. = plural

prep. = prepoziție

pron. = pronume

pron. dem. = pronume demonstrativ

pron. neg. = pronume negativ

pron. nehot. = pronume nehotărât

pron. refl. = pronume reflexiv

s. = substantiv

sg. = singular

subst. = substantiv

v. = vezi

vb. = verb

A

a prep. În, cu. *Saul ținea a mână sulița.* 257/1. *De-a umăr = pe umăr. Au luat norodul aluatul său... legat în hainele sale de-a umăr.* 64/1.

abate vb. III. **1.** (și a se ~) A părăsi sau a face să părăsească o cale, o acțiune, o concepție etc. *Să nu să abată inimile noastre după idolii lor.* 306/2. *Pre acesta l-au abătut muierile ceale de alt neam.* 427/2. *A-l ~ cu vorba (pe cineva) = a-l atrage, a-l încânta. Și l-au abătut pre el cu multă vorbă, și cu lanțurile buzălor ei l-au tras pre el.* 522/2. **2.** (a se ~) A se îndepărta. *Nu-L vor afla pre El, că S-au abătut de la ei.* 703/1. **3.** (a se ~) A se întoarce (după cineva sau ceva). *Ochiul văzindu-mă s-au abătut.* 452/1. **4.** A încălca, a devia. *Lua daruri și abătea dreptatea.* 245/2. **5.** A pune dintr-o parte în alta. *Au abătut din cesta în cesta, însă drojdiile lui [ale vinului] nu s-au deșărtat.* 489/1.

acestași, aceastași pron. dem. Același. *Întru aceastași zi s-au întâmplat Sarii... de o au ocărât slujnicile tatălui ei.* 742/1.

achuh s. m. Spin. *Achuhul cel din Livan au trimis la chedrul cel din Livan.* 394/1.

acoperemânt s. n. **1.** Acoperiș. *Ce ați grăit la ureachie în case să va propovedui preste acoperemânturi.* 66*/2, cf. 56*/2. **2.** Perdea, draperie la ușa bisericii, la cort, la poarta curții. *Acoperemântul porții curții de doaozeci de coți înalt.* 78/1; perdea care separa partea templului sau a cortului în care se găsea chivotul mărturiei; catapeteasmă (**2**). *Înlăuntrul acoperemântului vei băga sicriul mărturiei.* 77/2. **3.** Veșmânt de corp sau învelitoare de pat. *Să nu ia omul muiarea tătâne-său și să nu descopere acoperemântul tătâne-său.* 178/1. **4.** Ceea ce acoperă fața; vâl. *După ce au încetat a grăi cătră ei, și-au pus acoperemânt pre fața sa.* 86/1, cf. 168*/1. (Fig.) *Până astăzi, când se ceteaște Moisi, acoperemânt pre inima lor easte pus.* 168*/1, cf. 223*/2. **5.** Ocrotire, protecție. *Întru acoperemântul aripilor Tale mă vei acoperi.* 466/1.

acoperi vb. IV. **1.** (a se ~) A se îmbrăca (în întregime) cu haine. *Mă voi acoperi și voi intra în războiu, și tu îmbracă haina mea.* 388/1. **2.** (și a se ~) A apăra, a (se) proteja. *Voi acoperi pre voi și nu va fi întru voi rană.* 63/1. *Și au fugit Alexandru la Araviia, ca să se acopere acolo.* 849/1, cf. 265/2, 484/1, 756/2.

acoperire s. f. **1.** Prepuțiu. *Toți cei ce au tăiat împrejur marginea acoperirii lor.* 603/2. **2.** Umbră, protecție, grijă. *Au zis spinul... „...veniți de vă nădăjduiți supt acoperirea mea”.* 223/1.

acoperiș s. n. Pânză care acoperă ușa cortului (ca o perdea). *Paza feciorilor lui Gherson în cortul mărturiei, cortul și acoperemântul, și acoperișul ușii cortului mărturiei.* 123/1.

acoperit,-ă adj. (Despre cuvinte, mesaje) Cu înțeles ascuns, de nepriceput. *Ei nu au înțeles cuvântul acesta și era acoperit de cătră ei, ca să nu-l priceapă.*

63*/1. *Bunăvestirea noastră întru cei peritori easte acoperită.* 168*/2.

acoperitoriu s. m. Apărător, protector. *Ajutoriu și acoperitoriu s-au făcut mie spre mântuire.* 66/2, cf. 187/2, 756/2.

acoperitură s. f. Obiect pentru acoperirea capului. *Vai celor ce-și... fac acoperituri preste tot capul a toată vârsta.* 652/1.

adaoge vb. III v. **adăoga.**

adaos,-ă adj. Adăugat, în plus, peste. *Iosif, fiu adaos al meu dorit, fiul meu cel mai tinăr.* 50/1.

adăoga vb. I (și **adaoge** vb. III) = a adăuga. **1.** A mai pune ceva lângă... *Și au zis împăratul: „Acestea să facă mie Dumnezeu și aceastea să-mi adaogă, de va sta capul lui Iliseiu... preste el astăzi.* 328/1. **2.** A mări, a spori. *Domnul Dumnezeu părinților voștri să vă adaogă pre voi ca să fiți cu mii de părți mai mulți.* 158/1. **3.** (a se ~) A se alătura. *Aflat-am înțelepciunea Domnului adăogându-ne.* 454/1, cf. 141/2, 760/1. *S-au adaos la norodul său = a murit.* 761/2. **4.** A continua. *Nu voi adaoage a fi mai mult cu voi, de nu veți rădica anatema dintră voi.* 195/2, cf. 8/1, 143/2, 835/2. **5.** A spori, a prelungi. *Pentru nesațiu, mulți au perit, iară cel înfrânat își va adaoge viața.* 818/2. **6.** A îndrăzni. *Și-ți ia aminte să nu mai adaogi a vedea fața mea.* 62/1.

adăpa vb. I. **1.** A uda (pământul). *Izvor ieșea din pământ și adăpa toată fața pământului.* 2/1, 810/2. *Să adăpi cu picioarele = să uzi tu însuși mergând cu picioarele (un teren, o grădină). Când sameni sămânța să-l adăpi cu picioarele ca o grădină de legumi.* 168/2. **2.** A ~ cu vin (pe cineva) = a-l îmbăta. *Vino dară să adăpăm pre tatăl nostru cu vin.* 17/2.

adânc¹ s. n. Abis; marea originară, primordială. *S-au desfăcut toate izvoarele adâncului.* 7/1, cf. 1/1.

adânc², **-ă** adj. *Inimă ~ă = simțire profundă.* 484/1.

adânca vb. I (a se ~) A deveni adânc, profund. *Foarte s-au adâncat gândurile Tale.* 496/2.

adevăr s. n. A umbla întru adevăr = a se comporta cinstit. *Să umble înaintea Mea întru adevăr cu toată inima sa.* 295/2.

adevăra vb. I v. **adeveri.**

adeveri vb. IV (și **adevăra** vb. I) **1.** A întări, a confirma. *Și oamenii... adevărară, și aleasără cuvântul din rostul lui și au zis.* 318/1. **2.** (a se ~) A se face cunoscut. *Cu arătarea adevărului, adevărindu-ne pre noi, spre toată cunoștința oamenilor.* 168*/2, cf. 174*/2.

adevericiune s. f. (Aici) Dărnicie. *Întru toate să vă îmbogățiți spre toată adevericiunea, care lucrează prin noi, mulțămită lui Dumnezeu.* 171*/2.

adeverință s. f. Adevăr. *Să cunoști adeverința cuvintelor întru care te-ai învățat.* 51*/1. *Nu ca cum aș*

- porunci grăiesc, ci prin nevoița altora, și adeverița dragostei voastre dovedind. 171*/1, cf. 525/1.
- adeverire** s. f. Confirmare. *Vă am pre voi în inimă și în legăturile mele și întru răspuns și întru adevेरirea Evangheliei.* 185*/1, cf. 192*/1.
- adia** vb. I. A atinge. [Mama] trupurile fiilor vedea pregiur foc topindu-se și ale mâinilor și ale picioarelor deagete pre pământ adiind. 891/1.
- adormi** vb. IV (și a ~ cu părinții săi) A muri. Și aceasta zicând, au adormit. 115*/2. *De când au adormit părinții, toate așa rămân din începutul făpturii!* 227*/2. *Au adormit Solomon cu părinții lui, și l-au îngropat în cetatea lui David.* 382/1, cf. 294/1, 405/1.
- aducătoriu** s. m. ~l-aminte = cel care ține socoteala scrisorilor, a actelor. 340/2.
- aduce** vb. III. **1.** (a se ~) A se arăta. *Spăimântatu-s-au, să nu te aduci.* 562/1. **2.** *Le-ai adus asupra = i-ai pedepsit.* 567/2.
- aducere** s. f. **1.** Ceea ce se aduce ca jertfă; prinos, ofrandă. *Să zidim noao jertvenic pentru aducerile și pentru jertvele ceale de pace.* 210/2 *Aducerea dreptului unge jertvenicul.* 817/1, cf. 114/2, 134*/1. **2.** Ceea ce se aduce; (aici) nenorocire. *Să va umplea de aduceri casa lui.* 809/2. **3.** Ziua aducerii = ziua judecării (de apoi). *Nu nădăjduim în avuțiile nedrepte, că nimica nu-ți vor folosi în zioa aducerii.* 798/2.
- aduna** vb. I. **1.** A aduce la un loc cu alții. *Voi cei rămași... ca o oaie ce rătăcește și nu easte cine să o adune.* 560/2. **2.** (a se ~) A se adăuga, a se alătura. *Te vei aduna la mormânturile tale cu pace.* 403/1.
- adunare** s. f. **1.** Comunitate, obște; neam, seminție. *Toată adunarea fiilor lui Israil să facă aceasta.* 64/1. *Au strâns toată adunarea lui Iuda.* 308/2. **2.** Mulțime. *Dumnezeul meu să te blagoslovească... și să fii întru adunări de neamuri.* 26/2, cf. 34/2. **3.** Biserică; întrunire de evrei creștini. *Au mărturisit de dragostea ta înaintea adunării.* 233*/1. **4.** Tot format prin strângerea la un loc. *Să se adune apa cea de supt ceriu întru o adunare.* 1/1. *Adunarea apei = acumulare de apă. Iară izvoarele apelor, și lacurile, și adunarea apei vor fi curate.* 102/1.
- advor** s. n. = advar. Un fel de bentiță conținând citate din Lege, purtată pe frunte sau pe brațul stâng în timpul rugăciunii. *Faptele sale le fac ca să se areate oamenilor că-și lățesc advorile.* 23*/1.
- afară** adv. **1.** ~ de = **a)** pe lângă, în plus de... *Aur și argint, ... iată-l dau la Dumnezeuul meu la înălțime, afară de care l-am gătit la casa sfintelor.* 374/1; **b)** dintre. *Iară de va păcătui cel ce easte căpetenie și va face una afară de toate poruncile Domnului... carea nu să cade a face... va greși.* 95/1; **c)** numai, doar. *Norodul încă tămăia întru ceale înalte, afară de domnului Dumnezeuului lor.* 401/2. **2.** Cei de afară = cei ce sunt în afara comunității creștine, necreștinii. *Întru înțelepție să umblați cătră cei de afară.* 191*/1. **3.** *Întunericul cel (mai) din afară = întuneric de nepătruns, desăvârșit; veșnic; infern. Iară fiii împărăției să vor arunca întru întunearecul cel mai din afară.* 8*/1, cf. 22*/1.
- afec** s. n. Purpură. *Oamenii negoțătoriei tale de mulțimea târguirii tale în afec, zmirnă aleasă... au adus ție de cumpărat.* 666/1.
- aflare** s. f. Găsire (a unei soluții); lucru găsit. *Mulți ca o aflare au socotit împrumutarea.* 813/2, cf. 627/2.
- afuma** vb. I. A scoate fum, a fumegea. *Iată, cuptoriu afumând.* 13/2.
- ageri** vb. IV. A întărâta; a agita. *Și elefanților le-au arătat sânge de strugur și de mure, ca să-i agerească la războiu.* 841/1.
- agn** s. n. Salcie. *Stâlpări de agn de la râu.* 115/1.
- agoniseală** s. f. Turme, animale agonisite. *Au prădat... și sălaşurile agonisealelor lor... și au luat oi multe și cămile.* 385/2.
- agonisi** vb. IV. **1.** A spori, a mări, a aduna. *De va odihni, își agonisește șie.* 819/2. **2.** A munci, a lucra. *Să lăcuiască pre pământ și să-l agonisească.* 34/1. **3.** A câștiga, a dobândi. *Au nu însuși acesta, Părintele tău, te-au agonisit pre tine, și te-au făcut și te-au zidit?* 187/1.
- agonisită** s. f. Tot ceea ce s-a agonisit, agoniseală, avere. *Să cearem... cale dreaptă noao și pruncilor noștri, și la toată agonisita noastră.* 412/2, cf. 373/1, 533/1, 818/1.
- ahat** (și **ahatis**) s. n. = agat. *Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat,... de ahat și de ametist.* 667/1. *Și al treilea rând... și ahatis.* 79/1, cf. 90/2, 667/1.
- ahatis** s. n. v. **ahat.**
- ai** s. n. Usturoi. *Adusu-ne-am aminte de peștii care-i mâncam în Eghipt în dar, și de crastaveți, și de peapeni, și de pori, și de ceape, și de aiuri.* 132/1.
- aimintrilea** adv. = altminteri. *Aimintrilea s-au temut ca nu cândai... din vicleșug omenesc să fie omorât pre Apolonie.* 885/2.
- airea** (și **airilea**) adv. = aiurea. *De multe părți, dară, și de airilea, aș putea voao să arăt că singur țiitoriu easte patimilor gândul.* 883/1. *Cel ce nu întră pre ușe în staulul oilor, ci sare pre airea, acela easte fur și tâlhariu.* 94*/1.
- airilea** adv. v. **airea.**
- ajutătoriu** s. m. Persoană care ajută. *Am căutat și nu era ajutătoriu și am privit și nimene nu ajuta.* 592/2.
- ajutora** vb. I. A ajuta. *Spre Dânsul au nădăjduit inima mea și m-au ajutorat.* 470/2.
- ajutorință** s. f. Ajutor, ajutorare. *Aducându-și aminte și de ajutorințele ceale de dinainte, ... foarte cu mare glas au strigat.* 880/2, cf. 793/1.
- alăutariu** s. m. Cântăreț din alăută. *Am auzit glas de alăutari, zicând cu alăutele lor.* 243*/2.
- alăută** s. f. = lăută (instrument muzical). *Mărturisi-mă-voiu Ție întru alăută.* 477/1, cf. 425/2.
- albe** s. f. pl. Haine albe. *Vor umbla cu Mine în albe, că vreadnici sânt.* 237*/1.
- albi** vb. IV. **1.** A înălbi (referindu-se la faptul că sângele lui Hristos purifică și conferă imacularea). *Și-au*

- albit hainele în sângele Mielului. 240*/1. 2. (a se ~) Ca zăpada să vor albi = va ninge. 485/2.*
- albit, -ă** adj. Albită, înflorită = albită de flori. Cine e aceasta carea să suie albită, înflorită, răzămându-să pre frățiorul său? 551/2.
- alcătuire** s. f. Facere, întemeiere. Scump sângele... lui Hristos, Carele S-au cunoscut mai înainte de alcătuirea lumii. 222*/2.
- alege** vb. III. A distruge. Acum va aleage adunarea aceasta pre toți cei dimpregiurul nostru, cum aleage vițelul iarba cea vearde din câmp. 143/1.
- alegere** s. f. ~ de față = părtinire. Cel ce face strâmbătate va lua ceea ce au făcut cu strâmbul, și nu easte la Dumnezeu aleagere de față. 191*/1.
- alergătoriu** s. m. **1.** Pedestraș. Au pus Susachim... mai-mari alergătorilor pre păzitorii porții împăratului. 384/1, cf. 311/1. **2.** Curier. Au mers alergătorii cu scrisorile de la împăratul... în tot Israilul și Iuda. 398/1.
- ales, -easă** adj. Făină aleasă = cea mai curată făină de grâu, făină foarte albă. Prânzul lui Solomon în fieștecare zi, treizeci de cori de făină aleasă. 298/2. (Substantivat) Ceale alease = lucruri de preț. 728/1.
- aleșui** vb. IV. A pândi. Au întors pre cei ce aleșuia, ca să vie dindărăptul lui. 384/2.
- aleșuire** s. f. Pândă; cursă, capcană. Și au cunoscut Ionatan că sânt aleșuiri dinapoia sa. 848/2, cf. 129*/1.
- aliet** s. m. ~ ul de mare = vulturul de mare. Să nu mâncați că spurcăciune easte: vulturul și gripa și alietul de mare. 101/2.
- alina** vb. I (a se ~) A se supune, a se pleca. Au luat prăzi de la neamuri multe și s-au alinat pământul înaintea lui. 832/1.
- aloi** subst. = aloe. Smirnă și aloi. 549/2.
- alt, altă** pron. nehot., adj. nehot. **1.** Pron. nehot. Altceva. Nu era în sicrii altă, fără numai doao tăbli. 378/1. **2.** Adj. nehot. Cei de alt neam = filistenii. Au rădicat Domnul asupra lui Ioram pre cei de alt neam. 390/2, cf. 80/2.
- aluat** s. n. **1.** Maia. Puțin aluoat toată frământătura dospeaște. 156*/2. **2.** ~ ul fariseilor = dospeala, începutul relelor. Păziți-vă de aluatul fariseilor, care easte fățarnicia. 66*/2, cf. 39*/2.
- alunecare** s. f. Înșelătorie; intrigă, uneltire. Și va întări împărățiile întru alunecări. 699/1.
- amar** adj. Crud, rău la suflet. Eu rădic pre haldei, neamul cel amar și iute. 724/1, cf. 886/2.
- amăgi** vb. IV. A ispiti, a ademini; a uimi. Și asculta pre el, pentru că de multă vreamă, cu vrăjite, i-au fost amăgit pre ei. 116*/1.
- amăgitură** s. f. Amăgeală. Să nu fim cuprinși de satana. Că știm amăgiturile lui. 167*/2. Să nu fim prunci învăluindu-ne și purtându-ne de tot vântul învățaturii întru amăgitura oamenilor. 183*/1.
- amărătoriu, -oare** adj. Rău; răzvrătit, rebel. Să nu fie ca părinții lor, rudă întoartă și amărătoare. 490/1. Casă ~ oare = casă de îndărătnici, de răzvrătiți. În mijlocul nedreptăților lor tu lăcuiești, carii au ochi a vedea și nu văd, și urechi au a auzi, și nu aud, pentru că easte casă amărătoare. 651/1, cf. 644/1.
- amârî** vb. IV (a se ~) **1.** A deveni amar. După ce o am mâncat s-a amârât pânțele mele. 241*/2. **2.** A-și revărsa amărăciunea (asupra...). Bărbați, iubiiți pre muierile voastre și nu vă amărăți asupra lor. 190*/2.
- amărunt** s. n. = amănunt. Pre ~ ul = cu de-amănuntul. Pre amăruntul să vorbească cu voi. 869/2.
- amesteca** vb. I. A falsifica. Nu sântem ca cei mulți carii amestecă cuvântul lui Dumnezeu, ci ca dintru curăție... întru Hristos grăim. 167*/2.
- amestecare** s. f. **1.** Împreunare sexuală între persoane aparținând unor neamuri diferite. Și au luat aurul și argintul și toate unealtele..., și pre fiii amestecărilor, și s-au întors în Samariia. 336/1, cf. 394/1. **2.** Leac; alifie. Făcătorul de unsori cu acestea va face amestecare. 818/2.
- amestecat, -ă** adj. (Substantivat) Cei amestecați = cei proveniți din căsătorii între popoare diferite. [Voi pedepsi] pre toți cei amestecați ai lui și pre toți împărății celor de alt neam. 616/1.
- amestecătură** s. f. Îngrămădire de lucruri și ființe, învălmășeală. Amestecătură multă s-au suit împreună cu ei, și oi, și boi, și dobitoace. 64/1.
- ametistos** s. n. = ametist. Și al treilea rând... și ametistos. 79/1, 90/2.
- amfot** s. n. Vas de cult. Au dus în Vavilon... amfoturile. 638/2.
- amiazăzi** s. f. **1.** Miezul zilei, amiază. Și când să ducea norodul la amiazăzi, întra Susana și umbla în grădina bărbatului său. 828/1, cf. 218/1. După amiazăzi = după-masă. Umblând în raiu după amiazăzi. 3/2. **2.** Sud, miazăzi. Au purces de acolo Avraam spre pământul cel cătră amiazăzi. 17/2, cf. 203/1, 695/2.
- amigdal** s. m. = migdal. Va înflori amigdalul. 547/2.
- aminte** adv. A ține ~ = a ține minte. Ține aminte poruncile mele și să nu să șteargă din inima ta. 743/1.
- amiroși** vb. IV. A miroși. (Fig.) El au rupt vinele ca cum ar rumpe o ață de câlți când amirosește ea foc. 229/2.
- amiroșituri** s. f. pl. Miroșuri; mirodenii, arome; balsamuri. Având fieștecarele alăute și blide de aur, pline de amiroșituri. 238*/2.
- amistui** vb. IV (și a se ~) A mistui. Rugul nu să amistuia. 54/1. S-au ațîțat foc din piatră și au amistuit cărnurile și azimele. 219/2, cf. 96/2, 368/1, 604/2.
- amistuatoriu, -oare** adj. Mistuitor. Foc amistuatoriu easte. 166/2. Cu flacăra amistuitoare. 571/1, cf. 216*/2.
- amuți** vb. IV. A tăcea. Iară Iisus l-au certat pre el, zicând: „Amuțește și ieși dintru dânsul”. 32*/2.

anatema s. f. **1.** Afurisenie, blestem. *Păziți-vă foarte de anatema.* 195/1. *A fi ~ = a fi blestemat, afurisit. Și va fi cetatea aceasta anatema.* 195/1, cf. 165/2. **2.** Ceea ce este afurisit, blestemat (să fie nimic). *Păcătuit-au norodul..., că au luat din anatema... și au băgat în vasele lor.* 195/2.

anatematisi (și **anatematizi**) vb. IV. **1.** A excomunica, a afurisi, a blestema. *Și cu anatema să o anatematizești pre ea [cetatea] și toate ceale ce sânt într-însa.* 171/1. **2.** A nimici, a da pieirii, a distruge. *Și o au anatematisit pre ea Iisus [Navi] și toate câte era în cetate... cu ascuțitul sabiei.* 195/1.

anatematizi vb. IV v. **anatematisi.**

andrax s. n. v. **antrax.**

anghiră s. f. Ancoră. *Temându-să ca nu cumva să cază în locuri prundoase, aruncând patru anghire despre cârma corăbiei.* 137*/1, cf. 211*/1.

animă s. f. = inimă. *Suflet. Au căutat pre Domnul cu toată anima sa.* 391/1.

antihrist s. m. = anticrist. *Cel care se opune lui Hristos. Acesta easte antihrist, carele tăgăduiaște pre Tatăl și pre Fiul.* 229*/2.

antrac s. n. v. **antrax.**

antrax (scris și **anthrax** 79/1; și **andrax, antrac**) s. n. Rubin. *Păhară de aur și de argint și de antrax.* 428/2. *Eu gătesc ție andrax, piatra ta.* 587/2. *Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, ... de antrac și de safir.* 667/1.

aorea adv. Uneori. *Aorea să întâmplă de iau preoții de la dumnezeii lor aur și argint și-l cheltuiesc pentru sine.* 766/1, cf. 792/2.

apă s. f. **1.** Lacrimă. *Ochiul meu au izvorât apă, pentru că s-au depărtat de la mine cel ce mă mângâie.* 639/2. **2.** ~ vie = **a**) izvor (din care curge permanent multă apă). *Vor junghia o păsăruică în vas de lut la apă vie.* 104/2, cf. 19/1; **b**) apă de izvor. *Vor lua pentru cel necurat din cenușa cea arsă a curățeniei și vor turna preste apă vie într-un vas.* 140/2.

apleca vb I. A alăpta. *M-am sculat dimineața să-mi aplec pruncul meu.* 297/2, cf. 585/1, 24*/2, 76*/2.

aplecătură s. f. Alăptare. *Și aplecături fără rod, în deșert.* 892/1.

apoi adv. *Zilele cele de ~ = zilele de pe urmă. Să vor milui întru Domnul și întru bunătățile lui în zilele ceale de apoi.* 702/1.

aprindere s. f. Foc aprins. *Nu vă mirați de aprinderea carea e întru voi.* 224*/2.

apuca vb. I. **1.** A lua în stăpânire. *Să întrați să apucați pământul care Domnul Dumnezeuul părinților voștri îl dă voao.* 191/1. **2.** (a se ~) A se prinde. *Strângând Pavel găteaje multe și puindu-le în foc, ieșind o vipersă din căldură s-au apucat de mâna lui.* 137*/2. **3.** (a se ~) A se alipi. *S-au apucat de alți dumnezei și s-au închinat lor.* 380/2. **4.** (a se ~) A se ~ de cineva = a se lega, a-l lua la rost. *Ne bagă înlăuntru, ca să ne năpăstuiască și să se apuce de noi.* 43/2, cf. 553/2.

arafot s. n. Grâu pisat. *Zbicea pre el [pe acoperământ] arafot.* 285/1.

arap s. m. Om de rasă neagră. *De va schimba arapul piialea sa.* 606/2.

arăta vb. I. **1.** (a se ~) A se ivi pe neașteptate sau în mod miraculos, a deveni vizibil, a apărea. *S-au arătat Domnul lui Avraam.* 11/1. **2.** (a se ~) A se face cunoscut. *M-am arătat lui Avraam, și lui Isac, și lui Iacov, Dumnezeuul lor fiind Eu.* 57/1. **3.** A da (să bea). *Și elefanților le-au arătat sânge de strugur și de mure, ca să-i agerească la războiu.* 841/1.

arătare s. f. **1.** La ~ = în fața tuturor, pe față, la vedere. *Tatăl tău, Cel ce veade întru ascuns, va da ție la arătare.* 6*/1. **2.** Viziune; răspuns primit de preot de la oracolul divin. *Dați lui Levi arătările lui și adevărului bărbatului celui cuvios.* 188/2. **3.** ~a și adevărul = obiecte sacre folosite pentru a afla voința divină. *Vei pune pre engolpionul judecății arătarea și adevărul... și va purta Aaron judecățile fiilor lui Israil pre piept.* 79/1.

arătat, -ă adj. Dezvăluit, binecunoscut. *Lui Dumnezeu arătați sântem și nădăduiesc că și întru cunoștințele voastre arătați sântem.* 169*/1.

arcaș s. m. Vânător. *Au lăcuit în pustie și s-au făcut arcaș.* 19/1.

archet (și **archeut**) s. m. Copac exotic. *Și el au mers în pustie cale de o zi, și au venit și au șezut supt un archet.* 316/2. *Eu ca un archeut copt, dintru Mine roada ta s-au aflat.* 707/2, cf. 376/1.

archeut s. m. v. **archet.**

ardere s. f. Dispariție, nimicire totală. *Că și apa Nemurim spre ardere va fi.* 633/2. ~ de tot = jertfă prin ardere completă. *Și cea de a doao o va face ardere de tot, după cum să cuvine și să va ruga preotul pentru dânsul.* 95/2, cf. 8/1.

arenă s. f. Nisip. *Va iești să înșeale neamurile ceale din patru unghiuri ale pământului, ...a cărora număr e ca arena mării.* 248*/1.

aresiet s. m. Copac exotic. *Uși de lemn de aresiet.* 300/1.

arfă s. f. = harpă. *Să știe cânta cu arfa.* 254/2.

argint s. n. **1.** Ban (de argint). *Argintul tău să nu-l dai lui în camătă.* 117/1, cf. 42/2, 113/1, 657/1. **2.** Avere în bani. *Cu mâncare au mâncat argintul nostru.* 30/1, cf. 726/1. *Iubire de ~ = lăcomie de câștig, cupiditate. S-au abătut după iubirea de argint.* 245/2.

arhiereu s. m. Persoană având mare rang preoțesc. *Adunând pre toți arhieriei și cărturarii norodului.* 3*/1, cf. 94/1, 91*/1, 102*/2.

arie s. f. **1.** Loc unde se treierau cerealele. *Pâine veți aduce dar, ca un dar de la arie.* 136/2. **2.** Teren aparținând unei persoane, unei cetăți; piață. *Cei de alt neam bat Cheila, și pradă și calcă ariile.* 261/1. *Îngerul Domnului era lângă ariia lui Orna Euvzeului.* 292/2.

- ariete** s. m. = arete. Berbece; (aici) obiect decorativ reprezentând un berbece. *De-a dreapta lui...să puie arieți.* 660/2.
- aripă** s. f. Zid de apărare a unei cetăți, meterez. *Pre aripile cetății umbli.* 801/1.
- arm** s. n. Coapsă, șold (la animale sau la om). *Pune mâna ta supt armul meu.* 21/1. *Va scoate păstoriul din gura leului doao armuri.* 711/1, cf. 247/1.
- arma** vb. I. *A se ~ spre... = a se înarma cu...Voi spre același gând să vă armați.* 224*/2.
- armare** s. f. Totalitatea armelor. *Au făcut pre stâlpi toată armarea spre nume veacinic; și lângă arme corăbii cioplite.* 853/1.
- armă** s. f. Armele...ceale de-a dreapta și ceale de-a stânga = armele ofensive și defensive (ca sabia și scutul). 169*/2.
- arsură** s. f. **1.** Febră (produsă de o boală). *Să te bată pre tine Domnul cu lipsă, și cu langoare, și cu friguri, și cu arsură, și cu ucidere.* 182/1. **2.** Căldură mare, arșiță. *Stârvul lui va fi lăpădat în arsura zilei și în înghețul nopții.* 625/2. **3.** Vânt foarte cald. *Și-l va lua pre el arsura, și se va duce și-l va vântura pre el din locul lui.* 451/1.
- artave** subst. pl. Unitate de măsură pentru cereale. *Să cheltuia la el în toată zioa făină de grâu artave doaosprăzeace.* 830/1.
- arunca** vb. I. *A îndrepta un gând, un sentiment etc. spre cineva, a implora. Arunc eu mila mea înaintea ochilor împăratului, ca să nu mă întorc la casa lui Ionatan.* 627/1.
- aruncare** s. f. Loc pentru baliste. *Pune asupra ei [a cetății] taberi și vei așeza aruncări împregiur.* 645/2.
- arvună** s. f. Garanție, siguranță. *Dumnezeu... ne-au dat noao arvuna Duhului.* 169*/1.
- arzătoriu, -oare** adj. Care pune foc, care pârlă, care arde. *Părintele Aaron, fiind înarmat cu cădealnița,...pre cel arzătoriu înger au biruit.* 887/1.
- as** s. m. Unitate monetară, ban de aramă de valoare mică. *Au nu doao pasări să vând cu un as?* 10*/1.
- asămănare** s. f. v. **asemănare.**
- ascoate** vb. III (*a se ~*) *A scoate. A se ~ de supt cineva = a ieși din robia cuiva; a se răzvrăti. S-au făcut Ioahim rob lui trei ani, și s-au întors și s-au ascos de supt el.* 346/2.
- ascultare** s. f. Fiii ascultării = fiii ascultători. *Ca fiii ascultării...să fiți sfinți întru toată viața.* 222*/2. *Cu ~ a adevărului = prin supunere față de adevăr. Căruțind sufletele voastre cu ascultarea adevărului prin Duhul.* 223*/1.
- ascunde** vb. III. *Să nu ascunzi urechile la rugăciunea mea = să nu-ți astupi urechile la rugăciunea mea, să mă ascuți.* 641/2.
- ascundere** s. f. Ascunzătoare. *Întru ascundere de vi-for.* 492/2.
- ascuns¹** s. n. Ascunzătoare, ascunziș. *Șade...cu cei bogați întru ascunsuri, ca să ucigă pre cel nevinovat.* 464/1. *S-au aflat ascunsele lui.* 751/1, cf. 466/1, 565/1, 833/1. (Fig.) *Ascunsăle inimii lui arătate să fac.* 163*/2, cf. 477/2. *Întru ascunsuri = în ascuns, tainic, pe furiș. Să săgeate întru ascunsuri pre cel nevinovat.* 484/1.
- ascuns², -ă** adj. , s. m. **1.** Adj. Tainic, secret. (Substantivat) *Va descoperi lui ascunsele sale.* 798/1. *Cuvinte ~e sau (substantivat) ceale ~e = taine, secrete. Ceale ascunsă sânt la Domnul Dumnezeuul nostru.* 184/2. *Au venit să ispitească pre Solomon cu cuvinte ascunse.* 305/2. *Cuvânt ~ = cuvânt divin care nu este înțeles de omul obișnuit. S-au răpit în raiu și au auzit cuvinte ascunsă, care nu easte slobod omului a le grăi.* 173*/2. **2.** S. m. Persoană care stă ascunsă. *Ascunșii șădea în cămară.* 229/1.
- ascuțit** s. n. Ascuțiș, tăiș (al unor obiecte). *Cu ascuțitul m-au lovit în genunche.* 446/1. *Și și-au făcut Aod cuțit cu doao ascuțituri.* 216/2.
- asemănare (și asămănare)** s. f. **1.** Figură, chip, imagine. *Și iată că asămănarea fiului omului s-au atins de buzele mele și au deșchis gura mea.* 698/1, cf. 71/1, 338/1, 377/1. **2.** ~ cioplită = statuie, chip cioplit; idol. *Să nu vă faceți voao asemănare cioplită.* 162/1.
- asidă** s. f. Cocostârc. *Și asida în ceriu au cunoscut vreama ei.* 602/1.
- asin** s. m. Măgar. *Ședeți aici cu asinul.* 19/2.
- asină** s. f. Măgăriță. *Va lega...la mlădiță mânzul asinei Sale.* 50/1, cf. 285/1, 20*/2.
- aspalat** s. n. Substanță aromatică. *Ca scorțișoara și aspalatul, mirosurilor am dat miros.* 810/2.
- aspidă** s. f. Șarpe veninos. *Ascuțit-au limba sa ca de șarpe; otravă de aspidă supt buzele lor.* 513/2, cf. 482/1.
- astară** adv. Astă-seară, deseară. *Astară veți cunoaște că Domnul v-au scos pre voi.* 67/2.
- astarte** s. f. pl. Zeițe ale fertilității, ale dragostei și ale războiului. *Au lăsat calea Domnului Dumnezeuului părinților lor și au slujit astartelor și idolilor.* 393/1.
- astruca** vb. I. **1.** *A acoperi (cu ceva). Și-i vor potopi pre ei și-i vor astruca pre ei cu pietri de praștie.* 733/2. **2.** *A îngropa, a înmormânta. Și au murit Avia... și l-au astrucat în cetatea lui David.* 385/1.
- astupa** vb. I. **1.** (*a se ~*) *A se ascunde, a se proteja. Au așezat [călărimea] de amândoao părțile taberii, clătindu-să și astupându-să în văi.* 841/2. **2.** *A ține ascuns. Tu, Daniile, astupă cuvintele.* 700/1.
- asupra** prep. Contra, împotriva. *S-au suit asupra lui neam de la miiazănoapte.* 634/2, cf. 249/1, 453/2.
- asupra** adv. *Cu ~ = peste măsură. Uciderele, bețiile, ospețele ceale cu asupra.* 179*/1.
- așeza** vb. I. **1.** (*și a se ~*) *A (se) organiza, a (se) aranja, a (se) liniști. Împărăția noastră, carea fără de ponoslu ne nevoim să o cârmuim, nu să poate așeza.* 430/2. *Te-am dat spre împăcare neamurilor, ca să așezi pământul și să moștenești moștenirea pustiei!* 584/2. **2.** *A face, a împlini, a împlini. Să le așezăm lor ca să umble după legile lor ca și mai înainte.* 842/1, cf. 620/1. **3.** *A fixa, a stabili. Au*

așezat ca pre an să ție această zi cu veselie. 853/2, cf. 844/1. **4.** A ~ cuvântul = a face legământ. Adusu-Ș-au aminte... de cuvântul... care au așezat lui Avraam. 501/1.

așezat, -ă adj. **1.** Situat, stabilit (într-un loc). Scoală-te și te suie asupra neamului care e bine așezat. 634/2. A nu fi ~ = a pribegi. Până în ceasul de acum...nu sântem așezați. 156*/1. Nefiind căile lui așezate = nefiind cu locuință stabilă. 741/1. **2.** Rânduie, statornicit. Să păzească poruncile ceale așezate de la apostoli. 125*/1.

așezământ s. n. **1.** Loc în care se așază ceva. Și, făcându-i [idolului] așezământ bun în păreate, l-au pus acolo. 790/2. **2.** (și ~ul de leage, ~ul legii) Legământ, testament (al lui Dumnezeu). Adusu-Ș-au aminte în veac de așezământul legii Lui. 501/1. Poruncit-au în veac așezământul de leage al Său. 504/2. De leagea Celui Preaînalt și de așezământul Lui și de judecată, ca să îndreptezi pre cel necredincios. 821/2, cf. 340/2, 699/1, 812/2, 213*/2. **3.** Învoială, legământ. Au săvârșit împăratul Sedechiia așezământul cătră norod. 623/2. **4.** Dispoziție, poruncă. Sfat au făcut... ca să așezeze cu așezământ împărătesc. 693/2. **5.** Orânduială, ritual. I-au dat așezământul tăierii împrejur. 114*/1.

așijderea adv. De asemenea. I-au dat lui asemenea măsura measelor punerii înainte fieștecarea masă de aur, așijderea și a celor de argint. 373/2.

așterne vb. III. A doborî, a culca la pământ cu o lovitură; a ucide. Ca niște lei năvălind asupra vrăjmașilor, au așternut din ei unsprăzece mii. 869/2, cf. 450/2, 760/1.

așternut s. n. Culcuș, sălaș. În munte înalt și sus, acolo e așternutul tău. 589/1.

atachis s. m. O specie de lăcuste. Și atachisul, și câte samănă lui. 101/2.

atinge vb. III (a se ~) S-au atins până la inima ta = a pătruns până la inimă. Aceasta easte răutatea ta, căci e amară, pentru că s-au atins până la inima ta. 598/2.

ațâța (și **ațîța**) vb. I (a se ~) A se aprinde; a se isca. S-au ațîțat foc din piaztră. 219/2. Cărbuni s-au ațîțat de la Dânsul. 466/2.

ațîța vb. I v. **ațâța**.

au adv., conj. **1.** Adv. Oare. Au aceastea Domnului răsplățiți? 187/1, cf. 443/2. **2.** Adv. Nici. Și s-au păzit de acolo nu o dată, au de doao ori. 327/1. **3.** Conj. Ori, sau. Al nostru ești au din potrivnicii noștri? 194/1. (În corelație cu sine însuși) Au ghibos, au cu ochii urduroși. 112/2. (Urmă de ba) Cunoaște de easte haina fiiului tău, au ba? 37/2. ~ doară = oare. Au doară câne sânt eu de vii cu bătă asupra mea...? 256/1, cf. 394/1.

auri s. m. pl. Sicli de aur. L-au vândut...cu doaozeci de auri. 37/2, cf. 381/2.

austru s. n. **1.** (Și vânt ~) Vânt de sud(-vest). Domnul au adus vânt austru pre pământ. 61/1. Întoarce, Doamne, robiiia noastră ca păraiele în austru. 510/2. **2.** Parte a pământului din care bate vântul numit austrul, sud. Și să va pleca jumătate din munte cătră

miazănoapte și jumătate cătră austru. 736/1, cf. 66/1.

auz s. n. **1.** La ~ = pentru a fi auzit. Și au zis lui Efron la auz înaintea norodului pământului. 20/2. **2.** Cele auzite, veste; faimă. Nu mi s-au spus mie jumătate din mulțimea înțelepciunii tale, întreci auzul carele l-am auzit. 381/2. **3.** L-au pus... preste auzurile sale. = l-a numit sfetnic, confident. 292/1.

auzi vb. IV. A asculta. Tu știi toate ceale ce sânt la jidovi și obiceaiurile și întrebările, pentru aceea te rog ca cu îngăduință să mă auzi. 135*/2. A ~ glasul limbii = a înțelege o limbă. Eu aduc preste voi limbă de departe, ... limbă căriia nu vei auzi glasul limbii ei. 599/2.

auzire s. f. Veste, știre. Binevesteaște auzirea păcii. 586/2.

auzitoriu s. n. Cine-mi va da auzitoriu? = cine îmi va da ascultare? 453/2.

azimă s. f. Pâine nedospită. Azimele cu sălată să le mânce. 63/1.

B

ba adv. Nu. „De pace sântem..., nu sântem iscoade.” Și au zis Iosif lor: „Ba, ci ați venit să vedeți cărările pământului.” 42/1.

babiță s. f. Numele unei păsări, probabil pelican. Și struțul, și babița, și ceale ce sânt aseamenea ei. 101/2, cf. 171/2.

baie¹ s. f. Spălare. Din a Lui milă ne-au mântuit pre noi prin baia nașterii de a doao și a înnoirii Duhului Sfânt. 205*/2.

baie² s. f. Zăcământ, mină. Și câte au făcut în țara Ispaniei și au biruit băile ceale de argint și ceale de aur de acolo. 843/2.

baieri subst. pl. Ciucuri. Baieri să-ți faci la ceale patru cornuri a hainelor tale. 177/2.

baștă s. f. Zid de apărare, fortificație, meterez. De easte zid, să zidim preste el băști de argint. 551/2, cf. 599/2, 635/1, 748/1.

bate¹ vb. III. **1.** A biciui. Atunci au luat Pilat pre Iisus și l-au bătut. 103*/2. **2.** A lovi, a pedepsi; a distruge. Au bătut Domnul pre Naval și au murit. 264/1. Ilie Tezviteanul... va întoarce inima tatălui spre fiu și inima omului spre vecinul său, ca să nu viu și să bat pământul de tot. 738/2. **3.** A devasta, a pustii. Iară Saul bătea besearica, prin case întrând și, trăgând pre bărbați și pre muieri, le da la temniță. 116*/1. **4.** (și a ~ războiul) A face sau a porni război; a se război, a se lupta. Au ieșit Gaal înaintea bărbaților sichimilor și s-au bătut cu Avimeleh și l-au gonit pre el Avimeleh. 223/2. Domnul Dumnezeu lui Israil au bătut războiu împreună cu Israil. 200/1, cf. 65/2, 835/1. **5.** A învinge, a cuceri. Cetatea... nu o au putut bate. 338/1. Să bată războiul nostru = să învingem noi. 400/1. **6.** (și a ~ cu mâna) = a bate din palme, a aplauda. (Fig.) Râurile vor bate cu mâna deodată. 498/2. Toate leamnele țarinii vor bate cu ramurile. 588/2.

- bate²** vb. III = abate. A ~ la pământ = a trânti, a doborî. *Dacă l-ai văzut [pre Avesalom spânzurat], pentru ce nu l-ai bătut acolo la pământ?* 285/2.
- baznă** s. f. = basm. *Și de la adevăr auzul își vor întoarce și la bazne să vor pleca.* 203*/2.
- băga** vb. I. A aduce (ceva undeva). *Și vor băga daruri în Casa Domnului.* 623/1.
- bălegătoare** s. f. Loc de depozitare a gunoiului. *Și au stricat casa lui Vaal și o au făcut să fie bălegătoare.* 332/2.
- bărbată** adj. (Despre femei) Vrednică; virtuoasă, iubitoare. *Muiarea bărbată cunună este bărbatului său.* 525/2. *Muiarea bărbată veselește pre bărbatul său.* 811/1.
- bătaie** s. f. **1.** Luptă, război. *Voi mergeți astăzi la bătaie asupra vrăjmașilor voștri.* 176/1, cf. 193/2. **2.** Rană, durere. *Va face Domnul... bătai mari și minunate și boale reale și stătornice.* 183/2. **3.** Necaz, pedeapsă; nenorocire; năpastă, urgie. *Eu voi trimite toate bătaile Meale în inima ta.* 60/2. *Și s-au făcut bătaie întru adunarea Domnului.* 151/2, cf. 246*/1. **4.** Batjocură. *Auzit-am ocările lui Moav și bătaile fiilor lui Amon, cu care au ocărat pre norodul Mieu.* 726/2.
- bătătoriu** s. m. ~ cu ciocane = persoană care prelucrazează metale. *Și au fost [Tovel] bătătoriu cu ciocane, faur de aramă și de fier.* 5/1.
- bătrân** s. m. Șef (al poporului), conducător având rol în probleme judecătorești, religioase etc. și care făcea parte dintr-un consiliu de conducere. *Și au zis Moav cătră bătrânii lui Madiam: „Acum va aleage adunarea aceasta pre toți cei dimpregiurul nostru”.* 143/1. *Mai-marii jidovilor și bătrânii jidovilor Casa aceea a lui Dumnezeu să o zidească.* 410/2, cf. 54/2, 131/2.
- bătrânețe** s. f. ~ unse sau ~ în untdelemn gras = bătrânețe înaintată. 496/2.
- bătrânime** s. f. Consiliu al bătrânilor, senat; totalitatea bătrânilor. *Adună bătrânimea fiilor lui Israil și vei grăi cătră dânșii.* 54/2, 63/21. *Au făcut... precum le-au poruncit lor Ioachim, preotul cel mare, și bătrânimea a tot norodul lui Israil.* 751/2.
- bârfeală** s. f. Flecărire, vorbărie, vorbă de clacă. *Spusu-mi-au mie călcătorii de leage bârfeale.* 508/1.
- becisnicie** s. f. Ticăloșie, mizerie. *Cu cuvântul mieu cel amar voi râde defăimare și becisnicie voi chema.* 612/1.
- belciug** s. n. A pune ~ ul în nările cuiva = a face pe cineva să fie la dispoziția cuiva. *Și truflia ta s-au suit în urechile Meale și voi pune belciugul mieu în nările tale.* 342/2.
- beli** vb. IV. **1.** A jupui. *Pieile lor le-au belit de pre dânșii.* 719/1. **2.** A tăia (o oaie, un miel). *Au belit un berbeace de oi.* 744/2, cf. 93/1. **3.** A descoji (un copac, o plantă). *Ș-au luat Iacov nuia de plop vearde, și de nuc, și de paltin, și le-au belit de coaje.* 29/2.
- belitură** s. f. Coajă curățată de pe crengi, de pe arbori. *Le-au belit de coaje Iacov belituri albe.* 29/2.
- berbec** s. m. Mașină de război folosită la spargerea zidurilor, a porților asediate. *Fără de berbeci și fără de unealte au surpat zidurile Ierihonului.* 870/2.
- bere** s. f. Ceea ce se bea. *Toți cei ce fac bearea să vor supăra.* 563/2.
- beserică** s. f. = biserică. **1.** Templu păgân. *Și au luat prăzile...și besearica lui Dagon.* 848/2. **2.** Sinagogă și oamenii aparținători acesteia. *Iară de nu va asculta de ei, spune besearicii, iară de nu va asculta nici de besearcă, să fie ție ca un păgân și vameș.* 18*/1, cf. 43*/2. **3.** Cultul, credința propovăduite de Iisus Hristos; adunare de creștini. *Tu ești Petru și pre această piatră voi zidi besearica Mea.* 16*/2. **4.** Edificiu, templu creștin. *Pavel, chematul Apostol al lui Iisus Hristos,...și Sosten, fratele, Besearicii lui Dumnezeu, carea este în Corint celor sfințiți întru Iisus Hristos.* 153*/1; (situat în cer) *S-au deșchis besearica cortului mărturiei în ceriu.* 244*/2.
- bețivă** adj. (Despre băutură) Tare, care îmbată. *Să te păzești să nu beai vin și beatură bețivă.* 227/1.
- beatură** s. f. = băutură. Umezeală, apă. *Au odrăselește papura fără de apă, au înălța-să-va trestia fără de beatură?* 442/1.
- bici** s. n. ~ul limbii = bîrfă, clevetire. *De biciul limbii te va ascunde și de răutățile viitoare nu te vei teame.* 440/2.
- bine** adv., s. n. **1.** Adv. Precedând adjectivul, subliniază calitatea exprimată de acesta. *Acesta avea un fecior, și numele lui Saul, bărbat bine mare și bun.* 246/1. **2.** S. n. Ceea ce aduce mulțumire, plăcere. [Domnul] *va întoarce mie bine pentru blăstămul lui.* 283/2. **3.** S. n. *Facere de bine = binefacere. Prin care s-au pedepsit vrăjmașii lor, prin acelea ei... au luat facere de bine.* 788/2. **4.** Adv. A pune ~ = a pune la păstrare, pentru mai târziu. *Spintecă peăștele și ia inima și ficatul și fiiarea și le pune bine!* 744/1.
- binevesti** vb. IV. **1.** A da veste bună. *Voiu binevesti împăratului.* 286/1. **2.** A spune ceva (în fața unei mulțimi) ca avertizare. *L-au trimis... ca să binevestească în casa idolilor lor și norodului.* 359/2. **3.** A predica evanghelia, a propovădui. *Am văzut alt înger, ... având Evanghelie veacinică, ca să binevestească celor ce lăcuiesc pre pământ.* 244*/1.
- binevoi** vb. IV. **1.** A plăcea, a agreea. *De ai fi voit jârtvă, aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.* 480/1. **2.** A consimți, a accepta. *Iară Saul era binevoind spre uciderea lui.* 116*/1.
- bir** s. n. Dare, impozit în produse și în oameni pentru muncă. *Au scos împăratul Solomon bir din tot Israilul, și era birul de treizeci de mii de oameni.* 299/1. *A fi (sau a se face) cuiva sub ~ = a fi supus la bir; a fi supus cuiva plătind bir. Nici Neftalim nu au pierdut pre cei ce lăcuia în Vetsamis..., iară cei ce lăcuia în Vetsamos și în Vetenet s-au făcut lui subt bir.* 215/1. *Și au stăpânit țări și neamuri și tirani, și au fost lui supt bir.* 832/1.
- birariu** s. m. Perceptor al impozitelor. *Birariul, care l-ați trimis la noi, s-au chemat înaintea mea.* 409/1.

- birui** vb. IV. **1.** A lua în stăpânire, a cuceri. *Au biruit băile ceale de argint și ceale de aur de acolo [din țara Ispaniei].* 843/2. **2.** (a se ~) A se lăsa învins, înfrânt. *Cu hulirea lor [a oamenilor] să nu vă biruiți.* 585/2. **3.** (a se ~) A se înrobi. *Rușinatu-s-au Masi-gat și s-au biruit.* 632/2. **4.** A ține, a rezista. *Rup-tu-s-au funile tale, că nu au biruit.* 573/1.
- biruință** s. f. Stăpânire. *Și eu sânt om supt biruință, având supt mine ostași.* 7*/2.
- biruatoriu** s. m. Stăpânitor, conducător. *Au pus împăratul Vavilonului pre Godoliia biruatoriu țării.* 628/1.
- blagorodnic,-ă** adj. De neam, nobil. *Nici să vă lă-pădați de-a frăției mele bărbăție sfântă și blago-rodnică.* 888/2.
- blagorodnie** s. f. Noblețe (sufletească). *Cu blagorod-nie rabdă!* 890/1.
- blagoslovenie** s. f. Binecuvântare. *Au cetit Iisus toate cuvintele legii aceștia, blagosloveniile și blăstămu-rile.* 197/2. (În construcții intensive) *Și aceasta easte blagosloveniia cu carea Moisi... au blagoslovit pre fiii lui Israil.* 188/1.
- blagoslovi** vb. IV. A binecuvânta. *Luând ceale cinci pâni... le-au blagoslovit și le-au frânt.* 62*/2, cf. 485/1.
- blăni** vb. IV. **1.** A căptuși cu blăni, cu scânduri groase un perete, o încăpere, o casă. *Să cumpere... leamne de grinzi, să blănească casele.* 402/1. **2.** A închide (o deschizătură) cu scânduri. *De easte ușă, să o blă-nim cu scânduri de chedru.* 551/2.
- blăniș** s. n. Căptușeală cu scânduri groase, cu blăni. *Au zidit blăniș prin toată casa.* 299/2.
- blid** s. n. Vas; potir, cupă. *Cei doaozeci și patru de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fieștecarele alăute și blide de aur, pline de amirosituri.* 238*/2, cf. 76/1, 218/2.
- boală** s. f. Necaz, nenorocire. *Toată boala carea am adus asupra eghipteanilor.* 67/1.
- boambă** s. f. Boabă (de strugure). *Boambele viei tale să nu le aduni.* 110/1.
- boașă** s. f. Testicul. *Boașele lor ca boașele cailor.* 662/2.
- boboană** s. f. Boabă, bobită. *În ce chip să va afla boboana în strugur.* 593/2.
- bobodelnică** s. f. v. **brobodelnic.**
- boiaru** s. m. = boier. Demnitar, om de seamă; că-petenie, conducător (de obște). *Au intrat toți boiarii adunării și au spus lui Moisi.* 68/1. *Și au adus boiarii lui Israil, cei doisprăzeace mai-mari ai casălor fami-liilor lor.* 127/2. *Pusu-l-au pre el... boiaru a toată avușia lui.* 501/1, cf. 97*/2.
- boieri** vb. IV. A sta în frunte, a conduce. *Ales-am calea lor și am șezut boierind.* 452/1.
- boierie** s. f. **1.** Rang, demnitate. *Vei da păharul lui Faraon..., după boieria ta cea mai dinainte, precum erai turnând.* 40/1. *Fără de ~ = smerit, modest.* *Mai bun easte omul fără de boierie, carele slujeaște și-eși.* 525/2. **2.** Putere, stăpânire (a cuiva care deține un rang). *Credeți, dară, că și boierii asupra lucrurilor mele veți lua.* 887/2.
- boierită** s. f. Soție de boier. *Au zis toți boiarii și bo-ieritele plângere pentru Iosia până astăzi.* 404/1.
- bold** s. n. **1.** Băț ascuțit cu care se împung vitele pentru a le îndemna. *Precum biciul la cal și boldul la măgariu, așea e toiagul la norodul cel fără de leage.* 535/1. **2.** Obiect ascuțit, țepușă; ghimpe. *Și Eu ca o turburare lui Efraim și ca un bold casii Iudei.* 703/1, cf. 706/2. (Fig.) *Pre câți veți lăsa dintr-înșii vor fi spinii în ochii voștri și bolduri în coastele voastre.* 154/2. **3.** Îndemn, stimulent. *Unde easte, moarte, boldul tău?* 165*/1. **4.** Par ascuțit care se pune în vârful caselor, al corturilor etc. *Și polimari preste amândoi stâlpii și deasupra coastelor, bold.* 301/1.
- boldi** vb. IV. A îmboldi, a înghionti. *S-au dus la împă-ratul și l-au boldit.* *Și, abii deșteptându-l...* 879/2.
- boli** vb. IV. **1.** A zăcea bolnav. *Era un om împărătesc, al căruia fiu boala în Capernaum.* 86*/2, cf. 48/2. **2.** A slăbi. *Ce-ți easte de bolești așea.* 279/1.
- bolnăvi** vb. IV (a se ~) A se îmbolnăvi. *S-au bolnăvit feciorul muierii stăpânei casii.* 314/2.
- bolnăvit,-ă** adj. Îmbolnăvit, bolnav. *Pruncul... rău bolnăvit.* 278/2.
- borătură** s. f. Vomă, vărsătură. *Ca cânele care să întoarce la borătura sa și să face urât, așea și cel fără minte... să întoarce la păcatul său.* 535/2, cf. 227*/2.
- bori** vb. IV. A voma. *Au făcut să rătăcească Eghiptul... precum rătăceaste cel beat și carele împreună bo-raște.* 563/2, cf. 237*/2.
- bou** s. m. Fiu de ~ = vițel. *Și fii de boi, și berbeci, și miei... să se dea lor.* 410/2.
- boz** s. m. Divinitate păgână, idol. *De unde, dară, să vor chema dumnezei? Pentru că muierile pun dinainte la bozii cei de argint și de aur și de lemn?* 767/1.
- braț** s. n. **1.** Simbol al puterii, al vitejiei sau al protecției divine. *Te va acoperi începutul lui Dumnezeu și supt tăria brațurilor celor veacinice și va goni de la fața ta pre vrăjmaș.* 189/1. *Voiu vesti brațul Tău la tot neamul.* 487/2. *Doamne, cine au crezut auzului nostru? Și brațul Domnului cui s-au arătat?* 97*/2. **2.** (Și urmat de drept) Pulpa, șoldul din față al animalelor (folosit ca jertfă). *Și vei lua de la berbeace... brațul cel drept.* 80/2. *Și pieptul osibirei și brațul darului să le mâncați în loc sfânt, tu și fiii tăi.* 100/2, cf. 127/1, 139/2.
- brățare** s. f. v. **brățariu.**
- brățariu** s. n. (și **brățare** s. f.) = brățară. **1.** Podoabă purtată pe braț. *Am luat stema cea împărătească de pre capul lui, și brățariul cel de pre brațul lui.* 269/1. **2.** Verigă de metal. *Lega-vei belciug de narea lui, și cu o brățare vei găuri buza lui?* 459/1.
- brâne** s. f. pl. = brâie. *Nu vor flămânzi..., nici vor dezlega brânele sale de la mijloacele sale.* 555/2.
- brâu** s. n. Cingătoarea marelui preot, semn al funcției sale. *Și fiilor lui Aaron vei face haine, și brâie, și*

- chidare. 79/2. ~ de curea = brâu de piele. Și cu brâu de curea împregiurul mijlocului său. 32*/1.
- brobodelnic** s. n. (și **bobodelnică** s. f.) Vâl; un fel de haină scumpă. S-au învălit cu brobodealnicul și s-au înfrumsățat. 38/1. Va lua Domnul... bobodealnicile ceale închise. 554/1, cf. 550/1.
- bucată** s. f. **1.** Mâncare (preparată). Să facă înaintea ochilor mei bucată, ca să văz și să mănânc din mâinile ei. 279/2. **2.** (La pl.) Alimente, provizii. Să se abată și să-și afle bucate, că aici sântem în loc pus-tiiu. 62*/1. **3.** (La pl.) Recoltă de grâne, cereale. Au făcut pământul întru acei șapte ani a îndestulării bucate. 41/2.
- bucătar** s. m. Comandant, șef (al gărzii împăratului). Daniil au răspuns sfat și cuget lui Arioh, celui mai mare preste bucătării împăratului. 688/2, cf. 38/2, 347/2.
- bucătărie** s. f. Loc pentru gătit. Bucătării făcute dedesuptul cămărilor împregiur. 684/1.
- bucătură** s. f. Îmbucătură. Le vei dimica pre eale bucături. 93/2.
- bucin¹** s. n., s. m. = bucium (instrument muzical). Preoții bucina cu bucinurile de coarne. 194/2. Au jurat întru Domnul cu glas mare și cu strigare, și cu trâmbiță și cu bucine. 386/1, cf. 194/2. (În construcții intensive) Să bucine cu bucinii. 194/2.
- bucin²** s. m. v. **bucium**.
- bucina** vb. I. A bucioma. Preoții bucina cu bucinurile de coarne. 194/2.
- bucium** (și **bucin**) s. m. Trunchi, tulpină. Copaciul... de va îmbătrâni în pământ rădăcina lui, și în piatră să va săvârși buciumul lui, de mirosirea apei va odrăsli. 445/1. S-au odihnit toate pasările ceriului întru căderea lui [a chiparosului] și la bucinii lui au fost toate fiarale țarinii. 669/2.
- buigui** vb. IV = bâigui. A fi mahnit, îndurerat. Cu pomenire voiu pomeni și va buigui asupra mea sufletul meu. 641/1.
- bumbuleț** s. n. Sferă mică, bold (la sfeșnic). Să faci sfeșnicul, ... și scafele, și bumbulețele. 76/1.
- bun,-ă** adj. Fericit. Mai buni era răniiții cei de sabie decât cei răniiți de foamete. 642/1.
- bunătate** s. f. **1.** Faptă bună, binefacere. S-au minunat... de toate bunătățile care le-au făcut lor Domnul. 69/1, cf. 580/1. Din bunătăți = despre cele bune. Amușit-am și m-am smerit, și am tăcut din bunătăți. 475/2. **2.** Har (de la Dumnezeu). Până n-au păcătuit înaintea Dumnezeului său, era bunătățile împreună cu ei. 752/2.
- bunețe** s. f. pl. Însușiri morale bune, virtute, bunătate; frumusețe. Nu s-au aflat aseamenea cu bunețele featelor lui Iov supt ceriu. 460/1.
- buric** s. n. A se ține de ~ul pământului = a merge pe mijlocul locului. Norod să pogoară despre mare, și indu-să de buricul pământului, și o parte vine pre calea stejarului celor ce privesc. 223/2.
- buruiană** s. f. Buruieni de ierburi = verdețuri. Buruienele de ierburi le-am dat voao toate. 8/2.
- buză** s. f. **1.** Vorbire, cuvinte. Deșarte au grăit fiește-care cătră vecinul său, buze vicleane în inimă, și în inimă au grăit reale. 464/2, cf. 444/1. A-și ține buzele = a vorbi puțin. Cel ce-și ține buzele înțelept va fi. 524/2. **2.** Margine a unui obiect. Și au făcut mare vărsată, zeace coți din buza dincoace până la buza dincolo a ei. 301/1. Buza ei [a scaldătorii] ca o buză de pâhar. 377/1.

C

- ca** adv. Aproximativ. Trecând ca un ceas, altul, oare-carele, întârea, zicând. 78*/2. Ca într-un ceas = cam un ceas. Au stătit amușit ca într-un ceas. 691/2.
- cadă** s. f. Vas mare. Toate neamurile ca o picătură din cadă... s-au socotit. 577/2.
- cadisime** s. f. pl. Casa ~lor = loc de întâlnire a homosexualilor. Și au stricat casa cadisimelor celor din Casa Domnului, unde țesea muierile podoabele desișului. 345/2.
- cale** s. f. **1.** A se duce fiecare în ~a sa = a pleca în drumul său; a-și vedea de treabă. S-au spăimântat... și s-au dus fieștecarele om în calea sa. 295/1. Să-i dai calea lui în capul lui = să-i arăți drumul pe care să-l urmeze. 303/1. Merg în calea a tot pământul = merg pe drumul pe care merge toată lumea; mor. 295/1. Fără de ~ = nepotrivit, necuviincios, nedrept. Ceale fără de cale nu voiaște a le vedea Domnul. 456/1, cf. 439/2. **2.** Călătorie. Iară noi, săvârșind calea pre apă, de la Tir ne-am pogorât în Ptolomaida. 130*/2. ~ dreaptă = călătorie ușoară, bună. Să cearem de la Dânsul cale dreaptă noao și pruncilor noștri. 412/2. Pe ~ = în timpul călătoriei. Le-am dat lor merinde pre cale. 46/1, cf. 42/1, 194/1. **3.** Fel, mod de a proceda, de a acționa. Să faci și să dai omului după toate căile lui. 303/2.
- caliță** s. f. = călețcă. Cușcă. L-au pus pre el [pe leu] în căpăstru și în caliță au venit la împăratul Vavilonului. 658/1.
- camătă** s. f. Dobândă (mare și nelegală) cerută de cămătar. N-au lipsit din ulițele ei camăta și vicleșugul. 481/1. A da în ~ = a împrumuta cu dobândă. Argintul său nu va da în camătă. 657/1.
- camelopard** s. m. Girafă. Și bou sălbatec, și unicorn, și țap sălbatec, și camelopard. 171/2.
- canon** s. n. Instrument muzical cu coarde. Fluierul și canonul îndulcesc cântarea. 821/1, cf. 5/1, 425/2.
- cap** s. n. **1.** Considerat ca sursă a vieții și energiei, ca simbol al superiorității de rang și autoritate a cuiva. L-au pus norodul preste sine cap, și mai mare povățuitoriu. 222/1. Dă-mi aici, în tîpsie, capul lui Ioan Botezătoriu. 14*/2. Bărbațul easte cap muierii, precum și Hristos cap besearicii. 184*/1. A ridica ~ul = a avea succes. Și s-au înfrânt Madiam înaintea fiilor lui Israil, și mai mult nu au adaos a rădica capul său. 222/1. **2.** Ca simbol al persoanei. Slujile tale au numărat capetele bărbaților celor războinici. 152/1. **3.** Vârf, pisc. I-au pus lui bărbații Sichimului paznici într-ascuns pre la capetele munților și prindea pre toți cei ce călătorea pre acolo. 223/1. **4.** Capitol (de carte), paragraf. În capul cărții

- scris easte pentru mine ca să fac voia Ta. 476/1. **5.** Punct, pretenție, condiție. Roagă-te pentru robii tăi cătră Domnul Dumnezeuul tău, și nu vom muri, că am adaos la toate capetele noastre răutate cerându-ne împărat. 249/2. **6.** Un fel de dare. Va mărturisi păcatul care l-au făcut, și va întoarce păcatul, și capul și a cincea parte va adaoge la el. 126/1.
- capiște** s. f. Templu (sau altar în templu) păgân. Și să vor strica capiștele ceale de răs și sărbătorile lui Israil să vor pustii. 713/1, cf. 74/2, 399/1, 561/2, 633/2.
- care** pron. rel. Ce, ceea ce. Ce faceți care nu să cade a face sâmbăta? 57*/2.
- carne** s. f. ~ vie = rană deschisă. Și ori în ce zi să va vedea întru el carne vie, necurat va fi. 103/1. Cărnurile sfinte = jertfele. Au rugăciunile și cămurile sfinte vor lua de la tine răutățile tale? 605/1.
- carte** s. f. **1.** Scrisoare. Au trimis... pre sluga sa și cartea deschisă în mâna lui. 419/1, cf. 277/2, 342/1, 400/2, 409/1, 772/1. **2.** Act, dovadă, document. Și am luat cartea cea de cumpărare, cea cetită și pecetluită. 621/2. Să-i scrie ei carte de despărțanie și să o dea în mâinile ei, și să o sloboază pre ea din casa sa. 179/1, cf. 41*/2. ~a cuvintelor zilelor (sau adunării, pomenirii) = carte care relatează istoria poporului evreu, cronică. Și fiii lui Levi, căpetenii familiilor, scriși în Cartea cuvintelor zilelor. 425/2. Și am aflat cartea adunării, care s-au suit întăiu, și am aflat scris într-însa. Și aceștia sânt fiii țării. 419/2. Să cauți în cartea pomenirii părinților tăi. 409/1. **3.** Fiecare dintre părțile mai mari decât un capitol din care este alcătuită Biblia. Cartea numerilor.
- casă** s. f. **1.** Locuitorii unei case care, de obicei, se trag din același strămoș și sclavii acestora; familie, neam. Aceastea sânt numele fiilor lui Israil, carii au intrat în Egipt împreună cu Iacov, tatăl lor, fieștecare cu toată casa sa au intrat. 52/1. Aceștia sânt începătorii caselor neamurilor lor. 57/2, cf. 41/2. **2.** Camera, odaie. Întrând, s-au suit în casa de sus, unde lăcuia Petru și Iacov... 108*/1. Casa cea de ascultare = sală de judecată. 135*/1. **3.** Casa Domnului (sau a lui Dumnezeu) = biserică. Au făcut toată adunarea Iudei legătură în Casa lui Dumnezeu cu împăratul. 391/2. Tot norodul în curțile Casii Domnului. 391/2.
- casie** s. f. Scorțișoară. Vindea grâu și miruri și casie. 666/1, cf. 478/1.
- casnic** s. m. Persoană care locuiește împreună cu altele într-o casă, care ține de casa cuiva. Cel ce acoperă strămbătățile caută prieteșug, iară cel ce ureaște a le acoperi desparte priiatinii și casnicii. 529/1. Să va apuca omul de fratele său sau de casnicul tătâne-său. 553/2, cf. 145/2, 571/1, 798/1, 19*/2. (Casa fiind cerul) Împreună lăcuatori cu sfinții și caznici ai lui Dumnezeu. 182*/1.
- catapeteasmă** s. f. **1.** Perdea, vâl, acoperemânt de pânză. Și vei pune sicriul mărturiei și vei acoperi sicriul cu catapeteazma. 91/2. **2.** Perdea, vâl care separa Sfânta Sfintelor de restul templului sau (la israeliții nomazi) de restul cortului mărturiei. Și au pus jertvenicul cel de aur în cortul mărturiei, în preajma catapeteasmei. 92/1, cf. 86/2.
- catart** s. n. = catarg. Chiparos din Livan au adus, ca să-ți faci ție catarturi. 665/2.
- cav** subst. Unitate de măsură pentru greutate. S-au făcut foamete mare... , au ajuns capul de asin cu cincizeci de sicli de arginți, și a patra parte de cav de găinaț de porumb cu cinci sicli de arginți. 327/2.
- căci** conj. **1.** (și pentru ~, ~ că) Pentru că, deoarece. Căci se apropie de mine împăratul... te-ai mânia pentru cuvântul acesta? 288/1. Pentru căci v-ați necinstit voi și v-ați urât voi de toate neamurile... , pentru aceea, munții lui Israil, auziți cuvântul Domnului! 673/2, cf. 241/2, 187*/1. **2.** Pentru ce? , de ce? Și, de va zice voao cineva: „Căci faceți aceasta?”, ziceți că Domnului trebuiește. 43*/1, cf. 44/2. 365/1, 112*/2.
- cădea** vb. II. **1.** A ~ pe pat = a cădea la pat, a se îmbolnăvi. Au căzut pre pat și au cunoscut că va să moară. 832/1. A ~ cu fața pre pământ (sau pre fața sa) = a face gestul de aplecare până la pământ, în semn de umilință, de salut etc. Am căzut pre fața mea și am strigat. 649/1. Când am auzit eu glasul cuvintelor lui m-am umilit și am căzut cu fața pre pământ. 698/1. A ~ preste fața sa înaintea cuiva = a se închina cuiva. Au căzut preste fața sa înaintea împăratului. 287/1. A ~ de sabie = a fi ucis cu sabie. Că Amalia și hananeul acolo easte înaintea voastră și veți cădea de sabie. 135/2, cf. 630/2. A ~ înaintea feții cuiva = a se da bătut, învins. Au căzut Iuda înaintea feții lui Israil. 394/1. **2.** A se arunca, a se năpsuti asupra cuiva; a năvăli asupra dușmanului. Au căzut asupra lor noaptea el și slugile lui. 13/1, cf. 441/1. **3.** A ajunge, a nimeri. Și într-un ostrov oarecarele easte să cădem noi. 137*/1. (În construcție intensivă) Cu cădeare au căzut în muntele Ghelvuei. 269/1. **4.** (a se ~) A trebui, a fi necesar. Dovedindu-le și arătându-le că s-au căzut lui Hristos să pătimească și să înviiază din morți. 126*/1, cf. 23*/2. **5.** A lipsi, a dispărea. Creadeți Lui și nu va cădea plata voastră. 796/2. **6.** (Despre metale) A se toci. De va cădea fierul, și el ș-au turburat fața, și puteri va întări, și prisosința omului înțelepciunea. 546/2.
- cădere** s. f. **1.** Cu ~ pre fața sa = căzând cu fața la pământ (pentru a se ruga, în semn de umilință etc.). Rugând pre milostivul Dumnezeu cu plângere și cu ajunuri și cu cădeare pre fața sa. 872/1. **2.** Prăvălire (a unui copac). (Concretizat) S-au odihnit toate pasările cerului întru cădearea lui [a chiparosului]. 669/2. **3.** Faptul de a ajunge dintr-o situație bună într-alta rea, decădere. Cădearea limbii. 807/2. Cădearea celor răi degrab va veni. 807/2. **4.** Stare de decădere. L-au scos pre el din cădearea sa. 788/1. **5.** Nenorocire, pedeapsă. Și aceasta va fi cădearea cu carea va bate Domnul toate noroadele câte s-au oștit asupra Ierusalimului. 736/1. **6.** Nimicire. Și s-au înmulțit întru dânșii cădearea. 502/1. **7.** Scădere, lipsă. Nu va fi întru ei cădeare, când să vor număra. 81/2.
- călăraș** s. m. Călăreț, persoană călare. Fiiul lui Ader au scăpat pre calul unuia călăraș. 318/1, cf. 67/1, 571/1.

- călărime** s. f. **1.** Mulțime de oameni călări. *Au trimis... oști și călărime.* 852/1. **2.** Totalitatea animalelor de călărit (reprezentând averea). *Au luat toată călărimea Sodomei și a Gomorei și toate ce avea ei de mâncare.* 12/2.
- călca** vb. I. **1.** A da năvală, a intra și a lua în stăpânire. *Să calce cetățile și să le facă pulbere.* 558/2. **2.** A asupra, a umili, a nedreptăți. *Miluiaste-mă, Dumnezeuule, că m-au călcat omul; toată zioa dând războiu m-au năcăjit.* 481/2.
- călcare** s. f. **1.** Nimicire. *Vor fi spre călcare... și să va lua mărirea lor de pre umerii lor.* 561/2, cf. 640/1. **2.** A face ~ de... = a încălca. *Pre cei ce făcea călcări de leage i-am urât.* 499/1.
- călcat** s. n. Nimicire. *Va pune... casa boiariului tău spre călcat.* 565/2.
- călcătoriu** s. m. ~ de lege = persoană care nu respectă legea. *Izbăveaște-mă din mâna... călcătorului de leage.* 487/1, cf. 462/2, 494/1.
- călcătură** s. f. Loc în care se calcă. *Muntele... va fi din țealină și din spini pășune oii și călcătură boului.* 557/1.
- călcâi** s. n. **1.** Haina până la ~e = haină lungă la preoții evrei. *Și pietri de săpat... și la haina cea până la călcâie.* 75/2, cf. 78/2. **2.** A ridica asupra cui-va ~ul = a acționa împotriva cuiva. *Cel ce mîncă cu Mine pâine au rădicat asupra mea călcâiul său.* 98*/1.
- căldură** s. f. **1.** Dorință arzătoare, înflăcărare, pasiune. *Sângele Ierusalimului va curăți din mijlocul lor cu duhul judecății și cu duhul căldurii.* 554/2. **2.** Îndurare, milă. *Afla-voiu căldură în pustie cu cei periți de sabie.* 620/1.
- călitură** s. f. Metal călit. *Cuptoriul ispiteaște călitura în stâmpărare.* 815/1.
- călțun** s. m. Încălțăminte; sandală. *Călțunii ei răpiră ochii lui.* 761/1.
- cămară** s. f. **1.** Cameră, odaie; încăpere. *Au intrat... la împăratul în cămară.* 294/1. *Din afară va sterpi pre ei sabiia și din cămări frica.* 187/2, cf. 388/1, 467/2. *Cămara paturilor (sau a așternuturilor) = camera de dormit. [Broaștele] vor intra în casele tale și în cămările așternuturilor tale.* 59/1. *L-au ascuns în cămara paturilor.* 331/1, cf. 391/2. **2.** Casa cămării = casa vistieriei, a trezoreriei. *Să se cearce în casa cămării împăratului.* 410/1.
- cămăraș** s. m. Slujbaș la curtea împăratului, având în grijă camera de culcare. *Mergi în cămară la Sona, cămărașul, și zi lui.* 565/1.
- cămătarnic** s. m. Cămătar. *Doi deatornici era unui cămătarnic.* 60*/1, cf. 531/2.
- cămin** s. n. Vatră pe care se face focul pentru a pregăti mâncarea. *Aburul focului va învârtoșea carnea lui și cu înfierbântarea căminului să va lupta.* 819/1, cf. 102/1.
- căpătâi** s. n. Un fel de capitel la stâlpii cortului. *Patru stâlpi neputrezi ferecați cu aur, și căpătâiele lor de aur.* 88/1.
- căpetenie** s. f. **1.** Comandant, conducător, șef. *Oastea și căpeteniia și slugile jidovilor au prins pre Iisus.* 102*/2. **2.** Ceată, grup. *Haldeii au făcut asupra noastră trei căpetenii și au încunjurat cămilele.* 438/1. **3.** Capitală. *Cetatea Amata, care easte căpeteniia ținutului Midiei.* 410/1.
- căpețea** s. f. v. **căpețel.**
- căpețel** s. n. (și **căpețea** s. f.) **1.** Capitel. *Rodii doao sute de rânduri preste căpețea a doao.* 301/1. **2.** Un fel de capitel la stâlpii cortului. *Și au pus Moisi cortul, și au pus căpețea, și au așezat zăvoarale.* 91/2, cf. 123/2.
- căpitan** s. m. Comandant de oști. *Au chemat Iisus pre tot Israilul și pre căpitanii cei de războiu.* 199/2.
- căprariu** s. m. Păstor (păzitor de capre). *Nu eram eu proroc, nici fecior de proroc, ci căprariu eram.* 713/2.
- căprișoară** s. f. Căpriță. *Vei afla acolo trei oameni..., unul ducând trei căprișoare.* 247/2.
- cărămidărie** s. f. Cuptor pentru tortură. *I-au trecut pre ei prin cărămidărie.* 279/1.
- cărturariu** s. m. Persoană care cunoaște și tâlcuiește legile și tradițiile. *Adunând pre toți arhierii și cărturarii norodului.* 3*/1, cf. 176/1, 210/2.
- cărturărie** s. f. Ceea ce ține de scriere, de știință, de învățătură. *Înțeleagere și priceapere întru toată cărturăria și înțelepciunea.* 687/2.
- căruntețe** s. f. **1.** Păr cărunț, cărunțea. *Dezvăleaște acoperemântul tău, descopere-ți căruntețele.* 583/1, cf. 295/2, 531/2, 703/2. **2.** Bătrânețe. *Cât de frumos lucru easte căruntețelor judecata.* 811/1.
- căștigare** s. f. Folos. *Celui credincios toată lumea îi easte căștigare; iară celui necredincios nici un ban.* 529/1.
- cătră** prep. De ~ = **a)** din, dinspre, aproape de... *Le-au dus în vârful muntelui celui de cătră fața Hevronului.* 229/2; **b)** față de cineva. *Ai ascuns aceastea de cătră cei înțelepți și cunoscători și le-ai descoperit pruncilor.* 64*/1. *De ~ fața cuiva = din cauza cuiva.* *Veți striga în zioa aceea de cătră fața împăratului vostru.* 246/1.
- căție** s. f. = cățuie. Vas în care se arde tămâie. *Și vei face blidele ei, și cățiile, și turnătorile.* 76/1, cf. 124/1, 373/2, 406/2.
- căuș** s. n. Cupă. *Au luat... căușele ceale de aur.* 638/2.
- căuta** vb. I. **1.** A ~ sufletul cuiva = a urmări să-i iei viața cuiva. *Așea au zis Domnul: „Iată, Eu dau pre Uafri, împăratul Eghiptului, în mâinile vrăjmașului și în mâinile celui ce caută sufletul lui”.* 631/1. **2.** A privi, a se uita. *Și acum, căutând în fața voastră, nu voiu minți.* 441/1, cf. 54/2, 388/2, 63*/2. *Carele caută pre steale = astrolog.* *Să nu să afle întru tine... carele caută pre steale și carele întrebă morții.* 174/2. **3.** A fi cu fața spre... *Doisprăzeace viței au făcut, rei căutând la miazănoapte, și trei căutând la apus.* 377/1, cf. 301/1. **4.** A acorda atenție. *Caută spre rugăciunea mea..., Doamne Dumnezeu lui Israil.* 303/1, cf. 17/1. **5.** A fi așezat, a fi situat spre...

- Cămara sfintelor preoților... caută cătră miazănoapte. 684/1, cf. 678/1.
- căutare** s. f. Privire. Și de căutarea Lui să vor cutremura munții. 822/2. Fără de ~ în față = fără să ai preferințe. Să păzești acestea fără de căutare în față, nimica făcând după plecare. 200*/1.
- căzni** vb. IV. A chinui. Lăudându-se nu numai de cătră toți oamenii de vitejie și răbdare, ce încă și de ceia ce i-au căznit. 883/2.
- câmpos, -oasă** adj. Ca o câmpie. Iată, Eu asupra ta, cel ce lăcuiești Valea Sorului cea câmpoasă. 612/2.
- cândai** adv. Cumva. S-au temut ca nu cândai..., din vicleșug omenesc să fie omorât pre Apolonie. 885/2.
- cântări** s. f. pl. Organe de cântări = instrument de cântat. 378/1.
- cârni** vb. IV = cârmi. A schimba direcția de mers, a întoarce într-o anumită direcție. Au întins Oza mâna sa preste sicriul lui Dumnezeu, ca să-l ție pre el, și l-au ținut, că-l cârnea boul. 273/2.
- cârteală** s. f. Faptul de a cârti; murmur de nemulțumire. Iubitori de streini, fiți unul cătră altul fără de cârteală. 224*/2.
- cârți** vb. IV. A-și exprima nemulțumirea prin murmure sau critici, a bombăni, a murmura. Și cârtea norodul asupra lui Moisi. 67/1, cf. 801/2, 20*/1.
- cârtire** s. f. Faptul de a cârti, bombăneală. Au auzit cârtirea voastră asupra lui Dumnezeu. 67/2. Cuvântul cel de ~ = protest, murmur, critică. Vei lăpăda de la tine... cuvântul cel de cârtire. 590/1.
- cât** conj. Încât, că. Voiu face cuvintele Meale în Israil cât tot cel ce le va auzi pre eale îi voiu țiu amândoa urechile lui. 242/1.
- ce** pron. rel. De ~ = de când. Aceștia sânt împărății lor (carii au împărățit în pământul Edomului, mai înainte de ce au împărățit împărat întru fiii lui Israil). 350/2.
- ceapță** s. f. = ceapsă. Bonetă. Va lua Domnul mărirea îmbrăcăminteii lor și a ceapțelor lor. 554/1.
- ceas** s. n. În ~ul acesta = la aceeași oră (din altă zi). Eu voiu aduce în ceasul acesta mâne lăcustă multă. 61/2. În ~uri = la anul (pe vremea aceasta). În vreama aceasta mă voiu întoarce la tine în ceasuri. 15/2.
- ceasta** pron. dem. Din ~ în ceaea = din una în alta. Vărsându-să din ceasta în ceaea. 515/1.
- ceatără** s. f. = ceteră. Eu sânt ceatăra lor = eu sunt batjocura lor. 452/2.
- cel, cea** adj. dem. Acela. Deacă să va plini cea mie de ani, să va dezlega sātana. 248*/1.
- cerbice** s. f. **1.** Gât, grumaz. Acum, dară, ce ispitiți pre Dumnezeu a pune pre cerbicea ucenicilor jugul, care nici părinții noștri, nici noi n-am putut să-l purtăm? 124*/1. A-și supune ~a la... = a se supune la... , a se alătura la... Mai-marii lor nu și-au supus cerbicea lor la lucrul Domnului său. 416/2. **2.** ~ vârtoasă = încăpățănare, îndărătnicie. Că știu eu împotriva ta și cerbicea ta cea vârtoasă. 186/2. A învârtoșa ~a = a fi încăpățânat, îndărătnic. Cerbicea voastră să nu o mai învârtoșeați. 168/1, cf. 398/1, 405/1, 601/2. A fi tare (sau vârtoș) la ~ sau a fi cu ~a tare = a fi dârz, neînduplecat. Ești norod tare la cerbice, ca să nu te pierz pre cale. 84/2. De va fi unul vârtoș la cerbice, minune va fi de să va curăți. 805/1, cf. 115*/2.
- cerboaie** s. f. Cerboaică. Păzit-ai nașterile cerboaielor? 458/1.
- cerca** vb. I. **1.** A căuta pentru a găsi ceva. Au mers... ca să cearce pășune dobitoacelor sale. 353/2, cf. 69/2, 231/1, 412/1. **2.** (și a se ~) A scotoci, a scormoni. Să se cearce în casa cămării împăratului..., ca să se știe. 410/1. Cerca-voiu Ierusalimul cu lumină și voiu izbânzi asupra oamenilor hulitori. 726/1. **3.** A căuta să afle, să cunoască. Cerca în ce chip îl va scoate pre el din mâinile lor. 37/1, cf. 158/2, 210/1, 124*/1. A ~ căile = a spiona. Iscoade sânteți, să cercați căile țării ați venit? 42/1. **4.** A urmări ceva, a încerca să... Cei doi fameni ai împăratului... cerca să omoară pre împăratul Artaxerx. 430/1, cf. 56/1, 183/2, 289/1. **5.** A pune (pe cineva) la încercare, a ispiți. Acolo l-au cercat pre el. 67/1. Pentru ca să vă cearce pre voi au venit Dumnezeu la voi. 71/1. **6.** (a se ~) A trece prin încercări, a suferi, a se chinui. Au doară uriașii să vor cerca supt ape...? 450/2. **7.** (a se ~) A cere răzbunare. Sângele lui să cearcă. 42/2.
- cercare** s. f. Discuție, vorbărie. Și multă cercare făcându-să, sculându-să Petru, au zis cătră ei. 124*/1.
- cerceta** vb. I. **1.** A lua în considerare, a judeca, a aprecia. Fiii tăi M-au părăsit pre Mine și să jura întru cei ce nu sânt dumnezei, și preacurvea... Au pentru acestea nu voi cerceta? 599/2. **2.** A căuta, a privi spre cineva. Tu, Doamne, carele m-ai cercetat, că au zis că și înainte Te-am văzut. 14/1. (În construcție intensivă) Cu cercetare v-am cercetat pre voi și câte s-au întâmplat voao. 55/1. **3.** A se interesa de cineva, a veni la cineva (pentru a-l vizita). Bolnav am fost și M-ați cercetat pre Mine. 26*/1, cf. 18/2, 385/1, 439/1. **4.** (a se ~) A fi căutat, a fi vizitat (ca obiect sacru), a i se da atenție. Iosif s-au făcut bărbat povățuitoriu fraților, întărire norodului, și oasele lui s-au cercetat. 826/2. **5.** A pedepsi. Cu sabie și cu foamete voiu cerceta pre ei, zis-au Domnul. 617/2, cf. 630/2.
- cercetare** s. f. **1.** Judecare, apreciere, investigare. Ce vor face în zioa cercetării? 558/2, cf. 223*/2. **2.** Atenție, grijă; vizitare, căutare. Întru cercetarea în care va cerceta pre voi Dumnezeu, aduceți-vă aminte. 51/2.
- cercetătoriu** s. m. Cel care cercetează; (aici) Dumnezeu. Aceasta e partea omului necredincios de la Domnul, și agonisita averilor lui de la cercetătoriu. 448/1.
- cere** vb. III. A cerși. Au, doară, nu easte acesta carele ședea și cerea? 93*/1, cf. 474/2.
- cerere** s. f. Ceea ce cere cineva. Pentru pruncul acesta m-am rugat și mi-au dat mie Domnul cearerea carea am cerut de la Dânsul. 240/2.

- ceriu** s. n. Ceriul ceriului sau ceriurile ceriurilor = partea cea mai de sus a cerului; empireu. Cu ade-vărat au lăcui-va Dumnezeu cu oamenii pre pământ, de vream ce ceriul și ceriul ceriului nu sânt destule Ție, și ce easte casa aceasta carea am zidit? 378/2. Lăudați pre El, ceriurile ceriurilor. 516/2.
- cersi** vb. IV. A cere. Cersut-au și au venit potârnic. 501/2, cf. 886/1, 52*/2.
- certare** s. f. **1.** Mustrare. Teameți-vă de Mine și priimiți certarea și nu veți peri. 727/1. **2.** Pedepsire, pedeap-să. L-au omorât, Domnul răsplătindu-i certare de care au fost vreadnic. 862/1, cf. 587/1, 887/1.
- cetate** s. f. ~a cea zidită (sau cea tare) = cetatea fortificată. Au bătut pre cei de alt neam până la Gaza și până la hotarul ei de la turnul păzitorilor până la cetatea cea tare. 340/1, cf. 116/2, 342/1.
- cetățean** s. m. Locuitor al unei cetăți antice, orășean. Țarina și peștera... ție o dau înaintea tuturor cetățeanilor miei. 20/2.
- chedru** s. m. = cedru. Să iasă foc din spini și să mânce chedrii Livanului. 223/1, cf. 300/1, 394/1.
- cheltuială** s. f. A da de ~ = a aproviziona. Să-i dai lui de cheltuială din oile tale și din grâul tău. 172/2, cf. 288/1, 298/1.
- chema** vb. I. **1.** (Și a ~ numele...) A pune nume, a (de)numi. Au născut cea mai mare fecior și au chemat numele lui Moav. 17/2. Chemați Tată pre Cel ce judecă. 222*/2, cf. 27/2, 601/1, 53*/2. **2.** A proclama. Au săvârșit împăratul Sedechiia așezământul cătră norod, ca să chiiame slobozire. 623/2.
- cherast** s. m. Șarpe veninos. De la cherast să varsă lui veninul. 533/2.
- chesariu** s. m. = cezar. Împărat. Au poruncit să se țină el în pază până ce-l voiu trimite la chesariul. 135*/1.
- chiar,-ă** adj. Clar, limpede. Easte isteție chiiară. 807/1.
- chidară** s. f. Acoperământ pentru cap; un fel de turban pe care îl purta marele preot, la evrei. Vei pune lor chidarele și vor fi preoți Mie în veac. 80/1. Să va îmbrăca... și cu brâu de in să va încinge, și chidară de in își va pune pre cap. 107/2, cf. 91/1, 102/2, 660/2.
- chihribariu** s. n. = chihlimbar. Și am văzut ca o asemănare de chihribariu și ca o închipuire de foc. 644/1.
- chilom** s. n. Armă de forma unui baston cu secure la un capăt. S-au văzut... clătiri de paveze și mulțime de chiloame și sabii scoase. 862/1.
- chip** s. n. **1.** Imagine, figură; înfățișare, aspect. Ca chipul tăriei ceriului când easte sănin. 75/1. Vei face Mie după toate câte-ți voiu arăta în munte, chipul cortului și chipul tuturor vaselor lui. 75/2. ~ cioplit (sau vărsat) = imagine cioplită, sculptată (sau turnată în metal); idol. În casele aceastea sânt efod și terafin, și chip cioplit și vărsat. 231/2. ~ deșert = chip, figură, statuie de idol; terafim. Au laut Mehol chip deșert și l-au pus în pat, și perină..., și le-au acoperit cu o haină. 258/1. **2.** Apariție, arătare, în-truchipare. Măcar că în chip treace omul, dar în zădar să turbură. 475/2. **3.** Prefigurație, exemplu. Aceastea chipuri s-au făcut noao, ca să nu fim noi poftitori de reale, precum au poftit și aceia. 160*/1. **4.** Fel. Voiu izbândi asupra lor patru chipuri [de nenorociri]. 607/2. **5.** În ce ~ = odată ce. În ce chip s-au închis acolo au căzut acolo, au căzut ticăloșeaște. 218/2.
- chiparis** s. m. = chiparos. Frunză de leamne de chiparis. 421/2.
- chipru** s. m. Numele unei plante. Grădină cu rodii, cu rod din măguri, chipri, cu narduriu. 549/2.
- chirie** s. f. Preț, taxă. Și ș-au dat chiria sa și au intrat într-însa [în corabie]. 716/1.
- chit** s. m. Balenă. Și au poruncit Domnul unui chit mare să înghiță pre Iona. 716/2, cf. 2/1, 769/2, 12*/2. (Ca simbol al mândriei) Că El au întors mâniia, de El s-au plecat chiții cei de supt ceriu. 442/2.
- chițoran** s. m. Un fel de șoarece mare de câmp. Chițoranul și hameleonul. 102/1.
- chivără** s. f. Acoperământ pentru cap; turban. Au văzut bărbați... încinși cu impistrituri preste mijloacele lor și chivere vâpsite preste capetele lor. 662/2.
- chivernisitoriu** s. m. Stăpân al unei corăbii. Iară sutașul chivernisitorului și cârmaciului mai mult credea decât celor ce zicea Pavel. 136*/2, cf. 246*/2.
- chizășie** (și **chizeșie**) s. f. = chezășie. Garantare, garanție. Chizeșia pre mulți drepti au pierdut. 813/2. A lua în ~ pe cineva = a garanta pentru cineva. Vei lua în chizășie pre priiatinul tău. 521/2, cf. 529/1.
- chizășui** (și **chizeșui**) vb. IV = chezășui. A garanta. Cel ce chizășuiaște copilul fără de minte rușina-va dreptatea. 530/2. Nu chizeșui preste putearea ta. 800/2.
- chizeș** s. m. = chezaș. Garant. Bărbatul bun să pune chizeaș. 813/2, cf. 529/1.
- chizeșie** s. f. v. **chizășie**.
- chizeșui** vb. IV v. **chizășui**.
- ci** conj. **1.** Dar. Păcătuit-am, ci măreaște-mă înaintea bătrânilor lui Israil. 253/2, cf. 326/1, 98*/1. **2.** Și. Ci, de nu s-ar scurta zilele acealea, nu s-ar mântui tot trupul. 24*/2.
- cin¹** s. n. Grupă; mulțime, adunare. Avramiei copiii cu cea purtătoare de biruință maică la cinul părinților împreună petrec. 893/2.
- cin²** s. n. Luntre. Nu va aduce... nici în cinurile pescarilor capul lui [al hipopotamului]. 459/1.
- cincea** num. ord. A ~ = a cincea parte, o cincime. A da a cincea lui Faraon. 48/2.
- cingătoare** s. f. Încingătoare, brâu. Am luat cingătoarea din locul unde o am îngropat. 606/1.
- cinstitoriu,-oare** adj. Care cinstește. De easte cineva cinstitoriu de Dumnezeu și face voia Lui, pre acela îl ascultă. 93*/2.
- ciopli** vb. IV. A sculpta în lemn, în piatră etc. Au știut lucra cu aur și cu argint... și a ciopli cioplituri. 376/1.

cioplit,-ă adj. , subst. **1.** Adj. Sculptat. Corăbii cioplite. 853/1. (Substantivat) Cele cioplite = idoli. Din poruncile tiranilor să da cinste celor cioplite. 791/1. **2.** Subst. Chip cioplit v. **chip**. Au luat muma-sa doao sute de arginți și i-au dat argintariului, și au făcut din ei cioplit și vărsat. 230/2, cf. 395/2. **3.** S. f. pl. Pietre cioplite. Au zidit pridvorul cel mai dinlăuntru cu trei rânduri de cioplite. 300/2.

cioplitură s. f. **1.** Realizare, creare (prin cioplire). Să vor chema mântuire zidurile tale și porțile tale, cioplitură. 591/2. **2.** Gravură. Doao pietri de smaragd... , săpate și cioplite cioplitură de peceate. 90/2. **3.** (La pl.) Pietre cioplite. Să acopere amândoao cununile ciopliturilor. 301/2. **4.** Statuie, idol. Va vărsa cioplitură spre nefolosânță. 581/1.

cirtă s. f. **1.** Semn grafic mărunț al alfabetului grecesc (ex. accentul); (fig.) cel mai mic amănunt. Mai lezne easte ceriul și pământul a treace, decât din leage o cirtă să piară. 71*/2. **2.** Clipă, moment. Socotind că aceea easte cirta cea mai de pre urmă a vieții..., să săruta unul pre altul. 880/2. Într-o ~ = deodată, dintr-o dată. Întru o cirtă în clipeala ochiului, ... noi ne vom schimba. 165*/1.

ciuguli vb. IV. A gusta, a mânca. Spre mărturie de la norod s-au pus ție acesta, ciuguleaște. Și au mâncat Saul cu Samuil în zioa aceea. 247/1.

ciulin s. m. Instrument de tortură având dinți de fier. [Norodul] l-au pus... la ciulinii cei de fier. 279/2.

ciungări vb. IV. A ciunti, a mutila. Au ciungărit de mădulări pre cea mai mare parte din tabăra lui Nicanor. 866/2, cf. 864/2.

ciurdă s. f. Cireadă. Au ținut pre Agag viu, și ceale bune din turme, și din ciurzi, și din bucate. 253/1, cf. 593/2.

claie s. f. Clăi, clăi = grămezi, grămezi. Și le-au adunat pre eale clăi, clăi. 59/1.

clăti vb. IV. **1.** (a se ~) A se mișca din loc, a se clinti. Căpeteniile și portarii porții... nu era lor slobod să se clătească de la slujba sfintelor. 403/2. Când s-au clătit picioarele mele, asupra mea mari au grăit. 475/1. S-au clătit piciorul meu = a alunecat piciorul meu; (fig.) am greșit, am păcătuit. De am zis: „S-au clătit piciorul meu”, mila Ta, Doamne, mi-au ajutat mie. 497/1. (Despre armate, tabere) Și ceaealaltă călărime, dincoace și dincolo, o au așezat de amândoao părțile taberii, clătindu-să și astupându-să în văi. 841/1. **2.** A face să se miște, să meargă. De te clătește Dumnezeu asupra mea, mirosască jertva ta. 265/1. **3.** (a se ~) A se schimba, a se modifica (o orânduială, lumea). Au întărit lumea, care nu să va clăti. 498/1. **4.** (a se ~) A se abate, a se îndepărta (de cineva). Cei ce uită calea cea dreaptă au slăbit și din oameni s-au clătit. 451/2. **5.** (și a se ~) A (se) mișca într-o parte și într-alta, a (se) clătina. Încoace și încolo clătindu-l pre el, cum să clătească trestia de vânt. 877/1. A (-și) ~ capul = a da din cap, a clătina. Și eu ca voi grăiesc, de ar fi pus sufletul vostru în locul sufletului meu... și aș clăti capul ca și voi. 446/1, cf. 640/2. **6.** (și a se ~) A (se) cutremura, a (se) zgudui, a (se) zdruncina; a (se) clătina. Glasul Domnului... clătească pustiiul. 471/

1. Să se clătească de fața Lui tot pământul. 498/1. Eu voi clăti ceriul și pământul și marea și uscatul. 728/1, cf. 112*/1, 216*/1. (Cu privire la oameni) Voi clăti toate neamurile și vor veni ceale alese ale tuturor neamurilor. 728/1. Va clăti pre dânșii [pe păcătoși] din temelie și până la cel de pre urmă să vor pustii întru dureare. 784/2. **7.** (a se ~) A se turbura, a se cutremura sufletește; a se înspăimânta. Clătescu-mă cu toate mădulările, că știu că nevinovat nu mă vei lăsa. 442/2. Dă-le lor spaimă și topeaște îndrăznirea puterii lor, și să se clătească cu zdrobirea lor. 837/2. **8.** A ezita, a șovăi (în credință, în hotărâri etc.); a se îndoii, a se dezorienta. Cei ce mă necăjăsc să vor bucura de mă voi clăti. 465/1.

clătire s. f. **1.** Mișcare, clătinare. Va fi când vei auzi tu glasul clătirei pădurei plângătorului. 273/2. **2.** ~ de cap = mișcare a capului într-o parte și în alta, în semn de îndoială, dojană etc. Pusu-ne-ai pre noi spre pildă întru neamuri, clătire de cap întru noroade. 477/2. **3.** Prăbușire. Păcat au păcătuit Ierusalimul, pentru aceea spre clătire s-au făcut. 639/2.

cleveti vb. IV. A calomnia (pe cineva), a acuza pe nedrept. Să nu mă clevească cei mândri. 508/2.

cliros subst. Ceea ce a căzut la o împărțire prin tragere la sorți. Pașteți turma lui Dumnezeu cea dintre voi, cercetându-o nu cu sila,... nici ca cum ați stăpâni chirosul, ci pildă făcându-vă turmii. 225*/2.

clocitură s. f. Ceea ce rezultă prin clocire; ou clocit. Oaole lor spărgându-le, află clocitură. 590/1.

clondiriu s. n. Vas de sticlă sau de marmură cu gâtul scurt și îngust. Luând Moisi jumătate din sânge, l-au turnat în clondiriu. 75/1, cf. 59*/2.

coapsă s. f. **1.** Organul genital al femeii; uter; sediul fertilității. Să dea Domnul să cază coapsa ta și pântecetele tău să se rumpă. 126/1. **2.** (Mai ales la pl.) Izvor al puterii procreației la bărbat. Feciorii lui Mahir, feciorul lui Manasi s-au născut pre coapsele lui Iosif. 51/2. Că încă în coapsele tătâne-său era când l-au întâmpinat pre dânsul Melhisedec. 211*/2, cf. 49/2.

coardă s. f. Întocmeaște coardă = pregătește spadă. Întocmeaște coardă, gată paretea lui Amon, ceaea ce lăcuiaște în râuri. 723/1.

coastă s. f. **1.** Latură, parte (din margine, laterală) a unui obiect, a unei construcții. Din lungimea coperișurilor cortului va fi de acoperit preste coastele cortului. 77/1. Și-l vor junghia de cătră coastele jertvenicului celui despre miiazănoapte. 93/1, cf. 829/1. **2.** Încăpere laterală; totalitatea odăilor situate în partea laterală a unei clădiri. Și au făcut... polemari împregiurul besearicii și al oltarului, și au făcut coaste împregiur. 299/2. Au măsurat lărgimea coastei de patru coți împregiur. 679/1. **3.** Cat, etaj. Coasta cea dedesupt avea cinci coți lărgimea sa și cea din mijloc de șeasă coți. 299/2.

coc s. n. Coc răsucit = fir răsucit. Cu haină sfântă, cu aur și cu vânăț și cu mohorât... Cu coc răsucit, lucru de meșter. 824/1.

cochin s. m. Vopsea roșie. Și va lua preotul lemn de chedru, și isop, și cochin. 140/1.

- cocoană** s. f. = cucoană. Doamnă. *Să nu să lenevească această cocoană frumoasă a veni la domnul meu.* 758/2.
- codorâște** s. f. = codiriște. Coadă toporului. *Și rădicând mâna cu săcurea cel ce taie lemnul, va sări săcurea din codorâște.* 175/1.
- codrat** s. m. = codrant. Monedă cu valoare mică (doi fileri). *Și venind o văduvă săracă, au aruncat doi fileari, ce este un codrat.* 45*/1.
- coliadru** s. m. = coriandru. Sămânța coliadrului. 132/1.
- colibă** s. f. Cort; adăpost provizoriu. *Să lăcuiască fiii lui Israil în colibi, în sărbătoarea cea din luna a șaptea.* 421/2.
- coliriu** s. m. Doftorie, alifie. *Unge cu coliriu ochii tăi, ca să vezi.* 237*/2.
- colțuroasă** s. f. Stâncă sau piatră cu multe colțuri. *În colțuroasă au întins mâna sa și au stricat dezrădăcinând munții.* 451/2.
- colun** s. m. Măgar sălbatic. *Colunii au stătut prin codri.* 607/1, cf. 458/1, 500/1.
- comânda** vb. IV. A recomanda, a încredința. *Vă comând voao pre Fivî, sora mea... Ca să o priimiți pre ea întru Domnul.* 152*/1.
- concenî** vb. IV. A face să piară, a prăpădi; a nimici, a stârpi. *Concenitu-i-ai pre ei și n-au vrut să priimească învățătura.* 599/1.
- condei** s. m. **1.** Unealtă (dălțiță) folosită pentru efectuarea unor inscripții (scrieri) pe metal, lemn, fildeş sau lut. *După ce au ales meșterul lemnul, l-au măsurat și l-au însemnat cu condeiu.* 581/1. *Păcatul lui Iuda scris este cu condeiu de fier... pre lespedeaa inimii.* 609/1. **2.** Ustensilă de scris. *Multe am avut a scrie, ci nu voiu cu cerneală și cu condeiu a-ți scrie ție.* 233*/2.
- conteni** (și **contini**) vb. IV. **1.** (a se ~) A se opri dintr-o acțiune, dintr-o mișcare, a înceta. *Mearge-voiu la Ramotul Galaadului să dau războiu, au conteni-mă-voiu?* 387/2. **2.** (a se ~) A se înfrâna, a se reține. *De nu să contenesc, să se căsătorească, că mai bine este să se căsătorească, decât să arză.* 157*/2. *Tot cel ce să oștește de toate să continește.* 159*/2. **3.** A stăpâni, a domina. *Frica Domnului m-au contenit, și de povara Lui nu voiu suferi.* 453/2. **4.** A certa, a dojeni; a asupra. *Omul acela... ne-au contenit pre noi și ne-au gonit.* 289/2.
- contenire** s. f. **1.** Încetare, sfârșit; cumpătare. *Pustiiu va fi tot pământul și contenire nu voiu face.* 599/1. **2.** Liniștire, domolire. *Au ploat pilde alese contenirea sufletului.* 806/2.
- contini** vb. IV v. **conteni.**
- copce** s. f. = copcă. Agrafă. *Și i-au trimis copce de aur, precum este obiceiul a să da rudelor împărăților.* 848/2.
- coperi** vb. IV. A acoperi. *Au coperit casa cu leături.* 299/1.
- coperiș** s. n. Acoperiș. *Vei face coperișuri de păr acoperemânt preste cort, unsprăzece coperișuri să le faci.* 76/2.
- copt, coaptă** adj. (Despre copaci) Verde, matur. *Eu [Dumnezeu] ca un archeut copt, dintru Mine roada ta s-au aflat.* 707/2.
- copuz** s. n. = cobuz. Instrument muzical. *Cu cântări și cu alăute și cu copuze și cu chimvale.* 838/1, cf. 364/1.
- cor** s. m. Unitate de măsură de capacitate. *Și-i da lui fiii lui Amon... zeace mii de cori de grâu și de orz.* 395/2, cf. 376/1.
- corăbia** vb. I. A străbate apele cu corabia, a naviga. *Tot cel ce corăbiiște... nu va aduce o piială a coadei lui.* 459/1, cf. 121*/2.
- corb** s. m. ~ de noapte = cucuvea. *Făcutu-m-am ca corbul de noapte în loc nelăcuit.* 499/1.
- corfă** s. f. Coș mai mare. *Au strâns zeace corfe [de potârnichi].* 133/1, cf. 79/2.
- corn** s. n. **1.** Recipient făcut din cornul animalelor, în care se păstra uleiul ungerii. *Și vei lua cornul cu untdelemn și-l vei turna preste capul lui.* 330/1. **2.** Fiecare dintre cele patru protuberanțe în formă de corn (**1**) aflate la colțurile altarelor și considerate loc de refugiu. *Au fugit Ioav în cortul Domnului și, iată, să ține de carnea jertvenicului.* 296/1. *Am auzit un glas din patru cornuri ale oltariului celui de aur.* 241*/1, cf. 506/2. *Cornul mântuirii (sau de mântuire) = puterea de a mântui. Dumnezeu meu... , apărătoriu meu și cornul mântuirii mele.* 290/1. *Și au rădicat corn de mântuire noao în casa lui David, slugii Sale.* 52*/2. **3.** Colț, unghi; margine. *Vei face lui [chivotului mărturie] patru verigi de aur și le vei pune pre ceale patru cornuri ale lui.* 75/2. (La o haină) *Baiari să-ți faci la ceale patru cornuri a hainelor tale.* 177/2. **4.** Flanc al unei trupe militare dispuse în ordine de bătaie. *Și s-au zdrobit cornul cel drept de la dânșii și i-au gonit dinapoi pre ei.* 844/2. *Oastea s-au rânduie... și călărima în cornuri s-au pus.* 874/2. **5.** Simbol pentru putere, tărie, strălucire. *Toate carnea păcătoșilor voiu zdrobi și să va înălța cornul dreptului.* 489/1. *Acolo voiu răsări cornul lui David.* 511/2. *Sfârâmat-au cu iuțimea mâniei Sale tot cornul lui Israil.* 640/1. *Nu vă înălțați cornul! = nu vă făliți, nu vă mândriți!* 489/1.
- coroi** s. m. Numele unei păsări răpitoare. *Și herețul, și coroiul, și ceale ce sânt aseamenea lui.* 171/2, cf. 101/2.
- cort** s. n. (și ~ ul legii, ~ ul mărturie) Cort ridicat, la evreii nomazi, în timpul lui Moise și în care se păstra sicriul legii. *Vei face Mie după toate câte-Ți voiu arăta în munte, chipul cortului și chipul tuturor vaselor lui, așa vei face.* 75/2. *Aceasta este tocmeala cortului mărturie, după cum s-au poruncit lui Moisi.* 89/2, cf. 97/1, 205/2.
- costiș** s. n. Loc înclinat, coastă. *Când suia ei pre costișul cetății, au aflat featele care ieșisă după apă.* 246/2.

- coșarcă** s. f. Coș de nuiete împletite. Au luat rămășițe de sfârmituri, șapte coșerci. 39*/2.
- coșniță** s. f. Coș. Au strâns și au umplut doasprezece coșnițe de sfârmituri. 88*/2, cf. 331/2. Coșnița săvârșirei = coșul cu azimă. Și din coșnița săvârșirei carea easte înaintea Domnului și au luat o pâine azimă. 99/1, cf. 99/2.
- coșteiu** s. n. Castel; fort, cetate. Coșteiul era sălașul neamurilor. 836/2. S-au râdicat... cei din cetatea lui David din Ierusalim, carii și-au făcut și coșteiu. 854/2, cf. 851/2.
- cot** s. m. Unitate de măsură pentru lungime, folosită pentru a indica înălțimea unei persoane, a unui obiect, adâncimea, distanța etc. De cincisprezece coți s-au înălțat apa în sus. 7/1. Departe să fie întră voi și întră el, ca la doao mii de coți să stați. 192/2. Au vărsat doi stâlpi la pridvorul casii, de optsprezece coți înălțimea unui stâlp. 301/1.
- covârși** vb. IV. **1.** A se afla peste, a acoperi. [Heruvimii] covârșea ceale sfinte. 302/1. **2.** A satisface, a mulțumi. Frumseața muierii veselește fața și covârșeaște toată pofta omului. 818/1. **3.** A coplesii. De mă va covârși nu voi vedea, și de mă va trece, nici așa n-am știut. 442/2. **4.** A trece cu vederea. Cel ce ștergi fărădelegile și covârșești păgânătățile. 721/2.
- covârșire** s. f. Partea de deasupra a unui element de construcție. Covârșirea unei glăvăține și mreaje și rodie preste glăvățină primprejur, toate de aramă. 638/2.
- crater** s. m. Vas pentru vin, untdelemn etc., pocal. Și crateri de aur doaozeci. 412/2.
- crătioară** s. f. Partea de sus a jertfelnicului, grătar. Și-l vei poloi cu aur curat, crătioara lui [jertfelnicului] și păreții lui. 81/1.
- crâjnire** s. f. Scrâșnire. Acolo va fi plângere și crâjnire dinților. 26*/1.
- credinceriu** s. m. Om de încredere; chezaș. Întru atâta așezământului de lege celui mai bun s-au făcut credinceariu Iisus. 211*/2.
- credincios,-oasă** adj., s. f. **1.** Adj. Trainic, stabil. Voiu zidi ție casă credincioasă, precum am zidit lui David. 307/2. **2.** Adj. Vrednic de crezare. Cuvintele aceastea adevărate și credincioasă sânt. 248*/2, cf. 198*/2. **3.** S. f. pl. Lucru demn de încredere. Întru neamurile lui Israil arătat-am credincioase. 703/1.
- credință** s. f. A fi cu ~ = a fi cinstit, fidel. Oamenii aceia era cu credință preste lucruri. 402/1.
- crește** vb. III. **1.** A face să se mărească numărul, a înmulți. Acum ne-au lătit pe noi Domnul și ne-au crescut pre pământ. 24/2. **2.** A acorda cuiva o poziție mai bună, a-i crește valoarea, a-l înălța. Împăratul... i-au crescut pre ei și i-au învrednicit pre ei a povățui pre toți jidovii. 690/2.
- crezător,-oare** adj. Încrezător. Cea de Dumnezeu crezătoare a lui Avraam tărie. 891/2.
- crin** s. m. Lucru de ~ = obiect în formă de crin. Cununile ceale de pre capetele stâlpilor era lucru de crin. 301/1.
- cruntare** s. f. Menstruație. Muiarea carea are cruntarea cea de lună. 111/2, cf. 102/2.
- cruntat,-ă** adj. Pătat, înmuiat (în sânge), încruntat. Te-am văzut cruntată în sângele tău. 654/1.
- cu** prep. **1.** De. Dă-le lor spaimă și topeaște îndrăznirea puterii lor, și să se clătească cu zdrobirea lor. 837/2. **2.** Spre. Pentru ce să faci războiu cu răul tău? 335/2. **3.** Prin. Cu credința au lăsat Eghiptul, netemându-să de urgiia împăratului. 215*/1.
- cuceri** vb. IV (a se ~) **1.** Să cucerească ei = se lasă cucerit de ea. De să va măhni asupra lui, să cucerească ei [femeii] ca să se împace cu el. 773/2. **2.** A se supune cu umilință, a se smeri, a se închina. Doamne, greșit-am și fărădelegile mele eu le știu, ci mă cuceresc rugându-mă. 894/1.
- cucerie** s. f. Umilință, smerenie. Am păzit poruncile Lui și am umblat cu cucerie înaintea feații Domnului Atotțitorul. 738/2.
- cucurbetă** s. f. = curcubetă. Și au poruncit Domnul Dumnezeu unei cucurbete și au crescut preste capul lui Iona, ca să fie umbră deasupra capului lui. 717/2.
- cujbi** vb. IV (a se ~) A se încovoia, a se strâmba. Să aducea mulțime de bătrâni..., a cărora picioarele... de bătrânețe să cujbisă. 878/2.
- culca** vb. I (a se ~) A avea relații sexuale. Întrând, te culcă tu cu el, și să rădicăm din tatăl nostru sămânță. 17/2, cf. 111/2. A se ~ cu bărbat pat fâmeiesc = a avea relații sexuale. Și carele să va culca cu bărbat pat fâmeiesc spurcăciune au făcut amândoi. 111/2.
- cumpănă** s. f. **1.** Cântar. Cei ce scoateți aurul din săculeț și argintul în cumpănă îl măsuțați. 582/2. Am văzut... un cal negru și cel ce ședea pre el avea cumpănă în mâna sa. 239*/1, cf. 111/1, 621/2, 721/1. **2.** Măsură de greutate. Să nu fie în sacul tău cumpănă, și cumpănă mare și mică. 180/1, cf. 713/2. **3.** Greutate (cât cântărește). Cumpănitura sfeășnicilor celor de aur și a ramurilor lui, după cumpăna sfeășnicului. 373/2. În ~ (sau cumpene) = cu măsură. Voiu pune judecată întru nădeajde, iară mila Mea în cumpene. 569/1. Arăta-voiu în cumpănă învățătura și cu amăruntul voiu vesti știința. 805/2. **4.** Cumpăna vânturilor = măsura, tăria vânturilor. Au făcut cumpăna vânturilor și măsurile apei. 451/2. **5.** Margine, parte laterală. Unii de cumpenele corăbiilor avea grumazii prinși cu cuie. 878/2.
- cumpăni** vb. IV. A cântări. Platoșea lui cumpănea cinci mii de sicli de aramă și de fier. 254/2, cf. 127/2, 301/2.
- cumpănire** s. f. Cântărire. O mare și doisprezece viței de aramă dedesuptul mării..., cărora nu era cumpănire arămii lor. 638/2.
- cumpănit,-ă** adj. Cântărit. A dat David lui Orva pentru locul lui sicli de aur cumpăniți șease sute. 368/1.
- cumpănitură** s. f. Greutate (cât cântărește), măsură, cantitate. Au luat cununa... de pre capul lui, cumpănitura ei era un talant de aur. 279/1, cf. 301/2, 373/2, 780/1.

cumpărat,-ă adj. Răscumpărat. *Nime nu putea în-văța cântarea, fără numai aceale o sută patruzăci și patru de mii, cumpărați de pre pământ.* 244*/1.

cunoaște vb. III. **1.** A ști, a afla, a înțelege în profunzime. *Veți cunoaște cum că Dumnezeu viețuiește întru voi.* 192/2. *Au venit ca să cunoască pentru ce e glasul trâmbițelor.* 776/2, cf. 13/2, 230/1, 91*/1. *A ~ fața cuiva = a lua partea cuiva. Să nu abați judecata, nici să cunoască fața, nici să ia daruri.* 173/2. **2.** A-și da seama, a înțelege că urmează ceva. *Au căzut pre pat și au cunoscut că va să moară.* 832/1. **3.** A deosebi, a discerne. *Să cunoască întră bine și întră rău.* 297/1. **4.** (a se ~) A se face cunoscut, a se arăta, a se dezveli (cuiva). *Au căutat Dumnezeu spre fiii lui Israil și s-au cunoscut lor.* 54/1. **5.** A avea relații sexuale cu cineva. *Au luat bărbatul țitoarea sa și o au scos la ei afară, și o au cunoscut pre ea, și și-au bătut joc de ea toată noaptea.* 233/1, cf. 4/1, 3*/1.

cunoștință s. f. **1.** Cunoaștere. *Să vă umpleți de cunoștința voii Lui.* 189*/1. *A face ~ = a ști, a afla. Mă vei binecuvânta și vei înmulți hotarile mele, și va fi mâna Ta cu mine și vei face cunoștință, ca să nu mă smerești.* 353/1. **2.** Chibzuință, socotință. *Tot cel isteț lucrează cu cunoștință.* 526/1. **3.** Conștiință, cuget. *Precum nu au adevărit a avea pre Dumnezeu în cunoștință, i-au dat pre ei Dumnezeu întru minte nepricepută.* 141*/1, cf. 224*/2. **4.** Ziua cunoștinții = ziua judecății divine. *De vor muri curând, nu au nădejde, nici în zioa cunoștinții, mângâiare.* 784/1.

cununa vb. I. A răsplăti, a încununa. *Credința dumnezeiască biruia pre ai săi biruitori cununându-i.* 892/2.

cunună s. f. **1.** Dar în forma unei cununi din frunze de aur, dat regelui. *Vă sloboz pre voi și iert pre toți jidovii de biruri și de prețul sării și de cununi.* 847/1. **2.** Bordură, chenar, ramă (împletită). *Și vei face lui [jertfelnicului] cunună de aur împletită împrejur.* 81/1. **3.** Capitel. *Doao cununi deasupra au făcut să le pună preste capetele stâlpilor.* 301/1. **4.** Parapet în jurul acoperișului casei. *Și când vei zidi casă noao, fă cunună podului tău.* 177/2.

cuprinde vb. III. **1.** A avea loc suficient, a încăpea. *Nu-i ~ pământul = nu au loc suficient. Nu-i cuprindea pre ei pământul, ca să lăcuiească într-un loc.* 11/2. **2.** A considera pe cineva împreună cu sine, a alipi. *Pre unul va cuprinde și pre altul va urghisi.* 6*/2. **3.** A acoperi o suprafață; a pune stăpânire. *Au luat Iosif tot pământul eghipteanilor lui Faraon, că-i cuprinsease pre ei foamea.* 48/1. **4.** A primi, a accepta (o situație). *Și mulți din Israil au cuprins slujba lui și au jertvit idolilor.* 833/1. **5.** (a se ~) A se ocupa de..., a se interesa, a îmbrățișa. *Fiiule, nu te cuprinde cu multe lucruri.* 802/1. **6.** A înțelege, a pricepe. *Nu toți cuprind cuvântul acesta, ci cărora le easte dat.* 19*/1.

cuprins,-ă adj. Ocupat, prins cu o treabă. *Preoții, fiii lui Aaron, era cuprinși cu arderile de tot.* 403/2.

cuptoriu s. n. **1.** Altar, vatră de jertfă prin ardere. *Cuptoare și căminuri să vor surpa, necurate aceastea sânt și necurate vor fi voao.* 102/1. **2.** Loc de tortură, asemănător cuptorului de copt, în care erau arși de

vii cei persecutați pentru credința lor. *Nu așea sălbatici era leii cei prejur Daniil, nici ceia ce spre Misail ardea cuptoriul cu prea vâpăiosul foc.* 892/2. **3.** Oală sau creuzet pentru topit metale. (Fig.) *I-ai scos din pământul Eghiptului, din cuptoriul cel de fier.* 303/2, 604/2.

cuptuși vb. IV = căptuși. A acoperi ceva cu un strat de scânduri, de piele, de metal etc. *Au cuptușit înlăuntrul casii cu scânduri de pin.* 300/1.

cuptușit,-ă adj. = căptușit. *Casa și ceale de aproape, cuptușite cu leamne toate împregiur.* 679/2, cf. 613/1.

curat,-ă adj. **1.** Corespunzător anumitor concepții, precepte religioase, ritualuri; fără cusur. *Din dobitoacele ceale curate bagă înlăuntru... câte șapte, parte bărbătească și fâmeiască, iară din dobitoacele ceale necurate câte doao.* 6/2. *Vor scoate vițelul tot afară de tabără, în loc curat, unde vor vărsa cenușea și-l vor arde.* 94/2. *Voiu stropi preste voi apă curată și vă veți curăți de toate necurățiile voastre și de toți idoli voștri voi curăți pre voi.* 674/1, cf. 95/1, 102/2. **2.** Care nu conține alte materii, pur; de calitate. *Va aduce... a zecea parte a unui ifi de făină curată.* 96/1. (Despre metale prețioase) *Vei face tablă de aur curat.* 79/2, cf. 90/2. **3.** Fără vină, nevinovat; scutit de pedeapsă. *La carele să va afla păharul, acela să fie rob, iară voi curați veți fi.* 44/2. **4.** Cinstit, sincer, pur; fără păcate, neprihănit. *Cel ce easte spălat nu trebuiește a-l spăla, fără numai pre picioare, că easte curat tot. Și voi curați sântei, ci nu toți.* 98*/1, cf. 186*/2. *~ la inimă = fără muștrare de cuget, cinstit. Cel nevinovat cu mâinile și curat la inimă, carele nu ș-au luat în deșert sufletul său.* 469/1. **5.** (Despre preoți, leviți) Purificat, sfințit. *Preoții și leviții până la unul toți curați era.* 411/1. **6.** (Despre cuvinte) Sincer, deschis. *Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint cu foc lămurit.* 464/2. *~ de un jurământ (sau de un blestem) = dezlegat, eliberat de jurământ (sau de blestem). De nu va vrea muiarea să vie cu tine în pământul acesta, curat vei fi tu de jurământul meu.* 21/1. *Curat vei fi de blăstămul meu, deaca... nu vor da ție.* 22/1.

curățenie s. f. **1.** Nevinovăție, cinste; simțire curată; neprihănire. *Stricatu-l-ai din curățenia lui, scaonul lui în pământ l-ai surpat.* 495/2. **2.** Ispășire, iertare a păcatelor. *Pentru curățenie nu fi fără de frică, ca să nu adaogi păcate.* 798/1.

curăți vb. IV. **1.** A da la o parte, a îndepărta ceea ce este murdar, rău sau a face să fie fără impurități. *Pogoară-te de spune norodului și-i curățește pre ei astăzi și mâine și să-și speale hainele.* 70/1. *Argint cu foc lămurit... curățit de șapte ori.* 465/1. **2.** (și a se ~) A (se) scăpa de păcate, a (se) mântui, a (se) purifica. *Nu va curăți Domnul Dumnezeuul tău pre cel ce ia numele Lui în deșert.* 163/1, cf. 34/2, 399/2, 411/1. (În construcții intensive) *Va făgădui făgăduință, ca să se curățască cu curățenie Domnului.* 126/2, cf. 135/1. **3.** (și a se ~) A (se) sfinți. *S-au curățit preoții și leviții și au curățit pre norod, și pre portari, și zidul.* 425/2, cf. 363/1. **4.** (Cu privire la păcate, greșeli etc.) A face să dispară, a înlătura, a șterge. *Doamne... curățește păcatul meu, că mult easte.* 469/2. *Cel ce curățește toate*

fărădelegile tale. 499/2. **5.** A elibera pe cineva de un legământ, de o făgăduință. Deaca... nu va vrea tatăl ei, ori în ce zi va auzi toate făgăduințele ei și hotărârile ei... nu vor sta, și Domnul o va curăți pre ea, că nu au vrut tatăl ei. 150/2. **6.** (a se ~) A se vindeca de o boală (de piele). Să va însănătoșea trupul tău și să va curăți. 326/1. Zece bărbați buboși... s-au curățit. 72*/1. **7.** A face pe o lăuză să nu mai sângereze. Să va ruga pentru ea preotul și o va curăți pre ea de curgerea sângelui. 102/2.

curăție s. f. **1.** Nevinovăție, cinste, prihănire. Tu, părinte, ... curăția cinstindu-o nu o ai stricat. 887/1. Lauda noastră aceasta este, mărturia cunoștinții noastre, că întru dreptate și întru curăția cea dumnezeiască... am petrecut în lumea aceasta. 167*/1, cf. 168/2. Curăția mâinilor cuiva = nevinovăție, puritate. Și-mi va răsplăti mie Domnul... după curăția mâinilor mele. 290/2. **2.** Sângerarea unei lăuze. Și, când s-au plinit zilele curăției ei, după Leagea lui Moisi, L-au dus pre El în Ierusalim. 53*/2.

curățire s. f. Perioadă după naștere, când femeia sângerează. Și treizeci și trei de zile să șează în sângele său cel necurat... până ce se vor plini zilele curățirii ei. 102/2.

curățitoriu,-oare adj. Curat, pur. Blând fii limbii Tale, destul fiind cu a noastră certare, curățitoriu fă lor sângele nostru. 887/1.

curând (și **curund**) adv. Repede, imediat. Cel ce credea de curând ușor de inimă este. 807/1, cf. 71*/1. De ai priiatin, ... nu te încreade curund lui. 798/2.

curcubeu s. n. Simbol al legăturii între divinitate și oameni. Curcubeul Mieu îl puiu pre noor, și va fi semn de legătură întră Mine și întră pământ. 8/2.

curge vb. III. (Despre fructe) A cădea, a pica. Maslini vor fi... și cu untdelemn nu te vei unge, pentru că vor curge maslinele tale. 183/1.

curgere s. f. **1.** Secreție a corpului, scurgere. Bărbatului căruia să va face curgere din trupul lui, curgerea lui necurată este. 106/1. **2.** (și ~a sângelui) Menstruație. Și muiarea... când va fi curgerea ei în trupul ei, șapte zile va fi întru necurățirea sa. 106/2. Necurățenia ceii ce avea curgerea sângelui au smerit întru tine. 661/1.

curmeziș adv. A umbla ~ cu... = a se contrazice cu..., a fi de părere contrară. Curmeziș umblă cu dânsul întâiu, teamere și frică va aduce preste el. 798/1.

cursă s. f. **1.** Capcană; laț. Și să ascunză în pământ funia lui și cursa lui pre cărări. 447/1, cf. 496/1, 510/1. **2.** Uneltire, manevră. Vorbit-au ca să ascunză cursă. 484/1.

curte s. f. Lăcaș. Fericit e pre carele ai ales și l-ai priimit, lăcui-va în curțile Tale. 484/1.

curund adv. v. **curând**.

curvă adj. (Despre femei) Care umblă după bărbați, prostituată, desfrânată. Nu vei moșteni în casa tatălui nostru, că tu ești fecior de muiare curvă. 225/1.

curvărie s. f. Casă de toleranță. La începutul a toată calea ai zidit curvăriile tale și ai stricat frumsețele tale. 654/2.

curvi vb. IV. **1.** A păcătui. Ai luat din hainele tale și ai făcut ție idoli cusuți și ai curvit întru ei. 654/1. **2.** A privi cu păcat. Au curvit după alți dumnezăi și s-au închinat lor. 215/2.

curvie s. f. **1.** Act sexual. Pentru curvii, fieștecările să-și aibă muiarea sa și fieștecarea să-și aibă bărbatul său. 157*/2. **2.** Păcat, păcătuire. Ai luat pre fiii tăi și pre featele tale care ai născut și i-ai junghiat lor spre mâncare; au mică easte curvii ta? 654/2.

cuscrie s. f. A face ~ cu cineva = a se încuscri. Veți face cuscrie cu ei, și vă veți amesteca împreună cu ei. 211/1.

cuteza vb. I. A avea curaj, încredere, a îndrăzni. Iisus îndată au grăit lor, zicând: „Cutezați, Eu sânt, nu vă teameți”. 15*/1, cf. 34/2.

cutremur s. n. **1.** Mișcare violentă, zguduitură. ~ ul roatelor = hureitul roților de la car. Glasul biciurilor și glasul cutremurului roatelor și al calului ce fuge. 722/2. **2.** Tremurare. Frică m-au întâmpinat și cutrămur, și oasăle mele tare le-au clătinat. 440/1. Cu ~ = exteriorizându-se exagerat, cutremurător, înfiorându-se. Aducându-și aminte de ascultarea voastră, ... în ce chip cu frică și cu cutremur l-ați priimit pre el. 170*/2, cf. 462/1, 184*/1. **3.** Frică; spaimă, groază. S-au spăimântat inima mea de glasul rugăciunei buzelor mele; și au intrat cutremur în oasele mele. 725/2, cf. 169/1.

cuvânt s. n. **1.** Ceea ce rostește cineva, vorbă. Norodul... au zis: „... Voiu asculta”. Și au adus Moisi cuvintele norodului la Dumnezeu. 70/1, cf. 19/1. ~ mare sau mic = nimic. Nu i-au spus lui Avigail cuvânt mare sau mic, până la lumina dimineții. 264/1, cf. 261/1. ~ bine întocmit = cuvânt drept, bun, convingător. Dă cuvânt bine întocmit în gura mea. 432/1. **2.** Gând, idee comunicate; afirmație, mărturisire. M-am mirat de fața ta, și în cuvântul acesta, ca să nu stric cetatea, pentru carea ai grăit. 17/1. Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui. 86*/2, cf. 311/1. Face cuvintele = îndeplinește ceea ce i s-a spus. Iată, roaba ta au ascultat cuvântul tău, ... și am făcut cuvintele care le-ai grăit mie. 266/2. A pune ~ = a hotărî. Au pus cuvânt ca să treacă strigarea prin tot Israilul. 398/1. Nu are ~ cu... = nu comunică, nu are legături cu... Cuvânt nu avea cu Siria. 231/2. De Sidon era departe, și cuvânt cu nici un om nu avea ei. 232/2. **3.** Ceva (ca informație). Muiarea... vine ca să întreabe cuvânt de la tine pentru fiiul său. 310/2. Voiu întreba și Eu pre voi un cuvânt. 21*/1. A întreba pe cineva ~ = a cere cuiva socoteală. Să fiți gata pururea spre răspuns tot celui ce vă întreabă pre voi cuvânt de nădejdea voastră. 224*/1. **4.** Semnificație. Nu vor asculta de cuvântul semnului celui dintâi, vor crede ție pentru cuvântul semnului celui de al doilea. 55/2. **5.** Vestă, anunț. Eu voiu rămânea în Aravotul pustiei până va veni cuvânt de la voi. 283/1. **6.** Propunere, cerere. Și au trimis la mine Sanavalat cu cuvântul acesta a cincea oară pre sluga sa și cartea deșchisă în mâna lui. 419/1. **7.** Învățătură,

îndrumare; pildă. Zioa ziii spune cuvânt și noaptea nopții vestește știință. Nu sânt graiuri, nici cuvinte, ale cărora să nu să auză glasurile lor. 467/1. **8.** Puterea creatoare a lui Dumnezeu; Dumnezeu; Fiul, a doua persoană a Sfintei Treimi. Întru început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. 82/2. Trei sânt carii mărturisesc în ceriu: Tatăl, Cuvântul și Duhul Sfânt; și Acești trei Una sânt. 231*/2. **9.** Comunicare divină, mesajul evanghelic. Cuvintele care Mi-ai dat Mie le-am dat lor și ei le-au priimit. 101*/2. Să se unească cel ce învață cuvântul cu cel ce învață întru toate bunătățile. 179*/2. Cuvântul adevărului Evangheliei. 189*/1. Cuvântul lui Dumnezeu. 193*/1, cf. 167*/2, 181*/2. **10.** Dispoziție, poruncă. Trimis-au cuvântul Său și i-au vindecat pre ei și i-au scos din stricăciunile lor. 503/1. **11.** (De obicei zece cuvinte) Cele zece porunci, decalogul. Veți păzi cuvântul acesta lege ție și fiilor tăi până în veac. 63/2. Și au scris pre table cuvintele aceastea ale legăturii, ceale zece cuvinte. 86/1, cf. 167/2. Cuvinte vii = cuvintele Legii. [Moisi] au luat cuvinte vii, să ne dea noao. 115*/1. **12.** Legământ, promisiune (divină). Cuvântul carele am pus voao, când ați ieșit din pământul Eghiptului. 728/1. A-și ține cuvintele = a-și respecta cuvântul dat. 803/2. **13.** Motiv, justificare. În gura a doao mărturii și în gura a trei mărturii va sta tot cuvântul. 175/2. **14.** Lucru, faptă; întâmplare. Au nu easte cu puțință la Dumnezeu tot cuvântul? 15/2. Și am poruncit voao în vreamea aceea toate cuvintele care să le faceți. 158/1, cf. 23/1, 277/2, 436/2. **15.** Plan, intenție. Și au venit, cercând să ia cetatea și să o prade, și n-au putut, că au fost înțeleși cetățeanii de cuvântul acesta. 840/2.

cuvânta vb. I. A vorbi. Ai făcut viețuitoriu și pusu-l-ai pre el, ca să poată cuvânta, pre pământ? 457/2.

cuviință s. f. (Mai ales însoțit de „mare”) Măreție, strălucire. S-au înălțat mare cuviința Ta mai presus de ceriuri. 463/2, cf. 497/2.

cuvios,-oasă adj. Care se cuvine, care este de așteptat să fie așa. Pentru ce, Doamne, stai departe, treci cu vederea în vremi cuvioase întru necazuri? 464/1.

D

da vb. I. **1.** A destina, a meni. Și Eu v-am dat pre voi să fiți defăimați și lăpădați la toate neamurile pentru că n-ați păzit căile Meale. 737/2, cf. 645/1. A ~ cu tremurul = a răspândi teama, groaza în cineva. Înceape a da cu tremurul tău și frica ta preste toate neamurile. 160/1. A ~ războiu = a face război, a se lupta. Și au venit prin Idumeea și au tăbărât asupra Vetsurii și au dat războiu în multe zile. 841/1, cf. 338/1. **2.** A ~ la temniță = a întemnița. Prin case intrând și, trăgând pre bărbați și pre muieri, le da la temniță. 116*/1. **3.** (a se ~) S-au dat pre sine = s-au jertfit. Și s-au dat pre sine, ca să mântuiască pre norodul său și să-și câștige și un nume veacinic. 841/2.

dajde s. f. Impozit, dare, bir. Învățătoriu vostru nu dă dajde? 17*/2. I-au supus supt dajde = i-a obligat

să dea tribut. 381/1. I-au adus pre ei... supt dajde = i-au făcut robi. 305/1.

dar¹ conj. v. **dară.**

dar² s. n. **1.** Ofrandă, ceea ce este făgăduit ca jertfă. Tot darul cel sfințit întru fiii lui Israil al tău va fi. 139/2, cf. 95/1, 623/1. **2.** Bunăvoința lui Dumnezeu față de om; calitatea sufletului curățit de păcate, prin care se participă la viața divină. Și au zis îngerul ei: „Nu te teame Marie, că ai aflat dar de la Dumnezeu.” 51*/1. Și cu mare putere mărturisea apostolii de înviiarea Domnului Iisus și mare dar era întru ei toți. 112*/1. Îndemna pre ei să rămâie în darul lui Dumnezeu. 122*/2. Cu dar sânteți mântuiți prin credință. 181*/2.

dară conj. = dar. Întoarceți-vă, dară, cătră miiază-noapte. 159/1.

dardă s. f. Un fel lance scurtă. Întinde mâna ta cu darda carea easte în mâna ta asupra cetății. 197/1.

dare¹ s. f. Cu dare de pâine = dând pâine (cuiva). Au cercetat pre norodul său cu dare de pâine. 236/1.

dare² s. f. Dar; danie. Faraon în dar au dat daruri popilor și mânca darea carea le-au dat lor Faraon. 48/1, cf. 806/2.

datornic s. m. Persoană față de care ai o datorie, care te-a împrumutat. Să curme datornicul toate câte sânt ale lui. 504/1.

davir s. n. Loc sfânt, templu. Au făcut lăntușe în davir. 377/1.

dărab s. n. Bucată, parte dintr-un întreg. Au împărțit la tot omul lui Israil... o bucată de pâine și un dărab de carne. 364/1, cf. 300/1.

dărdaș s. m. Luptător cu darda. Dărdașii, legându-l pre el, îl trăgea spre pavăză. 889/1.

dăscălie s. f. Învățătură. Împreună cei fără de minte și cei nesocotitori sânt dăscălia deșertăciunilor lor. 604/1.

dătătoriu s. m. Persoană care dă (ceva), care dăruiește. Pre dătătoriu de bunăvoie iubește Dumnezeu. 171*/2.

de¹ conj. Dacă. De nu am luat ceale bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și ceale reale? 439/1, cf. 12/1, 103/2, 24*/2, 35*/2.

de² prep. Din. S-au călcat teascul afară de cetate. 244*/2. ~ la = împotriva. Și tu vei cerca ție stare de la vrăjmași. 723/2. ~ cătră = de la. Întoarcerea feții de cătră rudenie. 821/2, cf. 835/2. ~ după = de la. Și nu s-au abătut de după dânsul și au păzit poruncile Lui. 340/1. ~ zi = pe zi. [Au ieșit la sorți] cătră răsărit leviții șeasă de zi. 371/2.

deadins adv. = dinadins. Cu ~ul = în mod special, intenționat. Am cercat cu deadinsul pentru fiara cea de a patra. 695/1, cf. 3*/1.

deaproapele s. m. art. Aproapele. Un bărbat povestea deaproapele său visul. 220/2, cf. 71/1.

decât prep. Mai mult decât. Decât marea s-au înmulțit cugetul ei, și sfatul ei decât adâncul cel mare. 810/2.

- dedesupt** adv. Ceale ~ = pedestal, suport. *Ceale dedesupt ale lui [ale sfeșnicului] din aur curat le vei face.* 76/2.
- deget** s. n. Unitate de măsură pentru lungime, având aproximativ lățimea unui deget. *Grosimea ei [a funiei] de patru degete.* 638/2, cf. 301/1.
- degetar** s. n. Obiect de tortură. *Pusără înainte... și roatele și pavăzele și căldările și tigăile și degetarele.* 887/2.
- delunga** vb. I. A îndepărta, a alunga. *Delungă de la tine mâniia.* 796/2, cf. 173*/2.
- delungare** s. f. Îngăduință, permisiune. *Au socotește neștine că va fi delungare tâlharilor?* 450/2.
- delungat,-ă** adj. Îndelungat, îndepărtat. *S-a dus cale delungată.* 522/2.
- deosebi** adj., adv. **1.** Adj. Separat. *O vor împărți pre ea fieștecarea mădular deosebi.* 93/1, cf. 514/1. **2.** Adv. La o oarecare distanță, deoparte. *Nu am șezut întru adunarea celor ce juca, ... deosebi ședeam.* 608/1, cf. 44/1, 220/2, 829/2, 17*/2.
- departe** adv. (Folosit ca adj.) *Casa cea ~ = ultima casă (a cetății). Au ieșit împăratul și toate slugile lui pedestri, și au stătut în casa cea departe.* 282/2. *De ~ = de mult. Au nu ai auzit că aceasta de departe o am făcut, din zilele ceale din început.* 342/1.
- depărtat,-ă** adj. Care are concepții, idei etc. diferite de cele ale cuiva. *Întoarceți-vă, fii depărtați, zice Domnul.* 597/2.
- deplin,-ă** adj. *Să fiți deplin întru... = să fiți pătrunși de..., umpluți cu... Să știți și dragostea lui Hristos, cea mai presus de știință, ca să fiți deplin întru toată plinirea lui Dumnezeu.* 182*/2.
- deregătorie** s. f. = dregătorie. **1.** Rang, poziție. *Pre îngerii, carii nu și-au păzit deregătorii sa, ci și-au lăsat lăcașul său spre judecata zilei ceii mari, legăturilor celor veacinice supt negură îi ține.* 234*/1. **2.** Oficiere, desfășurare, slujire. *Deregătorii slujbei aceștia nu numai plinește lipsele sfinților, ci și prisosește prin multe mulțemiile lui Dumnezeu.* 171*/2.
- deregătoriu** s. m. = dregător. **1.** Căpetenie, mai-marele peste o casă. *Casa lui Osa, deregătorului casii în Tersa.* 313/1, cf. 298/1, 314/2, 340/2, 574/1. **2.** Funcționar, slujbaș. *Să îndemnară boiarii familiilor..., și ispravnicii lucrurilor, și deregătorii casii împăratului.* 374/1. **3.** Guvernator. *Iară la praznic, avea obiceiul deregătoriu să slobozească norodului un vinovat, pre carele vrea ei.* 28*/2. **4.** Pretor. *Deregătoriu Serghie Pavel, bărbat înțelept.* 121*/2.
- desăvârșit,-ă** adj., adv. **1.** Adj. Complet, perfect. *Mielul să fie desăvârșit.* 63/1. *A face ~ = a se desăvârși. Putearea Mea întru neputință să face desăvârșit.* 173*/2. **2.** Adv. În întregime, total. *S-au întors de la el mâniia Domnului și n-au perit desăvârșit.* 384/1.
- descăleca** vb. I. A se așeza statornic într-un loc. *Au descălecat în Valea Gherarilor și au lăcuit acolo.* 24/2.
- descântătură** s. f. Descântare. *Vedenii mincinoase și vrăji și descântături și voile inimilor sale prorocesc ei voao.* 607/1.
- deschide** (și **deșchide**) vb. III. **1.** A scoate, a pune la vedere. *Deșchide-voiu oasele împăraților lui Iuda și oasele boiarilor lui și oasele preoților... din mormânturile lor.* 602/1. **2.** A exprima, a reda prin cuvinte. *Pleca-voiu în pildă ureachiia mea, deșchide-voiu în psaltire gândul meu.* 479/1. **3.** *Cel care ~ pântecele = primul copil născut, primul animal fătat. Tot ce deșchide pântecele asinului să-l schimbi pre oaie.* 65/1. *Precum easte scris în Leagea Domnului că toată partea bărbătească care deschide pântecele sfântul Domnului să va chema.* 53*/2, cf. 85/2.
- deschilini** vb. IV. A face deosebire. *Întră cel necurat și întră cel curat n-au deschilinit.* 661/2.
- descoperemânt** s. n. Loc fără acoperiș. *Descoperemântul pridvorului porții de șeazezeci de coți.* 677/2.
- descoperi** vb. IV. **1.** (a se ~) A se lăsa cunoscut. *Taina lui Hristos... întru alte neamuri nu s-au cunoscut de fiii oamenilor, precum s-au descoperit acum sfinților Lui apostoli și prorocilor întru Duhul.* 182*/1. **2.** A dezveli, a da la o parte. *Să nu ia omul muiarea tătâne-său și să nu descopere acoperemântul tătâne-său.* 178/1.
- descoperire** s. f. Revelație. *Pentru mulțimea descoperirilor, ca să nu mă înalț, datu-mi-s-au mie îmbolditoriu trupului îngerul satanii.* 173*/2.
- deseară** adv. În ~ = astă-seară. *Să mă ascunz în câmp până în deseară.* 258/2.
- desfătare** s. f. Lărgime;(fig.) bunăstare. *Din năcaz am chemat pre Domnul și m-au auzit întru desfătare.* 506/1.
- desfătat,-ă** adj. Mulțumit, încântat. (Substantivat) *Cel desfătat cu inima huli-să-va.* 807/1. *Loc ~ = loc larg, în care te simți bine. Pus-ai în loc desfătat picioarele meale.* 471/2.
- desfătăciune** s. f. Desfătare, plăcere. *Nu te veseli cu multă desfătăciune.* 806/2, cf. 513/2, 637/1, 642/1, 672/1.
- desime** s. f. (Cu sens colectiv) Divinități păgâne. *Și au poruncit... să scoață din besearica Domnului toate vasele ceale făcute lui Vaal și desimei.* 345/1.
- desiș** s. n. **1.** Crâng sacru dedicat unei divinități păgâne. *Să nu-ți sădești ție desiș... lângă jertvenicul care-l vei face Domnului Dumnezeului tău.* 173/2, cf. 245/1, 387/1. **2.** Jertfelnic pentru idoli. *Și au scos desișul din Casa Domnului, și l-au ars în valea Chedrilor și l-au făcut cenușe.* 345/2, cf. 720/2.
- desmenticie** s. f. Nebunie, demență. *Bată-te Domnul cu desmenticie și cu orbire.* 182/2.
- despărțire** s. f. ~a căii = cotitura drumului. *Au mers și au găsit mănzul legat lângă ușe, afară, la despărțirea căii, și l-au dezlegat.* 43*/1.
- despicătură** s. f. Bucată dintr-un animal adus jertfă. *Iată, cuptoriu afumând și făclii de foc, care au trecut prin mijlocul despicațurilor acestora.* 13/2.

despre prep. **1.** Dinspre, către. *Întorcându-ne, am purces în pustie pre calea cea despre Marea Roșie.* 159/1, cf. 390/1, 559/1. **2.** Împotriva, contra. *N-am făcut păgânătate despre Dumnezeuul meu.* 466/2. **3.** Pe. *De șapte ori s-au izbândit despre Cain.* 5/1.

destoinici vb. IV. A învrednici, a face pe cineva în stare să... *Cel ce ne-au și destoinicit pre noi a fi slujitori legii noao.* 168*/1.

destul pron. nehot. Din ~ = din plin, cu prisosință. *Să cunoașteți dragostea carea am din destul spre voi.* 167*/2, cf. 190*/2, 226*/1.

destulare s. f. Îndestulare; competență. *Nu că destui sântem noi a cugeta de la noi ceva, ... ci destularea noastră easte de la Dumnezeu.* 168*/1.

deșchide vb. III v. **deschide.**

deșert, deșartă adj., subst., adv. **1.** Adj. Gol, deșertat de conținut. *Au dat bucine în mâinile tuturor, și doniță deșearte, și lumini în donițe.* 220/2. **2.** Adj. Fără nimic asupra sa, cu mâinile goale. *Aceaste șease [măsurii] de orz mi-au dat mie, că au zis cătră mine: „Să nu mergi deșeartă la soacră-ta”.* 238/2, cf. 31/1, 55/1, 86/1, 44*/1, 75*/1. **3.** Adj. Fără rost. *V-ați izbăvit de viața voastră cea deșartă.* 222*/2. *Cuvânt ~ = vorbă fără rost; insultă, calomnie; zvon.* *Să nu priimești cuvânt deșert.* 73/2. *Tot cuvântul deșert, care-l vor grăi oamenii, vor da samă de dânsul.* 12*/1, cf. 198*/1. **4.** Adj. Lipsit de valoare, nefolositor. (Substantivat) *Cei deșerți = zei falși, idoli. Și nu vor mai junghia jertfele sale celor deșerți.* 108/2. **5.** Adj. Care s-au abătut de la credință. *Cei ce fac idoli și cei ce-i cioplesc, toți deșerți sânt.* 580/2. *Ce greșală au aflat părinții voștri întru Mine, că s-au depărtat de la Mine și au umblat după deșertăciuni și s-au făcut deșerți.* 596/1. **6.** S. n. Lucru fără importanță, care se face degeaba. *Galaad, cetatea care lucră deșearte.* 703/2. **7.** S. f. pl. Cuvinte fără conținut; minciuni. *Toți știți că deșearte spre deșearte adăogeți.* 451/1, cf. 464/2, 727/2. **8.** S. f. pl. Neplăceri. *Deșearte să vor întâmpla lor strigând și rugându-să omului că s-au purtat fără de leage, scoțind afară pre cei neputincioși.* 455/1. **9.** S. n. În ~ = zadarnic, degeaba. *În deșert au căutat sufletul meu.* 484/1. *A lua în ~ = a batjocori; a nesocoti.* *Să nu iai numele Domnului Dumnezeuului tău în deșert.* 71/1, cf. 469/1. **10.** S. n. Parte a pântecelui imediat de sub coaste. *L-au lovit pre el Avenir cu coada sulii în deșert, și au trecut sulia până dinapoia lui.* 270/2. **11.** Adv. Degeaba. *Iov deșert au deșchis gura sa.* 456/1.

deșerta vb. I. **1.** (a se ~) A (se) goli un vas, un recipient de conținut. *Drojdiiile lui nu s-au deșertat.* 489/1, cf. 43/1, 392/2. *Să vor deșerta vremile = se va scurge vremea. Să va zidi ulița și zidul și să vor deșerta vremile.* 697/2. **2.** A goli de apă, a seca (un râu). *Cu mâniia Mea voi pustii marea și voi deșerta râurile.* 585/1. **3.** (a se ~) A se goli, a fi fără oameni. *Plâns-au Iudeea și porțile ei s-au deșertat.* 607/1. **4.** (a se ~; despre persoane) A slăbi, a fi fără viață. *Deșertatu-s-au ceaea ce au născut șapte.* 608/1.

deșertăciune s. f. **1.** Lucru lipsit de valoare, lucru de nimic. *Au umblat după deșertăciuni.* 596/1, cf.

513/2. **2.** Idol. *Urât-ai pre cei ce păzesc deșertăciunile în zădar.* 471/2, cf. 602/2.

detoraș s. m. Datornic. *Împrumutătorul și deatorășul unul cu altul s-au întâlnit, iară Domnul pre amândoi îi va cerceta.* 537/2.

detoriu, -oare adj. Îndatorat pentru păcate, păcătos. *Acei... preste carii au căzut turnul în Siloam și i-au omorât, vă pare că aceiia mai deatori au fost decât toți oamenii carii lăcuia în Ierusalim?* 68*/1.

dezbrăca vb. I. A lua pradă. *Norodul s-au întors după el numai a dezbrăca.* 291/2.

dezlega vb. I. **1.** *Dezleagă încălțămintele = umblă desculț în locurile sfinte, în semn de respect și pocăință. Dezleagă încălțămintele din picioarele tale că locul... pământ sfânt easte.* 54/2. **2.** *Dezlega sâmbăta = scutea de obligația de a respecta sâmbăta ca zi de sărbătoare. Nu numai dezlega sâmbăta, ci și pre Dumnezeu zicea că-I easte Tată.* 87*/2.

dezmiardăciune s. f. Plăcere. *Au răsipit toată avuția sa, viețuind întru dezmiardăciuni.* 70*/2, cf. 227*/1.

dezmirda vb. I (a se ~) = dezmierda. A se bucura, a avea plăcere (trupească). *Au curvit și s-au dezmiardat cu ea.* 246*/2.

deznoda vb. I (și a se ~) A (se) desface (din încheieturi). *Unealte puitoare la încheieturi mâinile lui și picioarele deznoda.* 889/1. *Ca un scorpiu înfrângându-să, să deznoda.* 889/2. (Fig.) *Eu deznod umărul lui Moav de la cetățile hotarilor lui.* 664/2.

dezrădăcinătoriu, -oare adj. Care face să dispară, care stârpește. *Nu easte gândul dezrădăcinătoriu patimilor, ci împotivă luptătoriu.* 885/1.

diată s. f. Legământ, testament; aranjament, convenție. *Moartea nu zăbovește și diata iadului nu s-au arătat ție.* 804/1. *Că unde easte diata, acolo trebuie să fie moartea celui ce face diata.* 213*/1.

didrahmă s. f. Monedă de două drahme. *Au luat o mie de didrahme.* 18/1, cf. 119/1.

dimineață s. f. *Dimineața, dimineața = a)* în fiecare dimineață. *Tămâie tocmită mărunță dimineața, dimineața.* 81/2; **b)** (adverbial) dis-de-diminează. *Adu-na dimineața, dimineața, fieștecarele cât îi era de ajuns lui.* 68/1.

dimon s. m. = demon. *Acolo să vor odihini sirini și dimonii acolo vor juca.* 560/2.

dinar s. m. Monedă romană de argint. *Au aflat pre unul... care era lui deatoriu cu o sută de dinari.* 18*/2, cf. 19*/2, 38*/1, 96*/2.

dinlăuntru s. n. *Toate ceale dinlăuntru meu = tot ce e în adâncul sufletului meu. Bindecuvântează, suflete al meu, pre Domnul, și toate ceale dinlăuntru meu.* 499/2.

dintâiu adj. (Substantivat) *Cel ~ = cel mai bun, cel mai scump. Aduceți haina cea dintâiu și-l îmbrăcați pre el.* 70*/2.

dintru prep. Dintre. *Nimenea dintru voi să nu pătimească.* 225*/1, cf. 97/2, 160*/1.

direge vb. III = drege. **1.** A repara. *Și trecând pe acolo pușintel, văzut-au pre Iacov... diregându-și...*

- mrejile, în corabie. 32*/2, cf. 315/2, 392/2, 4*/2. **2.** A reface, a reconstrui. Au dires cetățile și au șezut într-însele. 235/2.
- dires** s. n. = dres. Reparare. Le-au trimis [bani] pentru diresul corăbiilor celor de oaste. 861/1.
- divan** s. n. **1.** Sală de judecată, pretoriu. Atunci, ostașii deregătoriului ducând pre Iisus în divan, adunat-au la Dânsul toată mulțimea ostașilor. 29*/1, cf. 48*/1, 127*/2, 185*/2. **2.** Podium de pe care se tratau probleme oficiale (în fața mulțimii). Și era Irod mânios pre tiriiani și pre sidoneani... Irod, îmbrăcat cu haină împărătească, au șezut la divan și grăia către ei. 121*/1.
- dobândă** s. f. **1.** Câștig, bani. O slujnică având duh pitonicesc... dobândă multă da stăpânilor săi, vrăjind. 125*/2, cf. 812/1. **2.** Favoare, privilegiu. Mie a viețui easte Hristos, și a muri, dobândă. 186*/1, cf. 187*/1. **3.** Parte furată, jefuită din ceva; pradă. Ci numai dobitoacele am prădat și dobânzile cetăților care le-am luat. 160/1, cf. 509/1, 587/1.
- dobitoc** s. n. **1.** Animal (domestic). I-au tăiat cu ascuțitul sabiei de la cetate pre rând până la dobitoc. 235/1. **2.** Turmă. Și s-au făcut lui dobitoace de oi și dobitoace de boi. 24/2.
- doi** num. card. Cel cu doao limbi = persoană duplicitară. Așea e păcătosul cel cu doao limbi. 798/2, cf. 813/1.
- domn** s. m. **1.** Persoană care conduce, guvernator. Au adunat pre domnii celor de alt neam la sine. 243/2, cf. 328/1. **2.** Stăpân, proprietar. Grăit-au omul, domnul pământului, cătră noi aspru și ne-au pus pre noi în pază. 42/2.
- doniță** s. f. Ulcior (de lut). Au dat bucine în mâinile tuturor, și doniță deșarte, și lumini în donițe. 220/2.
- dor** s. n. Dorință. Cu dor am dorit să mănânc aceste paști cu voi mai înainte de patima Mea. 77*/2. A avea ~ = a dori. Având dor a veni cătră voi de mulți ani, ... voiu veni la voi. 152*/1.
- dorire** s. f. Dorință, poftă. Am venit să spuii ție că bărbatul doririlor ești tu. 697/1, cf. 475/1.
- dormi** vb. IV. **1.** Doarme cu cineva = are relații sexuale. Vino dară... să dormim cu dânsul, și să rădicăm din tatăl nostru sămânță. 17/2. A ~ cu muiare pat de sămânță = a avea relații sexuale. Și de va dormi neștine cu muiare pat de sămânță..., certare va fi lor. 110/2. **2.** (Despre jertfă) A rămâne peste noapte (neconsumată). Să nu doarmă până dimineața jertva sărbătoarei Paștilor. 86/1, cf. 74/1. **3.** A ~ cu părinții săi = a muri. Iată, tu vei dormi cu părinții tăi. 186/1.
- dos** s. n. A da ~ul = **a)** a se întoarce cu spatele. [Dumnezeu] și-au întors fața sa de cătră cortul Domnului și au dat dosul. 397/1; **b)** a se retrage, a fugi. Și al vrăjmașilor miei mi-ai dat mie dosul. 291/1, cf. 467/1. Că-i vei pune pre dânsii dos = că-i vei face să fugă. 468/1. Să vor întoarce de la dosul său cel tare = nu vor mai fi încăpățânați. 764/1.
- dosădi** vb. IV. **1.** (și a se ~) A (se) chinui; a (se) asupri. Moștenirea ta o au dosădit. 497/1. S-au dosădit Moisi pentru dânsii. 502/1. **2.** (a se ~) A de-
- vasta, a pustii, a terfeli. S-au dosădit înfierbântarea Iordanului. 734/1.
- dosădire** s. f. Chinuire, pedepsire (cu război). Ne-ai smerit pre noi în locul dosădirii. 477/2.
- dospit** s. n. Aluat sau pâine dospită. Să nu junghi preste dospit sângele jertvelor Meale. 86/1.
- drac** s. m. A avea ~ = a fi posedat. Dacă nu zicem noi bine, că samarinean ești și drac ai? 92*/2. ~ul cel de amiază = demonul care te ispitește. Nu te vei teame... de întâmplare și de dracul cel de amiază. 496/1.
- drahmă** s. f. **1.** Monedă antică. Treizeci de drahme de argint va da stăpânului. 72/2. **2.** Unitate de măsură pentru greutate. Au luat omul cercei de aur, care trăgea câte o drahmă. 21/2.
- drept, dreaptă** adj., subst., adv. **1.** Adj. Corect, adevărat, care trebuie urmat. Dreapte faceți cărările Lui. 32*/1. Ce e ~ înaintea Domnului = ceea ce este bine, plăcut. Au făcut Ioas ce e drept înaintea Domnului. 392/2, cf. 393/2, 394/2. Sânge ~ = sânge nevinovat. Să nu perim pentru sufletul omului acestuia și să nu dai asupra noastră sânge drept. 716/2. **2.** S. m. și f. Persoană care trăiește conform dreptății, cinstei; persoană care se află pe calea cea bună a credinței în Dumnezeu. Iară dreptul, de să va sfârși, și mai înainte întru odihnă va fi. 784/2, cf. 485/1. **3.** Adv. A umbla ~ = a fi corect, cinstit. Cel ce umblă drept să teame de Domnul, iară cel ce umblă strâmb pre căile sale să va defăima. 526/2. **4.** S. n. Rădică ochii tăi în ~ = privește spre ce este drept (**1**). Rădică ochii tăi în drept și vezi unde nu te-ai pângărit? 597/2. **5.** S. n. Cu ~ul = cu dreptate. Cu dreptul pătimea pentru răutățile lor. 794/2, cf. 223*/2. **6.** S. f. sg. art. Mâna dreaptă. A da cuiua dreapta = a încheia pace cu cineva. Bine vei face de vei trimite la ei și le vei da dreapta. 869/2, cf. 842/1, 853/2.
- dreptariu** s. n. Îndreptar. Mai mult ne ostenim, ca să stăm întru dreptariul scurtării [povestirii]. 859/1.
- dreptate** s. f. **1.** Spirit de omenie, cinste. Și mă va asculta pre mine dreptatea mea în zioa de mâine. 29/2. Spre ~ = îndreptățit, pe drept. Și au crezut Avram lui Dumnezeu, și s-au socotit lui spre dreptate. 13/2. A judeca întru ~ = a judeca fără părtinire. Vei judeca noroadele întru dreptate. 485/1. A plini toată ~ a = a îndeplini toate cele cerute de Dumnezeu. Să cade noao să plinim toată dreptatea. 4*/1. **2.** Bună purtare morală (în conformitate cu preceptele divine). Fericți cei ce flămânzesc și însătoșează de dreptate, că aceia să vor sătura! .5*/1. **3.** Favoare, bunăvoință. Această dreptate să faci cu mine... zi că frate-mi easte. 18/1.
- ducere** s. f. Ciumă. Da-se-va în mâinile împăratului Vavilonului cu sabie și cu foamete și cu ducere. 622/2.
- duh** s. n. **1.** Respirație, suflare. Au fost boala lui tare foarte până ce n-au rămas într-însul duh. 314/2, cf. 512/1, 559/2, 196*/1, 243*/2. **2.** ~ Sfânt (sau ~ul Domnului, ~ul Dumnezeului celui Viu, ~ul înțelepciunii și al înțelegerii) = înțelepciune, superioritate spirituală. Grăiaște tuturor celor cu cuget

înțelept, pre carii i-am umplut de duhul înțelepciunii și al înțelegerii. 78/2. Deci, deaca voi, fiind răi, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai vârtos Tatăl vostru Cel din ceriu va da Duh Sfânt celor ce cer de la Dânsul. 65*/1. Sânteți Cartea lui Hristos, cea slujată, de noi scrisă, nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui Viu. 168*/1. Domnul este Duhul și, unde este Duhul Domnului, acolo e slobozeniia. 168*/1. ~ necurat = spirit rău. Am văzut... [ieșind] din gura prorocului celui mincinos trei duhuri necurate, aseamenea broaștelor. 245*/1. **3.** Forță, putere spirituală. Și au ieșit un duh, și au stătut înaintea Domnului și au zis. 388/1, cf. 645/1. ~ul mâniei Tale = forța mâniei lui Dumnezeu. Și prin duhul mâniei Tale s-au împărțit apa. 66/2. **4.** A fi în ~ = a se afla într-o stare spirituală de extaz. Fost-am în duh, într-o zi duminecă, și am auzit după mine glas mare ca de trâmbiță. 236*/1. **5.** Vânt. Cu duh silnic va sfărâma corăbiile Tarsisului. 478/2.

duhovnicesc, -ească adj. Care ține de duh, de biserică. Vorbind între voi în psalmi... și în cântări duhovnicești. 183*/2. Știința duhovnicească. 189*/1. (Substantivat) Cei ce sânt după Duh, ceale duhovnicești [gândesc]. 146*/1. Omul cel ~ = omul care se ocupă de aspectele religioase, de credință; preot. [Omul] cel duhovnicesc le judecă toate. 155*/1. Mâncare duhovnicească = mana cu care Dumnezeu i-a hrănit pe evrei în pustiu. Toți aceiași mâncare duhovnicească au mâncat. 160*/1. Bătură duhovnicească = apa ce s-a revărsat din stânca pe care Moise a lovit-o cu toiagul. Toți aceiași beătură duhovnicească au beut. 160*/1.

duios, -oasă adj. Rău, mare; dureros. Vai de zdrobitura ta, duioasă e rana ta! 604/1, cf. 607/2.

dulceață s. f. **1.** Must; (la pl.) băuturi dulci. Vor pica munții dulceață. 714/2. Meargeți și mâncați grăsimi și beați dulcețuri. 421/1. **2.** Plăcere. Firile patimilor sânt ceale cuprinzătoare doao: dulceața și durearea. 884/1, cf. 60*/2.

dumnezeu s. m. **1.** (De obicei la pl.; și cu determinarea „străin”) Zeu, idol. Să nu aibi alți dumnezei afară de mine. 70/2. Numele dumnezeilor străini să nu le pomeniți. 74/1, cf. 34/2, 83/1, 211/1. **2.** (La pl.) Chip, figură, statuie reprezentând o divinitate. Să nu vă faceți voao dumnezei de argint și dumnezei de aur. 71/2. **3.** ~ul veacului acestuia = satana. Dumnezeul veacului acestuia au orbit mințile necredincioșilor. 168*/2.

duplecare s. f. Cotitură (a unui zid), colț. După el au zidit Vaani... până la unghi și până la duplecare. 417/1.

duroare s. f. = durere. (Aici) Vijelie. Din cămeri vin durori și din vârvuri, frig. 456/2.

dus s. n. ~ul apei = iaz, apeduct. Toată domniia lui și câte au făcut, fântâna și dusul apei, prin care au băgat apă în cetate. 343/2, cf. 340/2.

dvori vb. IV. A servi, a sluji. Și oștile dvorind la el împregiur cu arme, porunci lor. 885/2.

E

efod s. n. Parte din veșmântul preoțesc ce se poartă pe umăr. Iară Samuil, pruncul încins cu efod de in, slujea înaintea Domnului. 241/1.

eiși pron. refl. Sieși. Ca pasărea ș-au aflat eiși casă. 493/1. A fi de ~ = a fi numai ei, a fi singuri. Au ieșit din cetate departe și, apropiindu-să de vrăjmași, era de eiși. 868/2.

elam s. n. Partea din față a unui templu, pridvor; pronaos. M-au băgat în curtea Casii Domnului..., întră elamuri și întră jertvenic. 648/2.

elefant s. m. Fildeș. Pat de elefant. 712/2. Grumazul tău ca un turn de elefant, ochii tăi ca lacurile în Esevon. 550/2, cf. 321/1, 711/1.

engolpion s. n. v. **engolpiu.**

engolpiu (și **engolpion**) s. n. Pieptar al marelui preot la evrei. Au pus preste umărariu engolpiul și preste engolpion au pus arătarea și adevărul. 98/2, cf. 90/2.

episcop s. m. Șef, superior. Voiu pune pre domniia tăi în pace și pre episcopii tăi întră dreptate. 591/2.

episcopie s. f. **1.** Funcția unui demnitar de a supraveghea ceea ce se petrece sub jurisdicția sa. Fie zilele lui puține, și episcopiia lui să o ia altul. 503/2. **2.** Slujba unui apostol, (aici) cea de casier al lui Iuda. Episcopiia lui să o ia altul. 108*/2.

epitrop (și **pitrop**) s. m. Administrator al unui bun. Lisie epitropul, carele era mai-mare preste trebi. 871/2. Lisie, carele era pitrop. 869/1.

eres s. n. **1.** Doctrină, concepție, școală. Acest om... e începătoriu eresului nazarineanilor. 133*/2, cf. 135*/2. **2.** Tagmă, grup. Iară s-au sculat oarecarii din eresul fariseilor, carii crezusă, zicând. 123*/2, cf. 161*/1.

erodion s. m. v. **erodiu.**

erodiu (și **erodion**) s. m. Bâtlan. Lăcașul erodiului povățuiaște pre eale. 500/2. Și erodionul, și lebăda, și stârcul. 171/2, cf. 101/2.

F

face vb. III. **1.** A acționa. Noroadele ceale ce cunosc pre Dumnezeul lui să vor întări și vor face. 699/2. Făcut-au tărie în brațul Său = a lucrat cu putere cu mâna Sa. 52*/1. A ~ milă = a avea milă față de cineva. Faceți milă și îndurare fieștecarele cătră frațele său. 731/1, cf. 295/2. A ~ întrebări = a întreba. Mai vâtos fac întrebări, decât zidirea lui Dumnezeu. 197*/2. **2.** A îndeplini, a împlini, a urma. Și să păziți toată legea Mea și toate poruncile Meale, și să le faceți pre eale. 111/1, cf. 169/1. **3.** (a se ~) A se ~ pe pământ = a se naște. Nu au văzut părinții tăi, nici strămoșii lor din zioa în carea s-au făcut pre pământ până în zioa aceasta. 61/1. S-au făcut cuvântul Domnului cătră... = cuvântul Domnului a fost adresat lui... 310/1. Când s-a făcut glasul = după ce s-a auzit glasul. Și când s-au făcut glasul, S-au aflat Iisus singur și ei au tăcut și nimănui nu au spus... de ceale ce văzuse. 63*/1. **4.** (a se ~) A se ~ urât

înaintea cuiva = a se înjosi, a se face de rușine. *Iară de vor adaoge a-l bate pre el mai multe lovituri decât aceastea, să va face urât fratele tău înaintea ta.* 179/2. A se ~ cuiva = a fi al cuiva. *Numele lor era Oola, cea mai bătrână, și Ooliva, sora ei; și s-au făcut Mie.* 662/1. **5.** (a se ~) A porni într-o anumită direcție. *Apa potopului s-au făcut pre pământ.* 7/1. **6.** A sta. *Și făcând acolo câtăva vreamă, s-au slobozit cu pace de la frați cătră apostoli.* 124*/1. **7.** (a se ~) A se preface. *Văzând Iosif pre frații săi, i-au cunoscut și s-au făcut strein de cătră ei.* 42/1.

facere s. f. **1.** Lucrare, creație. *Facerea mâinilor Lui o vestește tăriia.* 467/1. **2.** Chezășie, garanție. *Și, luând destulă facere de la Iason și de la ceialați, i-au slobozit pre ei.* 126*/1.

famen s. m. Bărbat castrat, eunuc. *Au adunat David... pre fameni și pre cei putearnici.* 373/1, cf. 38/2, 178/1, 588/2.

fasec s. m. Jertfă de Paști; mielul jertfit de Paști. *Să facă fasec în luna a doao.* 398/1. *Leviții junghia fasec la tot cel ce nu putea a se curăți Domnului.* 398/2.

fașă s. f. Bucată lungă și îngustă de pânză. *Cu fășuri am întins patul mieu, cu așternuturi de ceale din Egipt am așternut.* 522/2.

fată s. f. Cetate (dependentă de altă cetate). *Și Manasi nu au tăiat Vetsanul, aceasta easte Cetatea Schitilor, nici pre featele ei, nici ceale de primprejurul ei.* 214/2. *Nu te teame, fata Sionului, că, iată, Împăratul tău vine.* 96*/2, cf. 640/1.

față s. f. **1.** Simbol al persoanei. *Nu vă teameți de fața lor.* 417/2, cf. 400/1. *Fața lui era mergând în Ierusalim = El se îndrepta spre Ierusalim.* 63*/2. *Înaintea feței cuiva = în fața, înaintea cuiva. Au mers darurile înaintea feții lui.* 32/1, cf. 185/2, 63*/2. În ~ = direct, fără ascunzișuri. *În față i-am stătut împotrivă.* 176*/2. *Fața Domnului = prezența Domnului. De fața Domnului s-au clătît pământul.* 505/1. ~ cu (sau la) ~ = la față, direct. *Am văzut pre Dumnezeu față la față.* 32/2. *Vino să ne vedem față cu față.* 335/2, cf. 189/2. ~ la ~ = în față, fără intermediar. *Au grăit Domnul cătră Moisi față la față.* 84/2, cf. 163/1. *De cătră fața cuiva = în prezența cuiva. S-au adunat în Ierusalim de cătră fața lui Susachim și le-au zis lor.* 384/1. *De ~ = limpede, clar; fără ocol. Atunci au zis lor de față: „Lazar au murit”.* 95*/2. *Înaintea feții = pe loc, imediat. Și răsplătește celor ce-L urăsc pre Dânsul înaintea feții, ca să-i piiază pre ei.* 165/1. *A sta înaintea feții cuiva = a se împotrivi cuiva. Nu va fi cine să stea înaintea feții lui.* 699/1, cf. 384/2. *A-și pune fața asupra cuiva = a-și întoarce fața de la cineva, a nu mai proteja, a pedepsi. Și voiu pune fața Mea asupra voastră, și veți cădea înaintea vrăjmașilor voștri.* 118/1. *A da fața = a se întoarce (spre), a se îndrepta (spre). S-au spăriiat și au dat Iosafat fața sa, ca să caute pre Domnul.* 389/1. **2.** Persoană, om. *Să nu cunoști fața la judecată, pre cel mic și pre cel mare întocma să-l judeci.* 158/1. **3.** (La pl.) Confruntări (de persoane). *În zilele acealea să va surpa, și nu cu feațe, nici cu războiu.* 699/1. **4.** A lua fața cuiva = **a)** a fi asemenea cuiva, a imita. *Nu te supune omului nebun și nu lua fața celui puternic.* 798/1;

b) a avea în vedere pe cineva. *Viu e Domnul puterilor, Căruia stau înainte, că de nu aș lua eu fața lui Iosafat, împăratului Iudei, nu aș fi căutat spre tine.* 324/1. *A căuta în ~ (sau în fața cuiva) = a se uita la fața cuiva; a judeca pe cineva după aparențe; a părtini. Știm că drept zici și înveți și nu cauți în față, ci întru adevăr calea lui Dumnezeu înveți.* 75*/2. *Să nu cauți în fața săracului.* 110/2. *Asemănarea feții înaintea feții = identitatea feții cu fața din oglindă.* 816/2. *În vreamă feții Tale = atunci când te vei arăta. Că-i vei pune pre ei ca un cuptoriu de foc în vreamă feții Tale.* 468/1. **5.** *Înaintea (sau în preajma) feții a ceva sau cătră fața a ceva = înaintea, în fața (în opoziție cu dosul a ceva). Și țarina lui Efron, în carea era peștera cea îndoită, carea easte cătră fața Mamvrei.* 20/2. *Au lăcuit de la Evilat până la Sur, carea easte înaintea feții Eghiptului.* 23/2. *Au șezut la părăul lui Horat, în preajma feții Iordanului.* 314/1. *Dinaintea feții... = din fața, dinaintea. Și s-au sculat Esdra dinaintea feții Casii lui Dumnezeu.* 414/1. *De cătră fața lor = în partea dinspre ei. Am pus străji... zioa și noaptea de cătră fața lor.* 417/2. **6.** *De (sau pentru) fața cuiva (sau a ceva) = din cauza... Și-au făcut fiii lui Israil de fața lui Madiam gauri și peșteri în munți și în locuri tari.* 219/1. *Funile în care era legate mâinile lui s-au făcut ca niște călți de fața focului.* 229/1. *N-au putut să zidească casă..., pentru fața războaielor ce l-au încunjiurat.* 299/1.

faur s. m. (și ~ de fier) Fierar. *Faur de fier nu să afla în tot pământul lui Israil.* 250/2. *Eu te-am zidit pre tine, nu ca faurul suflând cărbuni.* 588/1, cf. 347/1, 392/2.

făcătoriu s. m. **1.** (Cu referire la Dumnezeu) Creator. *Cine easte făcătoriu afară de Dumnezeuul nostru?* 290/2. **2.** Cel care împlinește, desăvârșește ceva. *Fiiți făcători cuvântului și nu numai ascultători, amăgindu-vă pre voi înșivă.* 218*/2. **3.** (Denumeste pre cel ce practică o meserie) Lucrător de..., preparator de... *S-au mâniat Faraon... pre cel mai mare preste făcătorii de pâine.* 39/2. *Meșteșugul făcătorului de mir.* 82/1. *Făcătoriu de unsori... va face amestecare.* 818/2.

făgădui vb. IV. **1.** (și a se ~) A promite, a se angaja. *Să piară broaștele, după cum făgăduisă lui Faraon.* 59/1. *Am văzut că... tu nu ai venit, precum te-ai făgăduit, la zioa cea rânduită.* 250/1, cf. 170/1. (Construcție intensivă) *Ai făgăduit Mie făgăduință cu rugăciune.* 30/1. **2.** (a se ~) A face un legământ, o promisiune, o alianță. *Stăi în ce te-ai făgăduit tu și întru aceea petreci.* 802/2, cf. 127/1.

făgăduință s. f. Promisiune, legământ (sacru). *Toate făgăduințele câte veți făgădui.* 170/1, cf. 30/1. *A fi legat cu ~ = a făgădui, a promite. Blăstămat cel putearnic, care... e legat cu făgăduință și jertvește Domnului ce e stricat.* 737/1.

fămeie s. f. = femeie. Soție, nevastă. *Ce vom face celor ce au rămas despre fămei? De vreamă ce au perit muierile din Veniamin?* 235/2.

făptură s. f. **1.** Facere (a lumii). *De când au adormit părinții, toate așa rămân din începutul făpturii!* 227*/2. **2.** Lucru, creație. *Înălțimea un cot și ju-*

- mătate, și gura ei rătăndă, făptură așa de un cot și jumătate. 301/2. ~ de mână = statuie de idol. Năimind meșter de aur au făcut făptură de mână și plecându-să s-au închinat lui. 582/2.
- fără** conj., prep. **1.** Conj. ~ numai = decât. Nu era în sicrii altă, fără numai doao tăbli. 378/1, cf. 202/2. **2.** Prep. ~ de = în afară de. Au pus pre jertvenic fără de arderea de tot cea de dimineață. 100/1.
- fărădelege** s. f. Faptă rea, nelegiure. Să nu pieri și tu împreună cu fărădelegile cetății. 17/1, cf. 83/1, 111/2.
- fărâma** vb. I. A frământa. Muierile lor fărâma aluat. 601/2.
- făt** s. m. Fiu, ca termen de adresare pentru persoane mai tinere. Feșilor, nu cumva aveți ceva de mâncare? 105*/2, cf. 196/1, 229*/1.
- fățări** vb. IV. A se preface. Din ceale fripte cărnuri vom pune și tu, fățărind că guști din ceale de proc, te mântuiaște. 886/2.
- fățarie** s. f. Fățarnicie, ipocrizie. Să nu vă jurați nici pre ceriu, nici pre pământ..., ci să vă fie voao ce e așa, așa și ce nu e, nu, ca să nu cădeți în fățarie. 221*/2, cf. 45*/1, 76*/1, 141*/2, 222*/2.
- fățarnici** vb. IV (și a se ~) A se preface. Cel ce caută leagea sătura-să-va de la ea, și cel ce să fățarniceaște să va împiedeca într-însa. 815/2. Nu să cuvine vârstei noastre a fățarnici. 864/1, cf. 796/1, 863/2, 886/2.
- fățarnicie** s. f. A face ~ = a se fățarnici. Și făcea fățarnicie cu dânsul, și ceialalți jidovi, cât și Varnava, s-au lipit de fățarnicia lor. 176*/2.
- fățiş** adv. Față în față. Au văzut Ioav că sânt fățiş unii cu alții. 366/2.
- fântână** s. f. Izvor. Va trece hotarul Gazin spre apus la fântâna apei, Nafto. 206/1.
- fârmit,-ă** adj. = fărâmat. Fărâmițat. Pâinile ceale de merinde uscate și mucedu și fârmitu. 198/1.
- fecioară** s. f. **1.** Fată tânără, virgină. Nu au lăsat pre nici unul să intre, fără numai... pre tatăl fecioarei și pre muma ei. 61*/2. **2.** Feciorie. Să va da ea și cei ce o aduc pre ea și fecioara și cel ce întăreaște pre ea. 698/2.
- feciorie** s. f. Puritate; virginitate. Nu ca pre o casă M-ai chemat, și Tată, și începătoriu fecioriei tale? 597/2.
- ferecat,-ă** adj. **1.** De fier. Cară ferecate era la ei. 214/2. **2.** (Substantivat) Cei ferecați = cei aflați în lanțuri; captivi, prizonieri. Să între înaintea Ta suspinul celor ferecați. 491/2, 499/2.
- ferestrău** s. n. = ferăstrău. Instrument de tortură. Pre norodul cel dintru ea [din cetate] l-au scos afară și l-au pus la ferestrău. 279/2.
- ferici** vb. IV. **1.** A socoti pe cineva fericit. Fericită sânt eu că mă fericesc muierile. 28/2. **2.** A considera ca fiind o fericire. Noao cugetări am fericit în inima mea. 811/1.
- fermecătorie** s. f. Vrăjitorie. Făr' de veaste vor veni asupra ta, pentru fermecătoria ta. 583/1, cf. 247*/1.
- fermecătoriu** s. m. Persoană care face farmece. Și fermecătoriu, și carele descântă, și care vrăjeaște din pântece. 174/2.
- fermecătură** s. f. Farmec, vrajă, descântec, vrăjitorie. Și voiu piarde fermecăturile tale din mâinile tale. 720/2, cf. 58/1, 331/1, 583/1.
- fetie** s. f. Feciorie. Ibovnicii săi... i-au stricat fetiia. 662/1.
- fi** vb. IV. Ce-ți easte ție? = ce-ți pasă? nu te privește. 106*/2.
- fială** s. f. Vas, cupă. Avea șapte fiiale pline de șapte bătăi mai de pre urmă. 248*/2, cf. 244*/2.
- fiare** s. f. = fiere. Apă de ~ = venin, otravă. Ne-au adăpat pre noi cu apă de fiare, pentru că am păcă-tuit. 602/2.
- ficați** s. m. pl. Pre adunarea lor să nu să razeme ficații miei = pe adunarea lor să nu mă sprijin, să nu mă bazez. 49/2.
- fier** s. n. (Cu sens colectiv) **1.** Arme, care de fier. Călărime aleasă și fier are hananeul. 205/2. **2.** Cătușe. Prin fier au trecut sufletul lui. 501/1. **3.** Temnița cea fără de fier = închisoarea fără gratii. 793/1.
- fierbântare** s. f. (Despre o apă) Creștere, umflare; fremătare. Cum vei face întru fierbântarea Iordanului? 605/2.
- fiesc,-ească** adj. Primirea (sau moștenirea) fiască = înfiere. [Hristos] pre cei de supt Leage să-i răs-cumpere, ca să luom priimirea fiască. 178*/1. Cel ce mai înainte ne-au rânduit pre noi spre moștenirea fiască prin Iisus Hristos întru Sine. 181*/1, cf. 146*/2.
- fieștecarele, fieștecarea** pron. nehot. Fiecare. Veți mearge fieștecarele la moșia sa. 191/2. Au zis Noemin cătră amândoao nurorile sale: „Meargeți și vă întoarceți fieștecarea la casa sa cea părintească...”. 236/1, cf. 40/2.
- fieștecine** pron. nehot. Fiecare, oricare. Să împărțea fieștecui, după cum fieștecine avea lipsă. 112*/1, cf. 63/1.
- figere** s. f. Înfigere, așezare, instalare. Sărbătoarea figerii corturilor. 846/2.
- fileriu** s. m. Monedă cu valoare mică; ban, para. Și, venind o văduvă săracă, au aruncat doi fileari. 45*/1, cf. 68*/1.
- fimbrie** s. f. = frânghie. Ciucure. Să-și facă fimbrii pre marginile hainelor sale. 137/1.
- finic** s. m. **1.** Palmier; curmal. Era acolo... pomi de finic. 67/1, cf. 115/1, 217/1, 421/2. **2.** Figură în forma frunzei de palmier. Au cioplit pre dânsa [pe casă] finici și lanțuri. 376/2, cf. 300/1.
- finică** s. f. Fructul finicului, curmală. O sută de finice. 283/2. Pâinile și finicile... să mănânce slugile. 283/2.
- fire** s. f. Ieșit din ~ = nebun. Să va chinui Israil, ca prorocul cel ieșit din fire. 704/2. A nu-și fi în ~ = a-și ieși din minți. Nu-și easte în fire. 34*/2.
- fiu** s. m. **1.** Fiii nunții = nuntași. Au doară puteți pre fiii nunții să-i faceți să postească, până când easte

- Mirele cu ei? 57*/1. Fiii marginiei = oamenii de pază. Fiii marginiei era lui povățuitori. 837/1. **2.** Pui de animale. Grăsimea mieilor și a berbecilor, a fiilor de tauri și de țapi. 187/1, cf. 819/1.
- flămânzare** s. f. Parte a pântecului imediat de sub coaste. *L-au lovit pre el acolo în flămânzare și au murit.* 271/2, cf. 288/2.
- floare** s. f. *Scula-să-va floarea rădăcinii ei = ridica-se-va mlădița din rădăcina ei.* 698/2.
- fluierătoriu** s. m. Cântăreț din flaut. *Venind Iisus în casa boiariului, [văzu] pre fluierători.* 9*/1.
- flușturat** s. m. Nebun, smintit. *Pentru ce au venit flușturatul acesta la tine?* 330/2.
- flutura** vb. I (a se ~) A se exalta. *Mulți s-au fluturat la chipuri pentru muieri și robi s-au făcut pentru eale.* 773/2.
- foale** s. m., s. n. **1.** Burduf în care se păstrează lichide. *Au luat pâini și un foale cu apă.* 18*/2. *Nimene nu bagă vin nou în foi vechi...; ci vinul nou în foi noi să cade să se bage.* 33*/2, cf. 198/1, 217/2, 444/2. **2.** Unealtă de fierărie pentru suflat în foc. *Încetat-au foii de la foc.* 601/1.
- foc** s. n. **1.** ~ nears = foc nestins. *Și tot întunearecul să-l acopere pre el, mânca-l-va pre el foc nears.* 448/1. ~ străin = foc păgânesc. *Au pus înaintea Domnului foc străin, care nu au poruncit lor Domnul.* 100/2, cf. 107/1. **2.** Cărbuni aprinși. *Au luat în mâini foc și cuțit.* 19/2. **3.** A trece prin ~ pe cineva = a-l purta prin război. *Încă și pre fiul său l-au trecut prin foc după urâciunile neamurilor.* 338/1.
- fofează** s. f. Braț la sfeșnic. *Să faci sfeșnicul, fusul lui și fofezele.* 76/1, cf. 88/2, 377/2.
- foișor** s. n. Cameră situată în catul de sus al unei case. *Au murit; și scâldându-o, o au pus în foișor.* 118*/1, cf. 46*/2.
- fotă** s. f. Haină pescărească de deasupra, încinsă cu sfoară. *Simion Petru, auzind că Domnul easte, s-au încins cu fota (că era gol).* 105*/2.
- frământătură** s. f. Substanță, materie frământată. *Au nu are putere olariul preste lut ca dintru aceea-eași frământătură să facă un vas spre cinste, iară altul spre necinste?* 147*/2.
- frăție** s. f. Alianță. *Să vă dea cărțile ceale de la noi pentru înnoirea frăției noastre.* 851/1.
- frânt** adj. = frânt. Înfrânt, învins. *Să-ți dea ție Domnul Dumnezeuul tău pre vrăjmașii tăi, carii stau împotriva ta, frâmți înaintea feștii tale.* 181/2.
- frângere** s. f. ~a pâinii = actul ritual al Euharistiei și cuminecării. [Cei care s-au botezat] *petrecea întru învățătura apostolilor... și întru frângerea pâinii și în rugăciuni.* 110*/1.
- frântură** s. f. Schilodire, mutilare. *Frântură pentru frântură..., așa să se facă și lui.* 115/2.
- frâu** s. n. A pune ~ feței cuiva = a pune cuiva piedică, a-l înfrâna. *Frâu au pus feștii meale.* 452/2.
- frunte** s. f. **1.** De ~ = de vază, cu influență. *S-au însoțit cu Pavel și cu Sila și mulțime multă din elinii cei cucearnici și din muierile ceale de frunte.* 126*/1. **2.** Cei de ~ ai cetății = mai-marii cetății. 122/2. **2.** Fațadă (a unei construcții). *Foișor la ușa cea mai din afară și finici pre frunte și opt treapte.* 678/1.
- fugitor** s. m. Fugar, persoană care a fugit de undeva. *Voi, galaaditeanii, sânteți fugitorii lui Efraim.* 226/2.
- fuma** vb. I. A fumegea. *Muntele Sinaii fuma tot, că să pogorâsă Dumnezeu pre el în foc.* 70/2.
- fune** s. f. = funie. **1.** Sfoară de lungime variabilă, considerată ca unitate de măsură pentru suprafețe de pământ. *Le-au dat cu sorți lor pământul, cu fune de împărțire.* 491/1, cf. 730/1. **2.** Bucată de moșie măsurată cu funia (**1**). *Tu ești Cel ce iarăși așezi moștenirea mea mie. Funi au căzut mie întru cei putearnici ai mei.* 465/2, cf. 364/1, 513/1, 684/2. (Fig.) *Și s-au făcut partea Domnului norodul Său Iacov, funea moștenirii Sale Israil.* 187/1. **3.** Funea mării = malul mării. *Vai celor ce lăcuiți funea mării.* 726/2.
- funișoară** s. f. Ață, sfoară. *Această funișoară roșie să o legi la fereastră prin carea ne-ai slobozit.* 192/1, cf. 13/1.
- funitură** s. f. O lungime de funie (folosită la măsurat). *Au bătut David pre Moav și i-au împărțit pre ei cu fune culcându-i pre pământ, și doao funituri omorea, iară doao funituri ținea vii.* 275/2.
- fur** s. m. Hoț, tâlhar. *Nu vă adunați voao comori pre pământ, ... unde furii le sapă și le fură.* 6*/2, cf. 72/2, 179/1, 537/2, 634/1.
- furătoriu** s. m. Cel care fură, hoț. *Pre furătoriu de ceale sfinte... l-au omorât.* 862/1.
- furcuță** s. f. Un fel de furculiță folosită la altarul pentru jertfe. *Tot în ce să împlânta furcuța luoa șie preotul.* 241/1, cf. 347/2.
- furtișag** s. n. Furt; pagubă. *Am plătit de la mine furtișagurile zilei și furtișagurile nopții.* 31/1, cf. 351/1, 15*/2.
- fustaș** s. m. Sulițaș. *Gătiți... șaptezeci de călărași și doao sute de fustași.* 133*/1.
- fuște** s. n. **1.** Bătă, ciomag. *Iuda, unul din cei doisprăzeace, au venit, și el cu mulțime multă, cu sabii și cu fuști de la arhieriei și bătrânii norodului.* 27*/2. **2.** Suliță, lance. *Stă gata de bătaie, cu fuști și cu pavăză.* 417/2.

G

galbin s. m. = galben. Monedă de aur. *Zeace mii de galbini de aur.* 374/1.

gangrenă s. f. = cangrenă. *Și cuvântul lor ca gangrena hrană găsește, dintre carii easte Imeneiu și Filit.* 202*/2.

gard s. n. **1.** Zid. *Stricat-ai toate gardurile lui.* 495/2. **2.** Placentă. *Pentru ce s-au rupt pentru tine gard?* 38/2.

gardină s. f. Crestătură, șanțuleț în care se îmbucă două piese. *Doao gardine la un stâlp stând una cătră alta.* 77/1.

- gazarin** s. m. Prezicător; astrolog. *Taina carea întreabă împăratul înțelept, maghii, descântătorii, gazarinii nu pot să o spuie împăratului.* 688/27.
- găduință** s. f. Îngăduință. *Biruia atuncea bunătatea prin găduință.* 892/2.
- găta** vb. I v. **găti**.
- găti** vb. IV (și **găta** vb. I) **1.** (a se ~) A (se) pregăti. *Gată-te de cale și să călătorești bine.* 743/2. **2.** (a se ~) A întări, a consolida. *Și s-au gătit împărăția lui Antioh și au gândit a împărăți Eghiptul.* 832/2. **3.** A face, a crea. *Cela ce gătești munții întru tăriia Ta.* 484/2. **4.** A îndrepta. *la-ți fie o tigaie de fier, și o vei pune pre zid de fier... și vei găti fața ta asupra ei.* 645/2. **5.** (Aici) A vorbi, a spune. *Adevărat easte că din Iuda au răsărit Domnul nostru, în carea sămînție Moisi nimica nu au gătit de preoție.* 212*/2.
- gătire** s. f. Împodobire, dichisire; (aici) bază, temelie. *Dreptatea și judecata e gătirea scaonului Tău.* 495/1.
- gătit,-ă** adj. Pregătit anume pentru a îndeplini ceva. *Și va pune Aaron mâinile sale... pre capul țapului celui viu și-l va slobozi, prin mână de om gătit, în pustie.* 108/1.
- gâcitoriu,-oare** adj. = ghicitor. Îndemânatic; care știe ce trebuie să facă. *Era Domnul cu Iosif și era el bărbat gâcitoriu.* 38/2.
- gâcitură** s. f. = ghicitură. Ghicitoare, enigmă. *O gâcitură voi pune voao, și de o veți gâci..., voiui da voao treizeci de cerșeafuri.* 228/1, cf. 696/1, 819/2.
- gâlceavă** s. f. **1.** Agitație, tulburare. *Căuta arhieriei și cărturarii cum pre Dânsul, cu înșălăciune prinzindu-L, să-L omoare... Nu în praznic, ca să nu fie gâlceavă întră norod.* 46*/1, cf. 812/1. A face ~ = a cârți, a face gălăgie, scandal. *În zilele acealea, înmulțindu-să ucenicii, au făcut gâlceavă elinii împotriva jidovilor.* 113*/2. **2.** Vuiet, zarvă, răsunet. *Întră gâlcevi de războiu își va petreace viața.* 812/1.
- gâlcevi** vb. IV. **1.** A murmura împotriva cuiva, a se opune, a se certa. *Până ce gâlcevea ei, Aod au fugit.* 216/2, cf. 9*/1. **2.** A produce tulburare. *Călăreții vor gâlcevi în căi.* 722/2.
- gând** s. n. A pune ~ = a hotărî; a intenționa. *Chir, împăratul, au pus gând să zidească Casa lui Dumnezeu.* 410/1.
- gândi** vb. IV. A ~ gând asupra... = a unelti. *Asupra Eghiptului va gândi gândurile sale până la o vreme.* 699/1, cf. 634/2.
- gârbovire** s. f. Boală constând în anchilozarea membrilor. *Gârbovire nevindecată.* 187/2.
- gâtlej** s. n. Gât; glas, grai. *Că nu easte în limba mea strâmbătate și gâtlejul meu au nu va cugeta înțelepciune?* 441/1.
- genune** s. f. Prăpastie adâncă, abis. (Fig.) *Cârmuind a bunei credință corabie întru a patimilor genune.* 887/1.
- gheenă** s. f. Iad. *Teameți-vă de cel ce are putere, după ucidere, să arunce în gheena.* 66*/2, cf. 5*/1.
- gherdan** s. n. Colan, lanț de aur purtat la gât (ca podoabă). *Am adus dar Domnului... vas de aur, și gherdan, și cercei, și inel, și brățare.* 152/1, cf. 554/1, 756/2.
- gingaș,-ă** adj. Care desfată, încântă. *Vei chema sâmbetele gingașe, sfinte Dumnezeului tău.* 590/1.
- gingăși** vb. IV (a se ~) A se alinta. *Au luat pre ceale doao slujnice și pre una să răzâma, ca cum s-ar gingăși.* 432/1.
- glajă** s. f. Sticlă; (aici) cristal, diamant. *Nu să va protivi cu ea [cu știința] aurul și glajea.* 451/2, cf. 238*/1.
- glas** s. n. **1.** A da ~ = a vorbi; a striga. *Toată adunarea au dat glas.* 134/2, cf. 710/1. A se vesti ~ = a se da veste. *S-au vestit glas în Iuda și în Ierusalim.* 414/1. **2.** Zgomot, vuiet. *S-au făcut glas când am prorocit și, iată, cutremur s-au făcut.* 674/2, cf. 70/2. *Glas au dat norii = a tunat.* 490/1.
- glăsui** vb. IV. A cânta, a intona. *Jârtvă de laudă și de strigare glăsui-voiu și voiui cânta Domnului.* 470/1.
- glăsuire** s. f. Tânguire, plângere. *Auză strigare dimineața și glăsuire întru amiazăzi.* 612/1.
- glăvățină** s. f. Capitel. *Covârșirea unei glăvăține și mreaje și rodie preste glăvățină primprejur, toate de aramă.* 638/2.
- gloabă** s. f. Dare, bir; arendă. *Și au poruncit să plătească gloabă pământul o sută de talanți de argint.* 346/2, cf. 72/1.
- gloată** s. f. ~ grea = oaste, ceată militară. *Și au intrat în Eghipt cu gloată grea.* 832/2.
- globi** vb. IV. A amenda cu bani. *Și-l vor globi o sută de sicli.* 177/2.
- globire** s. f. Amendă, pedeapsă (în bani); despăgubire. *Să judecați... ori la maorte, ori la pedeapsă, ori la globire de averi.* 411/2.
- glod** s. n. Noroi. *În groapă nu era apă, ci numai glod.* 626/2.
- goană** s. f. Prigoană, persecuție. *Și s-au făcut în zioa aceaea goană mare asupra besearicii ceii din Ierusalim.* 116*/1. *Noi sânguri ne laudăm de voi întru besearicile lui Dumnezeu, pentru răbdarea voastră și pentru credința, întru toate goanele voastre și năcazurile care le suferiți.* 195*/2. (Cu referire la cuvântul divin) *Când să face năcaz sau goană pentru cuvânt, îndată să smintesc.* 35*/1.
- golătate** s. f. Goliciune, lipsă de îmbrăcăminte. *În foame și în seate, în psoturi de multe ori, în frig și în golătate.* 173*/1, cf. 146*/2.
- goli** vb. IV (a se ~) A se dezbrăca, rămânând în pielea goală. *S-au îmbătat și s-au golit în casa sa.* 9/1.
- goliciune** s. f. Părțile goale ale trupului (din pudoare acoperite). *Au acoperit goliciunea tătâne-său.* 8/1.
- gomor** s. m. Unitate de măsură de capacitate. *Un gomor de orz.* 702/1, cf. 67/2, 254/2.
- goni** vb. IV. **1.** (și a se ~) A alunga, a izgoni; a prigoni; a persecuta, a oprima. *I-au gonit pre ei Domnul.* 601/1. *Fericiți cei ce să gonesc pentru dreptate.* 5*/1. *Ați auzit... că preste măsură goneam besearica lui Dumnezeu și o stricam.* 176*/1, cf. 179*/1. (Cu referire la suflet) *Să mântuiască de cei ce gonesc*

- sufletul meu. 504/1. A ~ dinapoia cuiva = a urmări pe cineva. S-au întors norodul, ca să nu gonească dinapoia lui Israil. 285/2. **2.** A urmări ceva, a umbla după ceva. Auziți-Mă, cei ce goniți ce e drept și cei ce căutați pre Domnul! 585/2.
- gonire** s. f. Prigonire, persecuție. Și să nu ia de o sută de ori mai mult acum, întru această vreamă... cu goniri și în veacul cel viitoriu, viața de veaci. 42*/2.
- gonitoriu** s. m. Prigonitor; asupritor. Și nu va mai veni preste ei gonitoriu. 733/2, cf. 562/2.
- goz** s. n. Murdărie care intră în ochi. Ce vezi gozul care easte în ochiul fratelui tău...? 58*/2.
- grai** s. n. (și ~urile gurii) Cuvânt, vorbă. Să se pogoară ca roaoa graiurile mele. 186/2. Plecați uraechiia voastră spre graiurile gurii. 490/1, cf. 449/1, 454/1, 456/1, 462/2, 753/2, 92*/2.
- gras** s. m. Om puternic. S-au închinat toți grașii pământului. 468/2.
- gratie** s. f. **1.** Grătar. Și împăratul ședea în casă de iarnă și gratie de foc era înaintea lui. 625/2. **2.** Partea de sus a jertfelnicului. Au ferecat [jertfelnicul] cu aur curat, gratiia lui, și păreții lui, și coarnele lui. 89/1.
- grădină** s. f. Loc împădurit. Păzitoriuul grădinii... să-mi dea leamne. 415/2.
- grăi** vb. IV. A ~ glas de cuvinte = a vorbi, a spune. Și au grăit Domnul... glas de cuvinte. 161/2. A ~ la urechile cuiva = a vorbi (confidențial). Să grăiesc la urechile lor toate cuvintele aceastea. 186/2. A ~ cuiva cu judecată = a pronunța o sentință asupra cuiva. Și au prins pre împăratul și l-au adus pre el la împăratul Vavilonului... și i-au grăit lui cu judecată. 638/1.
- grăitoriu** s. m. ~ din pânțece = ventriloc; ghicitor. Și să descânta, și să vrăjea, și să fermeca, și au făcut grăitori din pânțece și vrăjitori. 401/1, cf. 343/2.
- grăsime** s. f. **1.** (Și ~a pământului) Belșug, bogăție. Să-ți dea ție Dumnezeu... și din grăsimea pământului, și mulțime de grâu și de vin. 26/1. Câmpii Tăi se vor umplea de grăsime. 484/2. **2.** ~a grâului = grâu de calitate cea mai bună. I-au hrănit pre ei din grăsimea grâului. 492/2, cf. 516/1.
- greși** vb. IV. A determina pe cineva să facă o greșală. Să între toată răutatea lor înaintea feații Tale, și-i greșeaște pre ei, în ce chip au făcut ei greșeale pentru toate păcatele mele. 640/1.
- greșit,-ă** adj. Care a greșit; vinovat față de cineva. De nu-l voiu pune înaintea ta, greșit să fiu înaintea ta în toate zilele. 43/2.
- greu, grea** adj., subst. **1.** Adj. Aspru, fără milă. Împărați grei vor stăpâni pre ei. 563/2, cf. 130*/1. ~ la inimă = (care se poartă) dușmănos, rău. Fiii oamenilor, până când grei la inimă...? 462/1. ~ la fire = greu de mulțumit, cu fire dificilă. Plecați-vă stăpânilor cu toată frica, nu numai celor buni și blânzi, ci și celor grei la fire. 223*/2. **2.** Adj. Dificil, greu de suportat. Bărbații aceștia, fiii lui Saruia, grei sânt mie. 272/1, cf. 297/1. Sânt trimis la tine greu = sânt trimis cu vești rele. 310/2. **3.** Adj. (Despre femei) Gravidă. Muiarea lui Finees, grea fiind și aproape de naștere. 243/1. **4.** S. f. pl. Vorbe aspre. Au răspuns împăratul greale și au lăsat... sfatul bătrânilor. 382/2. **5.** S. n. A-i părea cu greu = a nu-i plăcea, a nu-i tihni; a-i părea nedrept. Nu vă întristați, nici să vă pară cu greu căci m-ați vândut. 45/2, cf. 49/1.
- griji** vb. IV. A se îngrijora, a se teme, a-i păsa cuiva de ceva. Mă voiu griji pentru păcatul meu. 475/1, cf. 10*/1.
- grijitoriu** s. m. Îngrijitor. Au nu easte feciorul lui Iero-vaal, și Zevul, grijitoriuul lui...? 223/2.
- gripă** s. f. Pasăre mare de pradă. Să nu mâncați că spurcăciune easte: vulturul și gripa și alietul de mare. 101/2.
- gripsor** s. m. = zgriptor. Specie de acvilă mare. Pre cuibul său șezând gripsorul mâne pre colți de piatră. 458/2.
- groapă** s. f. Fântână, puț. Groapa era deșeartă și nu avea apă. 37/2, cf. 284/2.
- groasă** adj. Gravidă. De... vor lovi pre muiarea groasă și va ieși pruncul ei. 72/1.
- groaznic,-ă** s. f. pl. Lucruri îngrozitoare. Văzut-am groaznice acolo...; pângăritu-s-au Israil și Iuda. 703/2, cf. 887/2.
- gropilos,-oasă** adj. (Despre un loc, un teren) Cu gropi. Mai mult ție pogorâre nu va fi la Siria cea gropiloasă. 772/1.
- gros** s. m. Butuc în care se prindeau picioarele, folosit ca instrument de tortură. Picioarele lor le-au strâns în gros. 125*/2.
- grosime** s. f. Bârnă groasă, butuc. Stâlpi și grosime preste fața lor la pridvare. 300/2.
- grumaz** s. n. Gât (înțelegându-se gâtjeul, faringele). Limba mea s-au lipit de grumazul meu. 468/2.
- grund** s. m. Bulgăre (de pământ). Moiu grunzii pământului, răzându-mă de puroi. 441/1.
- gură** s. f. **1.** Glas, grai. El va grăi în locul tău către norod și va fi gura ta. 55/2, cf. 10/1. Pus-au asupra ceriului gura lor = vorbele, glasul lor a ajuns până la cer. 488/1. A pune mâna la gura sa = a tăcea. De voiu grăi eu mai mult, își vor pune mâna la gura sa. 787/1. [Să nu fie] cu doao guri = să nu vorbească în două feluri. Diiaconii... de cinste să fie, nu cu doao guri, nebăutori de vin mult. 199*/1. **2.** Limbă, vorbire. După aceaea, își va întoarce gura sa. 812/2. **3.** ~ către ~ = vorbind unul cu altul. Nădăjduiesc că voiu veni la voi și voiu grăi, gură către gură, ca bucuriia noastră să fie deplin. 232*/2. ~ cu ~ = față în față. Gură cu gură voiu grăi lui aiavea. 133/1. **4.** Din ~ până în ~ = de la un capăt până la celălalt. Și au intrat în casa lui Vaal din gură până în gură. 332/1, cf. 413/2. **5.** Deschizătură, crăpătură. S-au pogorât din Iuda trei mii de oameni la gura pietrii Itamului. 229/1.

H

haină s. f. Haina cea până la călcâie = haină preoțească până la pământ, purtată în timpul slujbei. Și

pietri de săpat la urmă rariu și la haina cea până la călcâie. 75/2. ~ strălucită = haină pe dedesupt la preoții evrei, hiton. Și acestea sânt veșmintele care vor face: ...haină strălucită. 78/2. Hainele slujbei = hainele de doliu. S-au desbrăcat de hainele slujbei. 432/1.

halchidon subst. Calcedonie. Temeiul cel dintâiu, iaspis,... al treilea, halchidon. 249*/1.

halvan s. m. Plantă care conține o anumită rășină; rășina respectivă, bine mirositoare. Ia ție mirosuri stactie, și onih, și halvan mirositoriu. 82/1. Ca halvanul și ca onixul și ca stactiia. 810/2.

hameleon (și **hameliu**) s. m. = cameleon. Chițoranul și hameleonul. 102/1. Și vor paște în mijlocul ei [al cetății] turme și toate fiarale pământului; și hamelii și aricii. 726/2.

hameliu s. m. v. **hameleon**.

hamon s. m. Turtă adusă ca ofrandă unei zeițe. Muierile lor fărâma aluat, ca să facă hamoni oștii ceriului. 601/2.

har s. n. (În NT de obicei se folosește cuvântul **dar**)
1. Calități, daruri sufletești (ca bunătatea, credința, dragostea, loialitatea). Nu uita muiarea bună și înțeleaptă, pentru că harul ei – mai mult decât aurul. 667/1, cf. 520/1. Având har la norod = fiind plăcut, bine văzut în popor. [Petru] lăudând pre Domnul și având har la tot norodul. 110*/1. **2.** Bunăvoință, favoare, îndurare (din partea unui om, de obicei superior). Harul care ți l-au făcut chizeașul să nu-l uiți. 813/2, cf. 237/1; (din partea divinității) Și au dat Domnul har norodului Său înaintea eghipteanilor. 64/1, cf. 43/2. (De obicei în construcția) A afla ~ înaintea cuiva = a găsi îndurare, înțelegere (la cineva); a avea trecere. Au aflat Ader har înaintea lui Faraon..., și i-au dat lui muiare. 307/1, cf. 152/2, 429/2; (înaintea lui Dumnezeu) Noe au aflat har înaintea Domnului Dumnezeu. 6/1, cf. 84/2. **3.** Milă, îndurare (divină). Să afle sluga ta har înaintea Ta. 33/1. Pentru somnul de astăzi să aibă har. 879/2. **4.** Recunoștință. Asupra vrăjmașilor au lăsat izbânditoriu și priiatinilor, răsplătitoriu de har. 814/1. A da ~ = a mulțumi. Luând paharul, dând har, deade lor și băură dentr-însul toți. 46*/2. **5.** Prețuire. Iară de-ș va lua cineva muiare... și va fi de nu va afla har înaintea lui pentru că au aflat în ea lucru urât, să-i scrie ei carte de despărțanie. 179/1. **6.** Dar, cadou. Easte isteție chiiră și aceasta easte nedreaptă, și easte carea întoarce harul, ca să areate judecata. 807/1. **7.** Spre har = ca aducere aminte. Iară cununa va fi... spre har fiiului lui Sofonie. 731/2.

hara s. f. Un fel de car de transport. Au dat bani pietrarilor... și hara sidoneanilor și tireanilor, ca să aducă ei de la Livan leamne de chedru. 776/1.

haradion s. m. v. **haradrion**.

haradrion (și **haradion**) s. m. Numele unei păsări, probabil fluierar, ploier. Și erodionul, și haradionul, și aseamenea lui, și pupăza, și liliacul. 101/2. Și pelicanul, și haradrionul. 171/2.

haslă s. f. A da ~ = a da semn; a spune o parolă. Dând la ai săi haslă: „Biruința lui Dumnezeu”, cu

voinici prea buni aleși, au lovit noaptea tabăra. 872/1.

hărăzi vb. IV. A da, a acorda. O, tiranie, hărăzești noao haruri. 889/2.

hârb s. n. Ciob; vas spart. Cădearea ei va fi ca zdrobitura unui vas de lut..., cât să nu să afle întru eale hârb cu care să aduci foc. 570/2. Cel ce lipeaște hârbul. 808/2.

herestui vb. IV (a se ~) A tăia cu ferăstrăul. Uciși au fost cu pietri, herestuitu-s-au, ispițiți au fost cu ucidere. 215*/2.

hereț s. m. = herete. Nume pentru o specie de uliu. Și herețul, și coroiul..., și pupăza, și corbul de noapte. 171/2.

heruv s. m. v. **heruvim**.

heruvim (și **heruv**) s. m. Înger care, în ierarhia cerească, vine imediat după arhangheli. Să ducă de acolo sicriul lui Dumnezeu, Domnului Celui ce șe-dea pre heruvimi. 362/1. Te-au adus pre tine heruvul din mijlocul pietrilor celor înfocate. 667/1.

hirogril s. m. v. **hirogrilion**.

hirogrilion (și **hirogril**) s. m. Numele unui mamifer. Și hirogrilionul... rumegă, iară unghiia nu are despărțită. 101/1. Cămila, și iepurile, și hirogrilul. 171/2.

hoi subst. Unitate de măsură pentru lichide. Doao mii de hoi încăpea. 301/1.

horă s. f. **1.** Dans, joc. Au ieșit toate muierile după ea cu timpane și cu hore. 67/1. **2.** Grup de cântăreți, cor. Și al doilea horă de laudă să ducea întâmpinându-i, și eu după el. 425/2.

hotaret subst. Element de arhitectură. Stâpli doi, și preste ei măciuci cu hotaret preste capetele amânduror stâlpilor. 377/1.

hotări vb. IV. A pune sau a fi hotar, a mărgini. Și hotarale lor de cătră mare le va hotări Marea cea Mare. 203/2, cf. 202/2.

hotărăș adj. Care se învecinează, vecin. Ai curvit cu fiii Eghiptului cei hotărăș[i] cu tine. 654/2. (Substantivat) Au rădicat Domnul asupra lui Ioram... pre aravi și pre cei ce hotărăși cu etiopii. 390/2.

hrăni vb. IV. A face să se mențină, a păstra. Să hrănești sământa preste tot pământul. 7/1.

hrănitoriu s. m. Persoană care îngrijește copiii. Au scris în carte și o au trimis... la bătrâni și la hrănitorii fiilor lui Ahaav. 331/2. ~ de dobitoace = crescător de animale. Acesta au fost tată hrănitorilor de dobitoace, carii lăcuiesc în colibi. 5/1.

hrăpi vb. IV. A respira greu. Iona să pogorâsă în fundul corăbiei și dormiia și hrăpiia. 716/1.

hrisolit (și **hrisolitos**) s. n. = crisolit. Topaz. Și al patrulea rând hrisolitos. 79/1. Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, ... de ametist și de hrisolit și de viriliu. 667/1, cf. 90/2.

hrisolitos s. n. v. **hrisolit**.

hulă s. f. Vorbe de critică injurioasă, de defăimare; blasfemie. Ceale ce s-au scris de el și de necurăția

lui și de hula lui s-au scris în Cartea vremurilor împărăților. 771/1. Am văzut... o fiară carea avea șeap-te capete..., și preste capetele ei mumele hulii. 243*/1, cf. 422/1, 510/1. A da ~ = a huli. Nu da hulă întru mărirea ta. 816/1.

hulitură s. f. Defăimare, batjocură. Nu sânt spre bună vreaire huliturile celor fără de leage. 816/2.

I

iachint s. n. Piatră prețioasă. Am văzut cai în vedenie și pre cei ce ședea pre ei având coifuri de foc și de iachint. 241*/1, cf. 799/1.

iarbă s. f. (și ~ verde; cu sens colectiv) Vegetație; plante. Să răsară pământul iarbă vearde, carea să samene sămânță. 1/2. Toată iarba din câmp o au bătut pîiatra. 61/1, cf. 2/1. Iarba pământului = roadele pământului. Va mânca toată iarba pământului, carea au rămas. 61/2. Iarba nălbitorilor = buruiană a cărei rădăcină albește țesăturile. El va întra ca focul topitoriului și ca iarba nălbitorilor. 738/1. Ierburi amare = salată alcătuită din anumite plante, care se mânca la Paști. În luna a doao...vor face [Paștile Domnului] cu azime și cu ierburi amară le vor mânca. 130/2. ~ pucioasă = sulf. Foc și leamne multe mâniia Domnului, ca o vale de iarbă pucioasă aprinsă. 571/1.

iaspis s. n. Piatră semiprețioasă netransparentă, de diferite culori. Cu toată pîiatra bună te-ai îmbrăcat,... de safir și de iaspis. 667/1. Pîiatra iaspisului. 248*/2, cf. 79/1, 587/2.

ibovnic s. m. Persoană care iubește. Ibovnicii tăi în robie vor merge. 613/2.

ibric s. n. Vas de metal folosit la libație. Ibricele cu care toarnă. 124/1.

iconom s. m. = econom. Persoană care administra averea, veniturile cuiva. Și Elian, iconomul. 298/1.

idolicesc,-ească adj. Care ține de idoli. Păcatul vraje easte, dureare și năcazuri idolicești aduc. 253/2.

idropică s. f. =hidropică. Acumulare de lichid în organism. Un om bolnav de idropică era înaintea lui. 69*/1.

ieros s. m. = ireos. Un fel de scorțioară. Ieros, cinci sute de sicli. 82/1.

ierta vb. I. **1.** Să nu ierte ochiul tău = să nu cruți ceva, să nu ai înțelegere. Vei mânca toate prăzile neamurilor, care Domnul Dumnezeul tău le va da ție, să nu le iarte pre eale ochiul tău și să nu slujești dumnezeilor lor. 165/2. **2.** (Aici) A pedepsi. Toți câți vor călca leagea..., cu deadinsul, să vor ierta, ori cu moarte, ori cu muncă, sau cu pagubă de argint, sau cu izgonire. 779/1.

ieși vb. IV. **1.** A pleca de acasă; a părăsi locul în care se află. Și au ieșit unul [un fiu] de la mine și mi-ați zis că l-au mâncat fierile. 45/1. (Cu referire la plecarea evreilor din Egipt) Ți-am poruncit ție pre vreama lunii ceii dintâiu, că întru aceeaa ai ieșit din Eghipt. 74/1. **2.** A se abate de la o poruncă, de la o hotărâre etc. Și curând ați ieșit din calea carea

v-au poruncit voao Domnul să o faceți. 167/1. **3.** A ~ din minte = a-și pierde judecata; a se prosti. Păstorii au ieșit din minte și pre Domnul nu l-au căutat. 604/1. **4.** A ~ afară = a ieși pentru necesități fiziologice. Să ai loc afară de tabără și acolo să ieși afară. 178/2.

ieșire s. f. **1.** Plecarea evreilor din Egipt. Cartea ieșirii [titlu]. **2.** Cale prin care se iese (de) undeva. Preste toată ieșirea în pustie au venit nevoi. 605/2. **3.** Stradă, uliță. Vărsatu-s-au pietrele ceale sfinte la începutul tuturor ieșirilor. 642/1. Ieșirile căilor = răspântie, răscruce. Meargeți la ieșirile căilor și pre câți veți afla îi chemați la nuntă. 22*/1. Ieșirile morții = căile morții. Ale Domnului sânt ieșirile morții. 485/2. **4.** Colț, ieșitură (la o construcție). Vărsatu-s-au pietrele ceale sfinte la începutul tuturor ieșirilor. 642/2. **5.** Ieșirile dimineții și ale serii = ivirea dimineților sau a răsăritului și a serilor sau a apusului. Ieșirile dimineții și ale serii le vei veseli. 484/2. **6.** ~ din minte = rătăcire a minții. Bată-te Domnul cu dementie, și cu orbire, și cu ieșire din minte. 182/2. **7.** Capăt, sfârșit. Sărbătoarea săvârșitului la ieșirea anului. 74/1. **8.** (Cu privire la Iisus) Plecarea din viața pământească, moarte. Doi bărbați vorbea cu Dânsul, carii era Moisi și Ilie, carii... spunea ieșirea Lui, carea era să o plinească în Ierusalim. 62*/2.

if (și **ifi**) subst. = efă. Măsură de capacitate. Dintr-un if de făină au făcut azime. 219/2. Au fost ca un ifi de orez. 237/2, cf. 96/1, 283/2.

ifi subst. v. **if**.

ileu s. n. = ilău. Nicovală. Meșterul de fier șezind lângă ileu. 819/1.

in s. n. = hin. Măsură de capacitate pentru lichide. Și apa cu măsură vei bea, a șasa parte de in din vreamă până la vreamă viei bea. 645/2, cf. 81/1, 114/1, 148/2.

inimă s. f. **1.** Ca centru și simbol al vieții sufletești, ca sediu al sentimentelor umane (al bucuriei, al plăcerilor). Bucura-se-va inima mea de mântuirea Ta. 465/1. Dat-ai veselie în inima mea, din rodul grâului, al vinului. 462/1; (al durerii, al suferinței) Din multă întristare și din necazul inimii am scris voao cu multe lacrimi. 167*/2. Întunecații fiind cu cugetul, înstrăinați de viața lui Dumnezeu, ... pentru împietrirea inimii lor. 183*/1; (al dragostei, al simpatiei) Gura noastră s-au deschis cătră voi, corinteani, inima noastră s-au lărgit. 169*/2. În inimile noastre sânteti, ca împreună să mărim și împreună să viem. 170*/1; (al bunătații, al milei) Având inimă bună spre voi. 193*/1. Cu ~ plină = din tot sufletul, cu dăruire. Au făcut ce e drept înaintea Domnului, iară nu cu inimă plină. 393/2. A i se înălța (cuiva) inima = a simți o bucurie mare. Bătând ai bătut Edomea și te-au înălțat inima ta, măreaște-te șezând în casa ta. 335/2. A băga în ~ = a pune la inimă, a se supăra foarte tare pentru ceva. Vedeți cum au perit dreptul și nimenea nu bagă în inimă. 589/1. Nu vor pune preste noi inimă = nu vor lua seama la noi, nu ne vor lua în seamă. 285/1, cf. 285/2. A da inima spre... = a acorda atenție. Vrăjile și descântăturile, și visurile deșearte sânt... De nu vor fi trimise de la Cel Prea Înalt ca să te cerceteaze, să nu dai inima ta spre eale. 816/2. A se întoarce

inima în cineva = a se agita, a se zbuciuma. *Vezi, Doamne, că mă năcăjesc, pânțele mele s-au turburat și inima mea s-au întors întru mine, că amărându-mă m-am amărât.* 639/2. **2.** Conștiință, gând; memorie, amintire; sediul acestora. *Domnul... defaimă gândurile boiarilor. Iară gândurile inimii Lui în neam și în neam.* 472/2, cf. 614/2. A fi în ~ sau a socoti cu inima = a dori, a avea de gând. *Au fost în inimă lui David... să zidească casă numelui Domnului.* 302/2. *Bine ai făcut că ai socotit cu inima ta aceasta.* 302/2. Cu ~ plină = cu dreptate. *Au umblat înaintea Ta întru adevăr și cu inimă plină.* 342/2. A lua aminte cu o ~ = a lua aminte într-un gând. *Iară gloatele luoa aminte cu o inimă ceale ce să grăia de la Filip.* 116*/1. *Puneți inimile voastre întru căile voastre = fiți atenți la ce faceți, pe unde umblați.* 727/1. **3.** Partea din mijloc, centrală a unui lucru. *El easte încă fiul puterii, a căruia inimă easte.* 284/2. *Precum au fost Iona în pânțele chitului..., așa va fi și Fiul Omnesec în inima pământului trei zile și trei nopți.* 12*/2.

ipat s. m. Consul. *Luchie, ipatul romanilor, lui Ptolomeiu împăratului, bucurie!* 855/2.

ipodrom s. n. = hipodrom. *Am îngropat pre ea în calea ipodromului.* 49/1.

ir s. m. Probabil confuzie de prescurtare pentru înger. *Au văzut împăratul pre ir și pre cel sfânt pogorându-să din ceriu.* 691/2.

iscălit,-ă adj. Semnat. *Au scris... această iscălită carte.* 772/1.

iscoadă s. f. Persoană trimisă să obțină, în taină, informații în interesul cuiva, spion. *Iscoade sântei.* 42/1.

iscodi vb. IV. **1.** A cerceta, a vedea cum este. *Și au trimis... doi tineri să iscodească, zicându-le: „Mergeți și vedeți pământul și Ierihonul!”* 191/2. *Isco-dit-au fărădelege.* 484/1. **2.** A spiona. *Ca cum am fi mers să iscodim pământul.* 42/2.

ismeni vb. IV v. **izmeni.**

isop s. m. Plantă aromatică, folosită în ritualuri purificatoare. *Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți.* 480/1, cf. 63/2, 298/2, 104*/1.

ispită s. f. Încercare, probă la care e supus cineva spre a i se constata credința, iubirea, răbdarea etc.; ademenire a omului de către dușmanii vieții spirituale. *Ispitele ceale mari care le-au văzut ochii tăi.* 184/1. *Și nu ne duce pre noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău.* 6*/1, cf. 179*/2.

ispiti vb. IV. **1.** A căuta să pătrunzi ceva cu mintea, cu privirea, a cerceta, a examina atent. *Vei cunoaște când voi ispiti Eu calea lor.* 601/1. *Să nu creadei la tot duhul, ci să ispitiți duhurile de sânt de la Dumnezeu.* 231*/1; (în legătură cu persoane) *Un legiutoriu s-au sculat, ispitind pre El și zicând: „Dascale, ce voi face ca să moștenesc viața de veaci?”* 64*/2. **2.** A cerceta în ascuns, a iscodi, a spiona. *L-au lăsat pre dânsul Domnul, ca să-l ispitească pre dânsul, să știe ceale din inima lui.* 401/1. *Ispitește și vezi că proroc din Galileea nu s-au sculat.* 91*/1. **3.** A încerca să afle. *Încă o dată voi ispiti cu lâna.* 220/1. **4.** (a se ~) A se documenta. *Cela ce nu s-au ispitit puține știe.* 816/2. **5.** A încerca, a se strădui,

a se sili să obțină ceva. *Ispitind biruința cu nestricare întru viața de mulți ani.* 892/2. **6.** A supune la o probă. *Părechi de boi am cumpărat cinci și voi mearge să-i ispitesc.* 69*/2. (Despre metale) *Ispitit pământului = încercat în pământ, adică într-un cup-tor săpat în pământ. Argint cu foc lămurit, ispitit pământului, curățit de șapte ori.* 464/2. **7.** A pune la încercare pe cineva, a atrage în cursă; a îndemna la rău, a-l ademeni. *Dumnezeu au ispitit pre Avraam.* 19/2. *Căci v-ați vorbit între voi a ispiti Duhul Domnului?* 112*/2, cf. 490/2. **8.** A se lăsa ademenit, a cădea în ispită. *Să se încuie cei ispitiți cu argint.* 486/1. **9.** (și a se ~) A căuta, a încerca să faci un rău. *Și au ispitit a face ce e rău întru ochii Domnului ca să-l întărate pre El.* 339/1. *Jidovii prinzindu-mă în besearică, să ispitea să mă omoară.* 136*/1.

ispitire s. f. *Ispitirea în vis cea de noapte = poluție. De va fi întru tine om carele să nu fie curat de ispitirea în vis cea de noapte, acela să iasă din tabără.* 178/2.

ispitit,-ă adj. Bine ~ = bine verificat, controlat; bine estimat. *Argintul vostru bine ispitit îl am.* 44/1.

ispititoriu s. m. Persoană care ispitește. *Ispititoriu te-am dat pre tine întru noroadă ispitite.* 601/1. ~ de lucruri străine = persoană iscoditoare, indiscretă. *Nimenea dintru voi să nu pătimească... ca un ispititoriu de lucruri străine.* 225*/1.

ispravnic,-ă s. m. și f. Persoană care administrează, conduce (un serviciu, o casă, averea etc.) sau care păzește ceva. *Au băgat acolo pârga și zăciuala... și au pus preste eale ispravnic.* 399/2. *Ispravnici în Casa Domnului.* 402/1. *Trimițând pre slujnica carea era ispravnică preste toate averile ei, au chemat pre Oziia.* 755/1. *Zis-au domnul viei ispravnicului său.* 20*/1, cf. 237/1, 373/1, 713/1. ~ de lucruri = supraveghetor al lucrărilor publice. *Le-au pus lor ispravnici de lucruri, ca să-i necăjească.* 53/1.

isprăvnicie s. f. Administrare, modalitate de aplicare a unui plan (divin). [Bisericii] *m-am făcut eu slugă după isprăvnicia lui Dumnezeu, carea mi s-au dat mie spre voi.* 189*/2, cf. 181/1.

iute adj. (Despre cuvinte) Aspru. *Să pedepsască pre toți necurații... de toate cuvintele lor ceale iuți.* 234*/2.

iuți vb. IV (a se ~) A se porni cu violență, a se înverșuna. *Iuțitu-s-au mâniia Ta preste oile pășunii Tale.* 488/2.

iuțime s. f. **1.** Purtare aspră, mânie mare, furie. *Ai slobozit mâniia Ta și iuțimea Ta preste noi.* 763/2, cf. 26/2, 622/2, 486/2. **2.** Înverșunare, vehemență, asprime. *Opreaște iuțimea mâniei Tale.* 83/2. *S-au mâniat cu iuțime Domnul pre Oza.* 273/2, cf. 397/1.

ivi vb. IV (a se ~) A se arăta. *Nu să putea ivi să între în cetate.* 284/2.

izbăvi vb. IV. **1.** (și a se ~) A (se) curăța de păcate, a (se) mântui. *De strâmbătate va izbăvi sufletele lor și cinstit numele lui înaintea lor.* 487/2. *Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta.* 499/2. *Sufletul nostru ca o pasăre s-au izbăvit din cursa vânătorilor.* 510/1. **2.** A scăpa dintr-o primejdie, dintr-o situație rea etc., a salva. *Au năcăjit pre norodul acesta și nu ai izbăvit pre norodul Tău.* 57/1, cf. 210/2. **3.** (a se ~)

A scăpa de cineva sau de ceva. Să ne izbăvim de oamenii cei răi și vicleani. 196*/2, cf. 68*/1.

izbăvitoriu s. m. Cel care salvează pe cineva dintr-o primejdie, dintr-o situație grea etc. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu. 466/1.

izbândă s. f. **1.** Răzbunare, pedeapsă. Voiu scoate... pre fiii lui Israil din pământul Eghiptului cu izbândă mare. 58/1. A face ~ = a pedepsi. Trimis-au asupra lor mulțime de fieri necuvântătoare, ca să facă izbândă. 789/1. A face ~ asupra... = a se răzbuna. După ce au făcut izbândă asupra casii lui Ahaav, au aflat pre boiarii Iudei... și i-au ucis. 391/1. A face ~ cuiva = a-l răzbuna. Văzând pre oarecarele pățind strâmbătate, l-au apărât și au făcut izbândă celui asuprit, ucizând pre eghiptean. 114*/2, cf. 188/1. **2.** Judecată. Asupra tuturor dumnezeilor eghipteanilor voiu face izbândă Eu, Domnul. 63/1. Voiu lua izbândă de pre el = îi voi cere socoteală, explicații. Omul carele nu va asculta cuvântul lui, oricâte va grăi prorocul acela întru numele Mieu, Eu voiu lua izbândă de pre el. 175/1.

izbândi vb. IV. **1.** (și a se ~) A (se) răzbuna. De șapte ori s-au izbândit despre Cain. 5/1. Domnul izbândește asupra vrăjmașilor Săi. 722/1. Până când... nu judeci și nu izbândești sângele nostru, de cei ce lăcuiesc pre pământ? 239*/1, cf. 5/1. (În construcții intensive) Și voiu aduce preste voi sabie, carea izbândește izbânda legăturii și veți fugi în cetățile voastre. 118/1. **2.** A pedepsi. Te suie preste el și preste cei ce lăcuiesc preste el, izbândește cu sabie și piiarde. 635/2. **3.** A salva, a izbăvi; a răscumpăra. Vază Domnul și să judece judecata mea, și să mă izbândească din mâna ta. 262/2. Cel sfânt bătrân și șapte copii... au și izbândit neamul, spre Dumnezeu căutând. 892/2.

izbândire s. f. Răzbunare; pedeapsă, pedepsire. Voiu trimite și aceaste patru izbândiri reale ale Meale, sabia și foamea și fierile reale și moartea preste Ierusalim, ca să pierz dintru el pre om și pre dobitoc. 653/1. Focul și grindinea... spre izbândire sânt făcute. 820/1, cf. 635/1.

izbânditoriu,-oare s. m. și f. **1.** Răzbunător. Asupra vrăjmașilor au lăsat izbânditoriu. 814/1, cf. 722/1. **2.** Persoană care duce la îndeplinire, care realizează ceva. O, maica neamului, izbânditoare de lege și scutitoare buneii-credințe. 891/2.

izdărătura s. f. = ijderitură. Plan, intenție; creație; gând. Nu să va întoarce urgia mănii Domnului... până ce va așeza izdărătura inimii lui. 620/1, cf. 614/2.

izmeni (și **ismeni**) vb. IV (și a se ~) A (se) schimba. De ce să izmenesc poftetele sufletului către partea frumsețelor? 884/1. Ai surpat sila tiranului și ai ismenit ceale reale socoteale ale lui. 892/2, cf. 886/1.

iznoavă s. f. (și **iznov** s. n.) De ~ = din nou, iarăși. Măcar scump de ar fi neștine [care împrumută bani], de lege se biruiaște, cu aducerea aminte a gândurilor, nici de iznoavă cercând secerăturile, nici viile. 884/2. Iară de iznov vreți să le sluiți? 178*/1, cf. 534/1, 610/2, 892/1.

iznov s. n. v. **iznoavă.**

izvod s. n. **1.** Manuscris; copie, reproducere. Izvodul cărții, care au scris lui Darie și au trimis Sisinis...: „Împăratului Darie, bucurie...”. 777/1. **2.** Cuprins, conținut. Acesta este izvodul cărților celor scrisă: „Împărat marele...”. 434/2, cf. 430/2. ~ul cuvintelor lor = ceea ce au spus ei, conținutul spuselor lor. Au plăcut norodului a priimi pre oamenii aceia cu mărire și a pune izvodul cuvintelor lor în cărțile ceale însemnate. 854/1. **3.** Hrisov, act. Acum, dară, aveți grije ca să faceți izvod de aceastea. 849/2. **4.** Anunț, ordin. Izvoadele să se puie la vederea ochilor în toată împărăția. 435/1.

izvodire s. f. **1.** Faptă; născocire, scorneală. Dă-le lor, Doamne, ... după victeșugul izvodirilor lor. 470/2. Și va fi pământul spre pustiire împreună cu toți cei ce lăcuiesc pre el pentru rodirile izvodirilor lor. 721/2, cf. 215/2, 502/1, 609/2. Izvodirile minții = raționamente, sofisme. Surpăm izvodirile minții și toată înălțarea carea să rădică împotriva științii lui Dumnezeu. 172*/1. **2.** Creație; idol. Și-și vor aduce aminte de Mine cei... care curvesc după izvodirile lor. 647/1.

izvor s. n. Origine, sursă; naștere. Binencuvântați... pre Domnul din izvoarele lui Israil. 485/2.

izvori vb. IV = izvorî. A face să izvorască, a da naștere, a produce. Munții miei izvorea lapte. 452/1.

Î

îmbăta vb. I. **1.** A da de băut. (Fig.) Am îmbătat pre tot sufletul sătos și pre tot sufletul flămând l-am seturat. 620/2. **2.** A da apă din belșug (pământului, brazdelor). Pământul... l-ai îmbătat. 484/2. Brazdele lui îmbată-le. 484/2, cf. 820/1.

îmblânzire s. f. Casa îmblânzirii = loc destinat scaunului îndurării (= capacul de la chivotul legii). Au dat David lui Solomon... forma besearicii, și a căsilor lui și a chiliilor lui... și a cămărilor celor din lăuntru, și a casii îmblânzirii. 373/2.

îmbolditoriu s. n. Obiect care înțeapă, ghimpe, țepușă. Ca să nu mă înalț, datu-mi-s-au mie îmbolditoriu trupului îngerul satanii. 173*/2.

îmbrăcat,-ă adj. ~ cu arătarea = pregătit în a arăta, a prezenta, cunoscător a ceea ce arată, prezintă. Să va scula arhieru, îmbrăcat cu arătarea și cu adevărul. 775/2.

îmbulzală s. f. Stare de disperare, de supărare; strâmtorare, nevoie. Întru îmbulzala ta și întru necazul tău cu carea te vor necăji pre tine vrăjmașii tăi. 183/1, cf. 557/2, 141*/2.

împăcăciune s. f. Împăcare. Asupra priiatinului de vei deșchide gura, să nu te sfiești, pentru că este împăcăciune. 809/1.

împănat,-ă adj. (Despre o piatră prețioasă) Împodobit. Pietri de smaragd împănate și țintuite cu aur. 90/2.

împărăți vb. IV. **1.** A domni ca împărat. S-au întărit împăratul Rovoam în Ierusalim și au împărățit. 384/1, cf. 202/1, 245/2, 322/2. **2.** A fi stăpân peste ceva.

Domnul Cel ce împărățește veacurile. 66/2, cf. 144*/2.

împărechea vb. I (a se ~) A se despărți în grupuri cu diverse interese, a se dezbinda. *De vă veți împărechea, Eu voi împărăștia pre voi în noroade.* 415/1.

împărechere s. f. Despărțire în grupuri cu diverse interese; neînțelegere, învrăjbire. *Și s-au făcut împărechere întră ei, cât s-au despărțit ei unul de altul.* 124*/2, cf. 836/1, 154*/1, 161*/1.

împărtăși vb. IV (a se ~) A se face părtaș, a împărți. *Cel ce să împărtășește cu furul ureaște și sufletul său.* 537/2.

împărtășire s. f. **1.** Participare la folosirea în comun a bunurilor materiale și la aceeași viață duhovnicească bazată pe credința în Iisus Hristos. *Și petrecea întru învățătura apostolilor, și întru împărtășirea și întru frângerea pâinii.* 110*/1. **2.** Comunitate; participare. *Ierusalimul cel ce să zidească ca o cetate, a căruia împărtășirea lui e dimpreună.* 510/1. *Dreapta împărtășirii = mâna dreaptă în semn de comuniune (de părtășie). Cunoscând darul cel dat mie, Iacov și Chifa și Ioan... mi-au dat mie și Varnavei dreapta împărtășirii.* 176*/2. **3.** Ceea ce este comun, legătură; însoțire. *Ce împărtășire are dreptatea cu fărădelegea?* 170*/1. **4.** Comunicare directă și lăuntrică, duhovnicească; comuniune. *Ce am văzut și am auzit spunem voao, ca și voi împărtășire să aveți cu noi.* 229*/1.

împărțea s. f. **1.** Felul în care este împărțit ceva. *Stați în casă după împărțeașele caselor familiilor voastre.* 403/2, cf. 770/1. **2.** Parte ce se obține prin împărțire. *Au stătuț preoții la starea lor și leviții la împărțirile lor.* 403/2, cf. 372/1.

împărți vb. IV. A se ~ despre cineva = a se separa de cineva, a se dezbinda. *Să va împărți tatăl despre fiiu și fiiul despre tată.* 67*/2.

împărțire s. f. **1.** După împărțiri = (despre oameni) după cum erau distribuiți, după cete. *Logofeții, care slujesc împăratului și în tot cuvântul împăratului după împărțiri.* 372/1. **2.** Teren moștenit, diviziune de pământ în posesia cuiva. *Acestea sânt împărțirile care cu soarte le-au împărțit Eleazar.* 207/2. **3.** Dezbinare. *Au vi să pare că pace am venit să dau pre pământ? Nu, zic voao, ci împărțire.* 67*/2.

împestreală s. f. = împistreală. Motiv decorativ colorat într-o țesătură; ornament, broderie. *Au făcut engolpion, lucru țesut cu împestreală.* 90/2.

împestrit,-ă adj. v. **împistrit.**

împestritoriu (și **împiestritoriu**) s. m. = împistritor. Meșter țesător de alesături. *Vei face ușii poală de acoperemânt..., lucru de împestritoriu.* 77/2. *Văpsală a împiestritorilor.* 218/2, cf. 89/2, 824/1.

împestritură s. f. v. **împistritură.**

împiedecare s. f. **1.** Piedică, obstacol. *Luați împiedecările din calea norodului Mieu!* 589/1, cf. 165/2, 816/2. *Lemn de ~ = cursă, capcană. Lemn de împiedecare easte celor ce-i jertvesc [aurului].* 814/2. **2.** Pedeapsă divină, rană. *Până când va fi noao această împiedecare?* 61/2.

împiestrire s. f. = împistrire. Împistritură. *Prăzile văpsealelor a împiestririi.* 218*/2.

împiestritoriu s. m. v. **împestritoriu.**

împietrit,-ă adj. (Substantivat) *Cel ~ la inimă, se spune despre un om rău, viclean. Gura înțăleptului o laudă omul, iară pre cel împietrit la inimă îl batjocorește.* 525/2.

împila vb. I. **1.** A apăsa, a oprima. *Au gonit vrăjmașul sufletul mieu, împilat-au în pământ viața mea.* 514/2. **2.** (a se ~) A fi umilit, înjosit. *S-au împilat supt mâinile lor.* 502/2. *L-au amărât pre El... și s-au împilat întru fărădelegile lor.* 502/2.

împistrit,-ă (și **împestrit,-ă**) adj., s. f. **1.** Adj. (Despre țesături) Cu alesături, cu motive florale; brodat. *Au făcut poală la ușa cortului... de mătășă răsucită, lucru împistrit.* 88/1. *Am văzut o haină împestrită bună.* 196/1. **2.** Adj. Împestrițat; cu pete de altă culoare. *Să vedea pre nuiale albeața carea o curățise de coajă împestrită.* 29/2. **3.** S. f. Haină colorată, din material cu alesături. *Te-am îmbrăcat cu împistrite.* 654/1.

împistritură (și **împestritură**) s. f. **1.** Țesătură iscusită, alesătură; broderie (în diferite culori). *Acoperemântul porții curții de... mătășă răsucită cu împestrituri.* 78/1. *Așternuturi strălucitoare cu împistrituri înflorite.* 428/1. **2.** Meșteșugul de a face împistrituri (**1**). *Cine au dat muierilor... știința împistriturei?* 457/2. **3.** Pată. *De va schimba... pardosul împistriturile sale.* 606/2.

împleți vb. IV. A urzi, a unelti. *Limba ta au împletit viclesuguri.* 479/2.

împleticit,-ă adj. Cu ceva încolăcit, care are ceva încolăcit. *Bărbații acestora cu lațuri în loc de cununi era împleticiți la grumazi.* 878/2.

împocișa vb. I (a se ~) = împoncișa. A se împotrivi. *Păcatele noastre s-au împocișeat noao.* 590/2.

împodob vb. IV. A asigura (o bună rânduială). *Să sfātuiesc pururea pentru mulțime, ca bine să-i împodobească pre ei.* 844/1.

împodobit,-ă adj. (Despre preoți) Îmbrăcați în odăjdii. *Când au pus temeiu, ca să zidească Casa Domnului, au stătuț preoții împodobiiți, cu trâmbițe.* 408/2. *Bine ~ = îmbrăcat cuviincios.* 198*/2.

împotrivitoriu (și **împrotivitoriu**) s. m. Persoană care se opune, care este împotriva cuiva. *Nu cumva și lui Dumnezeu împotrivitori să vă aflați.* 113*/1. *M-au odihnit Domnul Dumnezeuul mieu de toate laturile, nu easte împotrivitoriu, nu easte întâmpinare rea.* 299/1.

împotrivnic,-ă (și **împrotivnic,-ă**) adj., s. m. **1.** Adj. Care se împotrivește, refractar. *Pentru ce vă faceți astăzi mie împotrivnici?* 287/1. *Om împotrivnic era Toa lui Adraazar.* 366/1. **2.** S. m. Adversar, vrăjmaș, dușman. *Veți semăna în zădar sămințele voastre și le vor mânca împotrivnicii voștri.* 118/1, cf. 74/1, 307/1, 582/1, 788/2.

împrăștia vb. I (a se ~) A se risipi, a se răzleți. *Lucrul e larg și mult și noi ne împrăștiem pre zid, fieștecarele departe de la fratele său.* 417/2.

împregiurare s. f. Înconjur, ocolire. *Întră cămări, lărgimea de doazeci de coți împregiurarea casii primpregiur.* 679/1. *Întru ~a = împrejurul. Treizeci de cămări întru împregiurarea stâlpilor.* 678/1.

împrejur adv., prep., s. n. **1.** Adv. *Pre ~ și primprejur = de jur împrejur, din toate părțile. Vor încungiura leviții pre împăratul pre împregiur și primprejur bărbat.* 391/2. **2.** Prep. *~ de = în jurul. Și vei face zimț sucit împregiur de cunună.* 76/1. **3.** S. n. Împrejurime, locul din preajmă. *Era mai mare preste împrejurul Vavilonului.* 416/2, cf. 17/1, 356/1, 386/2.

împrejura vb. I. A înconjura, a împresura. *Veți vedea Ierusalimul împrejurat de ostași.* 76*/1.

împresurat,-ă adj. **1.** Copleșit, năpădit. *Împresurat fiind de somn greu..., au căzut jos.* 129*/2. **2.** Dominat, stăpânit. *Vindecând pre toți cei împresurați de diavolul.* 119/1.

împresurător,-oare adj. Care înconjură, care cuprinde din toate părțile. *Și nu te vei teame... de năvălirile necredincioșilor ceale împresurătoare.* 520/1.

împreună vb. I (a se ~) **1.** A se alătura cuiva, a fi împreună, a se uni. *Să nu mergi la altă țarină să culegi..., ci te împreună cu featele mele.* 237/1. **2.** A avea relații sexuale. *Nu asculta de ea ca să se culce și să se împreune cu ea.* 39/1, cf. 16/2, 758/2.

împreună adv. ~ pătimitor = compătitor. *Toți să fiți cu un gând, împreună pătimitori, iubitori de frați.* 224*/1.

împrotiva prep. = împotriva. *Nu easte cine să stea împrotiva Ta.* 389/1, cf. 68/2.

împrotivă adv. = împotrivă **1.** În față, de partea cealaltă. *Văzând asina pre îngerul lui Dumnezeu stându-i împrotivă în cale și cu sabiia scoasă în mâna sa, s-au abătut asina din cale.* 143/2. *Să nu stai împrotivă de cătră fața batjocoritoriului = să nu stai în fața celui care batjocorește.* 800/2. **2.** Dimpotrivă. *Iară la sfârșit toți să fiți cu un gând, ... nu răsplătind rău pentru rău sau ocară pentru ocară, ci împrotivă, binecuvântând.* 224*/1.

împrotivitoriu s. m. v. **împotrivitoriu.**

împrotivnic,-ă adj., s. m. v. **împotrivnic.**

împungătoriu adj. (Despre cornute) Care lovește cu coarnele, care împunge. *Va fi știut că easte taurul împungătoriu.* 72/2.

împunge vb. III (a se ~) A se ciocni, a se bate. *La sfârșitul vremii să va împunge cu împăratul austrului.* 699/2.

împuns,-ă adj. Lovit, doborât. *Mers-au împunși de la roadele țarinii.* 642/1.

împuta vb. I. A imputa; a dojeni, a certa. *Iară după aceea, șezind cei unsprăzece, li s-au arătat și au împutat necredințai lor.* 49*/2.

împuți vb. IV (a se ~) A se strica, a-și pierde gustul. *Bună easte sarea, iară deaca să va împuți sarea, cu ce se va sera?* 70*/1.

împuținare s. f. **1.** ~a vieții = împuținarea mijloacelor de trai. *Să ostenească săracul întru împuținarea vieții.* 814/2. **2.** ~a sufletului = necăjire, deznădej-

de. [Fiii lui Israil] *nu au ascultat pre Moisi pentru împuținarea sufletului.* 57/1.

în prep. **1.** Prin. *Am păcătuit în furtișeagul anatemei.* 351/1. **2.** La. *A scrie toate cuvintele legii aceștiia în carte, până în sfârșit.* 186/2.

înainte adv. ~ de ieri = alaltăieri. ~ de alaltăieri = răsalaltăieri. *Nu sânt putincios ca mai înainte de ieri, nici ca mai înainte de alaltăieri.* 55/2.

înaintea prep. **1.** ~ Domnului = în spațiul din fața tabernacolului sacru. *Vor junghia vițelul înaintea Domnului.* 92/2. **2.** În timpul, în perioada. *Și s-au gătit împărăția înaintea lui Antioh și au gândit a împărăți Eghiptul.* 832/2.

înalt,-ă adj., subst. **1.** Adj. (Substantivat) *Ceale ~e a) înalturi (unde sălășluiește Divinitatea). Norodul tămâia întru ceale înalte.* 297/1, cf. 321/2, 796/1, 810/1; **b)** (și cea ~ă) altar; templu; locuri pe înălțimi, unde se află acestea. *Norodul tămâia întru ceale înalte, pentru că nu să zidisă casă numelui Domnului până acum.* 297/1. *Au mers Solomon și toată adunarea, întru cea înaltă din Gavaon.* 375/1. *Ș-au pus șie preoți celor înalte, și idolilor, și celor deșearte.* 383/2, cf. 309/1, 396/2. **2.** Adj. *Braț ~ (sau mână ~ă) = braț întins, simbol al puterii (divine). Mâna voastră e înaltă și nu Domnul au făcut aceastea toate.* 187/2. *Eu am făcut pământul cu putearea Mea cea mare și cu brațul Mieu cel înalt.* 617/2, cf. 57/1, 180/2, 340/1. **3.** Adj. (Despre ochi, privire) *Măreț, generos, sublim. Ochii Domnului sânt înalți, iară omul easte smerit.* 553/1. **4.** Adj. (Despre ochi, privire) *Mândru, trufaș. Să vor smeri ochii cei înalți.* 555/1, cf. 558/1. **5.** S. n. Altar; templu. *Au zidit Solomon înalt lui Hamon.* 306/2. *În toată cetatea... au făcut înalte, ca să tămâiaze dumnezeilor străini întru ceale înalte.* 396/2. **6.** S. f. pl. Laude, cuvinte de fală, trufașe. *Nu vă lăudați și nu grăiți înalte cu mândrie.* 240/2.

înaurit,-ă adj. Împodobit (cu aur). *Muiarea era îmbrăcată cu porfiră și cu vison și înaurită cu aur și cu piază scumpă.* 245*/2.

înălța vb. I. **1.** (a se ~) (Despre oameni) A-și face o situație bună, a se îmbogăți. *S-au înălțat omul și, mergând înainte, s-au făcut mare foarte.* 24/2. **2.** A ~ glas = a ridica vocea. *Pre cine ai ocără și pre cine ai hulit? Asupra cui ai înălțat glas?* 342/1. **3.** A preamări, a slăvi, a glorifica. *Acesta easte Dumnezeul mieu... și-L voi înălța pre El.* 66/2. **4.** (a se ~) A se mândri, a se trufi. *Să mă bată preste obraz, ca să nu mă înalț.* 173*/2, cf. 514/1, 534/1. A se ~ (cu) inima = a se mândri, a se fâli. *S-au înălțat inima lui cât s-au stricat pre sine.* 395/1. *Nu după ce vei mânca și te vei sătura... Să te înalți cu inima și să-ți uiți de Domnul Dumnezeul tău.* 166/1, cf. 174/1, 832/1. *Limba lor s-au înălțat în gura lor = au spus lucruri înșelătoare.* 721/1.

înălțare s. f. **1.** Talaz. *Minunate-s înălțările mării.* 497/1, cf. 476/2. **2.** Trufie, fală. *Și va mântui Domnul lăcașurile Iudei ca din început, ca să nu să mărească lauda casii lui David și înălțările celor ce lăcuiesc Ierusalimul.* 735/1, cf. 172*/1. ~ a ochilor = mândria, aroganța din privire. *Înălțarea ochilor nu-mi da mie și pofta o întoarce de la mine.* 809/2.

înălțime s. f. **1.** Altar (pentru jertfe, care, de obicei, este pe locuri înalte). *Măinile mele le-am întins spre înălțime și... m-am tânguit.* 828/1. **2.** Înălțimea a doaoa = catul al doilea. *Și de el [de preotul cel mare] s-au întemeiat înălțimea a doaoa.* 826/2. **3.** Rang, demnitate (înaltă). *Cel nebun pus întru înălțimi mari.* 546/2. **4.** Trufie. *Să va smeri tot omul și va cădea înălțimea oamenilor.* 553/2.

încai adv. Cel puțin, măcar. *Încai de voi să nu auzim că faceți toată răutatea aceasta.* 427/2.

încă adv. Mai. *Avraam era încă stând înaintea Domnului.* 16/1, cf. 60/1.

încăleca vb. I. **1.** (a se ~) A se împerechea pentru reproducere. *Dobitoacele tale să nu le faci a să încăleca cu alt fealiu.* 110/2. **2.** A păși peste... *Preste aspidă și vasilisc vei încăleca.* 496/2.

încălecătoriu s. m. Cal; animal pe care se încăleacă. *Pre încălecători iuți vom încăleca.* 570/2.

încălzi vb. IV (a se ~) Se încălzește cu viață = se înviorează. *Văzând carăle care le-au trimis Iosif..., s-au încălzit cu viață duhul lui Iacov.* 46/1.

încăpea vb. II. A-și afla loc; a pătrunde. *Mă căutați pre Mine să Mă ucideți, pentru că cuvântul Mieu nu încape în voi.* 92*/1.

încât conj. ~ e pentru = în ceea ce privește. *Voiu face toată voia ta, încât e pentru leamne de chedru.* 299/1.

începătoriu s. m. **1.** Cel care face începutul, care este capul unei familii, strămoș. *Aceștia sânt începătorii caselor neamurilor.* 57/2. *Începători de părinți Araav.* 370/2. **2.** Începătoriu fecioriei = cel care dezvirginează. 597/2. **3.** Căpetenie, conducător. *Acest om... e începătoriu eresului nazarineanilor.* 133*/2.

începătură s. f. **1.** Început, ceea ce există inițial. *Cu tine easte începătura în zioa puterii Tale...; din pânțele mai nainte de luceafăr Te-am născut.* 504/2. **2.** Moment, punct de la care începe ceva. *Și aceste toate sânt începătură durerilor.* 24*/1. *Luna aceasta easte voao începătură lunilor.* 62/2, cf. 84*/1. **3.** Prima generație dintr-un neam; generație. *Acestea sânt începăturile familiei leviților, după nașterile lor.* 57/2. *Și-i voiu așeza pre ei în pământul Paturi... și vor fi acolo începătură smerită.* 668/1, cf. 770/1.

început s. m. **1.** Întru ~ = înainte de facerea lumii, anterior oricărei creații. *Întru început era Cuvântul.* 82*/2. **2.** Putere divină. *Și te va acoperi începutul lui Dumnezeu... și va goni de la fața ta pre vrăjmaș.* 189/1. **3.** Din ~ = primul, de la început. *Fiii împăraților celor din început.* 563/2.

încega vb. I (a se ~; despre ape) A se strânge la un loc, a se coagula, a se întări. *Încegatu-s-au ca un păreate apele, încegatu-s-au și valurile în mijlocul mării.* 66/2.

încegare s. f. Împreunare, unire; (probabil) articulație. *Tăiată împregiur fiind încegarea oaselor, ... tinerelul Avramieu n-au suspinat.* 888/2.

încegat,-ă adj. **1.** Întărit, coagulat. *Apele ceale ce curgea din sus au stătut încegate de departe foarte.* 193/1. **2.** Munte ~ = stâncă. *Munte gras, munte încegat, ... pentru ce socotiți munții cei încegați?* 485/2.

încegătură s. f. Obiect care încheie, leagă, unește. *Încegăturile lor în patru muchi.* 301/2.

închia vb. I = a încheia. A lega împreună, a îmbina, a uni. *Acest lucru al temeiurilor era închiat întru eale și închiat în mijlocul celor ieșite afară.* 301/1.

închiat,-ă adj. Aur ~ = aur curat, pur. [Altarul] *l-au acoperit cu aur închiat.* 300/1.

închide vb. III. **1.** A împresura, a încercui. *Și o vei închide pre ea [cetatea].* 645/2. **2.** A pune piedică, stavilă. *Închide împotriva celor ce mă gonesc.* 473/1. **3.** *Să nu închizi mâna ta = să nu fii zgârcit, să fii darnic. Să nu-ți învârtoșezi inima ta, nici să-ți închizi mâna de cătră fratele tău cel lipsit.* 172/2.

închidere s. f. **1.** Împresurare, încercuire. *Să nu te întorci de pre o lature a ta pre ceaealaltă lature a ta, până ce să vor săvârși zilele închiderii tale.* 645/2. **2.** Ascunziș. *Linge-vor țărâna ca șerpilor ce să târă pre pământ, turbura-să-vor întru închiderea sa, de Domnul Dumnezeuul nostru.* 721/2.

închietură s. f. = încheietură. Obiect, lucru care încheie, leagă, unește. *Patru roate supt închieturi.* 301/2. *Și închieturile lui heruvim, și lei, și finicuri stând.* 301/2.

închina vb. I (a se ~) **1.** A recunoaște suzeranitatea cuiva, a se supune. *Să vor închina ție feciorii tătăne-tău.* 26/1. **2.** A se apleca în fața cuiva în semn de respect, de afecțiune, de mulțumire sau ca simplu salut. *Avraam s-au închinat norodului pământului.* 20/2, cf. 16/2, 286/1; *înaintea divinității, în semn de evlavie, de venerație. După ce au auzit... cuvintele lor, s-au închinat pre pământ lui Dumnezeu.* 22/2. **3.** A dăruia ceva în semn de credință, a-și manifesta evlavie față de divinitate. *Vom merge până colea și, închinându-ne, ne vom întoarce la voi.* 19/2.

închinător s. m. Persoană care se închină (lui Dumnezeu). *Închinătorii cei adevărați să vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul.* 86*/1.

închipui vb. IV. **1.** (a se ~) A lua formă, a se alcătui. *În pânțele maicii mele m-am închipuit.* 786/1. **2.** A da chip, înfățișare, a modela. [Cerceii de aur] *i-au luat din mâinile lor și i-au închipuit în tipariu, și i-au făcut vițel.* 83/1, cf. 790/2. **3.** A grava. *Au fost slujba morții cu slove închipuită în pietri făcută cu mărire.* 168*/1. **4.** A arăta, a înfățișa. *Acestea... am închipuit întru mine și întru Apolos.* 156*/1. **5.** (a se ~) A se asemăna; a se imagina într-o anumită situație. *Ca să-l cunosc pre El și putearea învierii Lui și împărtășirea patimilor Lui, închipuindu-mă morții Lui.* 187*/2.

închipuire s. f. Întruchipare, înfățișare. *Cunună de aur deasupra mitrei, închipuirea peceții sfințeniei, mărirea cinstei, lucrul vârtutei.* 824/1.

închipuit,-ă adj. (Pe deplin) format, alcătuit. *De va fi pruncul închipuit, va da suflet pentru suflet.* 72/1.

- încinge** vb. III (a se ~) A-și înfășura mijlocul corpului cu o haină. *Să va încinge și-i va pune pre ei să șează și, trecând, va sluji lor.* 67*/2. *Încingeți-vă saci = acoperiți-vă, înfășurați-vă cu saci.* 598/2.
- încleșta** vb. I. **1.** A prinde strâns la un loc, a încheia. *Cu piiale și cu carne m-ai îmbrăcat și cu oasă și cu vine m-ai încleștat.* 443/1. **2.** (a se ~) A fi prins din toate părțile ca într-un clește, a rămâne prins în ceva. *S-au încleștat capul lui în stejeariu.* 285/2.
- încolți** vb. IV. A înverzi. *Au încolțit câmpii pustiei.* 708/2.
- încolțurat,-ă** adj. Cu colțuri (de stâncă). *Venind la munte încolțurat, au făcut veselie celor cu patru picioare în tartar.* 458/2.
- încrede** vb. III. A da ceva sau pe cineva în seama cuiva, având siguranța bunei credințe. *Averile și-au încrezut la vistieria besearicii.* 885/2, cf. 860/1.
- încredința** vb. I. A pune, a așeza cu încredere. *Și-l voiu încredința pre el în casa mea și întru împărăția lui până în veac.* 365/1.
- încrezământ** s. n. = încrezământ. Încredere, credibilitate. *Încrezământ era acești patru putearnici a porților leviți.* 358/2.
- încrezut,-ă** adj. **1.** Care este încredințat cuiva. (Substantivat) *Ceale încrezute întregi... să se păzească.* 860/1. **2.** Credibil, demn de încredere. *Prin fapte încrezute ai făcut ale dumnezeieștii filosofii cuvinte.* 887/1.
- încruntare** s. f. Însângerare, sângerare (dintr-o rană). *Încruntarea coastei robului tău.* 821/2.
- încruntat,-ă** adj. Pătat, înmuiat, murdărit (de sânge), cruntat. *Precum haina în sânge încruntată nu easte curată, așa nici tu nu ești curat.* 561/2.
- încuia** vb. I. A asedia. *Vei găti fata ta asurpa ei și va fi încuiată [cetatea].* 645/2.
- încuiba** vb. I. **1.** (a se ~) (Despre păsări) A-și face cuib. *Acolo păsările să vor încuiba.* 500/2. **2.** A face să se stabilească, să prindă rădăcină. *Și cu oamenii temeliia veacului au încuibat.* 796/1.
- încungiur** s. n. = înconjur. Circumferință. *Împregiur încungiurul ei era de treizeci de coți.* 377/1.
- încunjura** vb. I = înconjura. **1.** A încercui cu oaste, a asedia. *Toate neamurile m-au încunjurat și întru numele Domnului i-am înfrânt pre ei.* 506/1. *Au venit Navohodonosor... la Ierusalim și l-au încungiurat pre el.* 687/1, cf. 611/1. **2.** A umbla mult, a străbate, a parcurge. *Au încungiurat pre Iuda și au adunat pre leviți din toate cetățile Iudei.* 391/2. **3.** (Despre dureri, stări sufletești etc.) A împresura, a cuprinde. *Încungiura-l vor pre el ca apa durerile.* 451/1. **4.** A ocroti, a apăra. [Domnul] *încungiuratu-l-au pre el și l-au învâțat.* 187/1.
- încunjurare** s. f. = înconjurare. **1.** Încercuire, strămtorare. *Trupurile de-aproapelui său vor mânca... întru încungiurarea cu carea îi vor încungiura pre ei vrăjmașii lor.* 611/1. **2.** Capul încunjurării = gândurile care se rotesc în minte. *Capul încunjurării lor, osteneala buzelor lor va acoperi pre dânșii.* 514/1.
- încununa** vb. I. A răsplăti cu o atenție deosebită. *Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări.* 499/2.
- îndatăși** adv. Îndată, imediat. *Întoarcă-se îndatăși.* 487/1. *Și, îndatași apropiindu-să de Iisus, au zis.* 27*/2, cf. 474/2, 21*/1, 176*/1.
- îndărăptnici** vb. IV = îndărătnici. A întoarce, a trimite înapoi. *Pentru ce Moisi și Aaron îndărăptnicește pre norod de la lucru?* 56/2.
- îndărăptnicire** s. f. Îndărătnicie, împotrivire. *Jidovii fără de nici o îndărăptnicire păzea bunăvoința și credința cătră împărați.* 877/2.
- îndelete** adj. invar. (Aici) Goală, nelocuită, deșartă. *Zice: „Întoarce-mă-voiu în casa mea, de unde am ieșit” și venind o află îndelete, măturată și înfrumsățată.* 12*/2.
- îndelung** adv. ~ răbdătoriu = cu răbdare mare. *Tu, Doamne, Dumnezeul meu, ești... îndelung răbdătoriu.* 494/1, cf. 708/2.
- îndelunga** vb. I. **1.** A prelungi. *Veți îndelunga zilele voastre pre pământul la care treceți Iordanul.* 188/1. [Păcătoșii] *îndelungat-au fărădelegea sa.* 511/1, cf. 813/2. **2.** A face să trăiască mult. *Va îndelunga Dumnezeu oamenii.* 556/1. A (se) ~ în zile sau a se ~ cu zilele = a-și înmulți zilele, a trăi mult. *Tu ai îmbătrânit, ai îndelungat în zile.* 201/2. *Eu am îmbătrânit și m-am îndelungat cu zilele.* 210/2. *Cel ce cinstește pre tată să va îndelunga în zile.* 797/1. **3.** A târăgăna, a amâna. *Grăi-voiu și voiu face și mai mult nu voiu îndelunga.* 651/2. **4.** (a se ~) A se îndepărta (de ceva). *M-am îndelungat fugind.* 481/1.
- îndelungare** s. f. ~ de zile (sau a zilelor) = înmulțire a zilelor, prelungire a vieții, timp mult. *Să lăcuiesc eu în Casa Domnului întru îndelungare de zile.* 469/1. *Bucuriia omului easte îndelungarea zilelor lui.* 814/2, cf. 643/2.
- îndelungat,-ă** adj. ~ de zile (sau de vârstă) = înaintat în vârstă. *Împăratul David îmbătrânisă și îndelungat de zile.* 293/1. [Om] *de vârstă îndelungat.* 886/1.
- îndesit,-ă** adj. Care se face des, repetat. *De strigarea cea îndesită și plină de durere... să părea că nu numai oamenii, ci și pământul și pământul tot răsună.* 876/1.
- îndestula** vb. I (a se ~) A avea destul; (aici) a se îmbogați. *Păcătoșii... carii să îndestulează în veac.* 488/1.
- îndestulit,-ă** adj. = îndestulat. *Când era Ierusalimul lăcuit și îndestulit.* 732/1.
- îndoi** vb. IV. A face de două ori același lucru, a repeta. *Au îndoit visul lui Faraon de doao ori.* 41/1. *Acum să-l pătrunz cu sulița până în pământ, o dată, și nu voiu îndoi lui.* 264/2, cf. 597/1.
- îndoire** s. f. Fără de ~ = fără împotrivire. *Pentru aceea și fără de îndoire am venit, fiind chemat.* 119*/1.
- îndoit,-ă** adj. **1.** În cantitate dublă. *Argintul îndoit luați în mâinile voastre.* 43/2. *Au adunat ceale de lipsă îndoite.* 68/1. **2.** De două ori mai mult. *Îl faceți pre el fiu gheenii, mai îndoit decât pre voi.* 23*/1. **3.** De două ori mai puternic, mai tare. *Iată, mărirea*

- Dumnezeului lui Israil vinea pre calea cea de cătră răsărit și glasul taberii, cu glasul multor îndoite. 680/2. **4.** (Despre măsuri) Falsificat. Cântariul mare și mic și măsurile îndoite necurate sânt înaintea Domnului. 531/1. **5.** ~ cu gândul = nehotărât. Bărbatul cel îndoit cu gândul, nestătătoriu este întru toate căile sale. 218*/1.
- îndrăci** vb. IV (a se ~) A fi chinuit de diavol. Fiica mea rău să îndrăcește. 15*/2.
- îndrăcit** s. m. Persoană stăpânită de diavol. Le-au spus... cum s-a mântuit îndrăcitul. 61*/1.
- îndrăzneală** s. f. Au luat ~ = au prins curaj. Mulțămind lui Dumnezeu au luat îndrăzneală. 138*/1.
- îndrăzni** vb. IV. A nu se teme, a cuteza. Îndrăzniți, stați și veți vedea mântuirea de la Domnul. 65/2.
- îndrăznire** s. f. **1.** Cutezanță, lipsă de sfială; faptă îndrăzneată. Au întins Oza mâna sa preste sicriul lui Dumnezeu, ... și l-au bătut acolo pre el Dumnezeu, pentru îndrăznire. 273/2. **2.** Îndrăzneală, încredere. Vom ținea neclătită îndrăznirea și lauda nădejzii până în sfârșit. 209*/1.
- îndrepta** vb. I. **1.** (a se ~) A deveni drept, corect. S-au îndreptat Tamar mai mult decât mine, pentru că nu o am dat pre ea lui Silom. 38/2. **2.** A face să fie drept; a purifica. Îndreptat-au sufletul său Israil. 597/2. **3.** A da dreptate. [Bogatul] grăit-au ce nu să cădea și l-au îndreptat pre el. 803/2. Cei ce îndreptează pre cel nedrept = cei care îl scot nevinovat pe cel vinovat. 555/1. **4.** (și a se ~) A fi îndreptățit; a fi considerat drept. Din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osândi. 12*/2. Din credință îndreptează Dumnezeu pre neamuri. 177*/1. **5.** (a se ~) A lupta pentru dreptate, a se apăra. Au iară vă pare că ne îndreptăm înaintea voastră? 174*/1. **6.** A aduce în stare bună, a întări. Voi îndrepta împărăția lui până în veac. 373/1, cf. 365/1, 558/1, 694/2.
- îndreptare** s. f. **1.** Ceea ce se indică, se arată că trebuie făcut; rânduială, învățătură; poruncă; lege (din partea lui Dumnezeu). Ascultă îndreptările și judecățile care eu vă învăț pre voi astăzi și să le faceți. 161/1. Să păzim toate învățăturile lui [ale Domnului] și poruncile Lui și îndreptările Lui. 304/1. Iuda n-au păzit poruncile Domnului Dumnezeului său, ci au umblat întru îndreptările lui Israil. 339/1, cf. 67/1, 815/2, 172*/1. **2.** Normă, regulă (pentru judecată). Tu ai găsit îndreptările; judecata și dreptatea întru Iacov Tu ai făcut. 498/2. **3.** Obicei, normă după care se conduce cineva, principiu conducător. Și din zioa aceasta înainte s-au făcut poruncă și îndreptare lui Israil până astăzi. 268/1. **4.** Dreptate, judecată. Înțelepciunea lui Dumnezeu e întru el ca să facă îndreptare. 297/1, cf. 151/2, 815/2, 208*/1. **5.** Faptă dreaptă. S-au dat ei ca să se îmbrace cu vison curat și strălucit, că visonul sânt îndreptările sfinților. 247*/1. **6.** Bază, temei, temelie. Dreptatea și judecata este îndreptarea scaonului Lui. 498/1.
- îndreptariu** s. n. Măsura ~lui = limitele unui îndreptar, ale unor reguli. Noi nu ne vom lăuda întru ceale ce sânt preste măsură, ci după măsura îndreptariului, cu care ne-au măsurat noao Dumnezeu. 172*/1.
- îndreptătoriu** s. m. Persoană care învață, care povățuiește. El este povățuitorul înțelepciunii și îndreptătorul înțelepților. 786/2.
- îndulci** vb. IV (a se ~) A se înfrupta; a mânca peste măsură. Împreună cu mine te-ai îndulcit cu mâncări. 481/1. A se ~ pâinea = a avea pâine (mâncare), a fi mai multă, mai bună. Îndulcitu-s-au lui pâinea spre cei mai tineri. 450/1.
- îndupleca** vb. I. A face să se aplece, a încovoia, a îndoi. Îi înduplecară mijlocul spre o pană de roată. 889/1.
- înduplecare** s. f. **1.** Colț (al unui zid). Au zidit... în preajma porții lui Mafecud și până la suișul înduplecării. 417/1. **2.** Până la ~ = până la brâu. Au tăiat hainele lor jumătate până la înduplecare și i-au slobozit pre ei. 366/2.
- îndura** vb. I (a se ~) **1.** A se arăta milos, bun (față de cineva). Nu s-au îndurat Domnul de dânsul. 17/1. **2.** A nu se ~ de cineva = a nu fi în stare să facă rău cuiva. Te-au dat Domnul astăzi în mâinile mele în peșteră, și nu am vrut să te omor, și nu m-am îndurat de tine, și am zis: „Nu voiu pune mâna mea preste Domnul meu...”. 262/2.
- îndurat,-ă** adj. Plin de îndurare, mărinimos. Am știut că Tu milostiv ești și îndurat. 717/2. Toți să fiți cu un gând, împreună pătimitori, iubitori de frați, îndurați, smeriți. 224*/1, cf. 85/1, 398/1, 490/2, 221*/2.
- înfierbântare** s. f. **1.** Măreție, fală. S-au dosădit înfierbântarea Iordanului. 734/1. **2.** Creștere, accentuare. Voiu întoarce înfierbântarea tăriei lor. 648/1.
- înfigere** s. f. Înfigerea cotului preste pâini = punere a cotului peste pâini. 821/2.
- înflori** vb. I. (Despre infecții) A erupe, a se extinde. Preotul îl va vesti pre el necurat, că pipăire de lepră este, în rană au înflorit. 103/2.
- înfocat,-ă** adj. Fierbinte, incandescent. Fost-ai în mijlocul pietrilor înfocate. 667/1.
- înfrânge** vb. III (a se ~) **1.** A se porni; a se înteți. Și s-au înfrânt războiul în zioa aceea. 321/1. **2.** (Despre inimă) A se frânge, a se înduioșa. S-au înfrânt inima ta..., dacă ai auzit cuvintele Meale. 403/1.
- înfricoșare** s. f. Acțiunea de a băga frica în cineva, amenințare, intimidare. Înfricoșările Tale m-au turburat. 494/2. Cu ~ = în chip înfricoșător. Au chemat pre Ermon și cu înfricoșare i-au zis. 880/1. De fața înfricoșerii Domnului = de frica Domnului. Vor ascunde [idolii]... în gaorile pământului, de fața înfricoșerii Domnului și de mărirea tăriei Lui. 553/2.
- înfricoșat,-ă** adj. , subst. **1.** Adj. De temut, înfricoșător. Mare e Domnul și lăudat foarte, înfricoșat este, mai presus decât toți dumnezeii. 364/1, cf. 478/2, 495/1, 724/1, 881/2. (Substantivat) Cel ~ = Dumnezeu. 858/1. **2.** S. n. pl. Lucruri înfricoșătoare, impresionante. Cel ce au făcut... înfricoșate în Marea Roșie. 502/1.

înfrunța vb. I (a se ~) A se rușina; a se înroși (de rușine). Nici să se înfrunțeze pentru mine cei ce Te caută pre Tine. 486/1, cf. 487/2, 566/2.

înfundat,-ă adj. (Despre case) Împodobit, decorat. De easte voao vreame, ca să lăcuiți în casele voastre ceale înfundate, iară Casa Mea aceasta easte pustie. 727/1.

îngădui vb. IV. **1.** A da voie, a permite; a nu împiedica. De șapte fii, pentru buna-credință multe featuri de munci făcându-să, până la moarte îngăduind. 892/2. **2.** A accepta, a tolera; a fi îngăduitor. De-și va piiarde mintea, îngăduiaște-l și nu-l necinsti. 797/1, cf. 182*/2. **3.** A primi, a accepta. Câte au dat Macaveiu lui Lisie prin scrisori despre jidovi împăratul le-au îngăduit. 869/2. **4.** A aștepta (pe cineva), a avea răbdare (cu cineva). Îngăduiaște-mă încă pușintel, să te învâț că mai easte încă în mine cuvânt. 456/1, cf. 18*/2. **5.** A răbda, a suporta, a suferi. Pentru a noastră pângărită ucidere, destulă muncă vei îngădui, de cea dumnezeiască. 888/1.

îngăimăcit,-ă adj. Încurcat, nedumerit. Și stând întru sine, îngăimăcit, Petru ce ar putea să fie vederea carea au văzut. 118*/2.

înghimpos,-oasă adj. Lemn ~ = spin. Vor răsări în cetățile ei leamne înghimpoasă. 573/2.

înghiți vb. IV (a se ~) A fi copleșit. Mai mult să-i dăruieți și să-l mângăiați, ca nu cumva pentru mai multa măhnire să se înghiță unul ca acela. 167*/2.

îngrădire s. f. **1.** Împrejmuire; loc împrejmuit; cetate. Să ne facem noao îngrădire în Iuda și în Ierusalim. 413/2. Turnul carele iasă din casa împăratului, mai sus decât îngrădirea păzii. 417/1, cf. 273/1. Cetatea îngrădirii = cetate întărită. Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? 503/2. **2.** Gard. Ieși la drumuri și la îngrădiri și îndeamnă să între, ca să umple casa mea. 69*/2.

îngrăire s. f. Vorbire, zicere. Acoperi-vei pre ei în cort, de îngrăirea împotivă a limbilor. 471/2.

îngrășa vb. I (a se ~; despre oase) A se întări. Oasele tale să vor îngrășea și vor fi ca o grădină adăpată. 590/1.

îngreca vb. I (a se ~) A rămâne gravidă. Muiarea... care să va îngreca și va naște fecior. 102/2.

îngreoa vb. I. **1.** (a se ~) A se simți greu, moleșit. Întră picioarele ei, îngreoindu-să, au căzut, și au adormit. 218/2. **2.** A însărcina cu ceva greu de făcut, a împovăra, a apăsa (ca o greutate). De să va însura cineva de curând, ... nici un lucru să nu îngreoiaze, scutit să fie în casa sa un an. 179/1. De m-au întristat cineva, nu m-au întristat pre mine, ci din parte, ca să nu vă îngreoiiez pre voi, pre toți. 167*/2. **3.** (a se ~) A simți povara, greutatea a ceva neplăcut. Semn de om prost easte a asculta la ușe, iară cel înțelept să va îngreoa cu necinste. 808/2. **4.** (a se ~) A se ~ (mâna) peste... = a pricinui cuiva greutate, necazuri. S-au îngreoiat mâna Domnului preste Azot. 243/2. Acesta e răul carele l-au făcut Ader, și s-au îngreoiat preste Israil. 307/2. **5.** (a se ~) A deveni (mai) greu, (mai) dificil. Bătaia se îngreoa, și ei nu au cunoscut că s-au aprins răul preste ei. 234/2. **6.** (a se ~) A se ~ (sau a-și ~ cineva) inima = a deveni

rău. S-au îngreoiat inima lui Faraon ca să nu sloboază pre norod. 58/2. Și-au îngreoiat Faraon inima sa în vreamea aceasta. 60/1. **7.** (a se ~) A se ~ asupra... = a se supăra. Cu cel îndrăzneț să nu mergi în cale, ca să nu să îngreoiază asupra ta. 800/2, cf. 888/1.

îngrija vb. I (a se ~) A se îngrijora, a fi tulburat de griji. Tatăl tău... s-a îngrijat pentru voi. 247/2.

îngrijat,-ă adj. Îngrijorat, neliniștit. Că vine visul când ești mult îngrijat. 543/1.

îngriji vb. IV (a se ~) A se îngrijora. Să ne întoarcem, ca nu cumva tatăl meu să fie lăsat asinele și să se îngrijească de noi. 246/2.

îngropăciune s. f. Înmormântare. Au cumpărat... moșie de îngropăciune. 50/2.

îngropătoriu s. m. Gropar. Au poruncit... îngropătorilor să îngroape pre tatăl său. 50/2, cf. 677/1.

îngroșa vb. I (a se ~) **1.** A rămâne gravidă. Până easte fecioară... nu cumva să se pângărească și în casa părintească să se îngroașe. 822/1. **2.** A se ~ inima cuiva = a deveni insensibil. S-au îngroșeat inima norodului acestuia. 556/1.

îngrozire s. f. Faptul de a speria tare, amenințare. Doamne, caută spre îngrozirile lor și dă robilor Tăi, cu toată îndrăzneala, să grăiască cuvântul Tău. 112*/1.

îngujbit,-ă adj. = încujbat. (Despre ferestre) Pe care te poți apleca în afară. Au făcut ferești căsii îngujbite ascunse. 299/2.

îngusta vb. I. A micșora, a reduce. Pentru îngustarea duhului vor suspina. 785/1.

înjuga vb. I. A pleca. Când să rădica norul de la cort, înjuga fiii lui Israil. 92/2.

înjugătoriu s. m. Animal care poate fi pus la jug. Așa vei face cu vișălul tău, și cu oaia ta, și cu înjugătorul tău. 73/2.

înjumătățare s. f. La ~a... = la mijlocul... La înjumătățarea praznicului s-au suit Iisus în besearică. 90*/1.

înmulți vb. **1.** A mări, a extinde. Vei înmulți hotarăle mele. 353/1. Înmulțit-ai [pământul] a-l îmbogăți = pământul l-ai umplut de bogății. 484/2. **2.** A înteți, a intensifica. De veți înmulți rugăciunea nu voi asculta pre voi. 552/2. **3.** A face să devină (cineva) mare, important. Ascultarea Ta m-au înmulțit pre mine. 290/2.

înnoi vb. IV (a se ~) A continua să fie, a persista. Și au fost acolo zile multe, pentru că s-au înnoit într-însul măhnire mare, și au gândit că va muri. 840/2.

înnoirile s. f. pl. Sărbătoare în luna decembrie, numită Sărbătoarea Înnoirii Templului, la care se celebra purificarea și înnoirea templului din Ierusalim. Și era atunci înnoirile în Ierusalim și era iarnă. 94*/2.

înnota vb. I. A pluti. Înnotând cu corabiia, a doao zi au sosit în prejma Hiului. 129*/2.

însămna vb. I. A vesti. Și sculându-să unul dintr-înșii... însămna prin Duhul că foamete mare va să fie în toată lumea. 120*/1, cf. 384/2.

însămnare s. f. Mențiune, notă, remarcă. *Preste fur easte rușine și însămnare foarte rea preste cel cu doao limbi.* 798/2.

însătoșa vb. I. A înseta. *Au însătoșeat acolo norodul de apă.* 68/2, cf. 91/1, 229/1, 828/2, 86*/1. (Fig.) *Fericiți cei ce flămânzesc și însătoșează de dreptate.* 5*/1.

însoți vb. IV (a se ~) **1.** A se asocia, a se întovărăși. *S-au însoțit Iosafat... cu Ohozia.* 390/1, cf. 53/1, 757/1. **2.** A se alătura. *S-au însoțit și ei cu ai săi la războiu dinapoia celor de alt neam.* 251/2. *Însoțește-te la sânge = fii alături la vărsarea de sânge.* *Vino cu noi, însoțește-te la sânge.* 518/1.

înstrăina vb. I. A face să se îndepărteze de un obicei, de o credință. *Vor înstrăina fiii voștri pre fiii noștri, ca să nu să închine Domnului.* 210/1.

însuflare s. f. Însufletire, îmbărbătare. *Însuflarea Atotțiitorului easte ceaea ce mă învață pre mine.* 454/1.

înșela vb. I. A înșeua. *Înșelați caii, încălecați călăreții.* 631/2, cf. 285/1, 310/1.

înșelat,-ă adj. Înșeuat. *O păreachie de asini înșălați.* 232/2.

întărâta vb. I. **1.** A enerva, a surescita; a ațâța, a incita. *Să vor închina la urmele picioarelor tale toți cei ce te-au întărâtat.* 591/1, cf. 312/2. (Fig.) *Ai întărâtat cuvântul Domnului.* 310/1. **2.** (a se ~) A se supăra, a se înverșuna, a se revolta. *Pentru ce s-au întărâtat neamurile și noroadele au cugetat ceale deșarte?* 111*/2. *Iară ei auzind, foarte s-au întărâtat și au sfătuit să-i omoară pre dânșii.* 113*/1. **3.** (a se ~) A se porni cu violență (asupra...). *Întărâta-să-va asupra lor apa mării.* 785/2.

întărătare s. f. **1.** Supărare, mânie; iritare. *Întărătarea lui, cu carea au întărâtat pre Domnul Dumnezeul lui Israil.* 312/2. **2.** Ceea ce enervează, ceea ce irită. *Au pus jervenice lui Vaal în casa întărătărilor lui.* 313/2. *Au adaos Ahaav a face întărătări ca să întărâte pre Domnul.* 313/2. *Casa întărătărilor = templul lui Vaal, a cărui existență nemulțumește divinitatea.* *Au pus jertvenice lui Vaal în casa întărătărilor lui.* 313/2.

întări vb. IV. **1.** (și a se ~) A deveni sau a face mai tare, mai puternic, mai rezistent. *Să vor întări mâinile tuturor.* 284/1. *Acum am întărit mâinile mele.* 419/1, cf. 416/1, 732/2, 821/1. A ~ piciorul tău = a păzi mersul, drumul cuiva, a-l ocroti de rele. *Domnul va fi întru toate căile tale și va întări piciorul tău, ca să nu te clătești.* 520/1. *A-și întări cerbicea = a se încăpățâna, a se îndărătnici.* *Părinții noștri s-au sumețit, și și-au întărit cerbicea sa, și n-au ascultat de poruncile tale.* 422/1. **2.** Cu alăute amasnit ca să întărească = cu alăute cu opt coarde ca să sune mai tare. 363/2. **3.** (și a se ~) A deveni neînduplecat, aspru, dur; violent. *Am întărit fața Mea asupra cetății aceștia spre reale și nu spre bune.* 612/2. (Despre cuvinte) *S-au întărit cuvântul bărbatului lui Iuda mai mult decât cuvântul bărbatului lui Israil.* 288/1. **4.** (Cu referire la inimă) A împietri, a face să fie insensibil. *Orbit-au ochii lor și au întărit inima lor, ca să nu vază cu ochii și să nu înțâleagă cu inima.* 97*/2. **5.** (și a se ~) A face sau a deveni mai puternic; a(-

și) consolida poziția asupra... *S-au întărit fiii Iudei, pentru că au nădăjduit spre Domnul.* 385/1. *Și au împărățit Iosafat, ... și s-au întărit Iosafat preste Israil.* 386/2. *L-au întărit pre el Domnul asupra celor de alt neam.* 394/2, cf. 608/1, 803/1. (Despre cuvinte) *Să se întărească cuvântul nostru în inima ta.* 520/2. *Așa cu tărie cuvântul Domnului creștea și să întărea.* 128*/2. *A se ~ mâna cuiva peste cineva = a supune, a prigoni.* *S-au întărit mâna lui Madiam preste Israil.* 219/1. *Să nu te întărești asupra sângelui cuiva = să nu te ridici împotriva vieții cuiva.* 110/2. **6.** A împuternici. *Cel ce stă înaintea ta, acesta va intra acolo, pre el îl întărește, că el va împărți lui Israil pământul cu soarte.* 158/2. **7.** (a se ~; despre apă, foamete, boală, război etc.) A crește, a spori; a se întehi, a se agrava. *Și să întărea apa și se înmulțea foarte pre pământ.* 7/1. *S-au întărit foamea în cetate și nu era pâni norodului.* 638/1, cf. 11/1, 42/1. **8.** Au întărit războaie = au început, au pornit lupta. *S-au încins cu armele sale ceale de războiu și au întărit războaie, apărând tabăra cu sabie.* 835/1. **9.** (a se ~) A prinde puteri după o boală. *Întărindu-să Israil, au șezut pre pat.* 48/2. **10.** (și a se ~) A face sau a deveni puternic sufletește; a da sau a prinde curaj, a (se) îmbărbăta. *Și s-au întărit tot norodul a alerga după ei, și, gonind dinapoi pre fiii lui Israil, s-au depărtat de cetate.* 197/1. *Și pre cei neputincioși i-ai întărit cu cuvântul.* 439/2, cf. 414/1, 728/1. **11.** (a se ~) A stăruia, a fi hotărât, a se obstina. *Văzind Noemin că să întărește ea ca să meargă cu sine, au încetat a mai grăi cătră ea.* 236/2. *A-și ~ fața = a se hotărî.* *Când s-au plinit zilele suirea Lui și El și-au întărit fața Sa, ca să meargă în Ierusalim.* 63*/1. **12.** A adevăra, a confirma, a împlini. *Așa să facă Domnul, să întărească cuvântul tău, care tu prorocești.* 618/1. *Vrând să fie învâțători de lege, neînțelegând nici ceale ce grăiesc, nici de ceale ce întăresc.* 198*/1, cf. 699/1. **13.** A da caracter obligatoriu, a consacra (o hotărâre, o lege etc.); a-și asuma ceva. *Și să întărim preste noi porunci, ca să dăm a triia parte de didrahmă preste lucrul Casii Dumnezeului nostru.* 423/2. *Să întărească aceste zile bune și să ție sărbătoare zioa într-a patrusprăzeacea și a cincisprăzeacea a lunii lui Adar.* 435/2. A ~ cuvântul = a-și ține cuvântul. *Așa să scuture Dumnezeu pre tot omul, carele nu va întări cuvântul acesta.* 418/2. **14.** (și a se ~) A (se) confirma valabilitatea unui drept, a unei donații. *Și s-au întărit țarina și peștera... lui Avraam spre moșie de mormânt.* 20/2. *Iară de nu să va răscumpăra până să va plini un an întreg, să va întări casa... de stătut să fie acelui ce o au cumpărat.* 116/2. **15.** (Aici) A închide. *Cel ce-și întărește ochii gândeaște îndărătnicii și cel ce-și mușcă buzele sale aleage toate realele.* 528/2.

întărire s. f. **1.** Fortăreață. *Va întra cătră întăririle împăratului miazănoptii.* 698/2. **2.** ~a pâinii = paiul grâului. *Toată întărirea pâinii o au sfărâmat.* 501/1. **3.** Temelie; (fig.) temeinicie, stabilitate, siguranță. *Cel ce întemeiezi pământul preste întărirea lui.* 500/1. **4.** Sprijin, reazem. *Au fost Domnul întărirea mea.* 290/2. **5.** Tărie (a credinței). *Să vă păziți, ca nu, fiind strămutați cu înșelăciunea celor fără de lege, să cădeți de la întărirea voastră.* 228*/2. **6.** Susținere,

adeverire. Să știi cum trebuie în Casa lui Dumnezeu a petrece, care easte besearica Dumnezeului celui Viu, stâlp și întărire adevărului. 199*/1.

întărit,-ă adj. **1.** Care este tare, puternic; care are o situație bună sau care este ajutat, susținut. *Cinstită ești la Dumnezeu și ești întărită la ceriu împreună cu ei [cu fiii], pentru că era nașterea copiilor tăi de la Avraam.* 892/2. **2.** Sprijinit, rezemat. *O scară era întărită pre pământ, a cării capul ajungea în ceriu... Și Domnul era întărit într-însa.* 27/1. *Lasă-mă să pipăi stâlpul peste care stă întărită casa.* 230/2.

întâiu num. ord. *Cel mai ~ = cel dintâi, din față. Le-au dat lor acolo locul cel mai întâiu întră cei chemați.* 247/1.

întâmpina (și **întimpina**) vb. I. **1.** (a se ~) A se întâlni, a ajunge față în față. *S-au întâmpinat Ave-salom cu slugile lui David.* 285/2. *Mila și adevărul s-au întâmpinat.* 493/2, cf. 56/1. **2.** (Despre ochi) A se deschide (pentru a întâlni zorile). *Întimpinat-au ochii miei cătră dimineață.* 509/1. **3.** (Despre necazuri, greutăți) A da peste..., a-l ajunge... *Să vă spui voao ce va întimpina pre voi în zilele ceale de apoi.* 49/2. **4.** A ~ pe cineva = a i se împotrivi cuiva. *Jurați mie că voi nu mă veți omori, ci mă veți da lor, iar voi nu cumva să mă întâmpinați pre mine.* 229/1. *Să nu mă întimpine pre mine ca să te las pre tine.* 236/2.

întemeia vb. I. **1.** (a se ~) A se forma. *În luna a treia au început grămăzile a să întemeia.* 399/1. **2.** A da puteri, a întări; a îndrepta, a îndruma. *Nu vor cunoaște ce au sfătuit pre dânsul [pe înțelept] și spre ce l-au întemeiat pre el Domnul.* 784/2. *Dumnezeu... să vă întărească, să vă puternicească, să vă întemeiaze.* 225*/2.

întemeiat,-ă adj. **1.** Așezat, înrădăcinat, înfipt. *Mișca-să-va omul cel întemeiat în loc credincios și să va lua și va cădea.* 565/2. **2.** (Substantivat) Cea ~ă = temelie. *Cea întemeiată cu pietri prețuite mari.* 300/2.

întemeiere s. f. **1.** Loc unde să se așeze, să se formeze ceva. *S-au milostivit spre noi Dumnezeul nostru,...să ni să dea noao întemeiare în locul sfințeniei Lui.* 413/2. **2.** Întăritură, cetate întărită. *Să vor prinde oamenii, cei ce sânt întru întemeiare.* 557/2.

întimpina vb. I. v. **întâmpina.**

întinat,-ă adj. Murdărit. *Chipul cel întinat cu multe fealuri de vâpseale.* 791/2.

întinăciune s. f. Pângărire. *Așea va străluci fața ta ca apa cea limpede, și te vei dezbrăca de întinăciune, și nu te vei mai teame?* 443/2. *Mărită besearică, carea nu are întinăciune, nici sbârcire sau altceva de acest fealiu.* 184*/1.

întinde vb. III. **1.** A face, a crea. *Cel ce au întins ceriul și au întemeiat pământul.* 734/2. **2.** Toate la care veți întinde mâinile = tot ce veți atinge, tot ce veți lua. 169/2. A ~ mâna = a lua (un bun, bani etc.) *Mâna sa au întins cel ce năcăjește la toate poftetele lui.* 639/2. A ~ mâna peste cineva = a se ridica împotriva cuiva. 725/2. A ~ sabie asupra cuiva = a ataca cu sabia pe cineva sau ceva. 824/2. **3.** *Spre Idumea voiu întinde încălțăminte Mea*

= mă voi face stăpân peste Idumea. 483/1. **4.** (a se ~) A îndrăzni, a se încumeta. *Nu vă întindeți a merge departe.* 60/1.

întins adv. Prelungit, stăruitor. *Strigați cătră Domnul întins.* 707/2.

întinsoare s. f. **1.** Stinghie, traversă. *Cortul și mărunțișurile, și acoperemânturile, și întinsorile și zăvoarale.* 86/2. **2.** Întindere, încordare; (probabil și) caznă, tortură. [Eleazar] bătrân fiind, dezlegate fiind ale trupului întinsori cătră părintele și slăbănogite cărnurile și ostenite vinele, să întinerisă prin gând. 887/1.

întoarce vb. III. **1.** (și a se ~) A (se) suci, a (se) învărti. A ~ fața de la cineva = a nu mai voi să știi de cineva, a-l părăsi. *Pentru ce, Doamne, leapezi sufletul meu, întorci fața Ta de la mine?* 494/2. A ~ grumazii înaintea cuiva = a fugi din fața cuiva, a da bir cu fugiții. *Ce voiu zice după ce au întors Israil grumazii înaintea vrăjmașului său?* 195/2. *Când să va întoarce anul = când se va împlini un an.* 318/1. **2.** (și a se ~) (Despre un vas) Să întoarce pre fața sa = se răstoarnă cu gura în jos. *Voiu șterge Ierusalimul, cum să șterge urciorul cel ce să unge și să întoarce pre fața sa.* 344/1. **3.** (și a se ~) A (se) îndepărta (de...). *Să va întoarce mâniia... fratelui tău de la tine.* 26/2. *Domnul l-au mântuit și i-au întors pre ei Dumnezeu de la el.* 388/1. *Voiu întoarce toate veseliile ei, praznicile ei... și toate sărbătorile ei.* 701/2, cf. 835/2. A se ~ de către cineva = a nu se mai interesa de cineva, a-l părăsi. *Preoții... să se sfințască, ca nu cumva să se întoarcă de cătră ei Domnul.* 70/2, cf. 813/2. *Întoarce-te deasupra mea = retrage-te, pleacă de la mine.* 340/2. **4.** (și a se ~) A (se) schimba, a (se) abate din drum. *Întoarce-se-va durearea lui la capul lui și pre creștetul lui nedreptatea lui să va pogori.* 463/1. *Încă din început Eu sânt și nu easte cine să scoată din mâinile Meale; face-voiu, și cine va întoarce aceasta?* 580/1. ~ mâinile = schimbă direcția (de mers). *Întoarce mâinile tale și mă scoate din războiu, că m-am rănit!* 321/1. **5.** A determina pe cineva să-și schimbe o hotărâre, o părere etc. *Și s-au suit în Valea Strugurului și... au întors inima fiilor lui Israil, ca să nu între în pământul care l-au dat Domnul lor.* 152/2, cf. 158/2. **6.** A aduce, a face să vină înapoi. *Să întorci râsipirea lui Israil.* 584/1. *Să va întoarce în pământul său cu avere multă și inima lui spre așezământul de leage cel sfânt.* 699/1, cf. 463/1, 488/1. A (se) ~ sufletul (sau duhul) = a face să prindă sau a prinde puteri, a (se) înviora; a (se) ține în viață. *Aceasta va fi carele va întoarce la tine sufletul tău și va hrăni bătrânețele tale.* 239/1. *Au mâncat, și s-au întors duhul lui întru el, că nu au fost mâncat pâine, nici au fost beut apă trei zile și trei nopți.* 267/2, cf. 467/2, 639/2. **7.** A reveni la starea anterioară. *S-au rugat omul... și s-au întors mâna împăratului la el.* 309/2. **8.** (și a se ~) A (se) îndrepta (din nou) pe calea cea dreaptă; a (se) abate de la un rău. *L-au întors pre ei cătră Domnul Dumnezeuul părinților lor.* 388/2. *L-au trimis pre El [pe Iisus] să vă binecuvinteaze, ca să se întoarcă fieștecarele din răutățile sale.* 111*/1. **9.** (și a se ~) A (se) preface, a (se) transforma. *Cel ce întoarce marea în uscat.* 484/2. *Întoarce-să-vor sărbătorile voastre întru*

plângere. 741/2, cf. 491/1, 573/1. **10.** A da înapoi un lucru, a înapoia, a restitui. *Mărturisiți... de am luat boul cuiva sau asinul cuiva... și voiți întoarce voao.* 249/1. *Vor întoarce mie... împărăția tatălui meu.* 283/2, cf. 72/2, 268/1. (Cu privire la un împrumut, o datorie) *Împrumutează pre deaproapele tău..., întoarce deaproapele la vreama sa.* 813/1. **11.** A lua înapoi. *Argintul ce vi s-au întors în sacii voștri întoarceți cu voi.* 43/2. **12.** A plăti, a răsplăti. *Poartă-i grije și orice vei mai cheltui... eu voi întoarce ție.* 64*/2.

întoarcere s. f. Revenire la situația (bună) de dinainte. *Celor ce să pocăiesc le-au dat întoarcere.* 806/1, cf. 827/1.

întocma adv. = întocmai. *Pre cel mare întocma să-l judeci.* 158/1, cf. 97/2.

întocmi vb. IV (a se ~) A se asemana. *Cine în nori să va întocmi cu Domnul?* 495/1.

întocmit,-ă adj. (Despre glas) Vesel, săltăreț. *Glas întocmit răspundea.* 663/1.

întort,-oartă adj. **1.** Sucit, strâmb. *Căile ceale... de-a stânga sânt întoarte.* 520/2. **2.** Îndărătnic, încăpățânat; sucit. *Să nu fie ca părinții lor, rudă întoartă... Rudă carea nu ș-au îndreptat inima sa.* 490/1, cf. 187/1.

întra = intra. **1.** A ~ în somn = a apărea în vis. *Au intrat Dumnezeu la Avimeleh în somn noaptea.* 17/2. **2.** Vor intra întru el = vor veni împotriva lui. *Vor intra întru el chitii cei ce ies.* 699/2. **3.** A intra un bărbat la o femeie (sau o femeie la un bărbat) = a avea relații sexuale. *Să nu intrați la ele și să nu între la voi.* 306/2, cf. 239/1.

întrare s. f. = intrare. **1.** Primire. *Aceia de noi spun ce fealiu de intrare am avut la voi.* 192*/2. **2.** Venire, anagajare în slujba cuiva. *Dumnezeu m-au binecuvântat cu intrarea ta.* 29/1.

întrarma vb. I (și a se ~) A (se) înarma. *Întrarmându-vă, păsați înaintea feații fraților voștri, fiilor lui Israil, tot cel ce poate.* 161/1. *Au întrarmat ca la vro trei mii de bărbați.* 862/1, cf. 785/1.

întrarmat,-ă adj. Înarmat. *Cei războinici să meargă întrarmați înaintea Domnului.* 194/2, cf. 631/2.

între prep. ~ sine = unul cu altul. *Vorbea între sine ce să facă lui Iisus.* 57*/2.

întreba vb. I. **1.** (a se ~) A discuta, a vorbi cu... *Și graia și să întreba cu elinii.* 117*/2. **2.** Carele întrebă morții = cel care invocă spiritele morților pentru dezlegarea unor fapte sau cu privire la viitor. *Carele caută pre steale și carele întrebă morții.* 174/2.

întrebare s. f. **1.** A face ~ = a interoga; a cerceta. *L-am adus pre el la voi și mai vârtos la tine, craiule Agripo, ca, făcând întrebare, să am ce să scriu.* 135*/1. **2.** Îndoială, incertitudine; dispută. *Tu știi toate ceale ce sânt la jidovi și obiceiurile și întrebările, pentru aceea te rog că cu îngăduință să mă auzi.* 135*/2.

întrece vb. III. **1.** A prisosi, a depăși. *Și au fost rămășița, carea au întrecut a robimeii, carea au robii bărbații cei războinici, din oi, șease sute de mii*

șaptezeci și cinci. 151/2. **2.** Zi pe zi ~ = o zi e mai bună ca alta. *Pentru ce zi pre zi întrece și toată lumina zilei anului de la soare easte?* 815/2.

întregăciune s. f. Integritate, totalitate. *Întregăciunea minții pre noi ne învață ca tuturor dulceților și poftelor a birui.* 886/1, cf. 884/1.

întregime s. f. Integritate fizică. *De la picioare până la cap nu easte într-însul întregime.* 552/1.

întrei vb. IV. A face (la fel) de trei ori. *Și vei întrei = vei sta ascuns în trei zile.* 259/1.

întreit,-ă adj. De trei ori la fel; (aici) distribuit în trei caturi, în trei niveluri. *În rând cămări întreite cu fața căutând una cătră alta.* 679/2.

întristăciune s. f. Suferință, necaz, chin. *Îmi veți duce bătrânețele cu întristăciune în iad.* 43/1.

întru prep. **1.** În. *Întru aceasta voi cunoaște că sântei de pace.* 43/1. **2.** Pentu. *Au căzut etiopii, cât nu era întru ei scăpare.* 385/2. ~ zile = pentru toată viața. *Fii mie părinte și preot, și eu voi da ție zece arginți, întru zile, și un rând de haine și ceale pentru viața ta.* 231/1. **3.** Spre. *Și să va propovedui această Evanghelie a împărăției în toată lumea, întru mărturie tuturor neamurilor.* 24*/1. **4.** La. *Cel nemearnic carele easte întru tine să va sui preste tine sus.* 183/1. **5.** Peste. *Au împărățit împărat întru fiii lui Israil.* 350/2. **6.** Pe. *Și ori în ce zi să va vedea întru el carne vie, necurat va fi.* 103/1. **7.** Prin. *Mâniia-tu-M-au întru idolii săi.* 187/1. **8.** Ca, drept. *Fiii Si-onului cei cinstiți, cei rădicați cu aur, cum s-au socotit întru vase de lut.* 642/1. **9.** Domnul întru ei = Domnul este în mijlocul lor, cu ei. 485/2. **10.** ~ mine = în ce mă privește. *Întru mine, doamne, dați ei pruncul.* 297/2.

întunecat,-ă adj. **1.** (Despre ochi, privire) Lipsit de strălucire, stins. *Și-ți va da ție Domnul acolo... ochi întunecați.* 183/2. **2.** Necunoscut, obscur. *Frică mare și întunecată l-au cuprins pre dânsul.* 13/2. **3.** (Substantivat) *Cei întunecați ai pământului = locurile dosnice, întunecimi. S-au umplut cei întunecați ai pământului de casele fărădelegilor.* 489/1.

întunecos,-oasă adj. (Despre cuvinte) Enigmatic, ascuns; dificil de înțeles. *Și va cunoaște pilda și cuvântul întunecos.* 518/1, cf. 381/1.

întunerec s. n. **1.** Întru ~ = spre seară. *Și au venit întru întunerec... și au slobozit pre oamenii aceia și s-au dus.* 327/1. **2.** Număr mare, zece mii. *Întunerece de întunerece = de zece mii de ori zece mii. Mii de mii slujii Lui și întunerece de întunerece sta înaintea Lui!* 695/1.

înturna vb. I. (a se ~) **1.** A se întoarce. *S-au înturnat în pământul Iudei cu pace.* 856/2. **2.** A se îndepărta de cineva. *Înturnatu-s-au de la tine.* 627/1.

înțales s. n. A fi într-un ~ = a fi de acord. *De vor fi doi dintru voi într-un înțales pre pământ, de tot lucrul ce vor ceare va fi lor.* 18*/1.

înțelegere s. f. Pricepere, iscusință, înțelepciune. *Mărturisiți-vă... Celui ce au făcut ceriurile cu înțeleagere.* 512/2, cf. 478/2.

înțelept,-eaptă adj. **1.** ~ cu inima (sau cu cugetul) = iscusit, priceput. *La tot cel înțelept cu inima am*

dat înțelepciune. 82/2. Toată muiarea cea înțeleaptă cu cugetul carea cu mâinile toarce au adus tors vânat, și mohorât, și roșu. 87/1. **2.** Nu fiți înțelepți întru voi înșivă = nu vă socotiți voi înșivă înțelepți. 150*/1.

înțelepțește adv. În chip înțelept, cu înțelepciune. Mergea David oriunde-l trimitea Saul și înțelepțește să purta. 256/2. Mă va povățui întru lucrurile mele înțelepțește. 787/2, cf. 816/2.

înțelepți vb. IV (și a se ~) A face sau a deveni înțelept. Ascultați înțelepciunea și vă înțelepțiți. 523/1. Cuvântul lui Hristos să lăcuiască întru voi..., învățându-vă și înțelepțindu-vă pre voi înșivă. 190*/2.

înțelepție s. f. Înțelepciune. Vor petrece întru credință și în dragoste și întru sfințire, cu înțelepție. 198*/2.

învăli vb. IV = înveli. A ~ fața a ceva = a da o altă înfățișare la ceva. Pentru ca să învălesc fața cuvântului acestuia au făcut robul tău, Ioav, cuvântul acesta. 281/2.

învălit,-ă adj. Carte ~ă = carte (= papirus) răsucită în formă de sul. Ceriul s-au întors ca o carte învălită. 239*/2.

învălitură s. f. Acoperământ. Gol este iadul înaintea Lui, și nu este învălitură pierzării. 450/2, cf. 608/1.

învălu vb. IV. **1.** (a se ~; despre mare) A se umple de valuri (mari), a se învolbura. Va striga pentru ei în zioa aceea cu glasul mării, ce să învăluiaște. 555/2, cf. 563/1. **2.** (a se ~) A se agita (ca o mare înfuriată). Cei nedrepti să vor învălui și nu vor putea odihni. 589/2. **3.** A lăsa pe cineva să rătăcească, să pribegească. Și s-au mâniat Domnul... și i-au învăluit pre ei în pustie patruzeci de ani. 152/2. **4.** A asupri, a împila. Pre cel nemearnic să nu-l învăluiți. 73/2.

învăluială s. f. Înțeles ascuns, derutant. A priceape învăluialele vorbelor și deslegarea cuvintelor celor întunecoase. 518/1.

învăluit,-ă adj. Învelit, înfășurat. Este aici sabiia lui Goliat, ... învăluită cu o haină. 260/1.

învățat,-ă adj., s. m. **1.** Adj. Cu amândouă mâinile ~ = ambidextru. S-au numărat șapte sute de bărbați aleși din tot norodul cu amândouă mâinile învățați. 234/1. **2.** Adj. ~ la = deprins cu... Bărbații carii purta scut și sabie, și încorda arcul, și învățați la războiu. 354/1. **3.** S. m. Cunoscător al legii. Am trimis și lui Ioarim, și lui Elnatan..., învățați. 412/1.

învățătoriu s. m. Termen de adresare pentru Iisus Hristos. L-au deșteptat pre Dânsul zicând: „Învățătoriule, Învățătoriule, perim”. 61*/1.

învârtegi s. f. pl. Asediatori (cei care vin ca un vârtej); trâmbe de asalt. Învârtegi vin din pământ de departe. 598/2.

învârteji vb. IV (a se ~) A se întoarce. La cuvântul care este pentru ei, mă voiu învârteji, mărire dând Celui întru tot înțelept Dumnezeu. 883/2.

învârți vb. IV (a se ~) Ușă care se învârte = ușă batantă. Ușea a doao carea să învârte. 300/1.

învârtoșa vb. I (și **învârtoși** vb. IV; și a se ~) **1.** A (se) întări, a deveni sau a face să devină mai puternic. Blăstămată... iuțimea lor, că s-au învârtoșeat. 49/2. Învârtoșeat-ai inimile noastre, ca să nu ne teamem de Tine? 593/1. **2.** A fi sau a face să devină nepăsător, dur, neînduplecat; a (se) împietri. Domnul... au învârtoșeat duhul lui. 160/1. Unii, învârtoșindu-să și necrezând, blăstăma calea înaintea mulțimei. 128*/1, cf. 58/2, 65/1, 244/1, 209*/1.

învârtoșare s. f. Neîndurare, îndărătnicie, răutate; împietrire. Nu căuta la învârtoșarea norodului acestuia, și la păgânătățile, și la păcatele lor. 167/2. Moisi după învârtoșarea inimii voastre au îngăduit voao să lăsați muierile voastre. 19*/1, cf. 805/1.

învârtoși vb. IV. v. **învârtoșa**.

învechi vb. IV. **1.** (a se ~; despre persoane) A îmbătrâni. Ca niște oi în iad s-au pus, moartea va paște pre dânșii... și ajutorul lor să va învechi în iad. 479/1. **2.** (a se ~; despre o parte a corpului omenesc) A îmbătrâni, a slăbi. Că am tăcut, învechitu-s-au oasele meale, când strigam eu toată zioa. 472/1. **3.** Au învechit de la sine cuvintele = au îndepărtat de la ei cuvintele, au rămas fără vorbe. 454/1.

învechitură s. f. Vechime. Să slujim noi lui Dumnezeu întru înnoirea Duhului, iară nu întru învechitura scripturii. 145*/1.

învoalbe vb. III. A coace. În balegă de scârnă omenească le vei învoalbe [turtele de orz]. 645/2.

învolnici vb. IV. A volnici; a împuternici, a îngădui. I-au dat Dumnezeu bogăție și avere, și l-au învolnicit pre el ca să mânce dintr-însele, ... și să se veselească dintru osteneala sa. 543/2.

înzădarnic,-ă adj. **1.** Zadarnic, fără rost. De sânt cei din leage moșteani, înzădarnică s-au făcut credința și s-au stricat făgăduința. 143*/2, cf. 192*/2. **2.** Vanitos, trufaș. S-au făcut înzădarnici întru cugetele sale... Zicându-să pre sine a fi înțelepți. 141*/1.

înzăoat,-ă (și **înzoat,-ă**) adj. Îmbrăcat în zale. Văzând tabăra neamurilor tare și înzăoată, și călărime împregiurul ei. 837/1. Au văzut... o fiară dintră cealealalte, înzoată cu zauo împărătească. 841/2.

înzoat,-ă v. **înzăoat**.

J

jaf s. n. A fi de ~ cuiva = a fi robit de cineva. Dați cetatea toată de pradă... la toată oastea lui, că mai bine este noao să fim de jeaf lor, decât să murim de seate. Că vom fi robi și va fi viu sufletul nostru. 754/2.

jar s. n. A fi de ~ = a fi pentru foc. Voiu spune voao ce voi face viei meale: lua-voiu gardul ei și va fi de jar. 555/1.

jărtvi (și **jervi**) vb. IV = jertfi. A aduce jertfă. Vom mearge... în pustie, ca să jărtvim Dumnezeului nostru. 55/1. De va fi întru el prihană... să nu-l jervești Domnului. 172/2.

jertvă (și **jirtvă**) s. f. = jertfă. Ceea ce se aduce ca

dar divinității, fiind de categorii diferite, în funcție de scopul urmărit, de modul de jertfire etc. Să aducă fiii lui Israil jertvele sale, câte vor junghia ei în câmpuri. 108/2, cf. 96/2. ~ de mântuire = jertfă oferită divinității pentru iertarea păcatelor. Să puneți preste... [jertvelnic] arderile ceale de tot ale voastre și jertvele ceale de mântuire. 71/2. Au jertvit jirtvă de mântuire Domnului Dumnezeu viței. 75/1.

jertvenic s. n. = jertfelnic. (Și urmat de determinări) Loc ridicat, un fel de masă pe care se aduc jertfe. Au zidit Noe jertvenic Domnului... și au adus ardere de tot pre jertvenic. 8/1. Doi miei curați de câte un an în toate zilele pre jertvenic necurmat. 81/1. Jertvenic de tămâiere. 81/1, cf. 71/2, 95/1, 197/2.

jervi vb. IV v. **jertfi**.

jgheab s. n. Cădere de apă, cascadă. Adânc pre adânc chiiamă, întru glasul jgiaburilor Tale. 476/2.

jidniță s. f. v. **jitniță**.

jiganie s. f. Vietate, viețuitoare. Acolo [în mare], jiganii, căroră nu easte număr. 500/2.

jigniță s. f. v. **jitniță**.

jirtvă s. f. v. **jertfă**.

jitniță (și **jigniță**, **jidniță**) s. f. Hambar. Și jidnițe de roadele grâului, și a vinului, și a untului de lemn. 400/2. Să se umple jitnițele tale de mulțime de grâu. 519/2. Căutați la paserile ceriului, că nici samănă, nici seaceră, nici adună în jigniță. 6*/2, cf. 42/1, 628/2, 13*/2.

jos adv. Ceale mai de jos ale pământului = iad. 484/1.

juca vb. I (a se ~) A se bate, a se lupta. Să se scoale voinicii și să se joace înaintea voastră! ... Și au prins fieștecarele cu mâna capul deaproapelui său, și sabiia sa în coastele deaproapelui său, și au căzut deodată. 270/1.

judeca vb. I. A-și exprima o părere despre..., a-și da părerea; a face dreptate. (În construcție intensivă) Au călcat judecata, nu au judecat judecata săracului și judecata văduvei nu au judecat. 600/1.

judecată s. f. **1.** Chibzuire, alegere; interpretare, tâlmăcire. Spune-mi mie judecată? Doi oameni era într-o cetate, unul bogat, și unul sărac. 278/1. **2.** Hotărâre. Judecățile Meale să le faceți și poruncile Meale să le păziți. 109/1, cf. 364/1.

județ s. n. **1.** Judecată. O așteptare oarecarea înfricoșată a județului și iuțimea focului, care va să mistuiască pre cei protivnici. 214*/1, 37/1; (judecata divină) A învătățurii botezurilor și a punerii mâinilor și a învierii morților și a județului Celui Veacinic. 210*/2. **2.** ~ de veaci = pedeapsă; păcat veșnic. Iară cine va huli asupra Duhului Sfânt nu are iertăciune în veaci, ci easte vinovat județului de veaci. 34*/2. **3.** Parte din veșmântul preoțesc, hoșen. Și va purta Aaron judecățile fiilor lui Israil pre piept înaintea Domnului pururea. 79/1.

jumătățare s. f. Înjumătățire. Nu mă duce pre mine întru jumătățarea zilelor meale. 499/2.

juncă s. f. Vacă tânără; (aici) femeie. Auziți cuvântul acesta, juncele Vasanelui, ceale din muntele Samariei. 711/2.

junghetură s. f. Animal tăiat, sacrificat. Au jungheturi și jertfe Mi-ați adus Mie? 712/2.

junghier s. m. Animal (de înjunghiat). Și au junghiat în zioa aceea junghieri mari, și s-au veselit. 426/1, cf. 43/2, 660/1.

junghia vb. I. A tăia, a omorî (un animal). Și au junghiat în zioa aceea junghieri mari. 426/1, cf. 19/2, 63/1, 97/1, 146/1, 226/2, 240/2.

jupâneasă s. f. Femeie din suita unei stăpâne. Jupâneasele ceale înțăleapte ale ei. 218/2.

jura vb. I. A pune pe cineva să jure, a-l lega prin jurământ. Și m-au jurat stăpânul meu, zicând. 22/1, cf. 405/1, 418/2.

jurat,-ă adj. Legat prin jurământ. Mulți din Iuda era jurați lui. 419/1, cf. 283/1.

L

la prep. **1.** De. Și șezând El pre Muntele Maslinilor, s-au apropiat la El ucenicii. 24*/1, cf. 160/1. **2.** Prin. Așa va face Domnul Dumnezeuul nostru la toate împărățiile la care tu treci. 161/1. **3.** În. Și, trăgând pre bărbați și pre muieri, le da la temniță. 116*/1. **4.** Exprimă un raport de dativ. Au scris David carte la Ioav. 277/2.

lac s. n. ~ săpat = puț, fântână. Și au moștenit casă pline de toate bunătățile, lacuri săpate, vii și maslineturi. 422/2.

ladă s. f. Lăzi învăluite = paturi. Au adus zece lăzi învăluite. 285/1.

lamură s. f. (La metale nobile) Partea cea mai pură. Au făcut împăratul scaon mare... și l-au îmbrăcat cu aur de lamură. 382/1.

lat s. n. Față, suprafață. S-au suit pre latul pământului. 248*/1.

lature s. f. = latură. **1.** De ~a = în partea..., alături de..., lângă. Au șezut Rut de laturea săcerătorilor. 237/2, cf. 186/2, 285/2. A lua în laturi ceva = a da la o parte, a înlătura. Voiu lua în laturi mâna Mea și atunci vei vedea dosul Mieu. 85/1. A se lua în laturi = a se apleca, a se înclina într-o parte. Că umbra când să abate ea m-am luat în laturi. 504/1. Pre de laturi = împotriva. Și deaca și după aceasta veți umbla pre de laturi și nu veți vrea să Mă ascultați, voi adaoge voao șapte bătăi. 118/1. **2.** Regiune, ținut, împrejurime. Bărbații locului aceluia au trimis primprejur, în toată laturea aceea și au adus... pre toți cei bolnavi. 15*/1. Am venit în laturile Siriei și a Chilichiei. 176*/1, cf. 32*/2, 96*/1.

laț s. n. **1.** Cursă pentru păsări sau animale. Ca lațul întins plin de paseri. 600/1. **2.** Capcană, cursă (în care cade cineva). Pentru aceea te-au încungiuat lațuri și degrabă te-au apucat războiu groaznic. 449/1, cf. 211/1, 600/1, 801/1. Pune ~ = întinde o cursă. Tu știi câte au făcut Saul, cum au pierdut pre

- cei ce grăia din pântece..., și pentru ce pui tu laț sufletului meu, ca să-l omori pre el? 266/1.
- laudă** s. f. A da ~ = **a**) a lăuda, a preamări. Dați laudă Domnului Dumnezeuului părinților noștri. 414/1; **b**) a cânta psalmii (de Paști). Și, dând laudă, au ieșit în Muntele Maslinilor. 27*/1.
- lăcaș** s. n. Adăpost, locuință. În tot lăcașul vostru să mâncați azime. 63/2, cf. 12/1, 98/1. ~ul pământului = pământul cu locuitorii lui. După voia Lui face întru tăria ceriului și întru lăcașul pământului și nu easte cine să stea împotriva mâniei Lui. 692/1.
- lăcui** vb. IV = locui. A sălășlui; a se afla, a fi. Pomenire luând de credința cea nefățarnică, carea e întru tine, carea au lăcuit mai înainte în moașe-ta Loida și în mumă-ta Evnichia. 201*/1. Rânduiala cea bună să o păzești prin Duhul Sfânt, Carele lăcuiaste întru noi. 202*/1.
- lăcuioriu** s. m. = locuitor. Lăcuiorii pământului = băștinaș, pământean. Vor treace cu vederea lăcuiorii pământului cu ochii lor de la omul acela. 111/1.
- lăduță** s. f. Lădiță. Aducea și băga în lăduță. 392/2.
- lămpaș** s. n. Felinar. Au ieșit în tinda cortului și lămpașe de argint mergea înaintea feații lui. 757/2.
- lămuri** vb. IV. **1.** (a se ~; despre metale) A se curăța de impurități prin foc. Tot lucrul care va treace prin foc... să va lămuri. 151/2. În foc să lămurească aurul. 796/2, cf. 484/2. **2.** (Despre oameni) A curăți; a purifica (sufletește). Cu foc ne-ai lămurit pre noi. 484/2, cf. 552/2, 735/2.
- lămurit,-ă** adj. **1.** Curat, fără impurități. Scaon... ferecat cu aur lămurit. 306/1. **2.** Curățit; purificat. Cuvântul Domnului cu foc lămurit. 290/2, 509/1. **3.** (Despre oameni) Încercat. (Substantivat) Să cade să fie și eresuri între voi, ca cei lămuriti să fie arătați între voi. 161*/1.
- lănțug** s. n. Lănțisor (purtat ca podoabă). Lănțuge împregiurul grumazilor lui. 772/2.
- lănțuit,-ă** adj. Făcut din verigi, din ochiuri de lanț. Vei pune pre engolpionul judecății lănțușoarele ceale lănțuite. 79/1.
- lănțuș** s. n. **1.** Lănțisor (purtat ca podoabă). Au pus lănțușele ceale de aur într-amândoaă verigile. 90/2. **2.** Ochi, laț într-o rețea (ca lucru de mână). Au făcut lănțușe în davir și le-au pus preste capetele stâlpilor. 377/1.
- lăpăda** vb. I. v. **lepăda**.
- lăpădat,-ă** adj. = lepădat. Aruncat, părăsit. Ori pre carele din neamul meu vedeam mort și lăpădat după zidul Ninevii, îl îngropam. 741/1.
- lăpădătură** s. f. = lepădătură. **1.** Rămășiță, rest. Lăpădăturile lucrului spre cheltuirea hranii cheltuindu-le s-au săturat. 790/2. **2.** Copil născut înainte de vreme. O lăpădătură, carea iasă din zgăul mâne-sa. 439/2.
- lărgime** s. f. Loc larg. M-au scos întru lărgime și m-au izbăvit. 290/2, cf. 466/2.
- lăsa** vb. I. **1.** A părăsi. Zice Domnul: „Voi M-ați lăsat pre Mine”. 384/1. **2.** A da afară, a izgoni. Pentru fărădelegile voastre am lăsat pre muma voastră. 585/1. **3.** (a se ~) A porni, a pleca. Lăsându-să din Ason, au venit spre Crit. 136*/2.
- lăți** vb. IV. **1.** A face pe cineva să sporească, să prospere. Bine e cuvântat cel ce lățește pre Gad. 189/1. **2.** (a se ~) A se ~ inima cuiva = a se lăuda, a se făli. Ia-ți aminte ție însuși să nu să lățască inima ta. 164/2.
- lățime** s. f. Vastitate. Au nu Tu ești Cel ce ai cioplit lățimea? 586/1.
- lângoare** s. f. = lingoare. Febră tifoidă. Să te bată pre tine Domnul cu lipsă și cu lângoare și cu friguri. 182/1.
- lega** vb. I. **1.** (a se ~) A se strânge, a se uni. Adunați-vă și vă legați, neamul cel nepedepsit! 726/1. **2.** A pune stăpânire pe cineva. Fata lui Avraam fiind, pre carea o legasă satana, ... au nu se cădea a să dezlega din legătura aceasta în zioa sâmbetei? 68*/2.
- legat,-ă** adj., s. m. **1.** Adj. (Substantivat) Cei legați = prizonieri. Sutașul au dat pre cei legați voivodului oștii. 138*/1, cf. 733/2. **2.** S. m. Pușcăriș, prizonier. Să ținea legații împăratului închiși în temniță. 39/2, cf. 641/2, 206*/1. (Fig.) Cei fără de leage, legații întunecului și legații nopții ceii lungi. 793/1.
- legătură** s. f. **1.** Fâșie, bandă cu care se leagă sau se susține ceva. Nu easte a pune leacuri, nici untdelemn, nici legături. 552/1. Au uita-va mireasa podoaba sa și fecioara legătura pieptului ei? 597/1. **2.** Funie. S-au dat asupra ta legături și te vor lega cu eale. 645/1. **3.** (De obicei la pl.) Lanț, cătușă. Rumpt-ai legăturile meale. 506/1, cf. 136*/1, 202*/1. **4.** Boccea, săculeț. Legătură de argint luând în mâinile sale. 522/2. **5.** Înțelegere, acord; legământ, angajament. Au făcut amândoi legătură la Fântâna Jurământului. 19/1. Acestea sânt cuvintele legăturii carea au poruncit Domnul lui Moisi. 184/1, cf. 14/2, 195/2, 423/1, 52*/2. A pune ~ cu... = a se înțelege, a cădea de acord; a face un legământ. Eu puiu legătura Mea cu voi și cu seminția voastră. 8/2. Și au pus legătură cu ei, că nu-i va omori pre ei. 198/1, cf. 85/2, 623/2. **6.** Complot, uneltire. Duhul Sfânt prin cetăți mărturisește mie, zicând că legături și năcazuri mă așteaptă pre mine. 130*/1, cf. 604/2. **7.** Închisoare, temniță. Să judecați pre acela ori la moarte, ori la pedeapsă, ... ori la legături. 411/2.
- lege** s. f. ~a poruncilor sau Cartea Legii = Legea Veche a evreilor. Luând Cartea Legii, au cetit la urechile norodului. 75/1. Leagea poruncilor, cu învățăturile, stricând. 181*/2. A lua fața în ~ = a explica legea protejându-i pe unii și defavorizându-i pe alții. N-ați păzit căile Meale, ci ați luat fața în leage. 737/2.
- legheoană** s. f. = legiune. Doaosprăzeacea legheoane de îngeri. 27*/2.
- legiure** s. f. Lege. Toate legiurile Meale au păzit. 657/2.
- legiuit,-ă** adj. Legal, legitim. Întru sfânt lăcașul Său auzind legiuită rugăciune, pre sumețul și îndrăznețul acela trufaș foarte l-au bătut. 877/1.

- lemn** s. n. **1.** Copac, pom (roditor). *Toate leamnele din câmpuri le-au zdrobit piatra.* 61/1. *Și veți lua în zioa dintâiu rod frumos de lemn.* 115/1, cf. 2/1, 222/2, 672/2. ~ *de mâncat* = pom roditor. *Și au moștenit casă pline de toate bunătățile, lacuri săpate... și tot lemnul de mâncat în mulțime.* 422/2. ~ *ul vinului* = vița de vie. *Roada a tot lemnul vinului.* 424/1. **2.** Bârnă; bucată de lemn. *Să va lua lemn din casa lui.* 410/2. *A spânzura pe ~* = a răstigni. *Pre Iisus... voi L-ați omorât, spânzurându-L pe lemn.* 113*/1, cf. 177/1, 197/2, 434/1. **3.** Butuc (instrument de tortură). *Au pus în lemnul meu piciorul.* 454/2.
- leni** vb. IV. (*a se ~*) = lenevi. *Cel ce să lenește a învăța va cădea în reale.* 529/1.
- leoaie** s. f. Leoaică. *Patru fieri mari ieșea... Cea dintâiu era aseamenea leoaiei.* 694/2, cf. 439/2.
- lepăda** (și **lăpăda**) vb. I. **1.** A îndepărta, a înlătura. *Vei lăpăda... jugul lui de pre grumazul tău.* 26/1, cf. 403/1. **2.** A părăsi. *Acum ne-au lăpădat pre noi Domnul și ne-au dat în mâna lui Madiam.* 219/1, cf. 18/2. *Vor fi lăpădați... de fața sabiei și a foamei = vor fi omorâți și părășiți.* 607/2. **3.** (*a se ~*) A fi aruncat. *Tu te vei lepăda în munți ca un mort.* 561/2. **4.** A lăsa la o parte. *Tinda cea din afară de besea-rică o lapădă afară și să nu o măsură.* 242*/1. **5.** (*a se ~*) A se dezvinovăți. *Au început toți într-un chip a să lepăda.* 69*/2.
- leptică** s. f. = lectică. *Fără de veaste căzind pre pământ..., l-au apucat și l-au pus într-o leptică.* 860/1.
- lesne** adv. Ușor. *Nu easte lezne a te sui pre vârful munților lor.* 754/1, cf. 397/2.
- lepede** s. f. Täbliță de scris. *Scrie aceastea pre leapede și în carte.* 570/1.
- leșuire** s. f. Pândă; cursă, capcană. *Au venit Saul până la cetățile lui Amalic și au pus leșuirii în părau.* 253/1.
- levit** s. m. Membru al tribului lui Levi, îndeplinind anumite sarcini la templu. *Cartea leviților* [Titlu].
- lighirion** s. n. v. **lighiriu.**
- lighiriu** (și **lighirion**) s. n. Piatră prețioasă (de culoare roz-galbenă, transparentă). *Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, ... de aur și de lighiriu.* 667/1. *Și al treilea rând lighirion.* 79/1.
- liman** s. n. Port la mare. *Lângă mare va lăcui, și el la limanul corăbiilor.* 50/1.
- limbă** s. f. **1.** Popor, neam, seminție. *Pierzind limbile le ridică.* 598/2. *Că să va scula limbă pre limbă și împărăție pre împărăție.* 24*/1, cf. 751/2, 885/1. **2.** A grăi în ~ = a vorbi într-o limbă străină. *Cel ce grăiaște în limbă nu grăiaște oamenilor, ci lui Dumnezeu.* 162*/2. **3.** Ceea ce spune cineva, vorbă. *Limba carea n-au știut au auzit.* 492/2, cf. 488/1. *Limba a treia = bârfeala, clevetirea unei terțe persoane. Limba a treia pre mulți au clătit și au răsipit.* 813/1. *Să-l batem pre el în limbă = să-l lovim cu vorbele.* 610/2. *Asupra cui ați slobozit limba voastră? = împotriva cui ați vorbit?* 589/1. **4.** Limbi ca de foc = semn al darului de a vorbi în limbi străine. *S-au arătat limbi, împărțite, ca de foc, și au șezut pre unul fieștecarele... Și au început a vorbi într-alte limbi.* 109*/1. ~ *de aur* = placă, drug de aur. *O limbă de aur, carea trăgea cincizeci de didrahme.* 196/1.
- limpede** adj. (Despre aur) Curat. *Ulița cetății [era din] aur limpede.* 249*/1.
- limpi** vb. IV. A bea un lichid cu limba, cum beau câinii. *Pre tot cel ce va limpi cu limba sa apa, cum limpește cânele, să-l pui deosebi.* 220/2.
- lin,-ă** adj. (Despre oameni) Bland, liniștit. *Voiu căuta... numai spre cel smerit și lin.* 594/2, cf. 454/2, 224*/1. (Adverbial) *Cel ce să uită lin să va mântui.* 525/2.
- lingură** s. f. Parte a sfeșnicului unde se pune lumânarea. *Au făcut luminile lui [ale sfeșnicului], șapte, lingurile lui.* 89/1. *Vor acoperi sfeșnicul care luminează, și luminările lui, și lingurile lui.* 124/1.
- lipi** vb. IV. **1.** (*a se ~*) A se alătura, a se alipi. *Iară Duhul au zis lui Filip: „Apropie-te și te lipește de căruța aceasta”.* 116*/2, cf. 306/2, 561/1. **2.** A ~ la pământ = a doborî, a dărâma, a surpa. 640/1.
- lipsă** s. f. Nelinște, îngrijorare. *Pâinile sale cu lipsă le vor mânca.* 651/2.
- lipsi** vb. IV (*a se ~*) A duce lipsă. *Cheltuind el toate, ... au început a să lipsi.* 70*/2.
- litra** s. f. Măsură de capacitate sau de greutate. *Mariia, luând o litră de mir de nard curat, de mult preț, au uns picioarele lui Iisus.* 96*/2. *Au venit și Nicodim..., aducând amestecătură de smirnă și de aloi, ca la o sută de litre.* 104*/2.
- loc** s. n. A da ~ de... = a da ocazie, posibilitate de... *Le dai loc de pocăință.* 789/2.
- logofăt** s. m. **1.** Supraveghetor, slujbaş, șef. *Au bătut pre logofeții neamului fiilor lui Israil.* 56/2. **2.** Slujbaş asemănător vătafului la vechii evrei. *Era numărul lor prin mâna lui Ieail, logofătului.* 394/2. *Era logofeți, și judecători, și portari.* 402/2. **3.** Dregător. *Logofeții, carii slujesc împăratului și în tot cuvântul împăratului după împărțiri.* 372/1. **4.** Gramatic, scriitor de cancelarie; secretar. *Sampsă, logofătul, scris-au o carte asupra Ierusalimului.* 409/1.
- logofeți** vb. IV. **1.** A îndeplini funcția de logofăt (dregător). *Lui Isaar, Honenia, și fiii lui [au ieșit la sorți] la lucrul cel din afară preste Israil a logofeți [și] a judeca.* 371/2. **2.** A învăța (pe alții). *Lui Isaar, Honenia, și fiii lui la lucrul cel din afară preste Israil a logofeți [li s-a dat].* 371/2.
- lovi** vb. IV. **1.** (și *a se ~*) A se bate, a se lupta. *S-au lovit cei de alt neam cu Saul și cu fiii lui.* 268/2. *Au lovit inima... pre el = i s-a bătut inima.* 292/2. **2.** (*a se ~*) A se potrivi, a se asemana. *Și cu aceasta să lovesc cuvintele prorocilor, precum easte scris.* 124*/1.
- lua** vb. I. **1.** A face să nu mai existe, a nimici. *Eu voiu lua pre cei de pre urma lui Vaasa.* 312/2, cf. 725/2. *Nu să va lua om de la fața Mea = nu voi fi lipsit de urmaș.* 303/1. **2.** *Câte patruzeci fără una am luoat = a primit treizeci și nouă de lovituri de bici, după obiceiul evreilor.* 173*/1. **3.** A căpăta, a dobândi. *Trebuie să aveți răbdare, ca, voia lui Dumnezeu făcând, să luoți făgăduința.* 214*/1. **4.**

A primi, a-și asuma răspunderea în îndeplinirea unui lucru. *Luând poruncă ca aceasta, i-au băgat în temnița cea mai dinlăuntru.* 125*/2. **5.** Când voi ~ vreme = când va veni vremea. 489/1. *Povesti-voiu toate minunile Tale. „Când voiu lua vreme, Eu dreptate voiu judeca”.* 489/1. **6.** A lua în căsătorie. *Au luat Vooz pre Rut și au fost lui muiare.* 239/1. **7.** A ~ în pântece = (despre femei) a rămâne gravidă. *Vei lua în pântece și vei naște fiu.* 227/1, cf. 277/2. **8.** A cuprinde, a conține. *Era acolo șeasă vasă de piază, ... carele luoa câte doao sau trei veadre.* 84*/1. **9.** A înălța, a ridica. *Să luom inimile noastre... în sus, cătră ceriu.* 641/2.

luare s. f. **1.** Jertfă, dar, ofrandă adusă divinității. *Easte aceasta osibire și luare din jertvele ceale de mântuire a fiilor lui Israil, luoare Domnului.* 80/2. **2.** Prorocie. *Luarea cuvântului Domnului în pământul lui Adrah.* 733/1. ~a Domnului = o amenințare a Domnului. 615/1.

luătoriu (și **luotoriu**) s. m. **1.** Moștenitor. *Au fii nu sânt în Israil? Au luători nu easte la ei?* 633/2. **2.** ~ aminte (sau de samă) = supraveghetor, pază, strajă. *Au scris la totă împărăția sa și au pus luători de samă preste tot norodul.* 833/1. *Și au intrat tot norodul pământului în casa lui Vaal, și l-au stricat pre el și jertvenicele lui... și au pus preotul luotori aminte în Casa Domnului.* 333/2.

luciu,-ie adj. (Substantivat) *Ceale lucii foarte = plăci metalice strălucitoare, folosite ca oglinzi.* 554/1.

lucra vb. I. **1.** (a se ~) A se ~ la tot lucrul = a se întrebuința, a se folosi la orice. *Grăsimea de mortăciune și de ce easte prins de fiară să va lucra la tot lucrul.* 98/1. **2.** A ~ peste spatele cuiva = a unelti, a complota împotriva cuiva. *Preste spatele meale au lucrat păcătoșii.* 511/1.

lucrare s. f. ~a armelor = luptă, puterea armei. *Au biruit gloata, nu cu tăriia trupului, nici cu lucrarea armelor, ci cu cuvântul.* 794/1.

lucrătoriu s. m. **1.** ~ de pământ = agricultor. *Acesta va fi om lucrătoriu de pământ.* 14/1, cf. 50/1. **2.** Celui destul ~ = celui cumpătat, celui muncitor. 820/2.

lucru s. n. **1.** (La pl.) Muncă, activitate; faptă, acțiune. *Să odihnim de lucrurile noastre.* 5/2. *Și le chinuia viața lor cu lucruri greale, cu lutul, ... cu toate lucrurile ceale din câmpuri.* 53/1. *Lucrurile lui [Cain] era reale, iară a fratelui său dreapte.* 230*/2, cf. 820/1. ~ de slujbă = muncă (pentru câștig). *Și zioa a șeaptea chemată sfântă va fi voao, nici un lucru de slujbă să nu faceți întru aceaea.* 149/1, cf. 63/1. A face ~l (sau lucrurile) = a sluji la templu. *S-au dus fieștecarele la țarina sa, leviții și cântăreții, carii făcea lucrul.* 426/2. [Argintul] *l-au dat celor ce fac lucrurile în Casa Domnului.* 402/1. **2.** Proces, pricină, cauză juridică, judecată. *Și judeca norodul în tot ceasul, iară lucrul cel mare aducea la Moisi, iară tot lucrul cel ușor îl judeca ei.* 70/1. **3.** Piele de ~ = piele argăsită. *Au în țesătură, au în tort, au în inuri, au în păr, au în piiale, au ori în ce piiale de lucru.* 104/1.

luiși pron. pers. Lui însuși. *I-au aflat luiși vreadnici.* 784/1. *Ne-au împăcat pre noi Luiși = ne-a împăcat cu Sine.* 169*/2.

lumina vb. I. A învăța, a povățui pe cineva. *Au făcut Ioas ce e drept înaintea Domnului, în toate zilele în care l-au luminat pre el Iodae, preotul.* 333/2.

luminare s. f. Candelă. *Și vor acoperi sfeașnicul care luminează, și luminările lui.* 124/1.

luminat,-ă adj., adv. **1.** Adj. Strălucitor. *Un bărbat au stătut înaintea mea în haină luminată.* 119/1, cf. 103/2, 79*/1. **2.** Adv. În chip strălucit. *Era un om oarecarele bogat..., veselindu-să în toate zilele luminat.* 71*/2.

lumină s. f. **1.** Candelă. *Să aducă la tine untdelemn de maslin, curat și limpede la lumină.* 115/1, cf. 75/2. **2.** Lumânare; făclie. *În mâna cea stângă au luat luminile.* 221/1, cf. 377/2, 726/1. **3.** Parte a sfeașnicului unde se punea untdelemnul pentru ardere. *Și au făcut luminile lui [ale sfeașnicului], șeapte.* 89/1. **4.** ~ neapropiată = strălucire de care nu te poți apropia. *Carele sângur are nemurire și viețuiaște întru lumină neapropiată.* 201*/1. **5.** ~ a dimineții = zori. *Au trecut Iordanul până la lumina dimineții.* 285/1.

luminătoriu subst. **1.** S. m. Candelă. *Și sfeașnicul cel de aur și luminători arderii, ca să aprinză îndeseară.* 384/2. **2.** S. m. (La pl.) Soarele și Luna. *Și au făcut Dumnezeu doi luminători mari, luminătoriu cel mai mare spre stăpânirea zilei și luminătoriu cel mai mic spre stăpânirea nopții.* 2/1. **3.** S. n. Ceea ce luminează, călăuzește, îndrumă. *Legătura care au făcut [Domnul] cu David, ... că-i va da lui luminătoriu.* 390/2. **4.** S. m. Persoană care luminează, (aici) Ioan Botezătorul. *Grăit-am luminătoriu unsului Mieu.* 511/2.

luminos,-oasă adj. (Substantivat) *Cel ~ = pată albă strălucitoare. Iară de va rămânea cel luminos în loc și nu să va lăți pre piiale..., semn de arsură easte.* 103/2.

lună s. f. **1.** *Până ce să va lua luna = până nu va mai fi lună.* 487/2. **2.** *Luna dintâi = prima lună a primăverii și a anului, marcând nașterea, ca popor liber, a israelitenilor. Astăzi ieșiți voi în luna dintâiu.* 64/2.

luneca vb. I. A se abate, a greși. *Socoteala rea au făcut să lunece cugetele lor.* 797/2.

lunecare s. f. Loc alunecos. *Facă-să calea lor întunearec și lunecare.* 473/1.

lungime s. f. Cantitatea de lucruri făcute, măsurate în lungimea lor. *Au făcut cei ce făcea lucrurile și s-au rădicat lungime de lucruri [la ziduri].* 392/2.

lunișoară s. f. Obiect în formă de lună, din metal prețios. *Au luat lunișoarele, care era la grumazii cămilelor lor.* 222/1.

luotoriu s. m. v. **luătoriu.**

M

macar adv. v. **măcar**.

mahină s. f. = mașină. Sistem tehnic, dispozitiv; mașină. *Au făcut acolo stări săgetătorilor și mahini și aruncătoare de foc.* 841/2, cf. 856/1.

mai s. n. Ciocan (de lemn). *Au pus țerușul pre tâmpla capului și, lovindu-l cu maiul, l-au pătrus prin crieri.* 217/2.

mainte adv. = înainte. *Mainte... l-au mântuit.* 892/2

mamona subst. sg. art. Bogăție, avuție în bani strânsă cu avariție. *Faceți-vă voao priiatini din mamona nedreptății.* 71*/1.

manaa subst. Dar, jertfă (de mâncare). *Și au zis împăratul cătră Azail: „Ia în mâna ta manaa și mergi înaintea omului lui Dumnezeu”.* 329/1, cf. 684/1.

mană s. f. **1.** Substanță care a constituit hrana de bază a israeliților în timpul celor 40 de ani ai pribegiei prin pustiu. *Au încetat mana a doao zi după ce au mâncat ei din grâul pământului.* 194/1, cf. 68/1. **2.** Pâine făcută din această substanță. *Aducând arderi de tot și jertve și tămăituri și mană.* 610/1, cf. 762/2.

mandragoră s. f. Mătrăguna și semințele ei folosite în practici oculte. *Au aflat meare de mandragoră în țarină și le-au adus la Liia, mumă-sa, și au zis Rahil...: „Dă-mi din mandragorile feciorului tău”.* 28/2, cf. 29/1, 551/1.

mare¹ adj., subst. **1.** Adj. De seamă, important. *Era om mare înaintea domnului său.* 326/1. *A se face ~ = a deveni puternic, important, valoros. Omul Moisi mare s-au făcut foarte înaintea eghipteanilor.* 62/2. *Să nu iasă mare graiu din gura voastră = să nu vă lăudați, să nu vorbiți cu îngâmfare.* 240/2. **2.** S. m. *Mai-marele (peste... sau al cuiva) = conducător, șef. Au adunat... pre mai-marii familiilor lui Israil.* 391/2. *Au trimis pre... mai-marii cetății.* 402/1, cf. 387/1, 392/1. *Mai-mare peste meșteri = meșter mare, arhitect; conducător al unei lucrări. Să fie mai-mare preste meșteri, după toate lucrurile arhitecturii.* 87/1, cf. 819/1. **3.** Adj. De familie bună; bogat. *Și era acolo o muiare mare și l-au oprit pre el să mănânce pâine.* 324/2. **4.** Adj. De însemnătate, de importanță deosebită. *Mare easte Ție să Te chemi Fiiul Mieui.* 584/1. **5.** Subst. pl. Faptă, lucru mare, deosebit, important; minune. *Au uitat pre Dumnezeu, ... pre Cel ce au făcut mari în Eghipte.* 502/1. *Cornul în carele era ochi și gură grăind mari.* 695/1. *A grăi mari asupra cuiva = a vorbi cu semeție; a se ridica împotriva cuiva. Când s-au clătit picioarele male, asupra mea mari au grăit.* 475/1. *Cel ce mă ureaște de ar fi grăit mari asupra mea, măș fi ascuns de dânsul.* 481/1.

mare² s. f. **1.** ~a cea de apoi (sau cea mai de pre urmă, cea de cătră apus 169/1) = marea dinspre partea de apus; Marea Mediterană. *Va ieși apă vie din Ierusalim; jumătate de dânsa în marea ce dintâiu, și jumătate de ea în marea cea de apoi.* 736/1, cf. 708/2. ~a cea dintâi = marea dinspre partea de răsărit; Marea Roșie. 736/1, 708/2. ~a cea dinapoi = Marea Roșie. *Lângă Elat, la marginea mării ceii dinapoi, în pământul Edomului.* 305/2. *De la ~ până*

la ~ = de la un capăt la altul al pământului, pretutindeni. Va domni de la mare până la mare. 487/2.

2. Apus, vest. *Rădică ochii tăi și caută... spre miazănoapte și spre miazăzi, și spre răsărit și spre mare.* 12/1. *Și cinci zăvoară la stâlpii cei dindărăptul cortului de cătră mare.* 88/1, cf. 89/1, 161/1, 736/1. **3.** Nume pentru un râu mare ca Eufratul. *Eu voiu judeca pre împrotivnicul tău [pe Nabucodonosor] ... și voiu pustii marea lui și voiu usca izvorul lui.* 637/1. **4.** Marea bazin din curtea Templului. *Au făcut mare vărsată.* 301/1. *Marea cea de aramă din Casa Domnului.* 347/2, cf. 377/1, 638/2.

marfă s. f. (Cu sens colectiv) **1.** Lucruri, obiecte. *S-au dus și și-au pus marfa și avearea sa cea de cinste înaintea lor.* 231/2. **2.** Animale (reprezentând averea). *Au prădat marfa lor cămile cinci mii, și de oi doao sute și cincizeci de mii, și asini doao mii.* 354/1.

marghiolie s. f. Viclenie, înșelăciune. *Măscăriciunea, și vorba nebunească, și marghioliile... sânt necuvi-oase.* 183/2.

margine s. f. **1.** Partea extremă a unui teritoriu. *De la margini până la margini = de la un capăt la altul, de pretutindeni.* 787/1. *Pe margini = la marginile pământului, ale lumii. Să vor spăimânta cei ce lăcuiesc pre margini.* 484/2. **2.** Extremitate a corpului unei ființe. *Piialea vițelului și toată carnea lui, cu capul, și cu marginile, și cu pântecele.* 94/2. ~ trupului = prepuț. *Veți tăia împregiur marginea trupului vostru.* 14/2, cf. 15/1, 56/1. **3.** De margini = în urmă, mai apoi. [Cornul] *cel mai înalt au crescut de margini.* 695/2.

martor s. m. Mucenic, martir. *Am văzut pre muiare, beată de sângele sfinților și de sângele martorilor lui Iisus.* 245*/2.

masmarot s. n. Obiect de cult. *Au dus în Vavilon... amfoturile și masmaroturile.* 638/2.

materie s. f. **1.** Conținut, fond, esență. *Cel atotlucrătoriu gând... domensticeaște ceale ale năravurilor și ale patimilor materii.* 884/1. **2.** Problemă, chestiune, domeniu (de cunoaștere). *Socotind... greutatea care easte celor ce vreau a înceape poveștile istoriilor, pentru mulțimea materiei, am avut grijă ca celor ce vor vrea să cetească să fie mângăiare sufletească.* 859/1.

măcar (și **macar**) conj. ~ de (sau că) = deși, chiar dacă. *Acum voi ziceți să stați împotriva feții împărăției Domnului... măcar de santeți voi mulțime multă.* 384/2. *Au așezat jertvenicul în locul său, măcar că-i spăria pre ei noroadele pământului.* 408/1. *Macar că nu cu adevărat ar fi leagea noastră...* 886/1.

măcina vb. **I.** A mânca. *Sarea besearicii am măcinat și rușinea împărtatului a o vedea noao nu ne easte slobod.* 409/1.

măduhă s. f. = măduvă. *Măduha pământului = belșug, bogăție. Veți mânca măduha pământului.* 46/1.

mădular s. n. (și **mădulare** s. f.) **1.** (De obicei la pl.) Termen generic pentru membrele și organele din care este alcătuită o ființă. *Belind arderea de tot după mădulări, o vor împărți pre ea fieștecarea mădulare deosebi.* 93/1. *Viu easte cuvântul lui*

Dumnezeu și lucrătoriu și mai ascuțit decât toată sabiia... și străbate până la despărțirea sufletului și a duhului și a mădulărilor și a măduhăi. 210*/1, cf. 99/1, 442/2, 144*/2. **2.** Organ genital bărbătesc. Nu voiaște împăratul altă dare, fără numai o sută de mădulări netăiate împregiur ale celor de alt neam. 257/1.

mădulare s. f. v. **mădular**.

măgură s. f. Munte. Luat-au vârtutea măgurii ceii înalte. 634/1.

măhnicuie s. f. Măhnire. Fericit bărbatul carele... nu să rănească cu măhnicuiea păcatului. 804/1.

măiestrie s. f. Cunoaștere, știință, inteligență. A cunoaște înțelepciunea, învățătura, a înțelege cuvintele măiestriei. 518/1.

mănie s. f. v. **mânie**.

mănunchi s. n. **1.** Snop (de cereale). Venind vor veni cu bucurie, luându-și mănunchele sale. 510/2. **2.** Plăsea. Luând cuțitul..., l-au împlântat în pânțele lui Eglom, așa de tare, cât și mănunchiul au intrat după ascuțit. 216/2.

măreț s. n. Îngâmfare. Știința face măreț, iară dragostea zidește. 158*/2.

mări vb. I. **1.** (și a se ~) A (se) cinstit, a (se) slăvi, a (se) glorifica. Păcătuit-am, ci mărește-mă înaintea bătrânilor lui Israil. 253/2. Casa rugăciunii Meale să va mări. 591/1. Când faci milostenie, nu trâmbița înaintea ta, precum cei fățarnici fac..., ca să se mărească de oameni. 6*/1. (Cu referire la divinitate) Lăuda-voiu numele Dumnezeului meu cu cântare, mări-L-voiu pre El întru laudă. 486/2, cf. 66/2. **2.** (a se ~; despre divinitate) A-și exterioriza, a-și manifesta măreția; a se proslăvi sau a fi proslăvit. Cu minune să va mări Domnul întră eghitepani și întră Israil. 62/2. Au grăit Domnul, zicând: „Întru cei ce să apropie de Mine Mă voiu sfinți și întru toată adunarea Mă voiu mări”. 100/2. Domnul... din pânțele M-au plăsmuit slugă Luiși... Aduna-Mă-voiu și mă voiu mări înaintea Domnului. 584/1. **3.** (a se ~) A se simți bine, a fi mulțumit; a se bucura. Mă voiu mări întru Faraon, și întru toată oastea lui, și în carăle, și în caii lui. 65/2. Mărește-te șezând în casa ta, că pentru ce să faci războiu cu răul tău? 335/2. **4.** (a se ~) A se umple de uimire, de mirare. Cei ce umblă pre mare povestesc primejdiile ei și cu auzirile urechilor noastre ne mărim. 823/1. **5.** (a se ~) A deveni puternic. Țapul caprelor s-au mărit foarte și s-au întărit. 695/2. **6.** (a se ~) A se îngâmfă, a se făli, a se mândri. Judecă săracului și smeritului ca să nu adaogă încă a să mări omul pre pământ. 464/2. Și va peri Moav de gloată, pentru că asupra Domnului s-ău mărit. 633/2.

mări s. f. pl. (Probabil) Mări. Voiu lepăda de la tine ocările mândriei tale și mai mult nu vei adaoge alte mări în muntele cel sfânt al meu. 727/1.

mărime s. f. **1.** Lucru mare, deosebit. Pentru robul Tău ai făcut toată mărimea aceasta și după inima Ta, ca să cunoască toate mărimile. 365/2. **2.** Loc de frunte, situație (socială) înaltă; autoritate. Spuneți, dară, tătâne-mieu toată mărimea mea cea din Eghipt. 45/2. Cum s-au zdrobit varga cea de bună

cinste, toiagul cel de mărime? 633/1. Pogoară-te de la mărime și șezi în umezală. 633/1. **3.** Forță, tărie deosebită; măreție, slavă. Putearea mărimei Lui cine o va număra? 806/1.

mărire s. f. **1.** Putere, tărie. Toată avuția și mărirea, care o au luat Dumnezeu de la tatăl nostru. 30/1. **2.** Strălucire. Alta e mărirea soarelui și alta mărirea lunii. 164*/2. **3.** Măreție, strălucire, grandoare. Dați mărime laudei Lui! 484/2. **4.** Onoare, cinste; slavă, glorie. Cei înțelepți vor moșteni mărime. 520/1. Mărirea Livanului la tine va veni. 591/1. Sânt trupuri cerești și trupuri pământeste; ci alta e mărirea celor cerești și alta a celor pământeste. 164*/2, cf. 488/2, 168*/1. A face ~ cuiva = a-i aduce faimă. Și au făcut mărime norodului său. 835/1. Din ~ în ~ = din slavă în slavă. Ca printr-o oglindă, mărirea Domnului privind spre același chip, ne prefacem din mărime în mărime, ca din Duhul Domnului. 168*/1. (Cu privire la divinitate) Umplușă mărirea Domnului Casa Domnului. 302/2. De Mă măresc Eu pre Mine însumi, mărirea Mea nimica nu easte. 92*/2, cf. 515/1. A da ~ lui Dumnezeu = a preamări, a proslăvi. 93*/2. A grăi mărirea lui Dumnezeu = a preamări, a proslăvi pe Dumnezeu. Auzim pre ei în limbile noastre grăind mărirea lui Dumnezeu! 109*/1. Scaonul mării = metonimie pentru Dumnezeu. Au șezut de-a dreapta scaonului mării, întru ceale înalte. 208*/1. **5.** Măreție, har divin (exteriorizate prin focul mistuitor sau printr-un nor). Și s-au pogorât mărirea lui Dumnezeu pre muntele Sinaii. 75/1. Mărirea Domnului s-au arătat în nor preste cortul mărturie. 134/2, cf. 99/2. **6.** Cinste, pompă. Și au făcut nunta... cum fac împărații, cu mărime mare. 848/1.

mărit,-ă adj. **1.** Iluminat, strălucit. Era mărită vederea feții obrazului lui [Moise]. 86/1. **2.** (Despre persoane, neamuri) Respectat, ales, de frunte; vestit, slăvit. Și să aduna la el jidovii, pentru că era el mai mărit decât toți. 828/1. Au lăsat pre Lisia, om mărit și de neam împărătesc, preste lucrurile împăratului. 836/1, cf. 823/1. (Substantivat) Toți cei măriți a lui Iuda, și preoții și norodul pământului au înmulțit a face fărădelege. 405/1. **3.** (Despre fapte, acțiuni) Măreț, neobișnuit, extraordinar, demn de cinste, de laudă. Face-voiu lucruri mărite, care nu s-au făcut în tot pământul. 85/2. (La f. pl.; substantivat) Teameți-vă de Domnul și sluiți Lui cu adevăr, și cu toată inima voastră, căci ați văzut ceale mărite care au făcut cu voi. 249/2. Când vei face ceale mărite, să vor cutremura de Tine munții. 593/1.

mărturie s. f. **1.** Dovadă, probă; semn, indiciu. Dezlega omul încălțăminte sa și o da deapropelui său, carele era rudenie cu el, și acesta era mărturie în Israil. 238/2, cf. 446/1. (Cu referire la divinitate, dovedind existența acesteia) Fericți cei ce cercă mărturiile Lui, cu toată inima vor căuta pre Dânsul. 506/2. Au zis Iisus [leprosului]: „... mergi de te arată preotului și du darul carele au poruncit Moisi întru mărturie lor”. 7*/2. **2.** Martor. Acesta mărturie ori de au văzut, ori de știe, de nu va spune, va lua o păcatul. 95/2. Au pus mărturii mincinoase, carii zicea: „Omul acesta...”. 113*/2, cf. 73/2, 225/1, 580/1, 174*/1. **3.** Învățătură, poruncă, lege morală, precept. Să păzești poruncile Domnului Dumnezeului tău, și mărturiile și îndreptățile Lui, câte ț-au poruncit

ție. 164/2, cf. 339/1. *Ia în urechi mărturie!* = ia aminte ce-ți spun! *Au zis: Scoală-te, Valac, și ascultă, ia în urechi mărturie!* 144/2. **4.** (La pl.) Legile (regești) înscrise. *Și i-au pus lui cunună împărătească și mărturiile, și l-au făcut pre el împărat.* 392/1, cf. 333/1. **5.** (La pl.) Tablele legii. *Vei pune înlăunru în sicrii mărturiile care voiu da ție.* 75/2, cf. 92/1. **6.** Chivot, sicriul legii. *Au pus Aron [urciorul cu mană] înaintea mărturiei spre pază, ca să se ție.* 68/1. *Fumul tămâiei va acoperi pre milostivitoriul cel deasupra mărturiilor, și nu va muri.* 107/2. **7.** Angajament, jurământ. *Ați stătut întru mărturiile voastre.* 631/1, cf. 498/2.

mărturisi vb. IV. **1.** A face cunoscut, a comunica; a spune deschis, fără ocol. *De... vor mărturisi stăpânului lui, și nu-l va închide [pe taur] și va omorî bărbat sau muiare.* 72/1. *Răspuns-au Iisus...: „Măcar deși mărturisc Eu de Mine, adevărată este mărturiia Mea”.* 91*/2, cf. 393/1, 104*/1. **2.** A propovădui, a propaga, a explica (idei, concepții etc.). *Le mărturiseaște lor poruncile lui Dumnezeu și legea Lui.* 69/2, cf. 70/2. **3.** A fi, a sta ca mărturie, ca probă; a face dovada. *Lucrurile care le fac Eu întru numele părintelui Mieui... mărturisc de Mine.* 94*/2. **4.** (și a se ~) A (se) recunoaște (cu adevărat). *Împreună s-au mărturisit de cătră toate părțile, că singur țiitoriu patimilor este cel bun credincios gând.* 890/1. *Au auzit Gotolia glasul... celui ce mărturisia și lăuda pre împăratul.* 392/1. **5.** (și a se ~) A declara, a recunoaște credința în Dumnezeu, loialitatea față de acesta; a-l recunoaște pe Iisus ca Fiu al lui Dumnezeu. *Să aducem jertfă de laudă pururea lui Dumnezeu, adecă roada buzelor ce să mărturisc numelui Lui.* 216*/2. *Cel ce Mă va mărturisi pre Mine înaintea oamenilor, mărturis-l-voiu și Eu pre el înaintea Tatălui Mieui.* 10*/1, cf. 66*/2, 93*/2. **6.** (a se ~) A fi recunoscător, a mulțumi; a lăuda pe Dumnezeu. *Mărturisi-mă-voiu Domnului după dreptatea Lui și voiu cânta numele Domnului Celui Înalt.* 463/1. *Mărturisi-mă-voiu Ție întru alăută, Dumnezeule, Dumnezeul mieui.* 477/1. *Mărturisească-să Domnului milele Lui și minunile Lui.* 503/1. **7.** (a se ~) A se destăinui; a se spovedi. *Va veni și să va mărturisi înaintea jertvenicului Tău în casa aceasta.* 303/1. *Mărturisiți-vă unul altuia păcatele și vă rugați unul pre altul ca să vă vindecați.* 221*/2, cf. 494/1. **8.** A angaja ceva, a promite. *Să facem mărturisirile noastre, care le-am mărturisit a tămâia împărăteasii ceriului.* 631/1. *Am mărtusit numele Mieui = m-am angajat, m-am jurat pe numele Meu.* 631/1.

mărturisire s. f. **1.** Ceea ce spune, relatează, comunică cineva. *Cel ce au văzut au mărturisit și adevărată este mărturisirea lui.* 104*/1. **2.** Afirmare, susținere (a unor convingeri, sentimente etc.). *Cu mărturisire s-au mărturisit noao omul, domnul pământului.* 43/1. **3.** Declarație de recunoaștere a ceva; mulțumire, recunoștință. *De la cel mort... au perit mărturisirea.* *Cel viu și sănătos va lăuda pre Domnul.* 806/1. **4.** Angajament, jurământ. *Să facem mărturisirile noastre, care le-am mărturisit a tămâia împărăteasii ceriului.* 631/1. **5.** Ofrandă dată de bună voie. *Nu va fi slobod să mândi în cetățile tale... zăciuală grâului tău, și a vinului tău..., și mărturisirele*

voastre, și pârga mâinilor tale. 170/1.

mărunta vb. I = mărunți. A sfărma. *Vasele lui să vor mărunta și oalele lui le vor zdrobi.* 633/1.

măscăriciune s. f. Vorbă, gest, purtare trivială. *Și măscăriciunea, și vorba nebunească, și marghiolile... sânt necuvioase.* 183*/2.

măslinet s. n. Loc plantat cu măslini. *Așa vei face cu viia ta și cu maslinetul tău.* 74/1. *Vii și măslineturi.* 422/2, cf. 246/1, 599/2.

măsură s. f. **1.** Măsurătoare. *Să nu faceți nedreptate, în judecată, în măsură, în punți, în cumpene.* 111/1. **2.** Greutate. *Au luat... măsura arginului și a aurului și a vaselor.* 412/2. **3.** Unitate de măsură pentru capacitate sau lungime. *Au făcut groapă împregiurul oltariului, întru care încăpea doao măsură de sământă.* 315/2. [Aluatul] *luându-l muiarea, l-au ascuns în trei măsură de făină.* 13*/2, cf. 15/2, 684/1. A întinde ~ = a măsura cu funia. *Gândit-au Domnul să strice zidul feței Sionului, întins-au măsură.* 640/1. *Măsura cea dintâiu = sistemul vechi de măsurare la evrei.* *Au început Solomon a zidi casa lui Dumnezeu, de lungă, după măsura cea dintâiu, de coți șesezeci.* 376/2. *Măsura a doua = sistemul nou de măsurare la evrei.* *După el au zidit Varuh, fiul lui Zavu, măsura a doao de la unghiu până la ușa lui Viteliasuv.* 417/1. **4.** A plini măsură = a ajunge la ultima limită. *Și voi pliniți măsură părinților voștri.* 23*/2. *Întru ~ = din plin.* *Ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.* 492/1.

mâhni vb. IV. **1.** *Se mâhnește fața cuiva = se întristează, se posomorăște.* *Pentru ce te-ai întristat și pentru ce s-au mâhnit fața ta?* 4/2. **2.** A se supăra, a se mânia. *S-au mâhnit Moisi pre ei.* 68/1.

mână s. f. **1.** În sintagme și expresii sau în descrierea unor gesturi, semnificând ori sugerând: implorarea. *Au ieșit Moisi de la Faraon afară din cetate și au întins mâinile cătră Domnul, și au încetat tunetele, și piiiata, și ploaia.* 61/1. *Să nu-și tinză dreptii întru fărădelegi mâinile lor.* 510/2; violența. *Au rădicat mâinile asupra împăratului Solomon.* 307/2, cf. 289/1; înțelegerea, acordul, colaborarea. *Au pus sluga mâna supt armul lui Avraam, stăpânul său, și au jurat.* 21/1. *Au dat mâna = s-au unit, sprijinind o acțiune.* *Și au dat mâna sa câți vor lăpada muierele sale.* 414/2. A fi mâna cuiva (într-o afacere) = a fi amestecat într-o acțiune, într-o afacere etc. *Mâna boiarilor și a căpeteniilor mai întâiu au fost întru fărădelegea aceasta.* 413/1; transmiterea autorității. *Întinzind Israil mâna cea dreaptă, o au pus pre capul lui Efraim... și cea stângă pre capul lui Manasi, schimbându-și mâinile.* *Și i-au binecuvântat pre ei.* 49/1; caracterul, trăsăturile oamenilor. *Cel curat cu mâinile = cel cinstit.* 446/2. *Mâni drepte = cinstit, neprihănit.* *Cu inimă curată și cu mâni drepte am făcut aceasta.* 18/1. Cu ~ ascunsă = în ascuns, tainic, pe furiș. *Cu mână ascunsă să războiaște Domnul asupra lui Amalic.* 69/1; diferite alte aspecte. *A aduce mâna peste cineva = a indica cu mâna o mulțime, pe cineva.* *Că, iată, Eu aduc mâna Mea preste ei și vor fi pradă celor ce le-au slujit lor.* 730/1. *Cu mâna cuiva sau după mâinile cuiva = cântând la instrumente cu ajutorul mâinii.* *Au*

rânduie întâiu David a lăuda pre Domnul cu mâna lui Asaf și a fraților lui. 364/1. A lăuda pre Domnul după mâinile lui David. 408/2. Mâna nu-i ajunge = nu are bani. Iară de va fi sărac și mâna lui nu va ajunge, va lua un miel de un an și-l va aduce pentru greșeală. 105/1. A avea la ~ = a dispune de bani, a-i da mâna. Iară de... va avea la mână și să va afla că are destul ca să poată răscumpăra... 116/2. Spre mâna... = pe partea... Au mânecat Avesalom și au stătut spre mâna căii porții. 282/1. După (sau despre) mâna... = alături de... , lângă. Și după mâinile lui au zidit oamenii fiii Ierihonului. 416/1, cf. 282/2. **2.** (Despre obiecte) De ~ = făcute cu mâna. Au grăit de Dumnezeu Ierusalimului, ca și de dumnezeii noroadelor pământului, lucruri de mâni omenestii. 400/2. Ceale făcute de ~ = idoli. Să vor clăti ceale făcute de mână ale Eghiptului. 563/2, cf. 553/2. **3.** Grijă, solitudine. Mâna o depărtează de la mine și frica Ta să nu mă îngrozască. 444/2. Va fi mâna Ta cu mine. 353/1, cf. 337/1. Mâna lui Dumnezeu = protecția, sprijinul, apărarea divină. Au fost preste mine mâna cea bună a lui Dumnezeu. 412/1, cf. 411/1. **4.** Putere, forță. Și mâna Domnului au fost preste Ilie. 316/1. Cu ~ tare = cu puterea, cu forța. Nu va lăsa pre voi Faraon... să meargeți, fără numai cu mână tare. 55/1, cf. 180/2. Cu mâinile slabe = lipsit de putere. Fiind ostenit și cu mâinile slabe, voi spăria pre el. 284/1. **5.** Autoritate, stăpânire, conducere. Ne-au scos pre noi din mâna celor de alt neam. 287/1. Să se întărească împărăția în mâna lui. 337/1. S-au despărțit Lomna în vremea aceea de la mâna lui. 390/2. A întinde ~ = a pune stăpânire. Și nu numai preste noi au întins mâna, ci și preste toate hotarile lor. 841/1. Voi pune în mare mâna lui și în râuri dreapta lui = voi da în mâna lui marea și în dreapta lui râurile. 495/1. **6.** Persoană, individ. Prin (sau în) mâna cuiva = prin intermediul cuiva. Să întărească cuvântul carele l-au grăit în mâna lui Ahia. 308/2. Și au mărturisit domnul în Israil și în Iuda, prin mâna tuturor prorocilor Săi. 339/1, cf. 283/1, 413/2, 112*/12. A umbla după mâna cuiva = a face, a se comporta cum impune cineva. De nu umblă după mâna ta, de la trupul tău o taie pre ea. 811/1. A fi la mâna cuiva întru tot cuvântul = a fi împuternicitul cuiva. Era la mâna împăratului întru tot cuvântul către norod. 424/2. Zece mâini sânt mie întru împăratul = de zece ori împăratul este mai mult al meu. 288/1. **7.** Mâinile cele de fier = obiect, unealtă de tortură. Și puind mâinile ceale de fier cu ascuțite unghi la lucru de muncă. 888/2. **8.** Rezemătoare, braț la tron. Mâni de o parte și de alta la scaonul șederii. 306/1. **9.** Mâna fierului = moarte de sabie. În foamete te va izbăvi de moarte, iară în războiu te va scoate din mâna fierului. 440/2. **10.** Parte a roții, probabil osie. Lucru roatelor,... mâinile lor și umerii lor și lucrătura lor, toate vărsate. 301/2.

mânca vb. I. **1.** A petrece. Vai, ție, cetate, a cării împărat este tinăr, și boiarii tăi mână de dimineață. 546/2. **2.** A nimici, a distruge; a face să dispară, a omorî. Pre mai muți din norod au mâncat dumbrava decât sabia. 285/2. Voi trimite foc la casa lui Azail și va mânca temelile. 710/1. Și vor mânca de-a

dreapta și de-a stânga pre toate noroadele împregiur. 735/1, cf. 591/2, 640/1.

mâncare s. f. **1.** Întru ~ de pâine = cum se mânăncă pâinea. Cei ce mânăncă pre norodul meu întru mâncare de pâine. 480/2. **2.** Va fi ~ de tot = (despre oameni) vor fi nimiciți, distruși. Voi întoarce fața Mea de către ei și va fi mâncare de tot și-l vor afla pre el reale multe și năcazuri. 186/1. **3.** (Cu sens colectiv) Roade, bucate ale câmpului. Smochinul nu va rodi... și câmpii nu vor face mâncare. 725/2.

mâncat s. n. ~ de fiare = ceea ce a fost sfâșiat, devorat de animale. Mâncat de fiară ție nu ț-am adus. 31/1.

mâncătoriu,-oare adj. Risipitor. Fiiul nostru acesta easte... mâncătoriu și bețiv. 177/1.

mândri vb. IV (a se ~) A se atașa. De te vei mândri pentru adevăr, încă și pe mine vei huli. 886/1.

mândrie s. f. **1.** A face ~ = a se mândri. Nu va lăcui în mijlocul casii mele cel ce face mândrie. 499/1. **2.** Să nu-mi vie mie piciorul mândriei = piciorul celui îngâmfat să nu mă strivească. 474/1.

mânea vb. II. **1.** A se adăposti, a rămâne undeva peste noapte. Fieștecarele cu sluga să mâneți preste noapte în Ierusalim. 418/1, cf. 16/2, 426/2. **2.** A rămâne o vreme undeva, a poposi. De m-ați judecat pre mine a fi credincioasă Domnului, intrând în casa mea, mâneți! 125*/1. (Despre abstracte) Și strămbătate în casa ta să nu mâie. 443/2.

mâneca vb. I. **1.** A se trezi dis-de-diminează. Mâneca dimineață și stăi înaintea lui Faraon. 59/2, 135/2, 604/2. **2.** A porni, a pleca (în zori); a se îndrepta spre... Au mânecat Avraam a doao zi la locul unde au stătut înaintea Domnului. 17/1. Să ascultați cuvintele slugilor Meale, prorocilor, pre carii Eu trimiț la voi, de noapte mâneând. 616/2. Tot norodul mâneca la Dânsul, să-L auză în besearică. 77*/1, cf. 441/2, 551/1, 727/1.

mângăitoriu s. m. = mângâietor. Persoană care îl susține și îl ajută pe altul. Eu voi ruga pre Tatăl și alt Mângăitoriu va da voao. 99*/1.

mângâia vb. I. A sfătui, a povățui, a îndruma. Și umblând prin părțile acealea și mângâindu-i pre ei cu cuvinte multe, au venit în Elada. 129*/1.

mânie (și **mănie**) s. f. **1.** Nenorocire; urgie. S-au înălțat inima lui și s-au făcut asupra lui mânie. 400/2. S-au suit mânia Domnului asupra norodului Său. 405/2, cf. 388/2. **2.** Mărimea, grozăvia a ceva. Mânia iuțimei Tale să-i cuprinză pre ei. 486/2. **3.** Venin. Dinți de fiară voi trimite asupra lor, cu mânia celor ce să târăsc pre pământ. 187/2.

mântui vb. IV. **1.** (și a se ~) A scăpa dintr-o primejdie, de o nenorocire, de la moarte, de cineva etc., a (se) salva, a (se) elibera, de obicei cu ajutor divin. De va veni Isav asupra unei tabere și o va tăia, ceaealaltă tabără să va mântui. 32/1. Cel ce i-au mântuit pre ei din mâna tuturor vrăjmașilor. 222/2. Acela căruia va întinde împăratul toiagul cel de aur, acela se va mântui. 431/1, cf. 17/1, 290/1, 400/1, 629/2. **2.** (și a se ~) A scăpa de o boală, a (se) vindeca. O muiare, cării curgea sânge de doispră-

zeace ani,... zicea... „De mă voi atinge de veșmântul Lui, mă voi mântui”. 9*/1. Au trimis la Dânsul... ca să vie să mântuiască sluga lui. 59*/1. **3.** (a se ~) A scăpa, a se curăța. Aceștia [idolii] nu să mântuiesc de rugină și de cari. 766/1. **4.** A păzi, a apăra. [Dumnezeu] au fost cu mine și m-au mântuit în calea pre carea mergeam. 34/2. **5.** (și a se ~) A ierta sau a obține iertarea, eliberarea de păcatele săvârșite, a scăpa de pedeapsa divină, a (se) izbăvi. Mântuind mântuiaște sufletul tău. 17/1. Îndreptăți fiind întru sângele Lui, ne vom mânui printr-Însul de mânie. 144*/1. Sânteți păziți întru putearea lui Dumnezeu prin credință, spre mântuirea ceea ce este gata a să arăta în vremea de apoi. 222*/1. **6.** (a se ~) A se dezvinovăți; a se scuza, a se justifica. Când e vremea să întorcă [datoria],... să mântuiaște cu cuvinte de leane. 813/2.

mântuiniță s. f. A face ~ = a răscumpăra. Bine e cuvântul Domnul Dumnezeu lui Israil, că au cercetat și au făcut mântuiniță norodului său. 52*/2.

mântuire s. f. **1.** Salvare, scăpare, izbăvire. Mărești mântuirile împăratului. 291/1. Mântuire de vrăjmașii noștri și din mâna tuturor celor ce ne urăsc pre noi. 52*/2, cf. 65/2, 431/1, 837/2. A face ~ = a mântui, a salva, a izbăvi. Au bătut pre cei de alt neam și au făcut Domnul mântuire mare. 360/1, cf. 291/2. **2.** Liniște, pace, siguranță. S-au dus de la el cu mântuire. 25/1. **3.** Iertarea păcatelor săvârșite, spre a scăpa de pedeapsa divină, izbăvire. Cu mulțimea îndurărilor Tale, ai hotărât pocăință păcătoșilor spre mântuire. 893/2. Jertfă de ~ = jertfă pentru iertarea păcatelor, prin care părți din animalul sacrificat erau destinate jertfei prin ardere, restul fiind consumat de credincioși. Și să jertvești acolo o jertvă de mântuire. 181/1, cf. 95/1.

mântuit s. m. Persoană salvată, scăpată cu viață. Și i-au ucis pre ei, până ce nu au rămas dintră ei mântuit și scăpat. 197/1, cf. 413/2.

mânz s. m. (Aici) Catâr. Meargeți în satul cel dinaintea voastră și îndată, întrând într-însul, veți găsi un mânz legat. 43*/1.

mâscări vb. IV = mâscări. A ocări, a insulta, a batjocori. Iară el i-au batjocorit pre ei și i-au mâscărit și i-au spurcat pre ei, grăind cu trufie. 843/1, cf. 398/2.

mâță s. f. Piscică. Pre trupul lor [al idolilor] și pre capul lor zboară... rândunealele și pasările; așijderea și mâțele. 766/2.

merge vb. III. (Despre ape) A curge. Și râul cel de al treilea, Tigru, acesta merge împotriva Asirilor. 3/1.

mergere s. f. Să nu asculte de meargerea căii norodului = să nu asculte să meargă pe calea norodului. 557/1.

mestecătoriu,-oare s. m. și f. Persoană care servea băuturi la masă. Făcutu-mi-am cântăreți și cântăreațe, și desfătările fiilor omenești, mestecători și mestecătoare de vin. 541/2.

meștersugui vb. IV v. **meșteșugui**.

meșteșug s. n. **1.** Meserie; pricepere, îndemânare într-o meserie. Vei face aceasta untdelemn ungere sfântă, mir mirositoriu cu meșteșugul făcătorului de

mir. 82/1. (Om) plin de ~ = (om) foarte priceput în meseria sa. Tatăl lui, om tiriian, meșter de aramă și plin de meșteșug și de pricepere. 300/2. ~ de pietri = arta celui care cioplește în piatră. Lucru de meșteșug de pietri, săpătură de peceate, vei săpa amândoa pietrile. 78/1. **2.** Treabă; obicei, rânduială. Mearge-vor întru meșteșugurile lor. 492/2. **3.** Caracteristică pozitivă, calitate. Am auzit înțelepciunea ta și meșteșugurile sufletului tău. 757/2. **4.** Faptă urâtă, vicleană. Stricatu-s-au și urăți s-au făcut întru meșteșuguri, nu easte cel ce face bunătate. 465/1, cf. 841/1. **5.** (La pl.) Mașini (de război). Au făcut asupra lor stare săgetătorilor și meșteșuguri. 841/1.

meșteșugi vb. IV. **1.** A face; a prelucra. Cei ce meșteșugesc argintul... în iad s-au pogorât. 764/1. **2.** (a se ~) A acționa, a se comporta cu dibăcie, cu viclenie. Căutați și vedeți locul lui..., ca nu cumva cu vicleşug să se meșteșugească. 262/1. **3.** (și a se ~; și a ~ gând) A pune la cale (în ascuns), a unelti, a urzi. Împotriva norodului Tău au meșteșugit gând. 493/1. Păzește-te de cel viclean, că reale meșteșugeaște. 802/2. S-au meșteșugit să facă toate fealurile de batjocură asupra celor ce să părea ticăloși. 880/1.

meșteșugire s. f. **1.** Înfăptuire, obținere a ceva prin îndemânare, dibăcie, șiretlic. Purtându-ne de tot vântul învățaturii întru amăgitura oamenilor, întru vicleşug spre meșteșugirea înșelăciunei. 183*/1. **2.** Uneltire. Să puteți sta împotriva meșteșugirilor diavolului. 184*/2, cf. 802/2.

meșteșugui (și **meștersugui**) vb. IV. **1.** (a se ~) A se strădui (să ajungă la calea ce bună). Cu cine M-ați asemănat? Vedeți și meștersuguiți-vă cei ce rătăciți. 582/2. **2.** A acționa cu viclenie; a unelti, a urzi. Nu numai celor supuși voao caută a le face rău... și asupra făcătorilor săi de bine să silesc a meșteșugui. 434/2. S-au sculat alt împărat... Acesta, meșteșuguind, au năcăjit pre părinții noștri. 114*/2.

miazănoapte s. f. Miezul nopții. Au dormit Sampson până la miazănoapte. 229/2.

mic s. n. Spre mic și spre mare, fii voitoriu de bine = cu puțin sau cu mult, fii mulțumit. 813/2.

mici vb. IV (a se ~) A se dărâma, a se strica. În zilele lui s-au micit sprijinitorii apelor, cel de aramă, ca marea împregiur. 826/2.

micșurare s. f. = micșorare. Ceea ce are cineva mai mic; degetul cel mic. Micșurarea mea mai groasă easte decât șealele tătâne-mieu. 308/2.

mie s. f. **1.** Grup, formație de o mie de luptători. Eu îl voi căuta pre el întru toate miile Iudei. 262/1. **2.** Neam, familie. Cu cine voi mântui pre Israil? Iată, miia mea easte mai slabă întru Manasi. 219/2.

mielușită s. f. Mielușea. I-au dat lui fieștecarele câte o mielușită. 460/1.

miez s. n. ~ul anului = mijlocul anului. Sărbătoarea adunării la miezul anului. 86/1.

mijloc s. n. Brâu (parte a corpului). (Fig.) Încingând mijloacele cugetului vostru, treziți-vă. 222*/2.

mil s. n. = milă (unitate de măsură pentru lungime). Un mil de loc. 5*/2.

milă s. f. **1.** Bunăvoință, îndurare, compasiune din partea lui Dumnezeu. *Și mila Lui din neam în neam, spre cei ce se tem de El.* 52*/1. **2.** (În legătură cu verbele „a face”, „a da” etc.; și la pl.) Ajutor, binefacere. *Fac milă până la a miia neam celor ce Mă iubesc pre Mine.* 71/1. *Minunate fă milele Tale.* 466/1. *A face ~ cu cineva = a-l ajuta. Arată-ne noao pre unde să înțrăm în cetate și vom face cu tine milă.* 214/2. **3.** *De ~ = cucernic. Și au scos dintru el bărbat de milă, carele au aflat har înaintea ochilor a tot trupul, pre Moisi cel iubit.* 823/2.

milosârd,-ă adj. Iertător, milostiv. *Tu ești Domnul cel Înalt, milosârd, îndelung răbdătoriu și mult milostiv.* 893/1.

milostenie s. f. Binefacere care se face cuiva, ajutor, pomană. *Nu easte bine celui ce... nu dă milostenie.* 802/2. *Când faci milostenie, nu trâmbița.* 6*/1.

milostivi vb. IV (a se ~) A fi curpins de milă, a se arăta milos. *Dumnezeule, milostivește-Te spre noi.* 485/1.

milostivire s. f. Curățire, ispășire (prin manifestarea milei). *Veți aduce... un țap din capre, pentru păcat, ca să se roage pentru voi, afară de cel pentru păcat al milostivirei și arderea de tot.* 149/2.

milostivitoriu s. n. Capacul chivotului. *Vei face milostivitoriu de aur vărsat curat.* 75/2. *Au auzit glasul Domnului grăind cătră dânsul deasupra milostivitorului, care easte deasupra sicriului mărturiei.* 129/2, cf. 107/2.

milui vb. IV. (Mai ales despre Dumnezeu) A avea milă, îndurare față de cineva, a-l ajuta. *Luminează fața Ta preste noi și ne miluiaște.* 485/1. *Zice Domnul: „Iată, Eu voiu întoarce înstrăinarea lui Iacov și robimea lui voiu milui”.* 619/2.

miluit,-ă adj. Care are parte de milă. *Norodul lui Dumnezeu, carii erați nemiluiți, iară acum sânteți miluiți.* 223*/1.

minău subst. = miniu. *Zidit-ai ție casă..., foișoare largi și cu ferestri osibite... vărute cu minău.* 613/1.

minciună s. f. Vicleșug, înșelăciune, amăgire; afirmații false. *Să va descoperi strâmbătatea lui Efraim și răutatea Samariei, că au lucrat minciuni.* 703/2. [Diavolul] *când grăiaște minciună dintru ale sale grăiaște, că mincinos easte și tatăl minciunei.* 92*/2. *A face ~ = a înșela. De la proroc până la preot, toți fac minciună.* 602/2.

minte s. f. *Să va înmulți mintea = vor crește cunoștințele.* 700/1. *A se face fără de ~ = a deveni nebun. Făcutu-m-am fără de minte lăudându-mă, voi m-ați silit.* 173*/2. *Cel fără ~ = nebun. Ocară celui fără minte m-ai dat.* 475/2.

minunat,-ă adj., adv., s. f. **1.** Adj. Sfânt, divin; miraculos. *Pentru ce întrebi numele meu? Și acesta easte minunat.* 227/2. *Doamne, Domnul nostru, cât e de minunat numele Tău în tot pământul.* 463/2. *Să se facă ~ = să fie lăudat, slăvit, preamărit. Când va veni să Se mărească întru sfinții Săi, și Să se facă minunat întru toți credincioșii.* 196*/1. **2.** S. f. Minune, miracol. *Au luat Manoe iedul cel de capre și jertva și le-au adus pre piază Domnului celui ce*

face minunate. 227/2, cf. 498/1, 502/1, 814/2. **3.** Adj. Ieșit din comun, neobișnuit. *Știe osăbirea norilor și minunatele căderi a celor răi.* 457/1. [Om] *~ la față = [om] care are trecere, considerație înaintea cuiva. Neeman... era un om mare înaintea domnului său și minunat la față.* 326/1. **4.** Adv. *~ de = foarte. Acesta au ucis pe un bărbat eghiptean, minunat de mare, de cinci coți.* 360/2. **5.** Adj. Mândru, trufaș; măreț. *Voi preoți Domnului vă veți chema,... tăria neamurilor veți mânca și întru bogăția lor minunați veți fi.* 591/2. **6.** Adj. Înfricoșător, de temut. *Va face Domnul... bătăi mari și minunate.* 183/2.

minune s. f. Mirare, uimire. *Să nu gândiți a fi lucru de minune unde și vifor a birui gândul poate.* 884/2.

mireasmă (și **mireazmă**) s. f. Miro de (sau cu) bună mireasmă = aromă plăcut mirositoare. *Vei aduce beacele tot pre jertvenic, ardere de tot Domnului, întru miros de bună mireasmă.* 80/1. *Le vei aduce... întru miros de bună mireazmă.* 80/2. [Hristos] *S-au dat pre Sine pentru noi aducere și jertvă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă.* 183*/2, cf. 8/1.

mireazmă s. f. v. **mireasmă**.

miriade s. f. pl. Zece mii de zece mii de ori (10.000 fiind simbol pentru numărul infinit). *Numărul ostașilor călăreți, doao miriade de miriade.* 241*/1.

miros s. n. **1.** (Mai ales la pl.) Mirodenie. *Au zis Domnul cătră Moisi: „Ia ție mirosuri, stactie, și onih, și halvan mirositoriu”.* 82/1. **2.** (Probabil) Renum, faimă. *Vază-vă pre voi Dumnezeu și să vă judece, că ați făcut urât mirosul nostru înaintea lui Faraon.* 57/1.

mirosi vb. IV. **1.** (a se ~) A face să miroase frumos cineva însuși, a se umple de miros. *Oricine va face aseamenea, ca să se mirosească cu aceea va peri.* 82/2. **2.** *Nu voi mirosi întru adunările voastre = nu voi simți nici o plăcere pentru adunările voastre.* 712/2.

mirosire s. f. *~a apei = umezeală. De mirosirea apei [rădăcina copacului] va odrăsli.* 445/1.

mirosituri s. f. pl. Mirosuri; mirodenii, arome; balsamuri. *L-au pus pre el pre pat și l-au umplut de mirosituri și cu fealuri de miruri.* 386/2. *I s-au dat lui mirosituri de aprins.* 240*/1, cf. 358/2.

mirsin s. m. v. **mirsină**.

mirsină s. f. (și **mirsin** s. m.) Mirt. *În locul urzicii va creaste mirsina.* 588/2. *În șeasă luni să ungea cu uleiu de mirsin.* 429/2. *Pune-voiu în pământul cel fără de apă chedru și tisă și mirsină.* 578/2, cf. 421/2, 609/2.

mișca vb. I. **1.** A arăta (cu mâna). *Tot cel ce va treace prin ea [prin cetate] va șuiera și va mișca mâinile sale.* 726/2. **2.** A ~ piciorul cuiva = a face să plece, să se ducă. *Nu voi mai mișca piciorul lui Israil din pământul carele l-am dat părinților lor.* 343/2. **3.** A ~ limba împotriva cuiva = a vorbi împotriva cuiva. *Nimenea nu au îndrăznit a-și mișca limba sa împotriva fiilor lui Israil.* 199/2.

mișel s. m. Om sărac, nenorocit, sărman; cerșetor. *Au gonit pre omul cel sărac și mișal și umilit la inimă.* 504/1. *Cel ce nu cinsteaște pre cel mișel păcătuiașe.* 527/1, cf. 464/2, 487/2.

mitră s. f. Acoperământ pentru cap (cu valoare sacră). *Și acestea sânt veșmintele care vor face [lui Aaron]: ... și mitră, și brâu. 78/2. [Iudit] și-au tocmnit părul capului său și și-au pus mitră în cap. 756/2, cf. 91/1.*

mitropolie s. f. Cetate, capitală; oraș mare. *Știa cum că Gavaonul este cetate mare, ca una din mitropolii și toți oamenii ei tari. 198/2.*

mnas subst. Monedă grecească. *O pavăză..., carea trăgea la cumpănă o mie de mnas. 854/2.*

moale adj. Delicat, gingaș. (Substantivat) *Cel moale întru tine și cel gingaș foarte. 183/1. Cea moale întru voi și cea gingașe foarte. 183/1.*

moarte s. f. Oameni de ~ = oameni vinovați de moarte. *Nu au fost toată casa tătâne-mieu fără numai oameni de moarte înaintea domnului meu. 287/2. Bărbatul morții ești tu = ești vrednic să mori. 296/1.*

moașă s. f. Bunică. *Pomenire luând de credința cea nefățarnică, carea e întru tine, carea au lăcuit mai înainte în moașe-ta Loida și în mumă-ta Evnichia. 201*/1.*

moghilă s. f. v. **movilă**.

mohorâciune s. f. Culoare stacojie. *De vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voiu albi. 552/2.*

mohorât,-ă adj., s. n. **1.** Adj. Care are culoare de la roșu-cărămiziu până la roșu-vânat. *Au ieșit îmbrăcat cu vășmânt împărătesc, și având cunună de aur și diademă de vison mohorâtă. 435/1, cf. 124/1. Haină ~ = pelerină purpurie din echipamentul cavaleriștilor romani, ca o hlamidă regală. L-au îmbrăcat cu haină mohorâtă. 29*/1. Au ieșit Iisus afară purtând cununa cea de spini și haina cea mohorâtă. 103*/2, cf. 48*/1. **2.** Țesătură sau fir de culoare purpurie. *Veți strânge de la dâșii: aur, și argint, ... și vânat, și mohorât. 75/2. Păretare de mătăsă răsucită, și cu vânat, și cu mohorât. 76/2. Trimite mie om înțelept și carele să știe lucra cu aur și cu argint, ... și cu mohorât și cu roșu. 376/1, cf. 87/2, 90/1, 824/1.**

moia vb. I = muia. *Și moiou grumazii pământului răzându-mă de puroi. 441/1.*

moliciune s. f. Delicatețe, grație. *Cea moale... carea nu au cercat a călca cu talpa piciorului său pre pământ, pentru gingășie și moliciune. 183/2.*

mori s. m. pl. Smochini sălbatici, sicomori. *Chedrii au dat în ludeia ca morii, carii cresc pre șes cu mulțime. 375/2.*

moș s. m. Strămoș; bunic. *Mulțămesc lui Dumnezeu, Căruia slujesc de la moși întru curată cunoștință. 201*/1.*

moșie s. f. **1.** Loc, teren care să rămână în proprietatea cuiva. *Dați-mi mie dară moșie de mormânt la voi. 20/1. **2.** Origine; neam. Iară Estir n-au spus moșia sa, că așa au poruncit ei Mardoheu. 429/2. De ~ = strămoșesc. Leagea cea de moșie. 886/2. Ceale de moșie obiceaie. 893/1.*

moștean,-ă s. m. și f. **1.** Moștenitor; succesori, urmaș. *Și toată fata... care este moșteană după unul din norodul părintelui său să se mărite. 156/2. De sânteiți*

voi a lui Hristos, iată, a lui Avraam sămânță sânteiți și după făgăduință moșteani. 177/2. Noie... au făcut corabie spre mântuirea casii sale... și dreptății ceii după credință s-au făcut moștean. 214*/2, cf. 13/2, 225/2, 526/2, 75*/1. **2.** Băstinaș, autohton. Ori dintră venitici, ori dintră moșteanii pământului. 63/2. Nici un lucru să nu faceți, nici moșteanul, nici nemearnicul. 108/1, cf. 197/2.*

moștenire s. f. **1.** Proprietate moștenită. *Să nu să afle acesta întru moștenirea lui Iacov. 809/2. **2.** Loc, pământ. În zilele acelea neamul lui Dan își cerca moștenire unde să lăcuiască. 231/1. **3.** Șir de urmași, neam, seminție. Să vor închina înaintea Lui toate moștenirile neamurilor. 468/2. Moștenirea Sa nu va părăsi [Domnul]. 497/1.*

movilă (și **moghilă**) s. f. **1.** Ridicătură de pământ; grămadă, morman. *Și au aprins Iisus cetatea și o au făcut moghilă veacinică și nelăcuită până în zioa aceasta. 197/2. **2.** Val de pământ (în preajma unor cetăți). Nu va intra în cetatea aceasta..., nici va pune asupra ei pavăză, nici va vărsa asupra ei movilă. 342/2.*

mreajă s. f. **1.** Plasă împletită, rețea. *Au făcut doao mreji, ca să acopere cununile stâlpilor. 301/1, cf. 377/2. **2.** Capcană. Întins-au mreaje picioarelor mele. 639/2.*

mrejit,-ă adj. Lucrat în formă de mreajă. *Doao rânduri de rodii de aramă mrejite. 301/1.*

mrejuț,-ă adj. Prevăzut cu rețea de sârmă. *Ferestrele mrejuite, ca să lumineaze, să să poată vedea prin eale. 679/2.*

mucar s. n. Clește de curățit mucul lumânărilor. *Și mucările lui și ceale dedesupt ale lui din aur curat le vei face. 76/2, cf. 124/1.*

muia vb. I. A ~ cu gunoi = a împoșca cu murdărie, a defăima. *Destul m-ai muiat cu gunoiu. 442/2.*

muicare s. f. = muiere. **1.** Femeie. *Luând muicarea pre acei doi bărbați, i-a ascuns. 191/2, cf. 224*/1. **2.** Soție. Cine va bate Cetatea Cărturarilor și o va lua, voi da lui muicare pre Asha, fata mea. 214/1, cf. 20/2.*

muieresc,-ească adj. Cele muieresti = menstruație. *Sarrei încetasă a să face ceale muieresti. 15/2.*

muieros,-oasă adj. (Depreciativ) Care este sau se comportă ca o femeie, muieratic. *Pre cei leaneși îi biruiaște frica, și sufletele oamenilor muieroși vor flămânzi. 529/2.*

mulcomi vb. IV = molcomi. A îmbuna, a împăca; a mângâia. *Voiu mulcomi pre Iuda. 705/1.*

mult adv. **1.** Mai ~ = de aici înainte, în continuare. *Au încetat mana... și mai mult nu au avut fiii lui Israil mană. 194/1, cf. 8/2. **2.** Foarte. Tu, Doamne, ești... mult milostiv. 494/1.*

mulțămită s. f. **1.** Mulțumire. *Pentru mulțămita celor mulți, bucuroși vom suferi pătimirea aceasta. 859/1. A da ~ = a mulțumi (în special lui Dumnezeu). Vor da fierile acelea mărire și cinste și mulțămită Celui ce șeade pre scaonul Celui viu. 238*/1. Cu ~ = cu cuvinte de mulțumire, de laudă. Să-i aducă în Ie-*

- rusalim să facă sfințire și veselie, cu mulțămintă. 425/2, cf. 199*/1. **2.** Recunoștință exprimată printr-un dar. Și acum ia mulțumită de la robul tău. 326/2.
- mulți** vb. IV. (a se ~) A se înmulți, a lua amploare. Iară cuvântul lui Dumnezeu creștea și să mulțea. 121*/1.
- mulțime** s. f. Întru ~ = în cantitate mare. Aducea... leamne de chedru întru mulțime lui David. 368/2, cf. 422/2. Întru ~a păcii = în timp lung de pace. Cei blânzi vor moșteni pământul și să vor desfăta întru mulțimea păcii. 474/1.
- mumă** s. f. = mamă. Și numele mumei lui era Goto- lia. 330/1, cf. 195/1, 351/2.
- muncă** s. f. **1.** A lua munci = a munci. De vor și lua munci, nădejdea lor easte plină de nemurire. 784/1. **2.** (Mai ales la pl.) Chin, tortură, supliciu; durere, suferință. Sufletele dreptilor sânt în mâna lui Dumnezeu și nu să va atinge de dânsele muncă. 783/2. El îngăduia durerile și huliia nevoia și răbda muncile. 886/2. Ne sparii pre noi înfricoșindu-ne cu moartea cea prin munci. 888/1, cf. 863/2. Munca de veci = osândă, pedeapsă veșnică. Vor merge aceștia [cei de-a stânga lui Iisus] în munca de veaci, iară dreptii în viața de veaci. 26*/1. **3.** (La pl.) Ceale de munci = instrumente de tortură. Cu amar trăgea pre Eleazar spre ceale de munci. 886/2.
- munci** vb. IV. **1.** A supune la munci, a tortura, a chinui; a pedepsi. Arătând, prin seatea cea de atunci, cum ai muncit pre vrăjmași. 788/2. Nu... cu îndelungată răbdare așteaptă Domnul până ce vor ajunge la plinirea păcatelor, și apoi să-i muncească. 863/2, cf. 886/2, 36*/1. **2.** (a se ~) A se lăsa torturat, a îndura chinuri, a suferi. Nimica nu zisără tinerii cei ce vrea să se muncească. 888/1. **3.** (a se ~) A depune eforturi, a se strădui. Și având în pânțece, striga chinuindu-să și muncindu-să să nască. 242*/2.
- muncitoriu** s. m. Persoană care torturează, care chinuiește. Măniindu-să domnul lui, l-au dat pre el muncitorilor, până va plăti toată deatoriia. 18*/2.
- muri** vb. IV. (Despre cuvinte) A nu fi exprimat, a nu fi spus. Auzit-ai cuvânt? Să moară la tine. 807/2.
- muscă** s. f. ~ cănească = numele unei insecte, probabil tăun. Să vor umplea căsile eghitpeanilor de muscă cănească. 59/2.
- muștrare** s. f. Arătare; judecată. Cel ce ești scris, în muștrări la vremi, ca să potolești mâniia. 826/1. Apa muștrării = judecata lui Dumnezeu, ordalie. Iară în mâinile preotului va fi apa muștrării blăstămului acestuia. 126/1.
- mușca** vb. I. A ustura, a pișca. Unge cu fiiarea ochii lui și mușcându-l să va freca și va lăpăda albeațele. 746/2.
- mușcoi** s. m. = mășcoi. Catâr. Puneți călare pre fiul meu, Solomon, pre mușcoiul mieu. 294/2, cf. 46/1, 260/1, 420/2.
- mușcoaie** s. f. = mășcoaie. Femela mușcoiului. Toate lucrurile lui..., luându-le cu ea, le-au pus pre mușcoaia sa. 761/1.
- muta** vb. I. **1.** A scoate din locul în care se găsește, a izgoni, a alunga. Neamurile pre care le-au mutat Domnul de la fața lor. 339/1. **2.** A îndepărta. Mută de la Mine păharul acesta, însă nu cum vreau eu, ci cum vrei Tu. 47*/1. **3.** (și a se ~) A (se) înălța la cer fără a muri. Cu credința Enoh s-au mutat, ca să nu vază moarte, și nu s-au aflat, pentru că l-au mutat pre el Dumnezeu. 214*/2, cf. 5/2. **4.** (a se ~) A muri. După ce i-au curs tot sângele, ... într-acest chip s-au mutat. 874/1. **5.** (a se ~; despre vreme) A trece. Șapte vremi să vor muta preste el. 691/2. De dimineața până seara să mută vremea. 806/2. **6.** A schimba, a înlocui. Stăpânirea lui o vor muta, ca să o strice și să o piază. 695/2. **7.** (și a se ~) A (se) transforma, a (se) preschimba. Toată apa cea din râu s-au mutat în sânge. 58/2. Te vei muta întru alt bărbat. 247/2. A (se) ~ fața cuiva = a(-și) schimba înfățișarea. [Auzind] cuvintele care au grăit împăratului, ... s-au mutat fața tatălui lor. 309/2. Mutat-ai fața lui și l-ai trimis. 445/1. **8.** A da sau a lua altă direcție, a (se) abate, a (se) schimba. Dept sânt, Domnul au mutat judecata mea. 455/1. La învățături streine și de multe fealiuri să nu vă mutați. 216*/2. A se ~ gândul = a se schimba mentalitatea. Nu să va muta gândul lor în veac. 789/2. Să nu vă mutați din minte = să nu vă tulburați cu mintea. Nu curând să vă mutați voi din minte, nici să vă spăimântați. 196*/1.
- mutare** s. f. **1.** Fiii mutării = cei care s-au întors din captivitate. Au junghiiat paștile pentru toți fiii mutării și frații săi, preoților. 411/1. **2.** Înălțare la cer fără a muri. Mai înainte de mutarea lui, [Enoh] au fost mărturisit că au plăcut lui Dumnezeu. 214*/2. **3.** Schimbare, curățire (de păcate). În zioa aceea, fi-va tot locul deșchis în casa lui David și celor ce lăcuiesc în Ierusalim și spre mutare și spre stropire. 735/1.
- muzică** s. f. Cântec, cântare. S-au desfătat cu muzice și cu bucurie șapte zile. 774/2. Ieșind întru întimpinarea lor cu timpene și cu muzice. 845/2. A face ~ cu mâna = a cânta la un instrument. David făcea muzică cu mâna sa. 257/1.

N

- nainte** adv. = înainte. Mai ~ de soare (rămâne numele lui) = până va fi soare (rămâne numele lui). 488/1.
- nard** s. n. **1.** Parfum extras din rădăcina unei plante aromate (nard). Până e împăratul în culcușul său, nardul mieu dat-au mirosul său. 548/1. **2.** Plantă erbacee, cu rădăcina foarte aromată. Grădină cu rodii, cu rod din măguri, chipri, cu narduri. 543/2.
- naște** vb. III. (Despre bărbați) A concepe, a zămisli. Vooz au născut pre Ovid. 239/2.
- naștere** s. f. **1.** (La pl.) Totalitatea urmașilor, arborele genealogic; urmaș; familie, neam. Acestea sânt nașterile lui Noe. 6/1, cf. 35/2, 57/2, 350/2, 352/2. **2.** ~a cea dintâi = dreptul primului născut. Vinde-mi astăzi nașterea ta cea dintâi. 24/1. ~a cea de a doao oară = începutul vieții de apoi, după ce va avea loc judecata lumii. 19*/2.

- natinei** s. m. pl. Slujbaș, slujitor al templului. *Natinei carii au lăcuit în Odlă.* 424/2.
- natinimi** s. m. pl. Natinei. *Și celalalt norod, preoții, leviții și portarii, cântăreții și natinimii.* 423/2.
- năcaz** s. n. v. **necaz.**
- nădăjdui** vb. IV. **1.** A se îndrepta cu încredere spre...; a tinde stăruitor către... *Voi ați nădăjduit spre eale [spre cetăți] cu sabie.* 599/2. **2.** (a se ~) A se încrede în sine însuși; a se baza pe... *De să nădăjduiaște cineva că easte a lui Hristos, aceasta să gândească... că... așa și noi a lui Hristos sântem.* 172*/1. *Ne lăudăm întru Hristos Iisus și nu ne nădăjduim în trup.* 187*/1, cf. 65*/2. **3.** (și a se ~) A se adăposti. *Au zis spinul cătră leamne: „... veniți de vă nădăjduiți supt acoperirea mea”.* 223/1. *Să fie plata ta plină de la Domnul Dumnezeu lui Israil, la carele ai venit să nădăjduiești supt aripile lui.* 237/2.
- năimi** vb. IV. A angaja, a tocni cu plată sau cu simbrerie pentru o lucrare, o slujbă etc. *De va fi năimit, să va socoti lui în simbriia lui.* 73/1. *Și năimea pietrari.* 392/2, cf. 178/1, 222/2.
- năimire** s. f. Plată, simbrerie. *Și cel ce adună năimirile le-au adunat într-o legătură spartă.* 727/2.
- năimit** s. m. Persoană tocmită cu plată sau cu simbrerie. *Nemearnicul preotului au năimitul nu va mânca din ceale sfinte.* 113/1, cf. 64/1, 110/2, 94*/1.
- nălbi** vb. IV = înălbi. A spăla, a curăța. *Și hainele Lui s-au făcut strălucind și albe foarte, ca zăpada, în ce chip nălbitoriul pre pământ nu poate să nălbească.* 40*/2.
- nălbitoriu** s. m. = înălbitor. Persoană care se ocupă cu spălatul hainelor. *La fântâna drumului celui de sus a țarinii nălbitoriului.* 556/1, cf. 574/1, 40*/2.
- năpăști** s. f. pl. Amenzi pentru calomnie. *Bea vin din năpăști.* 710/2.
- năpraznă** s. n. = năprasnă. *De ~ = dintr-o dată, pe neașteptate. Râurile îi vor îneca de năpraznă.* 785/2, cf. 880/1.
- năsâlnic,-ă** adj. v. **năsilnic.**
- născătoare** s. f. Femeie care naște. (Fig.) *Înțălepciunea le povățuiaște... și nu știam că ea easte născătoare acestora.* 786/2.
- născut,-ă** adj. (Substantivat) *Cea una ~ă = viață. Întoarce suflul meu de la fapta lor cea rea, de la lei pre cea una născută a mea.* 473/2. *Ceale întâiu născute ale pământului = primele roade ale pământului, pârgă.* 685/2.
- năsilnic,-ă** (și **năsâlnic,-ă**) adj. **1.** (Despre oameni) Violent, brutal; rău, neîndurător. *Depărtați-vă de la corturile acestor oameni năsâlnici.* 137/2, cf. 215/2, 263/2, 636/1, 788/2. **2.** (Despre animale) Sălbatic, greu de strunit. *Calul neînvățat să face năsilnic.* 814/1.
- năstrapă** s. f. Vas (de băut); potir, cupă. *Au făcut vasele measii, blidele ei... și căușile, și năstrapile.* 88/2. *Au făcut năstrapă de aur o sută.* 377/1, cf. 406/2, 832/2.
- năvălire** s. f. Apăsare, împresurare. *Năvălire asupra mea în toate zilele și grije de toate besearicile.* 173*/1.
- neadăpostire** s. f. Loc în care nu se află, nu se adăpostește cineva sau ceva. *Nu va vedea când va veni binele și să va sălășlui întru neadăpostiri de ape și în pustie.* 609/2.
- neam** s. m. **1.** Generație. *Eu... răsplătesc păcatele părinților în fii, până la al treia și până la al patra neam.* 163/1, cf. 159/2. *Neamul fiilor Tăi = urmași.* 488/1. **2.** Trib; seminție. *Numărul celor din neamul lui Efraim patruzeci de mii și cinci sute.* 121/1, cf. 145/1, 410/2. **3.** Popor; norod. *Veți moșteni neamuri mari și mai tari decât voi.* 169/1, cf. 109/2, 165/2, 187/1, 10*/1.
- nearătat,-ă** adj. Ascuns, care nu poate fi văzut sau găsit. *Și nici o făptură nu easte nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale și descoperite înaintea ochilor Lui.* 210*/1.
- neavere** s. f. Lipsă, sărăcie. *Omul războinic scade pentru neavearea.* 812/1.
- nebuni** vb. IV (a se ~) A face un lucru necugetat, a se prosti. *Să nu te nebunești și tu cu nebuniia fraților tăi!* 889/1, cf. 260/2.
- necaz** (și **năcaz**) s. n. **1.** Suferință fizică sau morală, nenorocire, nemulțumire. *O puiu pre ea în pat și pre cei ce curvesc cu ea în necaz mare.* 237*/1. *De ~ = puțin, sărăcăcios. Puneți pre acesta în temniță și să mănânce pâine de năcaz și să bea apă de năcaz.* 388/1. **2.** ~ul mâinilor = faptă urâtă. *Aceasta va face să odihnim... de năcazurile mânilor noastre.* 1/2.
- necăji** vb. IV. *Cel ce năcăjește = cel care împilează, năpăstuieste. Mâna sa au întins cel ce năcăjește la toate poftetele lui.* 639/2.
- necălcare** s. f. Loc neumblat, pustiu. *Și va fi Idumeea spre necălcare; tot cel ce va merge la ea să va întrista.* 634/1.
- necălcăt,-ă** adj. Neumblat, pustiu. *Și va fi curtea lăcaș pasărilor și necălcătă până în veac.* 634/2.
- necătură** s. f. Revărsare de apă, inundație. *De să va face necătură, ... nădăjduiaște că va curge Iordanul în gura ei.* 458/2.
- necinsti** vb. IV (a se ~) A fi disprețuit, defăimat. *Cel ce Mă urgisește pre Mine să va necinsti.* 241/2.
- neclătit,-ă** adj. **1.** Neclintit, nemișcat. *În verigile scriiului vor fi rudele neclătite.* 75/2. **2.** Statornic, nesmintit, hotărât. *De aci înainte neclătit și desăvârșit să ni se așezez lucrurile.* 430/2.
- necrezătoriu,-oare** adj. **1.** Care nu crede, nu are încredere. *Nu fi necrezătoriu fricăi Domnului.* 796/1. **2.** Nevătămat, neștirbit; etern, veșnic. [Poruncile] *să fie neclătite înaintea ochilor tăi.* 164/1.
- necurat,-ă** adj., s. f. **1.** Adj. Care nu este curat, care este spurcat (prin ceva). *Să nu între cel ce easte necurat la tot lucrul.* 392/1, cf. 413/2. *Loc ~ = loc pentru gunoarie. Țărâna cea rasă o vor vărsa afară de cetate în loc necurat.* 105/2. **2.** Adj. Care nu este vindecat (de o boală). *Și ori în ce zi să va vedea întru el carne vie, necurat va fi.* 103/1. **3.** Adj. (Des-

pre femei) Care se află în perioada primelor zile după naștere (considerată impură). *Muiarea carea... va naște fecior necurată va fi șapte zile.* 102/2. **4.** Adj. (Despre animale) A cărui carne nu este permis să se mănânce, spurcat. *Cămila pentru că rumegă, iară unghiia nu o are despicată, aceasta necurată este voao.* 101/1, cf. 6/2, 95/2. **5.** S. f. pl. Păcate, desfrâuri. *Necurate făceau întru tine.* 661/1.

necurătenie s. f. Păcat; mulțime de păcate. *Cetatea s-au umplut de nedreptate și de necurătenie.* 649/1.

necurăție s. f. **1.** Lipsă de credință; ceea ce contravine preceptelor religioase și morale, ticăloșie, fărădelege. *Pământ necurat este, din necurăția noroadelor neamurilor țărilor acestora.* 413/2, cf. 95/2, 111/2, 456/1. **2.** Lipsă de purificare; impuritate sufletească. *Tot cel ce s-au osebit de necurăția neamurilor pământului.* 411/1. *Pentru aceasta dat-am lor acestea spre necurăție.* 648/1. **3.** Desfrâu, desfrânare, păcat. *În vreamea cea trecută a vieții am făcut voia păgânească, umblând întru necurății.* 224*/2. **4.** Menstruație. *Și la muiare, întru osăbirea necurăției ei, să nu întri, ca să-i descoperi rușinea ei.* 109/2.

necurmat,-ă adj. Jertvă ~ă = jertfă neîntreruptă, necentenită. *Doi miei curați de câte un an, în toate zilele pre jertvenic necurmat, jertvă necurmată.* 81/1.

nedeprins,-ă adj. Neștiutor, fără experiență. *Iacov au fost om nedeprins, lăcuind acasă.* 23/2.

nedrept s. n. Faptă rea, urâtă, ceea ce nu se cade. *Numai asupra bărbaților acestora să nu faceți nedrept.* 16/2.

nedreptate s. f. **1.** Vină, greșală. *Iacov... s-au sfădit cu Lavan și... au zis către Lavan: „Carea este nedreptatea mea?”* 31/1. **2.** Cei ce lucrează nedreptate = oameni nelegiuți. *Acopere-mă... de mulțimea celor ce lucrează nedreptate.* 484/1.

negătit,-ă adj. Nepregătit. *Veți sosi la norod negătit.* 231/2.

negoț s. m. Marfă. *Neguțătorii pământului plâng și jelesc pre ea, că negoțul lor nime nu-l cumpără mai mult.* 246*/2.

negoțători vb. IV = negustori. A face negoț. *Cei ce negoțătorea.* 381/2.

negoțitorie s. f. = negustorie. Comerț (pe mare), mărfuri. *Veți suga bogăția mării și negoțitoria celor ce lăcuiesc pre lângă mare.* 189/1.

negoțitoriu s. m. v. **neguțătoriu.**

negri vb. IV. Înnegri. *Cum să va negri aurul?* 642/1.

negrit,-ă adj. Înnegrit. *Piialea trupului... va fi negrită.* 103/2.

negură s. f. Nor. *Pentru credința și pentru blândețile lui l-am sfințit..., făcutu-l-au pre el să auză glasul Său și l-au băgat pre el în negură.* 823/2.

neguțătoriu (și **neguțitoriu, negoțitoriu**) s. m. = negustor. *Au plătit... patru sute de didrahme de argint ales de negoțitori.* 20/2. *Prețul neguțitorilor împăratului.* 375/2. *Aseamenea este împărăția cerurilor omului neguțătoriu.* 14*/1.

neguțitoriu s. m. v. **neguțătoriu.**

neispitit,-ă adj. Care nu ispitește, nu atrage, fără rost. *Știința celui neînțelegătoriu, cuvinte neispitite.* 808/2.

neîmpăcăcios,-oasă adj. Care nu se împacă cu cineva. *Șoptitori a fi..., Făr' de minte, neîmpăcăcioși.* 141*/1.

neîmpiedecat,-ă adj. **1.** Neîmpiedecate lucruri = lucruri care nu împiedecă. *Că toată lumea cu lumină limpede să lumina și cu neîmpiedecate lucruri să ținea.* 793/2. **2.** Care nu este pângărit, pătat. *Mă nevoiesc ca neîmpiedecată să am cunoștința către Dumnezeu.* 134*/1.

neîncetare s. f. *Vor muta neîncetarea = vor îndepărta jertfa necurmată. Vor spurca sfințirea puterniciei și vor muta neîncetarea și vor da urâciunile celor stânși.* 699/2.

neînchipuit,-ă adj. Care nu este format. *Va ieși pruncul ei neînchipuit.* 72/1.

neîndestulat,-ă adj. ~ fiind cu... = nemulțumindu-se cu... *Voiu pomeni lui faptele care le face cu cuvinte reale, ocărându-ne pre noi, și, neîndestulat fiind cu acestea, nici însuși priimeaste pre frații.* 233*/1.

neîntocmit,-ă (și **netocmit,-ă**) adj. (Substantivat) *Cea ~ă = desfrânare; păcat. Îndreptat-au sufletul său Israil de la cea neîntocmită a lui Iuda.* 597/2. *Au văzut netocmeala ei cea netocmită a Iudei.* 597/2.

neînțelepciune s. f. Nepricepere. *Iov cu neînțelepciune au grăit.* 455/2.

neînțeleptie s. f. Ceea ce este neînțelept, (aici) nebunie. *Întru ce îndrăznește cineva (întru neînțeleptie, zic), îndrăznesc și eu.* 173*/1.

neînțelegătoriu,-oare adj. Lipsit de pricepere, de înțelepciune. *Întru neamul cel neînțelegătoriu voiu urghisi pre ei.* 187/2.

nelaudă s. f. A umbla întru ~ = a nu fi laudat. *Au împărățit în Ierusalim și au umblat întru nelaudă.* 391/1.

nelămurit,-ă adj. Argint ~ = argint care conține impurități. *Bate argintul nelămurit și să va curăți tot curat.* 534/2.

nemărturisit,-ă adj. Fără mărturie, fără adevărire a faptelor. *Însă nu s-au lăsat pre Sine nemărturisit, că, bine făcând, din ceriu au dat noao ploii și timpuri roditoare.* 123*/1.

nemernic,-ă (și **nimernic,-ă** adj.) adj. și s. m. (Om) care a venit din altă parte, (om) străin de loc, venetic, pribeag. *Nici un lucru să nu faceți, nici moșteanul, nici nemearnicul.* 108/1. *Nimearnică, va fi sămânța ta în pământu străin.* 13/2, cf. 64/2, 116/1, 197/2, 685/1, 222*/1.

nemernici vb. IV. **1.** A fi plecat; a pribegi. *Ne și nevoim, ca, ori de față fiind, ori nemernicind, să fim plăcuți Lui.* 169*/1. **2.** (a se ~) A se așeza, a se stabili în altă parte, în loc străin. *S-au pogorât în Egipt cu puțini oameni și au nemernicit acolo.* 180/2, cf. 17/2, 109/1, 231/1, 501/1, 630/2. **3.** A trăi (pe pământ). *Zilele anilor vieții mele, carele nemearnicesc, sânt o sută și treizeci de ani.* 47/2.

- nemernicie** s. f. Pribegie. *Multe am văzut întru nemernicia mea.* 816/2.
- nemiluit,-ă** adj. Care nu are parte de milă. *Norodul lui Dumnezeu, carii erați nemiluiți.* 223*/1.
- nemișcat,-ă** adj. Neclintit. *Și va fi semn în mâna ta nemișcat înaintea ochilor tăi.* 65/1.
- nemuțămitori,-oare** adj. Care nu mulțumește. (Substantivat) *El este bun spre cei nemuțămitori și spre cei răi.* 58*/1, cf. 793/1.
- nemutat,-ă** adj. Neschimbat, statornic; neclintit, ferm, hotărât. *Nemutată credință au arătat.* 880/1. *Nădejdea carea ne este pusă înainte, Carea ca o anghiră o avem sufletului tare și nemutată.* 211*/1.
- neoblicit,-ă** adj. Care nu poate fi cunoscut; de nepătruns. *Înalt este ceriul și adânc e pământul; iară inima împăratului neoblicită.* 534/2.
- neploare** s. f. Lipsă de ploaie, secetă. *Cuvântul Domnului... pentru neploare.* 607/1.
- nepovestit,-ă** adj. Care nu se poate povesti, de nepovestit. *Cu voia lui Dumnezeu luând cetatea, nepovestită junghiiare au făcut.* 870/2.
- nepregeta** vb. I. A nu șovăi, a fi hotărât, a accepta ceva. *A muierii minte mai de multe chinuri au nepregetat durerile.* 891/1.
- nepriatin** s. m. = neprieten. Dușman, inamic. *Va moșteni sămânța ta cetățile nepriatinilor.* 20/1, cf. 885/1.
- neputred,-ă** adj. (Despre lemne) Rezistent la umezeală, care nu putrezește. *Au făcut... doi heruvimi, lucru din leamne neputrede.* 376/2, cf. 75/2.
- nerăbdat,-ă** adj. Care nu poate fi suportat, insuportabil. *Nerăbdată [e] mânia în grozirii Tale.* 893/1.
- nerăutate** s. f. Bunătate; lipsă de păcate, neprihănire. *Cei ce umblă întru nerăutate.* 493/2, cf. 453/1.
- nerodire** s. f. Faptul de a nu rodi, lipsă de roade. (Fig.) *Răsplătit-au mie reale pentru bine și nerodire sufletului meu.* 473/1.
- nescari** adj. = niscai. Cățiva. *De vor fi fugit nescari oameni..., să-i dați pre ei lui Simon.* 855/2.
- nescris,-ă** adj. (Despre un text) ~ *deasupra* = fără titlu. *Lauda cântării lui David, nescris deasupra.* 496/1.
- nesfadnic,-ă** adj. Care nu se ceartă. *Blând, nesfadnic, neiubitoriu de argint.* 198*/2.
- nesocotit,-ă** adj. Trecut cu vederea, neluat în seamă. *Văduvele lor era nesocotite întru slujba de toate zilele.* 113*/2.
- nesocotitoriu,-oare** adj. (Substantivat) *Cel ~* = cel lipsit de chibzuință, necugetat, nesăbuit. *Împreună cei fără de minte și cei nesocotitori sânt dascălii deșertăciunilor lor.* 604/1.
- nestătătoriu,-oare** adj. Nestatornic. *Bărbatul cel îndoit cu gândul, nestătătoriu este întru toate căile sale.* 218*/1, cf. 880/2.
- nesticat,-ă** adj. Proaspăt, nefolosit. *De mă vor lega pre mine cu șapte vine umede nesticat voi slăbi.* 229/2.
- nesticăcios,-oasă** adj. **1.** Care nu se degradează, care nu putrezește. *Cei ce sânteți născuți a doao oară, nu din sămânță stricăcioasă, ci din nesticăcioasă.* 223*/1. **2.** Nemuritor, veșnic. *Au mutat mărirea lui Dumnezeu, Celui nesticăcios, întru asemănarea chipului omului celui stricăcios.* 141*/1, cf. 211*/2, 222*/1.
- nesticăciune** s. f. Viață veșnică. *Prin răbdarea faptei bune căută mărire și cinste și nesticăciune.* 141*/2.
- neștiință** s. f. Păcat, greșeală provocată de faptul de a nu ști. *Puțin au fost că nu au dormit cineva din neamul meu cu muierea ta și ai fi adus preste noi neștiință.* 24/2, cf. 95/1, 113/1.
- neștine** pron. nehot. Cineva. *De poate neștine numără năsipul pământului.* 12/1, cf. 72/1, 263/1, 562/2, 242*/2.
- netăiat,-ă** adj. ~ *împrejur* = care nu este tăiat de jur împrejur (asemenea circumciziei). *Netăiate împregiur sânt urechile lor și nu pot să auză.* 600/2.
- neted,-ă** adj. **1.** (Despre case) Cu zidul din piatră cioplită. *Case neatede ați zidit și nu veți lăcui într-însele.* 712/1. **2.** Fără păr. *Isav este om pârros, iară eu sânt om neated.* 25/2. *Cei ce încălecați pre asini neatezi la amiazăzi.* 218/1. **3.** Clar, limpede; deschis, direct. *Toate [cuvintele] sânt neatede celor ce le cunsosc.* 522/2.
- netezit,-ă** adj. *Pietri netezite* = pietre cioplite. 368/1.
- netocmit** adj. Necreat. *Pământul era nevădzut și netocmit.* 1/1.
- netrebnic,-ă** adj. Lipsit de valoare, de folos, de însemnătate. *Deșeartă e nădejdea lor... și netrebnice lucrurile lor.* 784/1. (Substantivat) *Prorocii au prorocit în Vaal și au umblat după ceale netrebnice.* 596/2.
- neumblată** s. f. Pământ pe care nu s-a umblat, neștrăbătut, necălcat. *I-au făcut pre ei să rătăcească întru neumblată și nu în cale.* 503/1.
- neurmat,-ă** adj. Neasemănat, unic. *Mie... mi s-au dat darul acesta a vesti întru neamuri bogăția lui Hristos, cea neurmată.* 182*/1.
- nevăzut,-ă** adj. A face (ceva) ~ = a nimici, a distruge. *S-au adunat toți ei împreună să vie și să tăbărască în Ierusalim și să-l facă nevăzut.* 417/2.
- nevel** s. n. Măsură de capacitate. *Un nevel de vin.* 702/1.
- nevinovat,-ă** adj. A fi ~ *jurământului* = a fi dezlegat de jurământ. *De ne va năpăstui pre noi cineva..., vom fi nevinovați jurământului tău acestuia cu care ne-ai jurat pre noi.* 192/1.
- nevoi** vb. IV (a se ~) **1.** A face eforturi, a se sili, a se strădui. *Mă nevoiesc ca neîmpiedecată să am cunoștința cătră Dumnezeu.* 134*/1. *Nevoiți-vă a întra prin ușa cea strâmtă.* 68*/2, cf. 777/2, 892/2, 103*/1, 169*/1, 226*/2. **2.** A încerca, a năzui, a tinde.

Împărăția noastră, carea fără de ponoslu ne nevoim să o cârmuim. 430/2, cf. 199/2.

nevoie s. f. Necaz, supărare, suferință, chin. Va fi nevoie mare pre pământ. 76*/2, cf. 742/2. Adu-ți aminte, fiule, că multă nevoie au avut cu tine în pânțele [mama ta]. 742/2.

nevoință s. f. **1.** Necaz, suferință, chin. Au aruncat preste ea [peste mamă] fără de veaste, cutremur și nevoință. 608/1. **2.** Trudă, strădanie, efort. Nevoința Lui o știți, că, precum unui tată fiul, cu mine au slujit Bunavestire. 186*/2, cf. 170*/2.

nevoitoriu,-oare adj., s. m. **1.** Adj. Sârguitor, zelos. Fratele nostru... easte nevoitoriu, iară acum cu mult mai nevoitoriu pentru nădejdea cea multă spre voi. 171*/1. **2.** S. m. ~ cu inima = cel care nu dorește. Și tot nevoitoriul cu inima au adus arderi de tot. 397/2.

nicidecum adv. Să nu fie Mie nicidecum = departe de mine gândul. 241/2.

nimernic,-ă adj. v. **nemernic.**

nimica pron. neg., s. f. **1.** Pron. neg. Întru ~ = în nici un fel, deloc. Că de vor și avea viață lungă, întru nimica să vor socoti. 784/1. A face de ~ = a nimici, a distruge. Ca visul celui ce să deșteaptă, Doamne, ... chipul lor de nimica îl vei face. 488/2. Nu era argintul socotit întru nimica = argintului nu i se dădea nici un preț. 382/1. **2.** S. f. Lucru, ființă fără importanță, fleac. L-au spintecat [pe leu]... și ca o nimica era în mâinile lui. 228/1. Întru ~ = într-o clipă. Întru nimica aș fi smerit pre vrăjmașii lor. 492/2.

noire s. f. Înnoire. Și au făcut noirea jertvenicului. 838/1.

noora vb. I. A înnora. (În construcție intensivă) Voiu noora noori pre pământ. 8/2.

nor s. f. = noră. Am venit să despart pre om de tatăl său, ... pre nor de soacră-sa. 10*/2.

noroci vb. IV. Să nu te norocești = să nu ai noroc. Să nu te norocești în căile tale și să fii năpăstuit și jefuit în toate zilele. 182/2.

norod s. n. **1.** Neam, seminție; popor. Aceștia sânt fiii lui Manasi, fiiului lui Iosif, bărbați după noroadele lor. 205/1, cf. 121/1. Să nu dăm featele noastre norodurilor pământului și featele lor nu le vom lua fiilor noștri. 423/2. **2.** Persoană sau grup de oameni făcând parte dintr-un popor. Voiu lăsa cu tine din norodul ce easte cu mine. 33/1. **3.** Mulțime (de oameni). Băgați în urechi, cei ce stăpâniți mulțimi și cei ce vă trufiți întru noroadele neamurilor. 785/2.

număr s. n. Numărătoare. Și era cu ei Iosavados... și Moit, ... la număr și la toată cumpănitura [argintului și a aurului]. 780/1. Cu ~ = numărați, unul câte unul. Cu număr au trecut și nici unul dintru ei nu au perit. 573/2. A băga pe cineva în ~ = a-l număra, a-l avea în socoteală. Voiu pune pre voi supt toiagul Mie și voiu băga pre voi în număr. 659/2. Merge la ~ = se numără. Tot acela mergea la număr carele era de doaozeci de ani. 90/1. Nu era număr neamului lor = neamul lor era fără de număr, foarte numeros. 752/2.

număra vb. I. **1.** A da cu număr, socotind. Vasele Casii Domnului... le-au numărat lui Sasavasas. 406/2. **2.** A măsura. Cine știe... de frica Ta mâniia Ta să o numere? 496/1.

nume s. n. A-și face ~ = a ajunge cunoscut. Să ne facem noao nume mai înainte de ce ne vom răsipi. 10/1. A(-i) ieși ~le = a i se duce vestea. Au ieșit numele tău întru neamuri pentru frumseța ta. 654/1. A pune cuiva ~ = a pomeni pe cineva. Să nu puie bărbatului meu rămășiță și nume pre fața pământului. 281/1.

numi vb. IV. **1.** Numește numele = denumește, dă nume. Au numit numele ei Lățime. 24/2. **2.** (și a se ~) A (se) pomeni, a (se) aminti. În casa împăratului Navohodonosor vei șede și vei fi numită în tot pământul! 758/1. Necurăția și lăcomia nici să se numească întru voi. 183*/2, cf. 597/2, cf. 809/2.

numit,-ă adj. Vestit, renumit. Avesa... era numit întru cei trei. 291/2.

nun s. m. Naș. Strigat-au pre mire nunul. 84*/1.

O

oaie s. f. Credincios, creștin. Eu sânt cel ce am păcătuit și făcând rău am făcut rău, și aceaste oi ce au făcut? 368/1. Rădică ochii tăi, Ierusalime, și vezi... unde easte turma cea dată ție, oile mării tale? 606/2.

oară s. f. (Mai ales la pl.) Nume generic pentru păsări sau animale. Am gătit prânzul meu, juncii miei și oările s-au junghiat. 22*/1.

oarecarele pron. nehot. Cineva. Oarecarele dintră ei, răspunzind, au zis. 247/2.

oarecând adv. Odinioară, altădată. Cel ce ne gonea pre noi oarecând acum propoveduiaște credința, carea oarecând o pierdea. 176*/1, cf. 194/1.

oarece pron. nehot. Ceva. Simone, am oarece să-ți zic. 60*/1.

oarecine pron. nehot. Cineva. Înainte alergând oarecine, au spus lui Ioan. 857/2.

oaste s. f. ~a cerului = astrele divinizate de unele popoare păgâne. Dumnezeu au întors și i-au dat pre ei să slujască oștii ceriului. 115*/1.

obezi s. f. pl. Instrument de tortură. L-au legat pre el cu obezi de aramă și râșnea în casa temniții. 230/1, cf. 638/1. Cei din (sau în) obezi (ferecați) = cei încătușați. Scoțând pre cei din obezi cu vitejie. 485/1. Pre cei în obezi ferecați ai săi nu i-au urgisit. 486/2.

obicuire s. f. = obișnuire. Pentru soția ta te hrăniu și pentru cea de toate zilele obicuire. 890/2.

oblăduire s. f. **1.** Conducere, domnie. Au nu e împăratul mare cu oblăduirea lui, au nu toate țerile să tem a să atinge de el? 773/2. **2.** Proprietate, domeniu. N-au fost loc în casa sa și întru toată oblăduirea sa, care să nu-l fie arătat Ezechia lor. 343/1.

oblici vb. IV. A recunoaște. I-am adunat pre ei la râul ce să zice Teran, și am tăbărât trei zile acolo și i-am oblicit pre ei. 779/1.

oblu adv. Drept, direct. *Mergea vacile oblu pre calea aceea.* 244/2, cf. 266/2.

obol s. m. Veche monedă grecească. *De doaozeci de oboli va fi drahma.* 119/2.

oborî vb. IV = doborî. **1.** A da jos, a răsturna; a dărâma. *Și tot lemnul bun au oborât.* 324/2. *Voi oborî zidurile cetății Sor.* 665/1, cf. 562/2. **2.** A birui, a înfrânge; a nimici, a distruge. *Oborâtu-i-ai pre ei când s-au înălțat.* 488/1. *Că mânia pornindu-să m-au oborât.* 446/1, cf. 562/2, 634/1, 698/2.

obrăzui vb. IV. A circumcide. *Obrăzuia copiii.* 885/2.

obște s. f. *De ~ = a)* împreună, totodată. *Cel ce trăiaște în veac au zidit toate de obște.* 806/1; **b)** (despre bunuri, avere) în comun, în devălmășie. *Toți cei ce credea era într-un loc și avea toate de obște.* 110*/1, cf. 112*/1. *Casă de ~ = casă mare.* *Mai bine este a lăcuî într-un unghiu a podului decât cu muiarea sfadnică în casă de obște.* 535/1.

ocară s. f. **1.** Rușine. *Luoat-au Dumnezeu de la mine ocară mea.* 29/1. **2.** Situație rușinoasă; ticăloșie. *Carele va lua pre soru-sa cea de pre tatăl său sau de pre mumă-sa, și va vedea rușinea ei și ea va vedea rușinea lui, ocară este.* 111/2.

ocări vb. IV (*a se ~*) A se disprețui, a se înjosi. *Nu te teame pentru că te-ai rușinat, nici să-ți fie rușine pentru că te-ai ocărât.* 587/2.

ocârmuî vb. IV. A conduce, a îndruma (pe cineva). *Iarăși au mântuit înțălepciunea, ... pre cel drept ocârmuind.* 788/1.

ocârmuire s. f. Cârmuire, conducere; (fig.) dibăcie, chibzuință. *Cu ocârmuirea să face războiul, iară ajutoriul cu inima cea cu sfat.* 533/2.

ochi s. m. **1.** Ca organ al văzului. *~ la ~ = a)* cu propriii ochi. *Ochi la ochi vor vedea când va milui domnul Sionul.* 586/2; **b)** față în față. *Tu ești Domn întru norodul acesta..., cel ce ochiu la ochiu Te arăți.* 135/1. **2.** Privire, uitătură. *Înainte ~lor cuiva = în văzul cuiva.* *Au intrat... la țiiitoarele tătâne-său, înaintea ochilor a tot Israilul.* 284/1. *A fi ochii cuiva peste... = a avea grijă de... Ochii lui Dumnezeu au fost preste robii Iudei.* 409/2. *Întru ochii cuiva = a)* în fața..., în văzul... *Și au zis Ananiia întru ochii a tot norodul.* 618/1; **b)** după părerea, la aprecierea cuiva. *Nu au făcut ce e drept întru ochii Domnului.* 337/2, cf. 287/2, 343/2, 366/2. *Nu mă va lua aminte ochiul = nu mă va vedea nimenea.* 450/1.

ocoli vb. IV. A limita de jur împrejur, a împrejmui. *Am ocolit marea cu porți, când să vărsa afară.* 457/1.

odihnă s. f. Loc de odihnă. *Și neaflând porumbul odihnă picioarelor sale.* 7/2.

odihni vb. IV. **1.** (*și a se ~*) A da cuiva sau a avea posibilitate de odihnă, liniște, calm. *N-au avut el [Asa] războiu..., că l-au odihnit pre el Domnul.* 385/1. *Odihnitu-s-au Moav de pruncuț.* 633/1. *Dea Domnul milă casii lui Onisifor, că de multe ori m-au odihnit și de lanțul meu nu s-au rușinat.* 202*/1, cf. 191/1, 229/1, 797/1. **2.** (*și a se ~*; despre o țară, pământ) A avea pace, liniște. *S-au odihnit pământul optzeci de ani.* 217/1. *În zilele lui Asa au odihnit pământul Iudei zece ani.* 385/1. **3.** (*a se ~*; despre

inimă, suflet) A nu se mai frământa, a-și găsi liniștea. *Ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-au odihnit sufletul lui de cătră voi toți.* 170*/2. **4.** A potoli, a domoli. *Au făcut să odihnească mâniia Mea pre pământul miiazănoptii.* 731/2. **5.** A feri, a apăra. *Domnul... vă va odihni de toți vrăjmașii voștri cei de primprejur.* 169/2, cf. 368/2. **6.** A întrerupe, a înceta lucrul; a se opri. *Să nu-i lăsăm să odihnească de la lucruri.* 56/2. **7.** A muri. *De va rămânea, nume-și va lăsa mai mult decât o mie; și de va odihni, își agoniseaște șie.* 819/2.

odor s. n. (La pl.) Veșminte scumpe și alte obiecte prețioase folosite la serviciile religioase. *Luând... lada cea cu odoarele ceale de aur, ... le-au pus preste piatra cea mare.* 244/2.

odraslă s. f. **1.** Ramură tânără, mlădiță, lăstar. *Toiagul lui Aaron au făcut odraslă și au înflorit flori.* 138/2. [Via] *întins-au până la râuri odraslele sale.* 492/1, cf. 727/2. **2.** Boboc, floare. *Buza ei [a scaldătorii] ca o buză de păhar săpată cu odraslă de crin.* 377/1, cf. 301/1. **3.** Putere germinativă. *Odrasla rădăcinilor lui [ale copacului] în pământ o lăsați.* 691/2.

odrasli vb. IV. **1.** A da mlădițe, a încolți; a înmuguri, a înverzi. *În vie era trei vițe și, odrăslind, scotea vlăstari.* 39/2. *Odrăslisă toiagul lui Aaron.* 138/2. **2.** A da naștere, a avea urmași. *Nu va odrăsli cel fără de leage.* 291/1. **3.** A prospera. *Eu, Navohodonosor, bine petrecând eram în casa mea și bine odrăslind pre scaonul meu.* 691/1.

odraslitor,-oare adj. Care dă lăstari, care odrăslște. *Leamne odrăslitoare.* 541/2.

ojogitură s. f. Tăciune; lemn ars. *Și-i voiu împrăștiia pre ei ca ojogiturile care să duc de vânt spre pustie.* 606/2.

olălău s. n. Strigăt, țipăt; gălăgie. *Să înalță glas cu olălău.* 660/2.

oltariu s. n. **1.** Jertfelnic la evrei. *Orb, sau strujit, sau cu limba tăiată, sau cu negei... jertvă dintru acestea să nu aduceți pre oltariu Domnului.* 113/2, cf. 219/2, 480/1. **2.** Altar de biserică. *Au ieșit alt înger din besearica cea din ceriu... și alt înger au ieșit din oltariu.* 244*/1.

omăt s. n. Ziua ~ului = ziua când a nins. *Au ucis leul... în zioa omătului.* 291/2.

omenesc,-ească adj. *Scrie... cu condeiu omenesc = scrie astfel încât să se înțeleagă.* 557/1.

onih s. n. Substanță aromatică. *Ia ție miroșuri stactie, și onih, și halvan miroșitoriu, și tămâie curată.* 82/1.

onihion s. n. Onix. *Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, ... de viriliu și de onihion.* 667/1, cf. 79/1, 90/2.

onochentaor s. m. Maimuță dintr-o specie fără coadă. *Onochentaori acolo vor lăcuî.* 560/2.

opăci vb. IV. **1.** A împiedica, a opri. *Și-i opăcea a zidi.* 408/2. **2.** (*a se ~*) A se deruta, a se năuci; a se necăji. *Întru deznădăjduire opăcindu-să, s-au dat pre sine faptei de rușine.* 183*/1.

oprăvui vb. IV (a se ~) = a oprăvi. A se ridica, a se zidi. *Împărăția sa oprăvui în Ierusalim.* 296/2.

opreală s. f. Piedică. *Propoveduind împărăția lui Dumnezeu... cu toată îndrăzneala, fără opreală.* 138*/2.

opri vb. IV. **1.** (a se ~) A se stăpâni, a se îngâmfă, a se abține. *Nu putea Iosif mai mult să se oprească înaintea tuturor.* 45/2. **2.** A respinge, a refuza. *Argintul meu și aurul nu aş opri de cătră dânsul.* 317/2.

organ s. n. Instrument muzical; harfă, lăută, liră. *Mută de la Mine glasul cântărilor tale și cântarea organelor tale nu o voi auzi.* 712/2, cf. 273/2, 392/1.

osârdie s. f. Ardoare, zel, râvnă. *Osteniți-vă cu osârdie pentru cea părintească lege.* 492/1. *Venind în Roma, cu osârdie m-au căutat și m-au aflat.* 202*/1, cf. 751/2, 869/1, 126*/2, 224*/2.

osebi (și **osibi**) vb. IV. **1.** (și a se ~) A (se) despărți, a (se) separa. *Și-l va osibi pre el Domnul la reale dintră toți fiii lui Israil.* 184/2. *Și au osăbit Cadisul în Galileia, în muntele lui Neftalim.* 207/2. *Vă osăbiți de noroadele pământului și de muierile ceale de alt neam.* 414/1, cf. 80/2, 137/2, 421/2. **2.** A izola. *Și-l va vesti preotul cum că este necurat și-l va osibi, că necurat este.* 103/1. **3.** A desprinde; a sfărâma. *Iată, Eu voi osibi voao umărul și voi râsipi vintrecelul preste fețele voastre.* 737/2. **4.** (a se ~) A se îndepărta. *De vă veți osăbi astăzi de cătră Domnul, mâne preste tot Israilul va fi mânia Domnului.* 210/1. **5.** A pune deoparte. *Au zis Duhul Sfânt: „Osăbiți Mie pre Varnava și pre Saul la lucrul!”* 121*/1. **6.** A alege. *Și veți osăbi voao cetăți, care vor fi de scăpare voao.* 155/2, cf. 511/2. **7.** (și a se ~) A face diferență sau a se diferenția; a (se) deosebi. *Voi osibi întră norodul Mieu și întră norodul tău.* 59/2. *Și au mâncat... tot cel ce s-au osebit denecurăția neamurilor pământului.* 411/1, cf. 77/2. **8.** A împărți, a da. *Ploaie de bunăvoie vei osebi, Dumnezeuule.* 485/2. *Osibeaste cel ceresc împărați preste dânsa.* 485/2. **9.** A spune, a rosti. *Da-voiu Ție rugăciunile mele, care le-au osăbit buzăle mele.* 484/2, cf. 502/1.

osebire (și **osibire**) s. f. **1.** Deosebire, diferență. *Ca să fie osibire întră cei sfinți și întră cei spurcați.* 100/2. **2.** Osebirea necurăției = perioada menstruală. *Și la muiare, întru osăbirea necurăției ei să nu întri.* 109/2.

osebit,-ă (și **osibit,-ă**) adj., s. f. **1.** Adj. Separat, despărțit. *Și vei sfinți pieptul cel osibit și brațul cel osibit, care s-au luat din berbeacele săvârșirei.* 80/2, cf. 29/2, 208/2. **2.** Adj. Izolat, singuratic. *În casă osăbită șede lepros.* 395/1. *M-am făcut ca o pasăre ce este osebită pre casă.* 499/1. **3.** Adj. Deosebit, diferențiat. *Osăbită minune voi face Eu... întră dobitoacele eghipteanilor și întră dobitoacele fiilor lui Israil.* 60/1. **4.** Adj. Special, aparte. [Banii] să se fie adunat la besearică, osebiți fiind. 885/1. **5.** S. f. Capitală a unui ținut. *Au luat David cea osebită din mâna celor de alt neam.* 275/2.

osibi vb. IV v. **osebi**.

osibire s. f. v. **osebire**.

osibit,-ă adj. v. **osebit**.

osteneală s. f. **1.** Muncă obositoare, trudă, efort, strădanie. *Sărac sânt eu și întru osteneale din tine-rețele mele.* 494/2, cf. 31/1, 117/1, 488/1, 612/1. **2.** Rodul muncii; recoltă; avere. *Au dat ostenealele lor lăcustelor.* 491/1. *Voiu da... toate ostenealele ei... în mâinile vrăjmașilor.* 611/2, cf. 804/1, 813/1.

osteni vb. IV (a se ~) A se trudi, a-și da silința; a obosi, a se istovi. *Și-au pus dedesupt umărul său a să osteni.* 50/1. (Fig.) *Socotiți crinii cum cresc. Nici să ostenesc, nici torc.* 67*/1.

ostenitor,-oare adj. Care depune efort, se ostenește pentru ceva. (Substantivat) *Tu rău vei plânge pre cei ai bunății ostenitori.* 890/1.

ostrov s. n. **1.** Insulă (în mare). *Că va puiarde de tot Domnul pre cei rămași ai ostroavelor.* 632/2, cf. 121*/2. **2.** Grup de oameni, popor, seminție. *Dintru aceștia [feciorii lui Noe] s-au împărășit ostroavele neamurilor pre pământ.* 10/1, cf. 584/1.

oști vb. IV (a se ~) A se lupta, a se război. *Nu vă teameți de fața lor... și vă oștiți pentru frații voștri.* 417/2. *Easte norod care nu are putere, nici tărie să se poată oști.* 753/1, cf. 257/1, 172*/1. (În construcție intensivă) *Fiiule Timotie, această poruncă dau ție ca, după prorociile care s-au făcut despre tine mai înainte, să te oștești într-însele bună oștire.* 198*/1. (Fig.) *Să vă opriți de poftele ceale trupești, care să oștesc asupra sufletului.* 223*/2. (și a se ~) A se ~ asupra cuiva = a purta război. *Toți câți s-au oștit asupra Ierusalimului.* 569/2. *Au oștit asupra persilor.* 893/1, cf. 736/1.

P

pace s. f. **1.** De ~ = pașnic. *Frații... l-au urât pre el și nu putea grăi lui nimica de pace.* 36/2. *Om de ~ = om bun, prieten. Înșelără-te... ție oameni de pace.* 627/1. *Cele de ~ = cele referitoare la sănătate. Au întrebat pre frații săi de ceale de pace.* 255/1, cf. 268/1. *A grăi cu cineva ~ = a se saluta. Au venit... să vază pre Iudit și să grăiască cu ea pace.* 760/2. **2.** În ~ este...? = este în ordine...? cum merge...? *Au venit Urie la împăratul și l-au întrebat: „În pace este Ioav, și în pace este norodul, și în pace este războiul?”* 277/2.

paic s. m. Oștean, soldat în serviciul unui suveran. *Oarecare din cei amari paici sărind, în deșărturi îl lovii.* 886/2.

palma s. f. **1.** A da palmi cuiva = a oprima pe cineva. *Ați dat palmi săracilor și daruri alese ați luat de la ei.* 712/1. **2.** Unitate de măsură pentru lungime măsurând, la o palmă întinsă, distanța de la degetul mare la degetul mic. *În patru unghiuri va fi îndoit de o palmă de lung și de o palmă de lat.* 79/1.

panchidă s. f. Tăbliță (de scris). *Și, cerșind panchidă, au scris, zicând: „Ioan să fie numele Lui”* 52*/2.

pantir s. m. = panteră. *Eu sânt ca un pantir lui Efraim.* 703/1.

pară s. f. Flacăra. *Fuge de pară arzătoare.* 559/1.

pard (și **pardos**) s. m. Leopard. Fiiara carea o am văzut era aseamenea pardului. 243*/1. Și vor sări mai tare decât pardoșii caii lui. 724/1, cf. 559/2, 599/2.

pardos s. m. v. **pard**.

parion s. n. Marmură. Am gătit la Casa Domnului mieu aur, argint... și parion mult. 374/1.

parimie s. f. Pildă, învățătură, maximă. Pentru cântece și pentru pilde și pentru parimii și pentru tălmăciri s-au mirat de tine țările. 825/2.

parin subst. Piatră de ~ = marmură. Paturi de aur și de argint pre pardosală de piatră de smaragd și de pinin și de piatră de parin. 428/1.

parte s. f. **1.** Dar, cadou. Fac veselie, trimițind părți celor de aproape. 435/2. **2.** Partea ta puneai = te însoțea. Cu cel prea curvariu partea ta puneai. 479/2. **3.** Din ~ = într-o oarecare măsură, în parte. De m-au întristat cineva, nu m-au întristat pre mine, ci din parte, ca să nu vă îngreioiez pre voi. 167*/2.

pas s. m. Nici un pas de picior = nici cât să pună piciorul, nici o palmă de loc, nimic. Nu au dat lui moștenire... nici un pas de picior. 114*/1.

pashă s. f. = pască (paști). Pâine sfințită. Au adus Iosiia paștile în Ierusalim Domnului său și au jertvit pasha. 769/1, cf. 114/1.

paște vb. III. **1.** A avea grijă de...; a conduce, a îndruma. Am poruncit să pască pre norodul Mieu. 274/2. Aleargă, Israile, la lăcașurile tale, acum paște-ți casa ta, Davide! 308/2, cf. 597/2, 720/1, 130*/1. A ~ vânturile = a face lucruri inutile. Cel ce să razimă de minciuni, acela paște vânturile și goneaște pasări zburătoare. 523/2. A ~ cu sabie = a pustii, a distruge. Și vor paște pre Asur cu sabie. 720/1. **2.** A rătași. Iară fiii voștri vor paște în pustie patruzeci de ani. 135/2. **3.** (a se ~) A spori, a crește. Nădăjduiaște spre Domnul, și fă bunătate, și lăcuiaște pământul, și te vei paște întru bogăția lui. 474/1. **4.** (a se ~) A mânca cu lăcomie, a se îndopa; a se îmbuiba. Aceștia sânt... spurcătorii, împreună cu voi mâncând, făr' de teamere pre sâne pascându-să. 234*/1.

paști subst. Miel pe care îl sacrificau evreii, conform ritualului, la sărbătoarea Paștilor. Vă luați voao miel, după familiile voastre, și junghiați paști. 63/2, cf. 411/1.

pat s. n. **1.** A pune pe cineva în ~ = a face să cadă bolnav la pat. Eu o puiu pre ea în pat și pre cei ce curvesc cu ea în necaz mare. 237*/1. A fi în ~ul pruncului = a fi lăuză. 767/1. S-au suit el în ~ul tătăne-său = a păcătui prin incest. 353/2. A dormi ~ de sămânță sau a avea ~ cu cineva = a avea relații sexuale. Și muiarea, cu carea va dormi bărbat pat de sămânță..., necurați vor fi. 106/2. Bărbatul carele va avea pat cu muiarea carea are cruntarea cea de lună..., amândoi să piiară din neamul său. 111/2. A cunoaște pat de bărbat (sau bărbătesc) = a avea relații sexuale (fiind vorba de o femeie). Muiarea carea au cunoscut pat de bărbat omorâți-o. 151/2. Nu au cunoscut pat bărbătesc. 151/2. **2.** Năsălie. Împăratul David mergea după pat. Și au îngropat pre Avenir. 272/1. **3.** Pat de fier = sarcofag. Iată patul lui, [al regelui Og], pat de fier... de noao

coți lungimea lui și de patru coți lățimea lui. 160/2.

patriarh s. m. Șef ereditar al unei familii gentilice ebraice; căpetenie, conducător. Aceștia sânt patriarhii neamurilor lui Israil. 372/2. În Ierusalim au pus Iosafat din preoți și din leviți, și din patriarșii lui Israil la judecata Domnului. 388/2, cf. 114*/1.

patrie s. f. Loc de baștină. S-au amestecat cu ei și Menelau, ... nu de mântuirea patriei gândind, ci nădăjduind că-l va pune căpetenie. 871/2, cf. 360/2.

pavăză s. f. **1.** Scut. Sta gata de bătaie, cu fuști și cu pavăză. 417/2, cf. 269/2, 818/1. **2.** Copcă, agrafă; cataramă. Și vei face pavăze de aur curat. 79/1. Și ceale doao paveze le vei pune pre amândoi umerii umărariului. 79/1, cf. 90/2. **3.** Instrument de tortură. Dărdașii, legându-l pre el, îl trăgea spre pavăză, de care legându-l pre el de genunche și aceastea cu cleaște de fier împreunându-le. 887/2

pază s. f. **1.** Grijă, sarcină, obligație; slujbă. Și aceastea sânt pazele celor ce poartă povară. 125/1. Au pus pre preoți la pazele lor și i-au întărit pre ei la lucrurile Casii Domnului. 403/1. **2.** A pune (pe cineva) în ~ = a pune sub supraveghere. Ne-au pus pre noi în pază, ca cum am fi mers să iscodim pământul. 42/2. A fi în ~ = a fi întemnițat. Eu sânt în pază și nu pociu să întru în Casa Domnului. 625/1. ~ de obște = închisoare obștească. Au aruncat mâinile sale asupra apostolilor și i-au pus pre ei în paze de obște. 112*/2. **3.** Poruncă, dispoziție. Păzim noi pazele Domnului Dumnezeului părinților noștri. 384/2, cf. 391/2. **4.** Cântec bisericesc cu un anumit tipic. Unde easte Dumnezeu, Cel ce m-a făcut pre mine și au împărțit pázile nopții. 455/2.

păciuire s. f. Împăcare, pace. Greu le părea pentru tocmealele păciuirii aceia. 872/2.

păciuatoriu,-oare adj. Care face sau pune pace, împăciuator; de pace, pentru pace. Să aducem ardere de tot și să jertvesc jertve păciuitoare. 247/2.

păgânătate s. f. **1.** Păcat, sacrilegiu, necredință, fărădelege. Pentru păgânătatea neamurilor acestora va piiarde pre ei Domnul. 166/2. Păgânătățile noastre Tu le vei curăți. 484/1, cf. 109/2, 712/1. A face ~ = a păcătui. Să nu-mi fie mie înaintea Domnului a face păgânătate. 455/1, cf. 290/2, 466/2, 597/2. **2.** Aroganță, trufie. Întru păgânătate au grăit prorocul acela, să nu vă țineți de el. 175/1.

păgânesc,-ească adj. Al păgânilor, care ține de păgâni. În vreamea cea trecută a vieții am făcut voia păgânească. 224*/2.

păgâni vb. IV. **1.** A se abate de la normele religiei. Nu putu să îndeamne pre ierusalimnteani a păgâni și din ceale de moșie obiceaie a-i scoate. 893/1. **2.** A face păcate. Nu păgâniți și sânge nevinovat să nu vărsați. 613/1, cf. 654/2.

păgubi vb. IV (a se ~) A suferi o pierdere, a fi lipsit de... S-au păgubit a cunoaște ceale bune. 788/1.

păhar s. n. = pahar. Potir. I-au dat... măsura... păharelor celor de aur și celor de argint. 373/2. ~ul mântuirii = potirul euharistic. Ce voiu răsplăti Domnului pentru toate care mi-au dat mie? Păharul mântuirii voiu lua. 505/2.

- păharnic** s. m. = paharnic. Persoană care toarnă băutura în pahare, la diverse ocazii. *Au văzut împărăteasa... păharnicii lui și podoaba lor.* 381/2.
- păhărnicie** s. f. **1.** Funcția de paharnic. *Iarși te va pune întru mărirea păhărnicii tale.* 40/1. **2.** Mulțime de pahare. *Au văzut mărirea lui Simon și păhărnicie de aur cu vase de aur.* 856/1.
- păliciune** s. f. Rugină a plantelor, pălitură. *Au dat păliciunii rodurile lor.* 491/1, cf. 703/1, 707/1.
- pălitoriu,-oare** adj. Cald, arzător. *Ca vântul cel pălitoriu voiui răsipi pre ei înaintea feștii vrăjmașilor lor.* 610/2, cf. 658/1.
- pălitură** s. f. Rugină a plantelor, păliciune. *Va fi foamete, au moarte, au arsură, au omidă, au pălitură.* 303/1, cf. 183/1.
- pălmi** vb. IV. A pălmi. *Au scuipat în obrazul Lui și L-au pălmit preste față.* 28*/1.
- pământ** s. n. **1.** Ținut, teritoriu; țară. *Veți intra în pământul care-l dă voao Domnul Dumnezeu vostru și veți sădi orice pom.* 110/2. *Și au șezut în mijlocul norodului celui ce au rămas în pământ.* 628/1, cf. 488/2, 546/2. (Spec.) Egipt. [Israelii] să iasă din pământ. 53/1. Norodul ~ului = poporul țării. *Fiiul împăratului ședea în casă și judeca norodul pământului.* 336/2, cf. 95/1. **2.** Popor. *Voiui grăi și să auză pământul cuvintele din gura mea.* 186/2, cf. 341/1. **3.** *Lipitu-s-au de pământ sufletul meu = sufletul s-a lipit de trup.* 507/1.
- părăsi** vb. IV (a se ~) A se ~ = a se lepăda de... *Părășiți-vă de răutățile voastre.* 552/2.
- părăsire** s. f. Lepădare de credință. *Să nu vă amăgească cineva pre voi, nici într-un chip, că va veni mai înainte de ce va veni părăsirea și să va arăta omul păcatului.* 196*/1.
- părea** vb. II (a se ~) A i se ~ cuiva cu cugetul = a considera, a socoti. *Au adus bărbații de la muieri, fieștecarele ce i s-au părut cu cugetul.* 86/2, cf. 87/1.
- părere** s. f. **1.** Închipuire, imagine. *În tot chipul, ori prin păreare, ori prin adevăr, Hristos să propovăduiaște.* 185*/2. **2.** ~a cea rea = părere de rău. *Întorsu-s-au inima Mea..., s-au turburat părerea Mea cea rea.* 705/2.
- păretariu** s. n. Peretele unui cort, al unei curți etc., alcătuit dintr-o pânză. *Și cinci păretare să vor ținea unul de altul.* 76/2. *Și au pus pre masă pâini și au întins păretare și au săvârșit toate lucrurile care le-au făcut.* 838/1, cf. 78/1, 87/2.
- părmăcuit,-ă** adj. Întărit cu bârne, cu stâlpi. *Toate ușile și despărțiturile în patru cornuri părmăcuite.* 300/2.
- părtini** vb. IV. A ~ cuiva = a-l cruța, a-l menaja. *Nu va părtini ție ochiul Mieu, nici Mă voiui milostivi spre tine.* 647/1.
- păruș** s. n. Unealtă în formă de țaruș, folosită la săpat. *Și păruș să ai la brâul tău și, când vei ședea afară, să sapi cu el.* 178/2.
- păsa** vb. I. (Numai la imperativ sg. și pl.) **1.** A pleca, a se duce; a merge, a umbla. *Și au zis îngerul lui Dumnezeu către Valaam: „Pasă împreună cu oameni aceștia!”* 143/2. *Întrarmându-vă, păsați înaintea feștii fraților voștri, fiilor lui Israil.* 161/1, cf. 55/2, 259/2, 325/1, 628/1. **2.** *Pasă de... = încearcă să..., caută să... Pasă de fă și tu așjiderea.* 64*/2.
- păscătoriu,-oare** adj. (Despre ierbivore) Care paște. *Doaozeci de boi păscători.* 298/2. *Avea muierea aceea o junincă păscătoare.* 266/2, cf. 460/1.
- păstor** s. m. Conducător, îndrumător (spiritual). *Robul Mieu, David, împărat, în mijlocul lor și păstoriu va fi tuturor.* 675/2.
- pătimaș,-ă** adj. Care pătimește, care suferă, pătimitor. *Că și noi oameni sântem, aseamenea voao, pătimași.* 123*/1, cf. 891/1.
- pătimi** vb. IV. A ~ necaz = a fi în necaz, a suferi. *Pătimit năcaz pentru a voastră mângăiare și mântuire.* 166*/2.
- pătimize** s. f. Patimă, pornire nestăpânită pentru satisfacerea unei dorințe. *De o parte făcându-li-să milă pentru bătrânețele lui, și despre altă parte, fiind ei în pătimizea obiceiului,... zicea.* 886/2.
- pătimitoriu,-oare** adj. Care suferă, care pătimește. *Maicele, fiind mai pătimașe decât tații, la naștere sânt mai împreună pătimitoare.* 891/1. (Substantivat) *Cel ~ = persoană chinuită, torturată. Nu te rușinezi... pre cei deopotrivă pătimitori... să-i căznești?* 890/1.
- păți** vb. IV. A nu ~ nimic = a nu-i păsa, a nu se amări de ceva. *Nu pătea nimica pentru sfărâmarea lui Iosif.* 712/2. A ~ gonire = a fi prigonit. *Vă silesc pre voi să vă tăiați împrejur, numai ca să nu pață gonire pentru crucea lui Hristos.* 179*/2.
- păvăzaș** s. m. Soldat înarmat cu păvăză (scut). *Ostași carii purta arme și rădica scuturi și sulii..., și în pământul lui Veniamin, păvăzași.* 385/1.
- păvezoară** s. f. Plăcuță romboidală (pentru acoperit pereții). *Și au împodobit fața besearicii, cea dinainte, cu cununi de aur și cu păvezoare, și au înnoit porțile și cămările.* 838/1.
- păzi** vb. IV. **1.** A respecta, a urma întocmai; a ține. *I-au pizmit lui frații lui, iară tatăl său au păzit cuvântul.* 37/1. *Vedeți și păziți sâmbetele Meale.* 82/2. *Să păziți toată legea Mea și toate poruncile Meale.* 111/1, cf. 609/1. **2.** A băga de seamă, a avea grijă (de...), a fi atent (la...). *Păziți foarte să faceți poruncile și legea carea v-au poruncit voao Moisi.* 209/2. *N-au păzit sabiia cea din mâna lui Ioav și l-au lovit pre el Ioav cu ea.* 288/2. *Păzit-am și s-au spăimântat inima mea de glasul rugăciunei buzelor meale.* 725/2. A ~ la gura cuiva = a se uita cu atenție la gura cuiva. *Când înmulțea rugăciunea înaintea Domnului, Ili, preotul, păzea la gura ei.* 240/1. **3.** A pândi, a urmări, a supraveghea. *Și ai pus în piadecă piciorul meu, și mi-ai păzit toate faptele meale.* 444/2. **4.** A ~ vremea = a avea grijă ca timpul să nu fie prea lung, a grăbi vremea. *Întră cei neînțălegători păzește vremea, iară întră cei înțălepti des să fii.* 812/1.
- păzitoriu** s. m. ~ trupului = gardă personală. *Cei trei tineri, păzitorii trupului, carii păzea trupul împăratului.* 772/2, cf. 758/2.

pâine s. f. Hrană. Puneți pâini. 44/1.

pândeală s. f. Pândă, pază; loc în care se pândeste. Voi vă veți scula din pândeală și veți intra în cetate. 196/2.

pândire s. f. **1.** Pândă, pază, supraveghere. S-au dus la locul cel de pândire. 196/2. **2.** Persoană care stă la pândă. S-au pornit pândirile... și, ducându-să, au bătut cetatea toată cu ascuțișul sabiei. 234/2.

pânditură s. f. **1.** Pândă, pază; loc în care se pândeste. Cei din pândituri să se scoale degrabă din locul lor. 197/1. **2.** Uneltire. Slujind Domnului cu toată smereniia și cu multe lacrimi și ispite, care mi s-au întâmplat mie din pânditurile jidovilor. 129*/2.

pângări vb. IV. **1.** A viola (o fată, o femeie). Au pângărit feciorul lui Emor pre Dina. 33/2. **2.** (a se ~) A se spurca prin actul sexual; a se prostitua. La muiarea deaproapelui tău să nu dai patul săminții tale, pângărindu-te cu ea. 109/2. S-au pângărit ea. 179/1, cf. 597/2. **3.** (și a se ~) A (se) spurca, a (se) întina. Ori de ce necurăție a lui, de carea atingându-să să va pângări. 95/2. Să nu pângăriți sufletele voastre cu nici o jivină ce să mișcă pre pământ. 102/1.

pângăriciune s. f. **1.** Păcat, fărădelege. Iară de mâncând va mânca din cărnuri a treia zi... pângăriciune easte. 97/2. ~a idolilor = defăimare, pângărire provocată de credința în idoli. Să se înfrâneaze de pângăriciunile idolilor și de curvie și de sugrumat și de sânge. 124*/1. **2.** Pângărire, violare. Au deșchis zgăul fecioarei spre pângăriciune. 756/1.

pângărit,-ă adj. Păcătos, plin de păcate. M-am culcat pângărit lângă pereatele curții. 741/2.

pântece s. n. **1.** Ceale din ~ = măruntaie. Va lua... tot seul care easte preste ceale din pântece. 94/2. Tot ce umblă pre pântece = toate reptilele. 102/1. A lua în ~ = a rămâne însărcinată. Și au luat muiarea în pântece și au născut fiuu. 325/1, cf. 4/1, 14/1. A avea în ~ = a fi însărcinată, a fi gravidă. Spinteca pre galaaditeanele ceale ce avea în pântece. 710/1. Fecioara în pântece va avea și va naște fiuu. 2*/2, cf. 14/1, 24*/2. Cel ce grăiește din ~ = ventriloc; ghicitor. Pre cei ce grăia din pântece, și pre gâcitori, și pre terafini... le-au ars. 404/1. Întrebați pre cei ce grăiesc din pântece și pre cei ce strigă din pământ. 557/2, cf. 266/1. **2.** Inima, considerată ca sediu al sentimentelor. În capul cărții scris easte pentru mine ca să fac voia ta, Dumnezeuul meu, am voit, și leagea Ta în mijlocul pântecelui meu. 476/1. Vezi, Doamne, că mă năcăjesc, pântecele meu s-au turburat și inima mea s-au întors întru mine. 639/2, cf. 446/1, 454/1, 562/2.

pânzariu s. m. Persoană care face pânză, țesător. În mâna eghipteanului era sulită, ca sulul pânzariului. 360/2.

pâră s. f. A face ~ asupra cuiva = a pârî. Asupra lui Menelau au făcut pâră trei bărbați. 862/1.

pârâș (și **pârâș**) s. m. Persoană care învinuiește, acuză, reclamă pe cineva. Îl va asupri pârâșul. 530/1. Împacă-te cu pârâșul tău degrab. 5*/2, cf. 68*/1, 91*/2.

pârgă s. f. **1.** Primele roade dintr-un an, care fac începutul într-o serie. Toată pârga vinului, și pârga grâului..., ție le-am dat pre eale. 139/2, cf. 75/2, 93/2, 685/2. Pârga ariei = pârga holdelor; pârga teascului = pârga viilor. Pârga ariei și a teascului să nu întârzi a le da. 73/2. Pârga mâinilor tale = cele dintâi roade ale tale. 170/1. (Fig.) Cari avem pârga Duhului, și noi singuri între noi suspinăm. 146*/2. **2.** Ofrandă, prinos. Am pus lor argintul și aurul și vasele, pârgă Casii Dumnezeului nostru. 412/2, cf. 113/1. **3.** Început. Aceasta va fi pârga sfintelor preoților, cătră miiazănoapte doaozeci și cinci de mii. 685/2.

pârî vb. IV. A acuza, a învinui. Și arhieriei mult Îl pârau pre El. 48*/1.

peag adj. = pag. (Despre cai) Negru cu pete albe. Cai peagi și suri. 731/2.

pedestru adj., s. m., adv. **1.** Adj., s. m. (Persoană) care merge pe jos. Bărbați pedestri. 64/1. L-au cunoscut pre El mulți și alerga pedestri acolo, de prin toate cetățile, și au sosit înaintea lor și s-au adunat la Dânsul. 37*/2, cf. 218/1, 14*/2. **2.** Adv. Pe jos. Iară Sisara, pedestru fugind, s-au abătut în cortul Iailei. 217/2.

pentru prep. **1.** ~ ce = pentru că, deoarece. Pentru ce vă abateți voi de la poruncile Domnului și nu veți spori. 393/1. **2.** Din cauza... Au intrat... în corabie pentru apa potopului. 7/1.

peri vb. IV = pieri. (Aici) A scăpa, a se salva. Afla-voiu căldură în pustie cu cei periți de sabie. 620/1.

periciune s. f. = piericiune. Pieire, pustiire; distrugere, ruinare. Eghiptul piiardere va fi și Idumeea câmp de periciune pentru răutățile fiilor Iudei. 709/2, cf. 605/2, 640/2.

perire s. f. = pierire. A fi în ~ = a fi în primejdie. S-au pogorât vijor de vânt în lac și să umplea și în perire era ei. 60*/2.

perit,-ă adj. = pierit. **1.** Care a dispărut, care a pierit. Oile Meale nu le pașteți. Pre cea slabă nu o ați întărit... și pre cea perită nu o ați căutat. 672/1. **2.** Necăjit, copleșit (de suferință). Înaltă pre cei smeriți și rădică pre cei periți. 440/1.

pestriț,-ă adj. **1.** Ornat în diverse culori, cu alesături. Iacov iubea pre Iosif mai mult decât pre toți fiii săi... și i-au făcut lui haină pestriță. 36/2, cf. 280/1. **2.** Mânjit, cu pete de sânge. Au junghiiat un ied... și au uns haina lui cu sângele lui. Și au trimis haina cea pestriță. 37/2.

peșteră s. f. Încăpere retrasă, pivniță. Au intrat în peștera casii împărătești și au aprins... casa. 313/1.

petrece vb. III. **1.** A-și duce viața, a trăi. Acest neam... după legi străine petrecând. 430/2. **2.** A rămâne (undeva). Ori în ce casă veți intra, acolo să petreaceți și de acolo să ieșiți. 62*/1. **3.** (Despre gânduri, sentimente etc.) A se menține, a dăinui. Sânteți tari și cuvântul lui Dumnezeu petreace întru voi. 229*/2. **4.** (a se ~) A trece prin..., a străbate, a străpunge. Zăvorul cel din mijloc prin mijlocul stâlpilor să petrecea de la o lature până în ceaalaltă lature. 88/1.

- 5.** A face să treacă prin... sau peste... *Au trecut cu împăratul Iordanul, ca să-l petreacă pe el Iordanul.* 287/2. **6.** A trece în..., a pătrunde. *Voi stați astăzi toți înaintea Domnului... ca să petreaceți întru legătura Domnului.* 184/1. **7.** A pătrunde (cu mintea pentru a înțelege). *În tainele gâciturilor va petreace.* 819/2. **8.** A conduce, a cârmui. *Am vrut... cu liniște și cu blândețe pururea petrecând pre cei supuși.* 430/2.
- petrecere** s. f. **1.** Fel de a trăi; trăire, viețuire. *Să facă poruncile lui precum făcea când era la el, și Estir n-au schimbat petreacerea sa.* 429/2. *După aceeaa vei cunoaște că va fi casa ta în pace și petreacerea cortului tău nu păcătui.* 440/2. **2.** Loc în care trăiește cineva. *Petreacerea noastră în ceruri easte.* 187*/2. **3.** Desfășurare, evoluție. *Întru petreacerea vorbirii cu ea, înțâlepciune, și cinste împreunarea cuvintelor ei.* 787/1.
- petrecut,-ă** adj. ~ în zile = înaintat în vârstă. *Aвраam și Sarra era bătrâni, petrecuți în zile.* 15/2.
- peug** s. m. Pin. *Mărirea Livanului la tine va veni, cu chiparos și cu peug și cu chedru împreună.* 591/1.
- piadecă** s. f. = piedică. *Cătușe, obezi. Și ai pus în piadecă piciorul meu.* 444/2.
- piatră** s. f. **1.** Stâncă. *Lăsat-au cetățile și au lăcuit în pietri; cei ce lăcuiesc în Moav făcutu-s-au ca niște porumbițe ce-și fac cuibul în pietri la gura gaorii.* 633/1. **2.** Piatra cea din unghi = nume metaforic pentru Iisus Hristos. *Zidiți fiind pre temeliia apostolilor și a prorocilor, fiind piatra cea din unghiu însuși Iisus Hristos.* 182*/1. ~ de împiedicare (sau de sminteală) = ceea ce constituie o piedică în adoptarea credinței în Dumnezeu. *Piatra de împiedecare și piatră de sminteală, de carea să împiadică cei ce nu să pleacă cuvântului.* 223*/1. **3.** Grindină. *Voiu ploaia... mâne piatră multă foarte.* 60/2. **4.** ~ verde = piatră semiprețioasă provenită dintr-un strat de cuarț. *Acolo easte rubin și piatră vearde.* 2/2. **5.** ~ pucioasă = sulf. *Domnul au ploat preste Sodoma și preste Gomora piatră pucioasă.* 17/1, cf. 184/2.
- pica** vb. I. **1.** A lăsa să se scurgă, a picura. *Ceriu s-a turburat, și norii au picat apă.* 218/1. *Vor pica munții dulceață.* 714/2. (Fig.) *Gura dreptului pică înțelepciune.* 524/2. **2.** (Despre ochi) A lăcrima. *Și înaintea Lui pică ochiul meu.* 446/1.
- picior** s. n. **1.** Nu voiu mișca piciorul lui Israil din pământul... = nu voi muta pe nimeni din pământul... 401/1. *Ceale cu patru picioare = animale, dobitoace. Ci întreabă pre ceale cu patru picioare, de-ți vor spune, și pre pasările ceriului, de-ți vor povesti.* 444/1, cf. 97/2. **2.** Pas. *Am întors picioarele mele la mărturiile Tale.* 507/2. **3.** Unitate de măsură pentru lungime. *Au făcut șanț împregiur și l-au zidit cu pietri de patru picioare.* 638/1. **4.** ~ de plug = fierul plugului. *Au bătut pre cei de alt neam... cu un picior de plug de boi.* 217/1.
- pielcelușă** s. f. Blăniță de animal mic, pielciță. *Cu pielcelușele iezilor au înfășurat brațele lui.* 25/2.
- pielm** s. n. Făină de bună calitate. *Au adus... grâu, și orz, și făină, și pielm.* 285/1.
- pieptariu** s. n. Hoșen, haină preotească la evrei. *Și aceastea sânt veșmintele care vor face: pieptariu.* 78/2.
- pierde** vb. III. **1.** (și a ~ de la fața cuiva) A ucide, a omorî; a face să piară. *Acela va piarde neamurile aceastea de la fața ta.* 185/2. *Să rânduiesc să tăbă-rască asupra cetăților și să le ia, și pre toți să-i piarză, într-o zi.* 839/1. *Va Irod să caute pruncul, să-L piardă pre El.* 3*/1, cf. 7/1, 195/2, 389/1, 44*/1. **2.** A distruge, a nimici. *Ieșiți din locul acesta, pentru că Domnul va să piarză cetatea.* 17/1. *Toți idoli lor cei văr-sați să-i piardeți și toți stâlpii lor să-i stricați.* 154/2, cf. 342/1, 720/2. **3.** (a se ~) A-și atrage pedeapsa divină pentru păcatele săvârșite, a pieri. *Piarde-să-va sufletul acela din neamul său, pentru că au stricat legătura Mea.* 15/1. **4.** (a se ~) A se ~ de la cineva = a pierde legătura cu cineva, a se îndepărta de cineva. *Să nu ne piardem de la domnul nostru, căci s-au sfârșit argintul nostru.* 48/1.
- piezătoriu,-oare** adj., s. m. **1.** Adj. Rău, distrugător. *Și voiu aduce asupra ta om piezătoriu și săcurea lui și vor tăia chedrii.* 613/1, cf. 257/1, 263/2. (Substantivat) *Scoate din adunare pre cel piezătoriu și va ieși cu dânsul pricea.* 532/2. **2.** Adj. Care este rezultatul, urmarea unui păcat. *Au nu sânteti fii piezători, sămânță fărădelege?* 589/1. **3.** S. m. Îngerul care a executat pedepsele divine. *Nici să cârțiți, precum și unii dintru ei au cârtit, și s-au pierdut de piezătoriu.* 160*/1.
- pietrică** s. f. ~ ascuțită = piatră mică folosită drept cuțit la circumcizie. *Luând Sepfora o pietrică ascuțită, au tăiat împrejur marginea trupului fiului său.* 56/1.
- pil** s. n. Colț de elefant, fildeș. *Palaturi de piluri.* 478/1.
- pildă** s. f. **1.** Parabolă, alegorie. *Și, luând pilda sa, au zis.* 144/1. *Cei ce grăiesc în pilde.* 142/2, cf. 133/1. **2.** Exemplu (rău). *Și vei fi acolo de răs, și de pildă, și de poveaste la toate neamurile.* 182/2. *Și pre cel ce au început asupra noastră pune-l spre pildă.* 432/1.
- pildui** vb. IV. A da de exemplu. *Pre Solomon pilduia noao, zicând...* 893/2.
- pinin** s. Piatră de ~ = sidex. *Piatra de smaragd și de pinin.* 428/1.
- pio** s. f. = piuă. Vas în care se pisează diverse materiale solide. [Mana] o măcina în moară și o pisa în pio. 132/1.
- pipăi** vb. IV. *Te voiu pipăi ca sabiia războinicului = te voi face să devii puternic, viteaz.* 733/2. *Nu să va pipăi vânatul = nu va înceta jaful.* 722/2.
- pisc** s. n. **1.** Partea dinainte a unei corăbii; proră. *Ar urea despre pisc să slobozească anghirile.* 137*/1. **2.** Limbă de pământ, promontoriu. *Și trec hotarale la piscul Mării Sărilor.* 206/1.
- pișă** vb. IV. *Cel ce să pișă la părete = ființă de sex masculin. Aceastea să facă Domnul lui David..., de voiu lăsa din toate ceale ce sânt a lui Naval până dimineață, până la cel ce să pișă la păreate.* 263/2, cf. 310/2.
- piști** vb. IV. A curge, a se prelinge. *Și piștea sânge din rană.* 321/1.

pitonicesc,-ească adj. *Duh ~ = dar de a ghici. Au murit Saul întru fărădelegile sale, ... pentru că au întrebat pre cea cu duh pitonicesc, ... și n-au întrebat pre Domnul. 359/2, cf. 125*/2.*

pitrop s. m. v. **epitrop**.

pitulare s. f. *Întru ~ = la pândă. Șade întru pitulare cu cei bogați..., ca să ucigă pre cel nevinovat. 464/1.*

pizmaș,-ă adj. Care manifestă ură, dușmănie, invidie. (Substantivat) *Darul celui pismaș slăbește ochii. 806/2.*

pizmă s. f. Dușmănie, mânie, ură; invidie, gelozie. *Purta pizmă Isav asupra lui Iacov. 26/2. Au pentru pisma l-au lovit pre el cu mâna și va muri. 156/1.*

pizmos,-oasă adj. Care manifestă ură, dușmănie, invidie față de cineva. *Nu cina cu omul pismos, nici pofti din bucatele lui. 533/1, cf. 804/1, 818/1.*

pizmui vb. IV (și a ~ asupra cuiva) A dușmăni; a invidia. *Efraim nu va mai pismui asupra lui Iuda. 559/2, cf. 28/2, 804/1. (Construit cu dativul) Ochiul său își pismuiaște pentru pâne. 804/1. Patriiarșii, pizmuind lui Iosiv, l-au vândut în Eghipet. 114*/1.*

plașcă s. f. **1.** Pelerină lungă, mantie; veșmânt lung. *L-au acoperit pre el cu plașca. 217/2. 2. Platoșă. *Au făcut... la toată putearea scuturi și sulițe, și coifuri și plaște. 395/1.**

plată s. f. Răsplată, recompensă. *De veți iubi pre cei ce vă iubesc pre voi, ce plată veți avea? 6*/1, cf. 29/1, 214*/2.*

plângătoriu,-oare adj. (Substantivat) *Cel ~ = arbore cu ramuri lungi, flexibile, lăsate în jos. Vei merge la ei aproape de cel plângătoriu. 273/2.*

plânge vb. III (a se ~) A fi plâns, jeli după moarte. *Cu moarte bolnăvicioasă vor muri; nu se vor plânge, nici să vor îngropa. 608/2.*

plângere s. f. **1.** Plâns, jeli, durere; doliu. *Că s-au umplut Alot de plângere. 632/2. Au făcut plângerea tătâne-său șapte zile. 51/1, cf. 642/2. A face ~ peste cineva = a ține doliu pentru cineva. Și au îngropat pe Stefan... și au făcut plângere mare preste el. 116*/1. 2. Cântec de jale, bocet. *Au plâns Ieremia pentru Iosia... și iată, s-au scris și Plângeri. 404/1. Învățați featele voastre jeale și muiarea pre cea de aproape a ei plângere. 603/2. A lua pe buze ~ = a rosti cântece de jale. Tunde capul tău și lapadă și ia pre buze plângere, că au gonit Domnul și au lăpădat pre neamul carele făcea aceste. 602/1.**

plâns s. n. Întristare, jale. *Am luat ceale sfinte din casa mea... Și nu am mâncat întru plânsul meu dintr-însele. 180/2.*

plânsoare s. f. Nemulțumire, plângere. *Fiiule, în ceale bune nu da plânsoare... și nu da întristarea cuvintelor. 806/2.*

pleașă s. f. Chelie. *Iară de să va face în pleașea lui... vânătare albă au roșiatică, lepră easte. 104/1, cf. 112/1.*

pleavilă s. f. Plivire (de buruieni). *Florile s-au ivit pre pământ, vreamea pleavilii au sosit. 548/2.*

pleca vb. IV. **1.** A ~ urechea = a asculta, a lua în considerare; (p. ext.) a se îndura. *Pleacă, Doamne, urechiia Ta și mă ascultă. 342/1. A ~ milă spre... = a îndrepta mila, îndurarea spre... Domnul Dumnezeu nostru... au plecat spre noi milă. 431/1. 2. (și a ~ inima) A îndupleca, a convinge; a face să cedeze, să se supună. *Au plecat inima a tot omului lui Iuda, ca a unui om. 287/1. De frică va pleca pre ei să mânânce. 887/2, cf. 130*/2. 3. (și a se ~) A (se) supune, a subjuga sau a se lăsa subjugat. *Și voi trimite lui pre cei ce pleacă și-l vor pleca pre el. 633/1. Sfintele muieri care nădăduia întru Dumnezeu să împodobească pre sine, plecându-se bărbaților săi. 224*/1. A se ~ după... = a fi de partea... Ioav să pleasă după Adonias, iară după Solomon nu s-au fost plecat. 296/1. 4. (a se ~) (Despre zi) A se sfârși. *S-au plecat zioa, ... să sfârșesc umbrele zilei! 600/1, cf. 62*/1. S-au plecat zioa spre sară = s-a înserat. 232/2.****

plecare s. f. Aplecare, înclinare. *Toate neamurile... ca o plecare de cumpănă s-au socotit. 577/2.*

plesni vb. IV. A ~ cu mâinile = a bate din palme, a aplauda. *Toate neamurile plesniți cu mâinile; strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie! 478/2, cf. 333/1.*

pleșug,-ă adj. = pleșuv. *Capul pleșug. 562/1, cf. 104/1.*

pleșugire s. f. v. **pleșuvire**.

pleșuvire (și **pleșugire**) s. f. **1.** Pleșuvie, cădere a părului de pe cap. *În locul podoabei ceii de aur a capului vei avea pleșuvire pentru faptele tale. 554/1. 2. Parte a capului de pe care s-a ras părul; acțiunea făcută în acest scop. *Să nu vă radeți și să nu faceți pleșugire întră ochii voștri pentru mort. 171/1. Nu se vor tângui pentru ei [pentru morți], și nici pleșuviri nu vor face, nici să vor rade. 608/2.**

plini vb. IV. **1.** A duce la îndeplinire, a face să devină realitate. *Vei plini a da toate zăciuiașele rodurilor tale în anul al treilea. 180/2. Iisus, plinind cuvântul, s-au făcut judecătoriu în Israil. 835/1. 2. (a se ~) A se realiza, a deveni realitate. *Aceastea toate s-au făcut ca să se plinească ce s-au zis de la Domnul. 2*/2, cf. 209/1, 405/2, 100*/1. 3. A întregi, a completa. *Au luat o coastă dintru ale lui și au plinit cu carne în locul ei. 3/1. Prisosița voastră să plinească lipsa acelor. 171*/1. 4. (a se ~) (Despre timp) A se scurge, a trece în întregime; a ajunge la termen, la soroc. *S-au plinit șeptezeci de ani. 405/2. Plinitu-s-au zilele noastre, sosit-au sfârșitul nostru. 542/2, cf. 99/2, 116/2, 117*/2. 5. Până când se plinește ziua = până la miezul zilei. *Iară căile dreptilor ca lumina luminează, merg și luminează până când să plinească zioa. 520/2.*****

plinire s. f. **1.** Tot ce există, plinătate. *Întru el bine au voit să lăcuiască toată plinirea. 189*/1, cf. 188/2, 495/1, 602/2. 2. Ceea ce constituie plinul; conținut. *Răsuna-va marea cu plinirea ei. 364/2, cf. 498/1. 3. Îndeplinire, realizare. *Vreamea plinirii poruncii seacerii. 600/1. 4. Pietri de ~ = pietre prețioase încastrate, montate. *Boiarii au adus pietri de smaragd și pietri de plinire la umărariu și la engolpion. 87/1.****

- poală** s. f. Perdea. *Vei face uşii poală de acoperemânt vânăţ, şi mohorât, şi roşu sucit.* 77/2, cf. 88/1, 91/1.
- poartă** s. f. În porţile norodului = în marginile ţării. *Şi-i voiu împrăştiia pre ei cu împrăştiare în porţile norodului Mieu.* 608/1.
- pocăinţă** s. f. A pune ~ = a face să se pocăiască; a ierta de păcate. *N-ai pus pocăinţă dreptilor, ... celor ce n-au greşit Ție, ci ai pus pocăinţă asupra mea, păcătosului.* 893/2.
- podine** s. f. = podină. Tavan (de scânduri). *Din pardosală până la podine, heruvimi şi finici săpaţi.* 679/2, cf. 878/2.
- podit,-ă** adj. Acoperit cu scânduri. *Priduorul cel mai din afară podit.* 679/2.
- poditură** s. f. Pardoseală, podea. *Au coperit casa cu leaţuri şi cu poditură de chedri.* 299/2.
- poftă** s. f. Lucru plăcut, dorit. *Pre dumnezeul care nu l-au cunoscut părinţii lui îl va mări, cu aur şi cu argint... şi întru poftă.* 699/2.
- pofti** vb. IV. A dori, a râvni. *Am văzut... doao sute de didrahme de argint... şi, poftindu-le, le-am luat.* 196/1, cf. 478/1, 240*/2.
- poftit,-ă** adj. **1.** Care este râvnit, jinduit. *Vii poftite aţi sădit şi nu veţi bea vinul lor.* 712/1. **2.** De preţ, scump. *Şi-au făcut şie vistierii de argint şi de aur, ... şi de arme, şi de vase poftite.* 400/2, cf. 389/2, 405/1, 706/2, 722/2.
- poftori** vb. IV. A repeta. *Nu poftori cuvântul în rugăciunea ta.* 799/2. *Şi au poftorit închinăciunea, ca să areate blagoslovenia de la Cel Preaînalt.* 827/1, cf. 807/1.
- poghirci¹** s. m. = poghircă. Ceea ce a mai rămas din neamul cuiva. *Perit-au tot poghirciul lor.* 727/1.
- poghirci²** vb. IV. A aduna, a strânge fructele, cerealele rămase după cules. *Că m-am făcut ca cel ce adună paie la seacere şi ca cel ce poghirceaşte la cules.* 721/1.
- poghircitură** s. f. Faptul de a aduna fructele rămase după cules; (concretizat) fruct adunat astfel. *Au nu easte mai bună poghircitura lui Efraim decât culesul de vii a lui Aviezer?* 221/2.
- pogorâre** s. f. = coborâre. **1.** Venire în jos din înălţime. *Presară zăpada ca pasările ce zboară şi ca cum poposeaşte lăcusta e pogorârea ei.* 822/2. **2.** *Lucruri de ~ = obiecte care atâră.* 301/1.
- pogorâş** s. n. = coborâş. Drum care coboară, loc pieziş. *Norod mult vinea pre cale dinapoia lui din coastele muntelui la pogorâş.* 280/2.
- pogori** vb. IV (a se ~) = coborî. **1.** A merge în jos dintr-un loc mai ridicat. *Pogorându-să la fântână, au umplut vadra.* 21/2, cf. 11/1, 101/1, 403/2. (Cu referire la un teren) *Şi să întind hotarale de la Davirah, din valea lui Ahor, şi să pogoară spre miiază-noapte cătră Galgata.* 203/2. **2.** A veni, a se năpusti, a tăbări. *Alegeţi-vă voao un bărbat şi să se pogoară asupra mea!* 255/1.
- polată** s. f. Palat; curte (împărătească). *Şi nevăstuica care să razămă pre mâini şi lezne să poate prinde şi lăcuiaşte în polăţile împăraţilor.* 538/2.
- polemar** (şi **polimar**) s. m. = pălimar. **1.** Întăritură de scânduri la o construcţie. *Polimari preste amândoi stâlpii.* 301/1. **2.** Cerdac, pridvor; foişor; balcon. *Au făcut preste zidul casii polemari împregiurul besearicii.* 299/2. *Polemare trei.* 300/2.
- polimar** s. m. v. **polemar.**
- politie** s. f. Regulă de comportament social; canon. *Toată politia iopiiianilor de tot să o dezrădăcineaze.* 870/1, cf. 866/1, 885/1.
- pom** s. m. ~ul ştiinţei binelui şi a răului = măr care s-a aflat în mijlocul raiului şi ale cărui fructe erau interzise lui Adam şi Evei. *Au făcut Dumnezeu să răsară... pomul vieţii în mijlocul raiului şi pomul ştiinţii binelui şi a răului.* 2/2. ~ul vieţii = arbore din mijlocul raiului, simbolizând existenţa absolută, imortalitatea. 2/2.
- pomeni** vb. IV. A spune. *Pomeniţi limbi: „Iată au venit!”* 598/2.
- pomenire** s. f. Aducere-aminte, amintire. *Să vor pustii întru dureare, şi pomenirea lor va peri.* 784/2.
- pomenitoriu** s. m. Persoană în slujba împăratului care scrie, care notează. *Iosafat... [era] pomenitoriu.* 289/1.
- pompă** s. f. Alai, cortegiu sărbătoresc. *Să silea jidovii având iadere să facă pompă lui Dionisie.* 863/2.
- ponciş** adv. Cruciş, chiorâş; (fig.) cu ciudă, cu duşmănie, cu răutate. *Urâciune e înaintea Domnului cel ce să uită ponciş cu ochii.* 536/1.
- ponoslu** s. n. Ocară, ponegrire, defăimare. *Au aflat asupra mea ponoslu, şi mă socoteaşte ca pe un vrăjmaş.* 454/2, cf. 430/2, 821/2, 886/1.
- popas** s. n. Locuinţă, sălaş. *Încă vor fi în locul acesta... popasuri de păstori adăpostind oile.* 623/1. A umbla în ~ = a umbla din loc în loc. *Nu am lăcuit în casă din zioa în carea am scos pre fiii lui Israil din Eghipt..., ci am umblat în popas şi în cort.* 274/2.
- popă** s. m. Preot. *Au chemat cei de alt neam pre popii... săi.* 244/1, cf. 232/1.
- por** s. m. = pur. Plantă leguminoasă. *Adusu-ne-am aminte de peştii care-i mâncam în Eghipt în dar, şi de crastaveţi, şi de peapeni, şi de pori, şi de ceape, şi de aiuri.* 132/1.
- porfiră** s. f. **1.** Purpură (pentru veşminte). *Au făcut bărbatului său, şi sieşi îmbrăcăminte de vison şi de porfiră.* 539/2. **2.** Veşmânt făcut din purpură. *L-au îmbrăcat pre el cu porfiră.* 848/1, cf. 692/2.
- porfirion** s. m. Pasăre de apă, probabil lişiţă. *Şi porfirionul, şi pelicanul, şi lebăda.* 101/2, cf. 171/2.
- porni** vb. IV. *Au pornit spre mânia = au îndemnat la răscoală, la revoltă. Iară jidovii cei ce n-au crezut au întărâtat şi au pornit spre mânia sufletele neamurilor, împotriva fraţilor.* 123*/1.
- pornire** s. f. Mânia. *Preste ei voiu vărsa ca apa pornirea Mea.* 703/1.

- portar** s. m. Ușier. Căpeteniile și portarii porții... nu era lor slobod să se clătească de la slujba sfintelor. 403/2, cf. 358/2, 392/1.
- portăriță** s. f. Femeie care păzește intrarea într-o casă. Portărița casii curăța grâu. 272/2.
- porumb** s. m. Porumbel. Va aduce pentru păcatul său care au păcătuit... doi pui de porumb. 95/2, cf. 481/1, 43*/2.
- poruncă** s. f. **1.** Ordin, dispoziție. Le-au pus lor Iosif poruncă până în zioa de astăzi pre pământul Eghiptului. 48/2. Vreamea... poruncii seacerii = timpul hotărât pentru secerat. 600/1. **2.** Lege morală sau religioasă; precept, învățătură. Din zioa aceasta înainte s-au făcut poruncă și îndreptare lui Israil până astăzi. 268/1, cf. 404/1.
- poruncitoriu** s. m. Conducător, stăpânitor. Iată, ... l-am dat pre dânsul domn și poruncitoriu neamurilor. 588/1.
- poslujnic** s. m. = poslușnic. Slujitor; slugă, servitor. Nu așa vă este voao mai tare roata, o, spurcați poslujnici. 888/2.
- posti** vb. IV. A veghea; a sluji. [Muirile] au postit la ușile cortului mărturiei. 89/2.
- potignire** s. f. = poticnire. Piatra potignirii = dificultate, necaz, piedică. S-au potignit de piatra potignirii, Precum easte scris. 147*/2.
- potopi** vb. IV (și a se ~) A (se) distruge, a (se) nimici. Iată, ne-am topit, am perit, ne-am potopit! 139/1. Și-i vor potopi pre ei. 733/2, cf. 481/1.
- potrivă** s. f. A fi o ~ = a fi la fel, deopotrivă. Și la mici și la mare, a călca leagea tot o potrivă easte. 886/1.
- povață** s. f. Învățătură, sfat. Și voi trimit frica povața ție. 74/2.
- povățui** vb. IV. **1.** A cârmui, a conduce. Ieși tu și tot norodul tău, pre carele tu-l povățuiești. 62/2, cf. 158/1, 889/2. **2.** A călăuzi, a îndruma pe un drum, într-un loc.. V-am scos... din pământul Eghiptului și v-am povățuit pre voi prin pustie. 710/2, cf. 65/1. **3.** A conduce, a comanda un atac, o armată. Împăratul nostru... va merge înaintea noastră și va povățui războiul nostru. 246/1, cf. 824/2.
- povățuitoriu,-oare** s. m. și (rar f.) **1.** S. m. și f. Persoană care îndrumă, călăuzitor; sfătuitor; sfetnic. Auziți aceastea, povățuitorii casii lui Iacov. 719/2. Povățuitoria farmecelor, carea vinde... noroade cu fermecăturile sale. 723/1. **2.** S. m. Călăuză, ghid. Iuda... s-au făcut povățuitoriu celor ce au prins pre Iisus. 108*/2. **3.** S. m. Conducător; căpetenie, șef; comandant. Cine va sui cu noi povățuitoriu, ca să se bată cu fiii lui Veniamin? 234/1. Te-am dat povățuitoriu preste norodul Mieu Israil. 312/2. Pre Moaha, mumă-sa, o au mutat, ca să nu fie povățuitoare. 312/1, cf. 158/1, 485/2, 628/1, 684/1, 737/1. **4.** S. m. pl. Oameni de apărare, garnizoană. Au pus povățuitori în toate curțile Iudei. 386/2. **5.** S. m. Persoană care știe să vorbească, să explice, care este bun orator. El era povățuitoriu cuvântului. 123*/1.
- povârni** vb. IV (a se ~) A se îndoi, a se curba. Împins fiind, m-am povârnit să caz, și Domnul m-au sprijinit. 506/1.
- povoi** s. n. = puhoi. **1.** Ploaie mare. Cădea-vor povoaie și norii vor umbri preste nespună mulțime de oameni. 456/2. **2.** Mulțime (în mișcare, în agitație) Că și-au adus aminte de vrăjmașii cei din povoiu și bine au făcut celor ce și-au îndreptat căile. 826/2.
- pozdării** s. f. pl. = puzderii. Resturi din tulpina de cânepă care cad la melițat. Toți ca niște pozdării să vor arde în foc. 583/1, cf. 553/1.
- prapor** s. m. = prapur. Peritoneu. Praporul ficatului. 99/1.
- prav** s. n. = praf. Și vor fi ca niște pleave înaintea vântului sau ca niște prav pre carele-l spulberă volbura. 448/2, cf. 167/1.
- praznic** s. n. Serbare. Veniți și să stinge toate praznicele lui Dumnezeu de pre pământ! 488/2.
- prădător** s. m. Persoană care pradă, care fură. Și venind prădătorii le-au luat [boii și asinii] și pre slugi i-au ucis cu sabii. 438/1.
- prăpădire** s. f. Stare de groază, de pustiire. Apa sa cu prăpădire o vor bea. 651/2.
- prăsilă** s. f. Descendent, urmaș. Toată prăsila fiilor lor și featelor lor. 399/2.
- prăsitură** s. f. Ceea ce este prăsit; mulțime. Iată, prăsitură de lăcuste venind de dimineață. 713/1.
- prăștia** vb. I. A arunca cu praștia. Au luat o piatră și o au pus în praștie, și au prăștiat și au lovit pre cel de alt neam. 256/1.
- prăștiaș** s. m. Luptător sau ostaș care luptă cu praștia. Au încungiurat prăștiașii [cetatea] și o au bătut pre ea. 324/2, cf. 234/1. (Cu valoare adjectivală) Bărbații cetății... au luat armele sale..., și tot bărbatul prăștiaș, au oprit suirea lor. 753/2.
- prăznui** vb. IV. A sărbători, a petrece. Să cade să vă veselii... ca când ați prăznui. 571/1.
- pre** prep. Lângă. Au stătut împăratul pre stâlp și au făcut legătură înaintea domnului. 345/1.
- preacura** vb. I. A curge mult, din belșug. Și-i preacura sângele și coastele i să rănea. 886/2.
- preacurvari** s. m., adj. (Bărbat) care comite un adulter; (bărbat) care este foarte afemeiat, extrem de desfrânat. Cu moarte să se omoară, și preacurvariul și preacurva. 111/2. Neamul rău și preacurvariul sămn pofteaște și nu să va da lui sămn. 12*/2, cf. 450/1, 589/1.
- preacurvă** s. f. Femeie adulteră, femeie foarte desfrânată. Cu moarte să se omoară, și preacurvariul și preacurva. 111/2.
- preacurvi** vb. IV. A comite un adulter; a trăi în mare desfrâu. Omul, carele va peacurvi cu muiare, carea are bărbat..., cu moarte să se omoară. 111/2, cf. 597/2.

- preaînalt,-ă** adj. Foarte mare, nemărginit, covârșitor. *Carea e mărirea cea preaînaltă a puterii Lui întru noi.* 181*/1.
- preaînălțime** s. f. Ceea ce este covârșitor, extrem de mare. *Preaînălțimea puterii să fie a lui Dumnezeu.* 168*/2.
- preaînmulți** vb. IV. A face să fie mult, să prisosească. *Care l-au preaînmulțit întru noi, întru toată înțelepciunea și știința.* 181*/1.
- pregiur** prep. Din jurul..., de lângă. *Pre cei pregiur Simeon și Levi vinuiaște?* 884/2.
- premeni** vb. IV = primeni. A schimba. *A nu putea tu să premenesti gândul nostru.* 889/2.
- preoți** vb. IV. **1.** A sluji ca preot, a păstori. *I-au adus pre ei să preoțească Domnului.* 98/1, cf. 78/2, 212/2. **2.** A respecta cu sfințenie. *Ca aceștia trebuie a fi ceia ce preoțesc leagea.* 887/1.
- prepune** vb. III. A presupune; a bănui. *Pentru care, stând împrejur pârașii, nici o pricină nu aducea, de care prepuneam eu.* 135*/1, cf. 507/1.
- prepus** s. n. Presupunere; bănuială. *Cuvinte... din care să face pisma, pricirea, hulele, prepusurile ceale reale.* 200*/2, cf. 870/1.
- presăra** vb. I. A împrăști, a arunca. *Luați voi pline mâinile de spuze din cuptoriu și să preasăre Moisi spre ceriu.* 60/2.
- preste** prep. = peste. A fi (pus) ~ ceva = a îngriji de ceva, a răspunde de ceva. *Aceștia era preste cămărilor și preste vistieriile Căsii Domnului.* 358/2. *Dintru ei era puși... preste făina de grâu, preste vin.* 358/2. *Cu credință peste... = mai-mare peste..., șef peste... Cu credință preste lucrurile jertvei tigăii marelui preot.* 359/1.
- presviteriu** s. m. = prezbiter. *Au rânduit să se suie Pavel și Varnava... la apostoli și la presviteri în Ierusalim.* 123*/2, cf. 225*/1.
- preț** s. n. Plată. *Păharul meu cel de argint... puneți-l în sacul celui mai tinăr și prețul grâului lui.* 44/2. *De mult ~ = foarte scump. Venit-au la El o muiare, având un alabastru cu mir de mult preț și l-au turnat pre capul Lui.* 26*/2.
- prețuit,-ă** adj. Piatră ~ă = piatră de mare preț, prețioasă. *Cea întemeiată cu pietri prețuite mari.* 300/2.
- preumbla** vb. I (a se ~) = plimba. *Au ieșit Isaac ca să se preumblă la câmp.* 22/2.
- preumblare** s. f. = plimbare. Loc de trecere. *Și preumblările foșoarelor aseamenea [de late și de lungi].* 680/1.
- priatin** s. m. = prieten. *Vă bateți joc de priatinul vostru.* 441/1, cf. 527/1.
- pribeag** s. m. Cel alungat, cel gonit din... *Lăcui-vor lângă tine pribeagii lui Moav.* 562/1, cf. 355/2.
- pricăjitură** s. f. Ticăloșie, infamie. *Au rădicat pricajiturile de pre pământ.* 312/1.
- price** s. f. Ceartă, neînțelegere. *Cum voiu putea singur purta necazul vostru, și greutatea voastră, și pricile voastre.* 158/1, cf. 69/2, 884/1, 91*/1, 113*/2. *De ~ = de război, războinic. Bărbat de price eram eu, și norodul meu.* 226/2.
- pricepătoriu,-oare** adj. Care are pricepere, care pătrunde cu mintea, care înțelege, pricepe. *Binecu-vântat e... Cel ce au dat lui David, împăratului, fiu înțelept, știutori și pricepătoriu, carele va zidi casă Domnului și casă împărăției sale.* 376/1, cf. 528/2.
- pricepe** vb. III. Bine pricepea = era priceput, iscusit. *Honenia, mai-marele leviților, că bine pricepea.* 363/2.
- prici** vb. IV (a se ~) **1.** A se certa, a se învrăjbi. *Au săpat altă fântână, și să pricea și pentru aceea, și au numit numele ei Vrajbă.* 24/2, cf. 141/1, 286/2, 41*/1, 234*/1. **2.** A se împotrivi, a protesta. *De să vor prici, mai amar să-i muncească.* 887/2.
- pricină** s. f. **1.** Motiv, ocazie. *Dă pricină înțeleptului și mai înțelept va fi.* 523/2. **2.** Ceartă, neînțelegere, conflict. *Deaca easte așa pricina omului cu muiarea, nu foloseaște a să însura.* 19*/1.
- pricinuito** s. m. Persoană care pricinuieste, care produce, care provoacă ceva. *Pricinuitoi sânteți întru gânduri.* 513/2.
- pricire** s. f. Neînțelegere, ceartă; dușmănie. *S-au făcut și pricire între dânșii, carele dintră ei s-ar părea a fi mai mare.* 77*/2, cf. 467/1, 481/1, 185*/2, 200*/2.
- pridvariu** s. n. v. **pridvor.**
- pridvor** (și **pridvariu**) s. n. **1.** (și ~ ul stâlpilor) Galerie exterioară, închisă sau deschisă, așezată în partea dinainte sau împrejurul unei clădiri. *Pridvorul stâlpilor de cincizeci de coți de lung.* 300/2. *După casa sa în carea ședea, un pridvariu împrejurul acestora.* 300/2, cf. 301/1. **2.** Partea din fața unui templu; curtea. *Sfințit-au împăratul mijlocul pridvorului, carele era înaintea feații Casii Domnului.* 304/1.
- prieteșug** (și **prietișug**) s. n. Prietenie. *Tot cel ce ureaște pre fratele sărac departe va fi și de prietișug.* 530/1. *Să înnoiască cu ei prieteșugul.* 851/1, cf. 787/1.
- prietișug** s. n. v. **prieteșug.**
- prigonire** s. f. Neînțelegere, dispută. *Și aceastea zicând el, au ieșit jidovii, multă prigonire având între sine.* 138*/2. *Cuvinte de prigonire, din care să face pisma, pricirea.* 200*/2.
- prigonitor,-oare** adj. Cuvinte prigonitoare = cuvinte amăgitoare. *Nimenea pre voi să nu vă amăgească cu cuvinte prigonitoare.* 189*/2.
- prihană** s. f. **1.** Cusur, defect fizic. *Tot cel întâiu născut care să va naște în vacile tale și în oile tale... de va fi întru prihană, șchiop, au orb, au rău sluțit, să nu-l jervești Domnului.* 172/2, cf. 113/2, 140/1, 281/2. **2.** Fără (de) ~ = **a**) fără nici o vină morală; lipsit de păcate, nevinovat. *Și pre cea fără de prihană, soața împărăției noastre, Estir, cu tot neamul lor... i-au cerut la perire.* 434/2. *Au din faptele sale va fi fără prihană omul?* 440/1, cf. 14/2, 200*/1; **b**) neprihănit, nevătămat, curat. *Mielul să fie... fără prihană.* 63/1. *Cei cu ~ = cei netrebnci, cei de rușine.*

Nu sânt a lui fii cei cu prihană, neam întort și răzurătit. 187/1.

primb s. m. = prim. Tivitură, bordură; margine întărită. Și va fi gura ei dintr-însa în mijloc, având primb împrejurul gurii, lucru țesut împletitura țesută dintr-însa, ca să nu să spintece. 79/1.

primi vb. IV. Priimește cu inima = are inimă bună. Toți cei ce priimesc cu inima vor aduce pârgă Domnului. 86/2.

primit,-ă adj. An ~ = an al iertării, al împăcării. A chema anul Domnului primit și zioa răsplătirei. 591/22.

primate s. f. pl. Ceea ce este primit, admis, acceptat (spre iertare, împăcare). Să vor aduce priimate pre jertvenicul Mieu. 591/1.

primprejur adv., s. n. **1.** Adv. Îl odihnește pre el primprejur = îi aduce liniștea, îl ocrotește față de cei ce-l împresoară. I-au odihnit pre ei primprejur. 400/2. **2.** S. n. Împrejurime. Era mai-mare preste jumătate de primprejurul Ierusalimului. 416/2.

prin s. m. Specie de stejar. Spune-mi supt ce copaciu i-ați văzut pre ei... ? Iară el au zis: „Supt prin”. 830/1.

prinde vb. III. A-l ~ în cuvânt = a-l prinde cu vorba, a-l ispiți. Și au trimis la Dânsul pre unii din farisei..., ca să-l prinză în cuvânt. 44*/1.

prinsoare s. f. **1.** Temniță, închisoare. Voi veți fi în prinsoare până ce să vor arăta cuvintele voastre de grăiți adevărul. 42/2, cf. 10*/2. **2.** Obiect folosit la fixarea unor drugii. Era verigile prinsori rudelor, ca să rădice masa. 88/2.

pripă s. f. De ~ = repede, grabnic, iute. Iară ei aștepta să se umfle el sau să cază de pripă mort. 137*/2, cf. 667/2.

pripelnic,-ă adj. Dogoritor. Sau focul, sau vântul, sau aerul cel pripealnic, sau cursul stealelor... au socotit că sânt dumnezei. 790/1.

pripi vb. IV. A face să acționeze în grabă, a grăbi, a zori. Au luat un vițal tânăr și bun, și l-au dat slugii, și au pripit să-l gătească. 15/2.

prisoseală s. f. Urmaș; celelalte persoane în afara ta. Toată prisoseala casii tale va cădea în sabiia oamenilor. 241/2.

prisosi vb. IV. A face exces, a întrece măsura. Și să nu prisosești... afară de cale, și fără de judecată nimica să nu faci. 816/1.

prisosință s. f. Prisos, surplus. Din prisosința inimii grăiaște gura. 12*/1. Mai de prisosit = în mai mare măsură. Inima lui mai de prisosit este spre voi, aducându-și aminte de ascultarea voastră. 170*/2.

prisosit s. n. De ~ = de prisos, mai mult decât trebuie. De prisosit fiind a să lupta. 885/1.

prisositoriu,-oare adj. Care prisosește. Caută rodul cel prisositoriu spre folosul vostru. 188*/2.

priveală s. f. Priveliște. Tot norodul, care venisă la priveala aceasta,... s-au întors. 80*/1. A face pe cineva ~ = a expune pe cineva privirii celor din jur. Priveală ne-au făcut lumii și îngerilor și oamenilor. 156*/1. Cu ocări și cu neazuri priveală făcându-vă.

214*/1. Locul cel de ~ = un fel de stadion. Au nu știți că cei ce aleargă în locul cel de priveală, toți, adecă, aleargă, iară unul ia daruri? 159*/2.

priveghea vb. II. A păzi, a străjui. Să nu să deșchiză porțile Ierusalimului numai o dată cu soarele și încă priveghind. 419/2.

priveghiare s. f. = priveghere. Faptul de a supraveghea, de a se îngriji. Duhul lui Dumnezeu este întru tine și priveghiare și înțeleagere și înțelepciune multă. 693/1.

priveghitoriu s. m. Cel care face de strajă. Clătitu-s-au priveghitorii lui întru ieșiri. 642/1.

priveliște s. f. **1.** Teatru, amfiteatru. Și s-au umplut toată cetatea de turburare și s-au pornit toți cu o inimă asupra privealiștii. 129*/1. **2.** A șede la ~ = a sta la pândă, a lua seama la ceva. Că sufletul omului să obicinuiască uneori a vesti decât șapte privitori carii șed în loc înalt la privealiște. 818/2.

privire s. f. (Aici) Pedepsire, punere la încercare. Vor cădea cu cădearea sa și în vreama privirei sale vor peri. 600/2.

privitor s. m. Iscoadă. Șapte privitori care șed în loc înalt la privealiște. 818/1.

proască s. f. Țintă (în care se ochește). Întins-au arcul Său și m-au stâlpit, ca proasca la săgeată. 641/1.

probă s. f. Încercare. Năcazul răbdare lucrează, iară răbdarea, probă, iară proba, nădeajde. 143*/2.

pronie s. f. **1.** Înțelepciune supremă cu care divinitatea conduce lumea; divinitatea însăși; providență. Cea dumnezeiască pronie pre Israil... l-au mântuit. 892/2. **2.** Grija, milă, îndurare etc., considerate ca atribute ale divinității. Pre cel mic și pre cel mare El l-au făcut, și de toți aseamenea Lui este pronie. 785/2.

propovedui vb. IV = propovădui. A face cunoscut. Să areate pre Fiiul Său întru mine, ca să-L propoveduiesc pre El între neamuri. 176*/1.

propoveduire s. f. = propovăduire. Predică. Aceia sau pocăit la propoveduirea lui Iona. 12*/2

prorocie s. f. **1.** Prorocie, profeție. Au auzit Asa cuvintele aceastea și prorocia lui Azaria. 385/2. **2.** Carte de prorocie. Cealelalte cuvinte a lui Iezechia..., iată, scrise sânt în prorocia lui Isaiia. 401/1.

prorociță s. f. Femeie care procește, profețește. Mariam, prorocița, sora lui Moisi, au luat timpana în mâna sa, și au ieșit toate muierele după ea. 67/1. (Cu valoare adjectivală) Devora, muiere prorociță..., ea judeca pre Israil în vreama aceea. 217/1.

prost, proastă adj. **1.** (Despre oameni) De condiție umilă, de rând, de jos; de rang inferior. Văzind îndrăznirea lui Petru și a lui Ioan și știind că oameni necărturari sânt și proști, să mira. 111*/2. (Substantivat) Mii de bani ai celor proști... sânt în vistieriile ierusalimneanilor. 885/1. **2.** (La pl.) Urmași mulți, numeroși. Fiii lui Israil au crescut, și s-au înmulțit, și s-au făcut proști. 53/1.

prostesc,-ească adj. Banii cei prostești = banii poporului de rând. 885/2.

prostie s. f. *Prostia inimii* = simplitatea, curățenia simțirii. *Petrecând cu toții dimpreună în besearică și frângând prin casă pâine, priimea hrană întru bucuria și întru prostia inimii.* 110*/1.

prunc s. m. **1.** Copil de orice vârstă și indiferent de sex. *Să nu murim, și noi, și tu, și pruncii noștri.* 43/2, cf. 191/1. **2.** Copil în primele luni de viață, sugar. *Și au crescut pruncul și s-au înțercat.* 18/2. **3.** Copil de sex bărbătesc (în raport cu părinții săi). *Au zis Iuda către... tatăl lor: „Trimite pruncul cu mine”.* 43/2. **4.** Tânăr fără experiență. *Eu sânt prunc mic și nu știu ieșirea mea și intrarea mea.* 297/1. **5.** Tânăr, flăcău. *Al cui fecior ești, pruncule?* 256/2. **6.** Slugă. *Au zis pruncul cătră stăpânul său.* 232/2.

pruncă s. f. **1.** Copil de sex femeiesc. *Și, prinzând mâna pruncii, au zis ei.* 36*/2. **2.** Fiică. *Una născută sânt tatălui meu și nu are el altă pruncă.* 742/1. **3.** Slujnică. *Easte prunca moaviteana carea s-au întors cu Neomin din țarina lui Moav.* 237/1.

pruncesc,-ească adj. Caracteristic pruncului, copilăresc. (Substantivat) *Deaca m-am făcut bărbat, am lăpădat ceale pruncești.* 162*/2.

pruncuț s. m. Diminutiv al lui prunc; copil mic. *De te temi tu sânșur a te pogorî, pogoară-te tu și Fara, pruncuțul tău, la tabără.* 220/2.

psaltire s. f. Vechi instrument muzical cu coarde, asemănător harpei. *Deșteaptă-te, mărirea mea, deșteaptă-te psaltire și alăută.* 503/2.

puia vb. I = pui. A face pui. *Vor puia arici în casele lor.* 560/2.

puitor,-oare adj. Care se pune, se aplică undeva. *Unealte puitoare la închieturi.* 889/1.

puitoriu s. m. ~l legii = cel care dă o lege, legiuitor. *Unul easte puitoriu legii, carele poate să mântuiască și să piarză.* 220*/2.

pulbere s. f. Praf. *Iară ei, scuturând pulberea picioarelor sale asupra lor au venit în Iconiia.* 122/2.

pumn s. m. Veche unitate de măsură pentru lungimi. *Vei face ei [mesei] cunună de un pumn primpregiur.* 76/1, cf. 88/2, 301/1, 377/1.

pune vb. III. **1.** A ~ punere = a prezenta ofranda adusă divinității într-un anumit fel și după un anumit ritual. *Luând preotul mielul cel pentru păcat, și pâharul cel cu untdelemn, le va pune pre eale punere înaintea Domnului.* 105/1. **2.** A ~ credință (sau cuvânt) = a face legământ. *Și întru toate acestea punem credință, și o scriem și o pecetluiesc căpeteniile noastre.* 423/1. *Cuvântul carele am pus voao, când ați ieșit din pământul Eghiptului.* 728/1. *Au pus Ioav cuvintele în gura ei = i-a spus Ioav ce trebuia să zică.* 281/1. **3.** A-și ~ fața asupra cuiva = a se supăra pe cineva; a întoarce fața de la el. *Voiu pune fața Mea asupra sufletului carele mîncă sânge și-l voiu piarde pre el din norodul său.* 109/1, cf. 111/1. **4.** *Au pus preste noi lucruri grele = ne-au supus la munci împovărătoare. Ne-au necăjit pre noi... și au pus preste noi lucruri grele.* 180/2.

punere s. f. **1.** Loc în care se adună și se pun cereale, alimente, vin etc.; magazie. *Au pus într-însele [în cetăți] povățuitori și puneri de bucate, untdelemn*

și vin. 383/1. *Rămășița punerii = rest (de mâncare) pus la păstrare. Și bucate nu era în vase, pentru că era anul al șaptelea, și cei ce au scăpat în Iudea de la neamuri au mâncat rămășița punerii.* 841/2.

2. (Și ~ înaintea sau, mai ales, pâinea punerii-înainte) *Ofrandă (pâine) expusă în sanctuar, destinată jertfei. Avimeleh, preotul, i-au dat lui pâinile punerii-înainte, că nu era acolo pâine, fără numai pâinile punerii-înainte, ceale luate dinaintea feșii Domnului.* 260/1. *Veți aduce pâini, punere-înainte.* 114/1, cf. 76/1, 91/1. ~a mâinilor = gest de ritual, cu diferite semnificații. *A învățaturii botezurilor și a punerii mâinilor și a învierii morților.* 210*/2.

pungă s. f. Săculeț în care se păstrau banii în comun la evrei. [Iuda] *era fur și pungă avea, și ce să punea într-înșă purta.* 96*/2.

punt s. n. = pfund. Veche unitate de măsură pentru greutate. *Să nu faceți nedreptate, în judecată, în măsuri, în punți, în cumpene.* 111/1, cf. 180/1.

purcede vb. III. **1.** A pleca, a porni. *„Să treacem de ceaea parte de lac”. Și au purces.* 60*/2, cf. 192/2, 412/2. **2.** A ~ grea = a rămâne însărcinată. *Purcezind grea, au născut alt fiu.* 54/1. *Fata lui Devilaime... au purces grea și i-au născut lui fiu.* 700/2.

purcedere s. f. Plecare, pornire. *Și au scris Moisi purcederile și popasurile lor.* 153/2, cf. 92/2.

purta vb. I. **1.** (a se ~) A umbla de colo până colo, a se mișca, a se deplasa. *Duhul lui Dumnezeu să purta pre deasupra apei.* 1/1. **2.** A ~ fărădelegea = a-și duce păcatul. *Iară de nu va spăla hainele sale și nu-ș va scălda trupul cu apă, va purta fărădelegea sa.* 109/1. **3.** A călăuzi, a conduce. *Nu voiu putea singur să vă port pre voi.* 158/1. **4.** A face, a îndeplini conform tipicului, cerințelor. *Aaron și fiii lui să între și să rânduiască pe fieștecarele ce trebuie să poarte.* 124/2.

purător s. m. ~ de cărți = persoană care ducea scrisorile. *Și s-au trimis prin purtătorii de cărți, în toată împărăția lui Artaxerx, să piarză neamul jidovesc.* 430/2.

pustie s. f. Deșert, pustiu. *Au fugit pre calea carea mearge cătră pustie.* 197/1, cf. 54/1, 585/2.

pustiire s. f. **1.** Pieire; omorâre. *I-au dat pre ei [pe oameni] în pustiire.* 398/1. **2.** Refugiu, pribegie. *Toate zilele pustiirii sale au sâmbetit.* 405/2.

pustiu,-ie adj. Sec, secat. *Apa Nemirimului pustie va fi și iarba va lipsi.* 562/1.

pustnicesc,-ească adj. Cărbuni pustnicești = care sunt din pustiu (de la chedariți). *Săgețile Celui putearnic sânt ascuțite cu cărbuni pus[t]nicești.* 509/2.

putere s. f. **1.** Totalitatea oamenilor aparținători unui neam, norod; capacitate, forță fizică și morală a cuiva de a acționa, de a face ceva. *Au ieșit toată putearea Domnului din pământul Eghiptului noaptea.* 64/1. *Stăpânind întru împărățiile sale și bărbați vestiți de putere.* 823/1. *Muierea puterii = femeie voinică, puternică. Știe tot neamul norodului meu că muiarea puterii ești tu.* 238/1. **2.** Oaste, armată. *Și au ieșit Nicanor din Ierusalim... și l-au întâmpinat*

pre el putearea Siriei. 843/1. I-au pus pre ei căpetenie puterilor. 361/2, cf. 66/1, 122/1, 305/2. Fiii puterii sau cei tari cu puterea = ostași, luptători. Au trimis acolo adunarea doasprăzece mii de bărbați din fiii puterii. 235/1. Și au dus Ierusalimul și pre toți boiarii și pre cei tari cu putearea, zece mii de robi. 347/1, cf. 248/1, 252/2, 354/1. Cu ~a = cu forța. Ba, acum dă, iară de nu, voiu lua cu putearea. 241/1. **3.** ~a cerului = totalitatea îngerilor, a cetelor cerești. Văzut-am pre Domnul șezând pre scaonul său și toată putearea ceriului sta împrejur de-a dreapta și de-a stânga Lui. 388/1, cf. 345/2, 696/1. **4.** Minune (făcută prin forța, prin puterea divină). Au început Iisus a împuta cetăților, întru care să făcuse ceale mai multe puteri ale Lui. 11*/1, cf. 14*/1. Lucrează puteri = face minuni. Cel ce vă dă voao Duhul și lucrează întră voi puteri. 177*/1. Cu ~ = convingător, cu autoritate. Și să mira de învățătura Lui, că era cu puteare cuvântul Lui. 56*/1. **5.** Bogăție. Să vor deschide porțile tale pururea, ... ca să bage întru tine putearea neamurilor. 591/1, cf. 611/2.

puternici vb. IV. A face puternic. Dumnezeu... să vă întărească, să vă puternicească. 225*/2, cf. 530/1.

puternicie s. f. Putere. Stricat-au armele puterniciei lor din oameni, bărbați tari batjocorind în foc. 722/2. Sfințirea ~i = puterea sfântă. Vor spurca sfințirea puterniciei. 699/2.

putincios,-oasă adj. Competent, abil. Nu sânt putincios, ... slab la glas și zăbaunic la limbă sânt eu. 55/2.

putrăgiune s. f. = putrejune. Stare a unui organism putred. În putrăgiunea viermilor șezi. 439/1.

puț s. n. ~ul stricăciunii = fundul gropii, fundul mormântului. Iară Tu, Dumnezeule, pogorî-i-vei pre dânșii în puțul stricăciunii. 481/2.

puține s. f. pl. Ci am asupra ta puține = dar am împotriva ta câteva lucruri. 236*/2.

R

raclă s. f. **1.** Ladă; cutie. Vor plânge raclele podoabelor voastre. 554/2. **2.** ~ de cărți = bibliotecă. Aducând raclă de cărți, au adunat ceale despre împărați și despre proroci. 858/2.

ramur s. m. (Bot.) Păducel. Mai nainte până ce vor cunoaște spinii voștri ramurul; ca pre niște vii, ca întru mânie va înghiți pre dânșii. 482/1.

rană s. f. **1.** Bătăie, măcel; suferință, chin. Și au ieșit împăratul lui Israil și au luat toți caii și carăle și au făcut rană mare în Siria. 318/1. Ieșea și pângărea împrejurul sfintelor, și făcea rană mare cu necurățenie. 854/2, cf. 836/1. **2.** Pedepsă divină, nenorocire. Încă o rană voiu aduce... preste Eghipt. 62/2. **3.** ~ eghiptenească = ulcerație, abces. Bată-te Domnul cu rană eghiptenească la șezut. 182/2. **4.** Cicatrice. De va rămânea în locul său stricăciunea și nu să va lăți, semn de rană iaste. 103/2.

răcoreală s. f. **1.** Răcorire, astâmpărare de sete. Te-ai făcut... răcoreală celor însetați. 567/1. **2.** Liniște,

ușurare, destindere. Pocăiți-vă și vă întoarceți, ca să se șteargă păcatele voastre, când vor veni vremile răcorealei de la fața Domnului. 110*/2.

rădăcină s. f. **1.** Neam, familie. Nu să vor lăți cu rădăcina fiii [femeii adultere]. 810/1. Și au ieșit dintr-înșii o rădăcină păcătoasă, Antioh Epifan. 832/1.

2. Adânc, adâncime. Întinde preste el [peste nor] rază și au acoperit rădăcinile mării. 456/2.

rădica (și **râdica**) vb. I = ridica. **1.** A ~ picioarele = a porni, a pleca. Rădicându-și Iacov picioarele, s-au dus în pământul răsăritului. 27/2. Te va rădica la pământ = te va duce într-un loc, undeva. Duhul Domnului te va rădica la pământ, carele nu-l știi. 315/1. **2.** A ~ cuvântul (sau cuvânt, glas) = a vorbi, a spune (cu voce tare). Au rădicat Domnul cuvântul Său, carele l-au grăit. 302/2. Cei ce văd minciuni și vrăjesc deșearte... au început a rădica cuvânt. 652/1. Toți dimpeună au rădicat glas către Dumnezeu și au zis: „Stăpâne, Tu,...”. 111*/2. A ~ mărturie = a pune mărturie. Au rădicat mărturie întru Iacov. 490/1. **3.** A izbăvi, a salva. Înălță pre cei smeriți și rădică pre cei periți. 440/1. (În construcție intensivă) Au doară mâncare am mâncat de la împăratul, au dare au dat? Au rădicare au rădicat noao? 288/1. **4.** A duce mai departe, a păstra. Fratele bărbatului meu nu va să rădice numele fratelui său în Israil. 179/2. A ~ cuiua sămânță = a face să aibă urmași. Mi-au rădicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Avel. 5/1. O ia pre ea muiare și rădică sămânță fratelui tău. 38/1. **5.** (a se ~) A unelti, a se răzvrăti. Iară cealealalte cuvinte a lui Selum și rădicarea lui, cu carea s-au rădicat, iată, sânt scrise în cartea cuvintelor zilelor. 337/1. **6.** A înlătura, a îndepărta, a face să dispară. Au rădicat musca cea cănească de la Faraon. 60/1. Nu cerca să fii judecătoriu, ca nu cumva să nu poți rădica nedreptățile. 799/2. **7.** A dezrădăcina, a nimici. De nu să vor întoarce... voiu rădica neamul acela cu rădicare și pierzare. 606/1. A ~ anatema = a curma anatema, a face să piară blestemul. Nu veți putea sta împotriva vrăjmașilor voștri până când nu veți rădica anatema dintru voi. 196/1. Ai rădicat toată partea bărbătească a lor = le-ai șters pomenirea. 567/2.

rămas s. n. Popas, odihnă. Ca un pământean carele să abate la rămas. 607/1.

rămășiță s. f. **1.** Rămășițele cuvintelor = restul faptelor. Rămășițele cuvintelor lui Solomon... nu sânt scrise în cartea cuvintelor lui Solomon? 308/1. **2.** Agoniseală, strânsură; rezervă de cereale. Blagoslovite să fie cămările tale și rămășițele tale. 181/2. Nu vor fi rămășiță din bucatele lui, pentru aceea nu vor înflori bunătățile lui. 448/1. **3.** Descendent, urmaș. Au lăsat lui Domnul... rămășiță în Ierusalim, ca să puie pre fiii lui după dânșul. 311/2, cf. 45/2, 281/1, 413/2.

rămânea vb. II = rămâne. **1.** A ~ în trup = a trăi. A rămânea în trup mai de folos easte pentru voi. 186*/1. **2.** Vei rămânea de moștenirea ta = îți vei pierde moștenirea. 609/2. A ~ de cinstea cuiua = a fi lipsit de cinstirea cuiua. Sumețindu-să, ... ne-au oprit a intra, rămâind de cinstea noastră. 878/1.

- rănit,-ă** adj. A da ~ pe cineva = a-l răni. Să nu te temi de fața lor, că mâne în ceasul acesta, Eu pre ei toți voiu da răniți înaintea lui Israil. 200/2.
- răpaos** s. n. Pace, ușurare. Ne-ai scos pre noi întru răpaos. 484/2.
- răpăusat** s. m. = repauzat. Mort. Au lăcrămat pentru... multa buna rânduială a răpăusatului. 861/2.
- răpegiune** s. f. = repeziciune. Mânie. Și l-au luat îngerul Domnului pre el de creștetul lui și-l ținea de părul capului lui și l-au pus în Vavilon, deasupra groapei, întru răpegiunea duhului său. 831/2.
- răpi** vb. IV. **1.** A distruge, a sfâșia, a ucide. Înțeleageți, dară, aceastea cei ce uitați pre Dumnezeu, ca nu cumva să răpească, și nu va fi Cel ce izbăveaște. 479/2. Leu... s-au învățat a răpi răpîri, oameni au mâncat. 658/1. **2.** A se ~ cu mintea = a cădea în extaz. Și au fost mie, întorcându-mă în Ierusalim și rugându-mă eu în besearică, m-am răpit cu mintea Și L-am văzut pre El, zicând mie. 132*/1, cf. 169*/1.
- răpire** s. f. Pradă, ceea ce este luat cu sila. Leu... s-au învățat a răpi răpîri, oameni au mâncat. 658/1.
- răpîtură** s. f. Pradă, ceea ce este luat cu sila. Leu... s-au învățat a răpi răpîturi, oameni au mâncat. 658/1.
- răpști** vb. IV. A murmura (fiind nemulțumit), a cârți. După ce au încetat Ahior a grăi cuvintele aceastea, au răpștit tot norodul, care sta împregiurul cortului. 752/2, cf. 482/2.
- răpștire** s. f. Cârțire, protest. Păziți-vă, dară, de răpștire, care nimica nu foloseaște. 783/1, cf. 824/2.
- răpștitoriu** s. m. Cârțitor, persoană care cârțește. Gâlceava răpștitorilor nu să va ascunde. 783/1.
- rărunchi** s. m. **1.** Rinichi. Amândoi rărunchii și seul cel de preste ei... le va lua. 97/1, cf. 80/1. **2.** (La pl.) Adâncul trupului omenesc, considerat ca centru al conștiinței, al forței, al sensibilității. Dreptului să face milă de sufletul dobitoacelor sale; iară rărunchii necredincioșilor sânt nemilostivi. 525/2. S-au cutremurat rărunchii lui și s-au aprins de mânie după judecată. 834/1, cf. 446/1.
- răsădi** vb. IV. A muta în alt loc, a face să se stabilească undeva. Ducându-i înlăuntru, răsădeaste-i pre ei în muntele moștenirei Tale. 66/2.
- răsăditură** s. f. Voiu râdica lor răsăditură de pace = le voi aduce pacea. 672/2.
- răsări** vb. IV. A muta în alt loc, a face să se arate, să apară. Ca pământul ce-i crește floarea lui..., așa va răsări Domnul dreptatea și bucuriia. 529/1. Urma mutării inimii patru părți răsare: binele și răul, viața și moartea. 818/2.
- răsăritură** s. f. Răsărire (a plantei). Cât o va atinge vântul cel arzătoriu..., cu bulgărul răsăriturii sale va săca? 656/1.
- răschirat,-ă** adj. Răsfirat, extins. Războiu răschirat preste fața a tot pământul. 285/2.
- răscumpăra** vb. I. A ~ vremea = a recupera timpul pierdut; a câștiga timp. Cu adevărat știu eu că voi răscumpărați vremea, că ați văzut că s-au depărtat de la mine graiul. 688/1. Socotiți, drept aceea, cum cu pază să umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți. Răscumpărând vremea, că zilele reale sânt. 183*/2.
- răscumpărare** s. f. Mântuire, izbăvire. Avem răscumpărare prin sângele lui și iertarea păcatelor după bogăția darului Lui. 181*/1, cf. 189*/1.
- răsipi** (și **râsipi**) = risipi. **1.** A dărâma, a surpa, a strica. Poci răsipi besearica lui Dumnezeu și în trei zile să o zidesc pre dânsa. 28*/1. **2.** A nimici, a dsitruge pe cineva sau ceva. În pace fiind m-au răsipit, și apucându-mă de păr, m-au smuls. 446/1. Răsipești tu Mie vase de războiu. 636/2. **3.** A alunga. Am trimis ție aur și argint, vino de răsipeaște deasupra mea pre Vaasa, împăratul lui Israil, și să se ducă de la mine. 386/1.
- răsipire** (și **râsipire**) s. f. = risipire. Împrăștiere, dispersare; cei care s-au împrăștiat, care au plecat în alte locuri. Să scoli neamurile lui Iacov și să întorci răsipirea lui Israil. 584/1. Petru... [scrie] nemernicilor celor aleși ai răsipirii Pontului, Galatiei, Capadochiei. 222*/1, cf. 516/1. Întru răsipirea elinilor să va duce = la cei împrășiți printre elini se va duce. 90*/2.
- răsplăti** vb. IV. A plăti consecințele (nefaste ale) unei fapte. Și s-au spurcat pământul, și le-am răsplătit lor nedreptatea. 109/2, cf. 71/1. Voiu ~ pedeapsă = mă voi răzbuna. Voiu răsplăti pedeapsă vrăjmașilor. 187/2.
- răspunde** vb. III. Fără de Dumnezeu nu se răspunde mântuire lui Faraon = fără voința lui Dumnezeu, Faraon nu obține mântuirea. 40/2.
- răspuns** s. n. **1.** Învățătură. Să așteapte ca ploaia răspunsul meu. 186/2. **2.** A pune ~ = a pune la cale. Au pus răspuns și au aruncat soarte ca să-i piiază pre ei. 436/1.
- răstic** s. n. = ristic. Un fel de fard (obținut dintr-un amestec de antimoniu și gogoși de ristic) întrebuițat la înnegrirea genelor, a sprâncenelor, a părului. De vei unge cu răstic ochii tăi în deșert e frumșețarea ta. 599/1.
- răsuflare** s. f. **1.** Odihnă, răgaz; liniște, tihnă, pace. În robia noastră, ... să ne dea noao răsuflare, ca să înălțăm Casa Dumnezeului nostru. 413/2. Binecuvântară pre Dumnezeuul părinților săi, căci le-au dat lor slobozenie și răsuflare. 774/2. **2.** Ușurare, eliberare de o grijă, de o emoție. Văzând Faraon că s-au făcut răsuflare, s-au îngreoiat inima lui. 59/2. Spre ~ = fără teamă, fără grijă. Scoală-te și te suie asupra neamului..., cel ce șeade spre răsuflare. 634/2.
- răsuna** vb. I. A cânta. David răsuna cu organe. 274/1.
- răsunare** s. f. Zgomot, sunet. De ar fi fost vreun cuvânt adevărat întru cuvintele tale, nimica dintr-aceste răutăți nu te-ar fi întâmpinat, care nu va priimi urechiia mea înalte de la Dânsul? De frica și de răsunarea de noapte au căzut frică preste oameni. 440/1.
- răsvlătit,-ă** adj. Răvășit, întortocheat, sucit. Cărările lor sânt răsvlătite. 590/2.
- rătăcire** s. f. Înșelăciune, inducere în eroare. Poruncaște să se păzască mormântul până a triia zi, ca nu

cumva venind ucenicii Lui noaptea să-L fure și să zică norodului: „S-au sculat din morți”, și va fi ră-tăcirea cea de apoi mai rea decât cea dintâiu. 30/1.*

rătunzită s. f. Obiect, piesă rotundă, rotunjită. *Pre capul temeiului, rătunzite împregiur de o jumătate de cot de mare. 301/2.*

rău, rea adj., s. n. **1.** Adj. (Despre mâncare, hrană) Dăunător organismului. *Și nu au mai fost nimica rău în căldare. 326/1. 2.* Adj. *Față rea = față tristă. Pentru ce e față ta rea? 415/2. 3.* S. n. (La pl.) Ceea ce este neplăcut, plin de răutate. *Păzește-te ca nu cumva să grăiești cătră Iacov reale. 30/2.*

răura vb. I = râura. (Despre nori) A produce ploaie, a lăsa să cadă ploaia. *Leagă apa în norii Săi, și n-au răurat norul dedesuptul Său. 450/2.*

răutate s. f. **1.** Situație grea, strâmtorare, necaz. *Întâmpinatu-m-au ei în zioa răutății meale; și au fost Domnul întărirea mea. 466/2. 2.* ~a inimii = tristețe. *Și nu easte aceasta fără numai răutatea inimii. 415/2.*

răvărsare s. f. = revărsare. Exteriorizare a sentimentelor. *Înțelepciune... și înțelegere..., și răvărsare inimii. 298/2.*

răvnitoriu,-oare adj., s. m. v. **răvnitoriu.**

răzămat,-ă adj. (Substantivat) *Cele răzămate = stâlpi de suținere, întăriri. Au tăiat Iezechia... porțile besearicii Domnului și ceale răzămate. 340/2.*

război¹ s. n. A da ~ (asupra...) = a se război, a lupta, a se bate (împotriva...). *Să nu vă teameți de ei, că Domnul Dumnezeu nostru, El va da războiu pentru voi. 161/1. Va da războiu neam asupra neamului și cetate asupra cetății. 385/2, cf. 338/1, 387/2, 389/2.*

război² vb. IV. A se ~ asupra cuiva = a se lupta cu cineva. *Și s-au războit Roam asupra lui Ierovoam în toate zilele. 384/1.*

răzvlăti vb. IV = răzvrăti. A schimba, a întoarce, a deforma. *Povățuitorii casii lui Iacov..., cei ce urăți judecata și toate ceale dreapte le răzvlățiți. 719/2.*

răzvietire s. f. = răzvrătire. Nemulțumire, indignare. *Cei ce să veselesc de reale și să bucură de răzvietirea rea. 519/1.*

rădica vb. I v. **rădica.**

rădicare s. f. Uneltire, răzvrătire. *Iară cealealalte cuvinte a lui Selum și rădicarea lui, cu carea s-au rădicat, iată, sânt scrise în cartea cuvintelor zilelor. 337/1.*

râncheza vb. I. A chinui, a striga. *Veseliți-vă și rânchezați preste capul neamurilor! 620/1.*

rând s. n. **1.** Cat. Casa de sus, cea din rândul al treilea. 129*/2. **2.** Tagmă; ceată. *Tot cel ce întră în Casa Domnului... la slujba rânduielei rândului lor. 399/2. Leviții întru rânduialele lor de la doaozeci de ani și mai sus în rând. 399/2. 3.* ~ul veacului = obicei, datină; regulă, normă (specifice unui secol). *Să nu părșiți rândul veacului mieu. 888/2. 4.* De ~ul... = în privința..., referitor la... *Rămâi la mine și eu voi trimite la tatăl tău și îl voi înștiința de rândul tău. 746/1.*

rândui vb. IV. **1.** A pune în rând cu..., a pune printre... *Rândui-te-voi spre fii și voi da ție pământ ales. 598/1. 2.* A hotărî, a decide. *Și au rânduit războiu asupra lui Ptolomeiu, împăratul Eghiptului. 832/2. 3.* A pune la cale, a pregăti. *Au rânduit Avia războiu putearnic. 384/2. 4.* (a se ~; și a se ~ la bătaie, a ~ război) A se pregăti de război, a se așeza în formație de luptă. *Venit-au la el împărați și s-au rânduit la bătaie. 218/2. S-au îmbărbătat bărbații lui Israil și au adaos a rândui războiu în locul în care s-au fost rânduit în zioa cea dintâiu. 234/1. Rânduiți-vă asupra ei [a cetății], la războiu sculați-vă. 600/1. 5.* A da cuiva o însărcinare sau o dispoziție, a numi. *Au venit Daniil la Arioh, pre carele îl rânduisă împăratul să piarză pe înțelepții Vavilonului. 688/2. 6.* A stabili, a preciza, a fixa. *Rânduiaste mie când să mă rog pentru tine. 59/1. Ardere de tot au adus în fieștecare zi, cu număr după cum easte rânduit. 408/1, cf. 56/2.*

rânduială s. f. **1.** Dispunere, aranjare în poziție de luptă; dispoziție, aranjament. *Avea putere a face războiu și a ieși cu rânduială la războiu și a intra cu rânduială la număr. 394/2. 2.* Obicei, datină. *Au rânduit Iezechia rânduialele preoților și ale leviților. 399/1.*

rânduit,-ă adj. Om rânduit sub deregătorie = om aflat sub stăpânire. *Eu sânt om rânduit supt deregătorie, și având supt mine slujitori. 59*/1.*

rânduitoriu s. m. Organizator. *Preste aceștia [peste domni] au pus trei rânduitori. 693/2.*

râs s. n. A face cuiva ~ = a-l face să râdă. *Râs mi-au făcut Domnul, pentru că cine va auzi să va bucura. 18/2.*

râsipi vb. IV v. **râsipi.**

râsipire s. f. v. **râsipire.**

râu s. n. ~l lui Dumnezeu = rezervele de apă din care Dumnezeu face să cadă ploile. *Râul lui Dumnezeu s-au umplut de ape. 484/2.*

râvnă s. f. **1.** Pornire aprinsă spre ceva; zel, imbold. *Au cercat Saul să-i ucidă..., pentru râvna ce avea el spre fiii lui Israil și a lui Iuda. 289/1. 2.* Evlavie, cucernicie. *Au văzut Matatiia și s-au aprins de râvnă și s-au cutremurat rărunchii lui. 834/1. 3.* Patimă; invidie. *Pre cel fără de minte îl ucide mâniia, iară pre cel rătăcit îl omoară râvna. 440/1. Râvna casii Tale m-au mâncat; și ocările celor ce Te ocărăsc pre Tine au căzut asupra mea. 486/1. 4.* (Și duh de ~) Gelozie. *Și va veni lui duh de râvnă. 126/1. Tare easte ca moartea dragostea, grea ca iadul râvna. 551/2. 5.* Mânie. *De focul râvnei Lui să va topi tot pământul. 726/1. 6.* Urgie; pedeapsă. *Atunci să va aprinde mâniia Domnului și râvna lui asupra omului aceluia. 184/2.*

râvni vb. IV. **1.** A fi plin de ardoare, a fi zelos. *Acum voi întoarce sabiia lui Iacov și voi milui casa lui Israil și voi râvni pentru numele Mieu cel sfânt. 677/1. 2.* A fi gelos. *Și va veni lui duh de râvnă, și va râvni pre muiarea sa. 126/1.*

râvnire s. f. **1.** Pizmă. *Să va lua râvnirea lui Efram. 559/2. 2.* Duh de ~ = gelozie. *Va veni lui duh de râvnire. 126/1.*

răvnitoriu,-oare (și **răvnitoriu,-oare**) adj., s. m.

1. Adj. Zelos, sârguitor. *Nu veți putea sluji Domnului, că Dumnezeu sfânt este, și răvnitoriu, El nu va lăsa păcatele voastre și fărădelegile voastre.* 212/1, cf. 71/1, 722/1. **2.** Adj. Invidios, pizmaș; gelos. *Jeale este muiarea răvnitoare asupra muierii.* 811/2. **3.** S. m. Emul, persoană zeloasă. *Pre răvnitoriul legilor vrăjmaș lucrurilor îndrăzne a-l zice.* 860/2, cf. 131*/1.

retor s. m. Orator. *S-au pogorât arhiereul Anania cu bătrânii și cu un retor.* 133*/2.

roată s. f. **1.** (La pl.) Car. *Iată boii spre ardere de tot, și roatele și unealtele... în loc de leamne.* 293/1. **2.** Instrument de tortură. *Vânătorul celor necredincioși e împăratul înțelept și va pune preste ei roată.* 531/2. *De nu vor vrea vre un să mănânce spurcat, pre aceștia, în roată învârtindu-să să-i omoară.* 886/1. **3.** În ~ = în vârtej, de jur împrejur. *Glăsuț tunetului Tău în roată.* 490/1.

rob, roabă s. m. și f. **1.** Credincios, supus puterii divine. *Noi sântem robii Dumnezeului cerului și a pământului.* 410/1. **2.** Supus, slujitor. *Vom fi noi și pământul nostru robi lui Faraon.* 48/1. *Sluga tătâne-tău am fost atunci, iară acum sânt robul tău.* 283/1. *Roabă de casă = roabă care este și concubină. De-și va vinde cineva fata roabă de casă, ... la neam străin nu este slobod să o vânză, pentru că o au smerit pre ea.* 71/2. **3.** Însoțitor, tovarăș. *Și au trimis împăratul... la Sampsa, logofățul, și la cei dimpreună cu el, robii care lăcuia în Samaria..., pace.* 409/1, cf. 409/2.

robie s. f. **1.** Captivitate, prizonierat. *Fiii robiei zidesc Casa Domnului Dumnezeului lui Israil.* 408/2. **2.** Stăpânire. *Și voi scoate pre voi din robia lor.* 57/1. **3.** Mulțime de robi, robime. *Să temea de cuvântul Dumnezeului lui Israil pentru fărădelegile robiei.* 413/1. *Au închis robia lui Solomon.* 710/1.

robime s. f. **1.** (Cu sens colectiv) Mulțime de robi, de prizonieri de război. *Au adus la Moisi... robimea, și jafurile, și prada.* 151/1. [Sirienii] *l-au bătut pre el și au robit din împărăția lui robime multă și o au dus în Damasc.* 395/2, cf. 218/1, 485/2. *Dusu-s-au robime = au plecat robi.* 565/2. **2.** ~a cailor = luarea (cu forța) a cailor (de către cineva). *Trimis-am asupra voastră moarte... și am omorât cu sabie pre tinerii voștri, cu robimea cailor voștri... și nici așa nu v-ați întors la Mine.* 711/2.

rochie s. f. Haină la evrei, cu care se înfășoară coapsele. *Vei face lor rochii de in să acopere rușinea trupului lor, de la brâu până la coapse să fie.* 79/2, cf. 91/1.

rod s. n. **1.** Rezultat, urmare. *Bărbatul înțelept învață pre norodul său și rodurile înțelegerii lui credincioase.* 818/2. **2.** Faptă. *Faceți, dară, roduri vreadnice de pocăință.* 3*/2.

rodioară s. f. Ornament în formă de rodii (fructe) mici. *Nădragi și haină lungă până în pământ și umărariu; și l-au încungiurat pre el cu rodioare de aur.* 824/1, cf. 90/2, 377/1.

rodiu s. m. Arbust mediteranean cu flori roșii și fructe comestibile. *Saul ședea în vârful dealului supt rodiul*

cel din Maglon. 250/2. *Și vei face pre marginea hainei din jos ca niște rodii mici de rodii înfloriți.* 79/2.

romanesc,-ească adj. Roman, al romanilor. *Era și scrisoare deasupra Lui, cu slove elinești și romanești.* 79*/2.

romanește adv. Latinește. *Era scris jidovește, elinește, romanește.* 104*/1.

rost s. n. **1.** Gură. *Aleasără cuvântul din rostul lui și au zis.* 318/2. *Că buzele preotului vor păzi știința și leagea vor cerca din rostul, că îngerul Domnului... este.* 737/2, cf. 148/2, 378/2. **2.** Limbă, vorbire. *Și era tot pământul un rost și un glas tuturor.* 10/1.

roșit,-ă (și **rușit,-ă**) adj. De culoare roșie. *Piei de berbece rușite.* 77/1. *Au făcut acoperemânt cortului piei de berbeci roșite.* 87/2.

roșu s. n. (Și ~ îndoit sau împletit, răsucit, sucit) Țesătură sau fir de culoare roșie-stacojie. *Veți strânge de la dânșii: aur, și argint, și aramă. Și vânat, ... și roșu-îndoit.* 75/2. *Au țesut cu vânat... și cu roșu-răsucit.* 90/1. *Featele lui Israil, plângeți pentru Saul, cel ce vă îmbrăca pre voi cu roșii, cu podoaba voastră.* 269/2, cf. 104/2.

rudă s. f. Drug, par, prăjină. *Vei băga rudele în verigile ceale din cornurile sicriiului.* 75/2, cf. 88/1, 124/2.

rudenie s. f. Rudă, familie, neam. *Au scos [din casă] pre Raav... și pre muma ei, și pre frații ei, și pre toată rudenii ei.* 195/1, cf. 222/2, 114*/1.

rug s. m. Mur (care face mure). *Nu adună smochine din spini, nici din rug culeg struguri.* 58*/2.

rugăciune s. f. Făgăduială, juruință. *Iară Pavel... luându-și zioa bună de la frați, au corăbiat în Siria și împreună cu el Prischila și Achila, carele ș-au tuns capul în Cheahrees, că avea rugăciune.* 127*/2.

rumeni vb. IV (a se ~) A se înroși la față, a deveni rumenă. *Și ea rumenindu-să ca în floarea frumuseții sale, și fața ei blândă și foarte iubită.* 432/2.

rumpe vb. III v. **rupe.**

rupe (și **rumpe**) vb. III. **1.** A nimici; a distruge. *Hainele voastre să nu le rumpeți.* 100/2. *Pentru că te-ai însoțit cu Ohozia au rupt Domnul lucrul tău.* 390/1. *Atuncea, arhiereul ș-au rumt veșmintele sale, zicând.* 28*/1. **2.** A începe. *Rupt-au războiu asupra neamului și, când s-au pogorât, au pierdut pre cei protivnici.* 824/2.

rușeală s. f. = roșeală. Culoare roșie. *De vor fi păcatele voastre... ca rușeala, ca lâna le voiu albi.* 552/2, cf. 592/2.

ruși vb. IV (și a se ~) = roși. A se colora în roșu. *Și să va face pipăirea înverzind sau rușind.* 104/1. *Sănin va fi, că să rusește ceriul.* 16*/1.

rușina vb. I. **1.** A batjocori, a lua în derâdere. *Sfatul săracului l-ați rușinat.* 465/1. *Au rușinat pre saducheii.* 22*/2. **2.** A certa, a muștra. *De va aduna și pintră snopi, să nu o rușinați.* 237/1.

rușine s. f. **1.** Goliciune (a trupului); organ genital. *La nici o rudenie de ale trupului său să nu să apropie ca să-i descopere rușinea.* 109/1. *Voiu lua hainele Meale și îmbrăcămintele Meale... ca să nu-i acopere*

rușinea ei. 701/2. **2.** Necinste, dezonoare. Și carele să va culca cu muiarea tătâne-său, rușinea tătâne-său au descoperit. 111/2.

rușit,-ă adj. v. **roșit**.

rută s. f. Plantă erbacee comestibilă. Zeciuți izma și ruta și toate legumile. 66*/1.

S

sabie s. f. A se da ~i = a muri de sabie. Cei necredincioși s-au dat sabiei, zice Domnul. 616/2. Cu sabia = cu forța. Ai luat featele mele ca pe niște roabe cu sabiia. 30/2. A întinde ~ asupra... = a purta război cu... Cât de mărit s-au făcut rădicând mâinile sale și întinzând sabie asupra cetăților! 824/2. A aduce ~ peste ceva = a distruge. Și voi aduce sabie preste pământ și preste munți și preste grâu. 727/2.

sac s. m. Haină din material grosolan (din păr de animale), purtată în semn de doliu. Și-au rupt Iacov hainele sale și s-au îmbrăcat în sac. 37/2. Plânge cătră mine mai mult decât mireasa cea îmbrăcată cu sac pentru bărbatul ei cel din fetie. 707/1, cf. 860/1.

sad s. n. Plantă; răsad. Tot sadul, care nu l-au sădit Tatăl Mieu cel ceresc, să va desrădăcina. 15*/2.

salitru subst. = silitră. De vei spăla cu salitru..., spurcată ești cu nedreptățile tale. 596/2.

samă s. f. v. **seamă**.

samfir (și **sapfir**) s. n. = safir. Și al doilea rând... și sapfir. 79/1. Și rândul al doilea antrax, și samfir, și iapsis. 90/2, cf. 587/2.

sapfir s. n. v. **samfir**.

sarcină s. f. **1.** Povară. De vei merge cu mine, vei fi mie sarcină. 283/1. Scos-au de supt sarcină spinarea lui. 492/2, cf. 441/2. **2.** (La pl.) Avut, avere, marfă. Înjuga fiii lui Israil cu sarcinile sale. 92/2.

sardin s. n. v. **sardiu**.

sardion s. n. v. **sardiu**.

sardiu (și **sardin**, **sardion**) s. n. Piatră semiprețioasă de culoare roșie sau brună. La cercel de aur sardion de mult preț easte legat. 534/2. Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, de sardiu și de topazie și de smaragd. 667/1. Era asemenea pietrii de iapsis și de sardin. 238*/1, cf. 79/1, 90/2. (Cu valoare adjectivală) Veți strânge de la dânșii: aur, ... și pietri sardii. 75/2, cf. 86/2.

sare s. n. Legătură de ~ = legătură strânsă cu divinitatea, sarea fiind un simbol al purificării și al durabilității. Toată aducerea sfintelor, carea vor aduce fiii lui Israil Domnului... legătură de sare veacinică easte înaintea Domnului. 139/2.

sațiu s. n. **1.** Săturare, starea celui sătul. Pentru ce cheltuiți argintul nu în pâini, și osteneala voastră nu întru sațiu? 588/1. Făcutu-v-ați Mie spre sațiu = m-am săturat de voi. 552/1. **2.** Abundență; îndeustulare. Și le-au dat lor cearerea lor, trimis-au sațiu în sufletele lor. 502/1. Ceriul da-va sațiuul său? 607/2.

săbor s. n. = sobor. **1.** Întrunire, adunare (de mai mulți oameni, mai ales în sinagogi). Și El învăța în săboarele lor, fiind slăvit de toți. 55*/2, cf. 66*/2. **2.** Sinedriu (instanță supremă de judecată). Vă vor da pre voi la săboară și la adunări și vă vor bate pre voi. 45*/2. Aducându-i pre ei [pe apostoli], i-au pus în săbor și i-au întrebat arhiereul. 113*/1, cf. 5*/1.

săca vb. I. A se atrofia, a paraliza. Iată, i-au săcat mâna lui. 309/2.

săcerătură s. f. v. **secerătură**.

săceriș s. n. Ceea ce se taie cu secera; recoltă, rod. Dedesupt rădăcinile lui să vor usca și deasupra va cădea săcerișul lui. 447/1.

sădire s. f. Creare; creație. Să vor chema neamul dreptății, sădirea Domnului întru mărire. 591/2.

săditură s. f. Ceea ce face, întemeiază, creează cineva. Norodul tău... în veac va moșteni pământul, păzind săditura, lucrurile mâinilor sale. 591/2.

săgetar s. m. Persoană care poartă săgeți (și luptă cu ele). Cu dânsul săgetari și pāvāzași. 387/1.

săgetătoriu,-oare adj. Bărbații cei săgetători cu arcul = arcașii. L-au aflat pre el bărbații cei săgetători cu arcul și l-au rănit. 268/2.

săgetătură s. f. Împunsătură cu săgeata, cu sabia. (Fig.) Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decât untul-delemn, și acealea sânt săgetături. 481/1.

săin,-ă adj. = sein. (Despre animale, mai ales despre oi) Cu lâna, părul de culoare variind între alb murdar și negru deschis. Toată oaia săină. 29/2.

sălaș s. n. **1.** Așezare, cătun; locuință. Aceștia sânt fiii lui Ismail și aceastea sânt numele lor, în corturile lor și întru sălașurile lor. 23/2. Și toate cetățile lor în care lăcuia ei și sălașele lor le-au ars cu foc. 151/1, cf. 204/1, 425/2. În ~ = în găzduire. Acesta easte în sălaș la oarecare Simon. 118*/1. **2.** Odaie, cameră. Unde easte sălașul de oaspeți, ca să mănânc paștile cu ucenicii Miei? 77*/2. **3.** Tricliniu (sală de mâncare). I-au dus pre ei la sălaș și le-au dat lor acolo locul cel mai întâi întră cei chemați. 247/1. **4.** Adăpost pentru animale. Încă și sălașurile agonisealelor lor [au prădat] și au luat oi multe și cămile. 385/2. Vor răsări în cetățile ei leamne înghimpoasă, și în șanturile ei, și vor fi sălașuri sirinilor. 573/2.

sălășlui vb. IV. **1.** (și a se ~) A se stabili într-un loc, a se așeza; a locui. Am venit să ne sălășluim în pământul tău. 47/2. Au sălășluit preoții și leviții și cei din norod în Ierusalim. 776/1, cf. 236/2. **2.** A rămânea în gazdă, a poposi undeva (peste noapte), a se adăposti. Spune-mi de easte la tatăl tău loc să sălășluim noi. 21/2, cf. 21*/1. Și au venit și din ucenicii cei din Chesariia cu noi și aducând cu sine (la care să sălășluim), pre oarecarele Iason. 130*/2. **3.** (a se ~) (Despre păsări) A-și face cuib. S-au făcut copaciu mare și paserile ceriului s-au sălășluit în ramurile lui. 68*/2.

sălășluire s. f. Așezare, adăpost, locuință. Leage în veaci întru neamurile voastre și în toată sălășluirea voastră. 94/1.

sălbătici vb. IV (a se ~) A deveni agitat, violent; a se mânia. *Să va sălbătici împăratul austrului și va ieși și să va bate cu împăratul miiazănoptii.* 698/2.

sămânță s. f. **1.** Urmaș, descendent; seminție; neam. *Voiu face sămânța ta ca năsipul pământului.* 12/1. *Fost-au șapte frați și cel mai mare au luat muiare și, murind, nu au lăsat sămânță.* 44*/2, cf. 3/2, 144/2, 179/2. **2.** Rod, recoltă. *Pământul vostru nu va da sămânța sa.* 118/1. **3.** (Și sămânța patului) Spermă. *Cel ce face de curge sămânță din trupul său..., necurăția lui easte.* 106/1. *Om din carele curge sămânța patului.* 113/1. *A da patul săminții (sau întru ~) = a avea relații sexuale. La muiarea deaproape-lui tău să nu dai patul săminții tale, pângărindu-te cu ea.* 109/2. *Să nu dai patul tău întru sămânță.* 109/2.

săminție s. f. v. **seminție.**

sămn s. n. v. **semn.**

sămnare s. f. Semnal; semn. *I-au gonit pre ei, cale de o zi... și au trambitat după ei cu trambitețele sămnărilor.* 843/1.

sămui vb. IV = semui. A închipui. *Știe ceale din început și ceale viitoare le sămuaște.* 787/1.

săpa vb. I. **1.** A modela suprafața unor materiale dure; a sculpta. *Cel ce sapă săpături de peceți.* 819/1. *Cel ce să apucă a săpa și a zugrăvi trebuie să caute ceale ce sânt spre podoabă.* 859/1, cf. 300/1. **2.** Pietri de săpat = pietre prețioase pentru a fi montate, ferecate, fixate pe un obiect. 75/2. **3.** A străpunge. *Săpat-au mâinile mele și picioarele mele.* 468/2.

săpat,-ă adj., s. m. **1.** Adj. (Despre suprafața unor obiecte) Sculptat. *Toți păreții casii împregiur săpați.* 300/1. **2.** Adj. Străpuns. *Tocmi jertvenicul Domnului cel săpat.* 315/2. **3.** S. m. Idol (sculptat). *Cel ce din lucru de pământ face vase, care lezne să sparg și săpate.* 792/2.

săpătură s. f. Lucrătură, modelare; sculptură; gravură. *Săpătură de viței dindărăptul scaonului.* 306/1. *Mărirea părinților [era] în săpătură de piatră.* 794/1. *Cel ce sapă săpătură de peceți, gândul lui easte cum să schimbe chipurile.* 819/1, cf. 79/1, 679/2.

sărac,-ă adj. ~ de părinte = orfan. *Voiu omorî pre voi cu sabiia și vor fi... fiii voștri săraci de părinți.* 73/1.

sărătură s. f. Sare. *Cu piatră pucioasă și cu sărătură ars, tot pământul lui nu să va sămăna, nici va odrăslî.* 184/2.

sărba vb. I. = serba. A sărbători. *Au sârbat întru plinirea anilor șeptezeci.* 771/1.

sărbătoare s. f. ~a azimelor = sărbătoare creată în amintirea ieșirii din Egipt. *Sărbătoarea azimelor faceți să o păziți, șapte zile veți mânca azimă.* 74/1. ~a corturilor = sărbătoare prin care evreii marcau comemorarea anuală a traversării deșertului. *În zioa a cincisprăzecea a lunii aceștia a șaptea, sărbătoarea corturilor șapte zile Domnului.* 114/2. ~a săptămânilor = sărbătoare a începutului recoltării. *Și sărbătoarea săptămânilor vei face Mie, începătura seacerii grâului.* 86/1. ~a săvârșitului sau ~a adunării = sărbătoarea culegerii recoltei. *Sărbătoarea*

săvârșitului la ieșirea anului, când aduni lucrurile ceale din țarina ta. 74/1. *Și sărbătoarea săptămânilor vei face Mie, începătura seacerii grâului, și sărbătoarea adunării la miezul anului.* 86/1.

sătos,-oasă adj. (Despre pământ) Uscat, avid de apă. *Să va ascunde ca apa ce curge și să va arăta în Sion ca un râu curgătoriu, mărit în pământ sătos.* 571/2, cf. 609/2.

sătura vb. I. A îndestula. *I-am săturat pre ei.* 599/2.

său s. n. = seu. Grăsime. *Din sângele celor răniți, din săul celor tari, arcul lui Ionatan nu s-au întors deșert înapoi.* 269/2.

săvârși vb. IV. **1.** A face, a realiza, a înfăptui, a de-săvârși. *Și s-au săvârșit ceriul și pământul, și toată podoaba lor.* 2/2. *Cel ce săvârșești picioarele mele ca ale cerbului.* 467/1, cf. 299/1, 485/2, 623/2. **2.** A ~ mâinile cuiva = a consacra, a sfinți pe cineva. *Vor fi preoți Mie în veac și vei săvârși mâinile lui Aaron și mâinile fiilor lui.* 80/1, cf. 99/2. **3.** A termina, a încheia. *Și au stătut preoții... în Iordan, până ce au săvârșit Iisus toate câte au poruncit Domnul să spuie.* 193/1, cf. 12/2, 372/2. **4.** (a se ~) A se nimici, a pieri, a se sfârși. *Cu aceste coarne voiu împunge Siritia până să va săvârși.* 387/2. *Pentru îndurările Tale ceale multe, nu i-ai făcut pre ei să se săvârșească și nu i-ai părăsit.* 422/2, cf. 603/1.

săvârșire s. f. **1.** Realizare, înfăptuire; creare. *Așea era și al doilea heruvim, o măsură și o săvârșire la amândoi.* 300/1. **2.** Perfecțiune, neprihănire; desăvârșire. *Dragostea... easte legătura săvârșirii.* 190*/2. *Săvârșirea dreptilor va îndrepta pre dânșii [cei vicleni].* 524/2. **3.** Consacrare, sfințire. *Vei lua de la berbeace grăsimea lui, ... și praporul ficatului, și răunchii... că easte săvârșire aceasta.* 80/2, cf. 99/1. **4.** Distrugere, nimicire totală. *Voiu aprinde foc pre zidurile Ravatii... și să va clăti în zioa săvârșirii ei.* 710/1. **5.** Moarte. *Zioa săvârșirii.* 820/2.

săvârșit s. n. **1.** Încheiere a unei activități, capăt, sfârșit. *Pus-am păzitori toată zioa și toată noaptea, carii până în săvârșit nu vor tăcea.* 592/2, cf. 889/2. *La ~ul vremilor = la capătul unor ani, după trecerea unor ani. La săvârșitul vremilor veni-vor întrări cu puteare mare.* 698/2. **2.** Moarte. *Mai înainte de săvârșit pre nimenea să nu zici fericit.* 802/2.

săvârșitoriu s. m. Persoană care înfăptuiește, îndeplinește. *Întru toate lucrurile tale fii săvârșitoriu.* 816/1.

sâlnic,-ă adj. v. **silnic.**

sâmbătă s. n. **1.** (Și sâmbăta sâmbetelor) Sabat. *Sâmbăta sâmbetelor odihnă a fi aceasta voao.* 108/2. *De la începutul sâmbetei până la ieșitul sâmbetei.* 391/2. **2.** *Calea sâmbetei = distanța de aproape un kilometru, pe care evreii aveau voie să o parcurgă în Sabat. S-au întors în Ierusalim din muntele ce să numea Eleon, care easte aproape de Ierusalim, calea sâmbetei având.* 108*/1.

sâmbeti vb. IV. A ține, a sărbători ziua de sâmbătă. *Toate zilele pustiirii sale au sâmbetit.* 405/2.

sânge (și **singe**) s. n. **1.** *Să nu te întărești asupra sângelui cuiva = să nu fii aspru, sever cu cineva. Să*

- nu te întărești asupra sângelui vecinului tău. 110/2. **2.** (Mai ales la pl. sângiuri) Vărsare de sânge; omor, crimă. *Întors-au asupra ta Domnul tot sângele casii lui Saul.* 283/2. *Și s-au întors sângiurile lor în capul lui și în capul seminției lui în veac.* 296/2, cf. 480/1, 719/2. *Omul ~lui sau bărbatul singiurilor = ucigaș. Ieși, ieși, bărbatul singiurilor!* 283/2. *Cel ce [pâinea săracilor] o ia... omul sângelui este.* 816/2. *Întră ~ și întră ~ = între omor și omor. Orice judecată va veni la voi... întră sânge și întră sânge.* 388/2. **3.** ~ de strugur = must (de struguri). *Și sânge de strugur au beut vin.* 187/1. *~le strugurului = vin.* 820/1, cf. 827/1.
- sârg** s. n. De ~ = degrabă, îndată. *Tot ce va fi plăcut înaintea ochilor lui de sârg voi face.* 758/2, cf. 633/1, 889/2.
- sârgui** (și **sirgui**) vb. IV. **1.** A se zori, a se grăbi. *Și sârguiaște ca pasărea la laț.* 522/2. *Îmi voi aduce aminte de el; pentru aceea am sârguit spre el.* 620/2. *Acum Domnul cu mine este și Domnul cu mine sirguind este.* 770/2, cf. 318/2, 465/2, 892/1. **2.** A-l face (pe cineva) să se grăbească, a-l zori. *Valtasare, visul și tâlcul lui să nu te sârguiască!* 691/2. **3.** A porni în grabă. *Și au sârguit asupra lor cu războiu.* 834/2. **4.** (Aici) A tulbura. *Și Domnul au muiat inima mea, și Atotțitorul au sârguit spre mine.* 449/2.
- sârguială** s. f. Sârguință, strădanie. *Lăsându-i ei să se ducă și cu sârguială petrecându-i.* 794/1.
- scafă** s. f. Cupă, ceașcă în care se introduce lumânarea. *Să face sfeașnicul, fusul lui, și fofeazele, și scafele.* 76/1, cf. 88/2.
- scandălă** s. f. = scandal. Prilej de a păcătui, ocazie de a greși. *Vom fi scandălă și ocară înaintea celor ce ne vor stăpâni pre noi.* 755/2.
- scaon** s. n. = scaun. Simbol al puterii reprezentat de tron. *Să mărească scaonul lui mai mult decât scaonul... împăratului David!* 294/2, cf. 596/1. ~ul (cel) împărătesc = tron. *Întâiul născut a lui Faraon, carele șeade pre scaonul cel împărătesc.* 62/2.
- scădea** vb. II. A omite. *Iară după cuvintele aceastea, de vor vrea aceștia sau aceia a adaoage sau a scădea ceva, vor face după cum să vor înțeleage.* 844/1.
- scădere** s. f. **1.** Greșeală. *Cel ce să mărturiseaște de scădere să va opri.* 807/2. **2.** Diminuare a valorii cuiva. *Însuși Lisie, urât fugind, au scăpat. Și, pentru că nu era fără de minte, socotind întru sine scăderea ce i s-au făcut lui..., au făgăduit...* 869/2.
- scălda** vb. I (a se ~) A se spăla, a se îmbăia. *Iară tu te scaldă și te unge.* 238/1.
- scăldătoare** s. f. **1.** Loc într-o apă, în care se scaldă cineva; iaz. *Au stătut lângă dusul apei scăldătoarei ceii din sus.* 340/2, cf. 416/1. **2.** Vas, lighean de aramă, fixat între altar și ușa cortului, folosit pentru spălarea rituală a preoților. *Au luat împăratul David aramă multă foarte, cu aceasta au făcut Solomon... stâlpii și scăldătorile, și toate vasele.* 275/2. *Umerii lor dedesuptul scăldătorilor.* 301/1. *Au tăiat... închiderile temeiurilor și au mutat de la eale scăldătoarea.* 338/2.
- scândălisi** vb. IV (a se ~) A se scandaliza. *Fariseii, auzind cuvântul, să scândălisiră?* 15*/2.
- scăpare** s. f. Cetate de ~ = așezare destinată condamnaților scăpați de la moarte. *Le-au dat lor cetățile ceale de scăpare, Sileamul și împregiururile lui.* 356/1.
- scăpat** s. m. Persoană care a scăpat fugind, fugar. *Și i-au ucis pre ei, până ce nu au rămas dintră ei mântuit și scăpat.* 197/1.
- scăpăta** vb. I. (Aici) A se abate, a se depărta de la ceva; a se pierde. *Pentru aceea, să cade noao mai mult să ascultăm ceale ce s-au auzit, ca nu cândva să scăpătăm.* 208*/2.
- scărbă** s. f. Supărare, necaz, chin, nenorocire. *Iată, năcaz, îmbulzală, scărbă și nevoie și întunearec.* 557/2. *Că vor fi zilele acealea scărbă, ca aceea carea nu au fost din începutul zidirei.* 45*/2, cf. 240/1, 193*/2.
- scârbi** vb. IV. **1.** (a se ~) A nu putea suferi pe cineva, a dușmăni, a urî. *Să scârbea eghipteanii de fiii lui Israil.* 53/1. **2.** A nemulțumi, a supăra, a necăji. *Pentru jurământul și pentru cei ce șădea împreună cu dânsul, nu au vrut să o scârbească pre ea.* 37*, cf. 314/2. **3.** (a se ~) A se teme, a se speria; a se îngrozi, a se înfricoșa. *Aceeși credință cătră Dumnezeu având, nu vă scârbiți, pentru că nesocotit lucru este... să nu vă împotriviți durerilor.* 892/1.
- scârjnire** s. f. = scrâșnire. Suferință foarte mare. *Acolo va fi plângere și scârjnire dinților.* 25*/1.
- scârnă** s. f. Excrement, fecale. *Scârnă omenească.* 645/2.
- scârșni** vb. IV = scrâșni. *Scârșnit-au asupra mea cu dinții = s-au înverșunat împotriva mea.* 446/1.
- schimb** s. n. Cu ~ = cu plată. *Apa noastră cu argint o am bătut, leamnele noastre cu schimb au venit.* 642/2.
- schimba** vb. I. **1.** A-și ~ viața = a muri. *Ajungând la Ierusalim, și-au schimbat viața sa și s-au îngropat în mormântul cel părintesc.* 770/2. **2.** A împovăra, a apăsa. *În vreamea odihnei, întru așternut, somnul noptii gândul lui îl schimbă.* 820/2.
- schimbare** s. f. A lua schimbări = a lua mită (bani). *Am cunoscut... păcatele voastre ceale tari, că călcați pre cel drept și luați schimbări și în porți vă feriți de cei săraci.* 712/1.
- schimbătoriu** s. m. (Și ~ de bani) Persoană care se îndeletnicea, contra unei taxe, cu schimbarea banilor în monedă standard; zaraf. *Au scos pre toți cei ce vindea și cumpăra în besearică și measele schimbătorilor de bani le-au răsturnat.* 1*/1. *Căzutu-ți-s-au ție să dai argintul meu schimbătorilor și venind eu aș fi luat al meu cu dobândă.* 25*/1.
- schiptru** s. n. = sceptru. **1.** Sceptru ca simbol al puterii. *De vă bucurați de scoane și de schiptruri, ... cinstiți înțălepciunea.* 786/1, cf. 432/1, 734/1. **2.** Seminție. *Au doară nu sânt eu bărbat, feciorul lui Iemeneu, din schiptrul cel mai mic al neamului lui Israil?* 247/1, cf. 248/1, 307/2.

sclipi vb. IV. A luci, a străluci. *Sabie, ... ascute-te, să sclicești.* 660/1.

sclipicios,-oasă adj. Lucitor. *Vin de la Helvona și lâni sclipicioase de la Melit.* 666/1.

scoate vb. III. **1.** A ~ *sabia din sânge* = a opri vărsarea de sânge. 633/1. **2.** A alunga, a izgoni. *Au scos pre jidovi din Elat.* 338/1, cf. 169/1. **3.** A face să plece, să scape; a salva, a mântui. *Eu sânt Domnul Cel ce v-am scos pre voi din pământul Eghiptului... să fiți sfinți.* 102/2, cf. 703/1.

scopi vb. IV (a se ~) A se castra. *Sânt femei carii s-au scopit pre sâne însuși pentru împărăția cerurilor.* 19*/1.

scopit s. m. Bărbat castrat, eunuc. *Scopitul... îmbrățișează pre fecioară și suspină.* 814/2, cf. 178/1.

scorpidie s. f. Dispozitiv de atac (de aruncat săgeți). *Au făcut acolo... zvârlitoare de pietri și scorpidii, ca să zvârlească săgeți și praștii.* 841/2.

scorpie s. f. (și **scorpiu** s. m.) = scorpion. **1.** Specie de arahnidă. *Șerpi care mușcă și scorpii.* 166/1. *Ca un scorpiu înfrângându-să.* 889/2. **2.** Bici cu țepi de metal, harapnic. *Tatăl meu v-a bătut pre voi cu bice, iară eu vă voi bate cu scorpii.* 382/2, cf. 308/2.

scorpiu s. m. v. **scorpie.**

scrie vb. III. **1.** (și a se ~) A (se) înscrie (într-o listă), a (se) înregistra. [Bărbații] *au umblat pământul și l-au văzut... scriind într-o carte cetățile lui.* 205/2. **2.** (a se ~) A se face listă. *Ieșit-au poruncă de la chesariul August să se scrie toată lumea.* 53*/1, cf. 559/1. **3.** A desena, a zugrăvi. *Pre toți păreții casii... au scris cu condeiul heruvimi.* 300/1.

scriitoriu s. m. (Și ~l de a aduce aminte 366/1, ~l celor de pomenire 574/1, ~l de ceale pomenit 574/2) Scrib; cronicar. *Și s-au chemat scriitorii împăratului... și au scris cum au poruncit Aman.* 430/1. *Și s-au pogorât la casa împăratului și la casa scriitorului și, iată, acolo toți boiarii ședeau.* 625/1.

scriptură s. f. Scris, scriitură; inscripție. *Arătați-Mi un dinariu, a cui chip are și scriptură?* 75*/2. *Să slujim noi lui Dumnezeu întru înnoirea Duhului, iară nu întru învechitura scripturii.* 145*/1.

scrisoare s. f. **1.** Scriere, carte; cronică (cuprinzând genealogia familiilor evreiești). *Au căutat scrisoarea lor Metoesimii și nu s-au aflat.* 407/2. *Întru învățătura norodului Mieu nu vor fi, nici în scrisoarea casii lui Israil nu să vor scrie.* 652/1. **2.** Recensământ. *S-au sculat Iuda Galileul, în zilele scrisorii, și au întors norod mult după sine.* 113*/1, cf. 53*/1.

scula vb. I. **1.** (a se ~) A se ridica să plece; a porni, a pleca de undeva pentru a merge în altă parte. *S-au întors Avraam la slugile sale și sculându-să, s-au dus la Fântâna Jurământului.* 20/1. *Apucă armă și pavăză, și Te scoală întru ajutorul mieu.* 473/1. **2.** (a se ~; despre Iisus Hristos) A învia. *Nu easte aici, ci S-au sculat.* 80*/2. **3.** A face să vină din mormânt; a contacta un spirit. *Vrăjește mie cu găsirea din pânțele, și-mi scoală mie pre cine-ți voi zice.* 266/1. **4.** A înălța, a ridica deasupra altuia. *David... pre carele l-au sculat Domnul preste unul Dumnezeului lui Iacov.* 291/1. **5.** A ridica (în tron). *Pre David,*

împăratul lor, voi scula lor. 619/2. **6.** (a se ~) A se ivi, a apărea. *Înainte de tine n-au fost om ca tine, după tine nu să va scula aseamenea ție.* 297/2, cf. 189/2, 91*/1. **7.** (a se ~) (Despre ființe) A crește. *Fiii cei ce să vor naște și să vor scula... le vor spune fiilor săi.* 490/1. **8.** A se ~ *asupra cuiva* = a uneli împotriva cuiva. *Și s-au sculat asupra lui Zamvri și l-au lovit pre el.* 313/1, cf. 416/1. A se ~ *întru...* = a se ridica împotriva... *Cuvintele Domnului s-au sculat întru Israil.* 770/2.

scumpete s. f. Sărăcie, lipsă. *Puteare dă cuvintelor înceaperea dreptății, iară împărechiierea și războiul merge înainte scumpetei.* 529/1.

scura vb. I. **1.** A face să curgă până la ultima picătură. *Rămășița sângelui o va scură preste temeul jertvenicului.* 95/2. **2.** (a se ~; despre suflet, sentimente) A se goli, a dispărea. *Voiu face ca să lipsască ochii lui și să se scură sufletul lui.* 241/2.

scurma vb. I. (Despre oameni) A scotoci, a răscoli. *Lavan au scurmat în toată casa și nu au aflat idolii.* 31/1.

scurt,-ă adj. *Cuvânt scurt va face Domnul pre pământ = repede își va împlini Domnul cuvânt pe pământ.* 147*/2.

scuteală s. f. Sprijin, ajutor, protecție. *Ai dat mie scuteală de mântuire; și dreapta ta m-a sprijinit.* 467/1, cf. 290/2.

scutință s. f. **1.** Scutire, facilitate. *Întăresc ție toate scutințele care ți le-au dat ție împărății.* 855/1. **2.** Protecție, apărare; sprijin. *Ochii Domnului preste cei ce-L iubesc..., scutință putearnică.* 816/2.

scutitoriu,-oare s. m. și f. Sprijin, protector, ocrotitor. *Domnul e scutitorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?* 470/1. *O, maica neamului, ... scutitoare buneii-credințe... și purtătoare de biruință!* 891/2, cf. 466/2, 487/1. (Fig.) *Cuvântul Domnului... scutitoriu easte tuturor.* 290/2.

scuturare s. f. *Să nu te spurci întru scuturarea lui = să nu te murdărești de păcatele de care altul s-a debarasat.* 809/1.

scuturat,-ă adj. Puternic, aprig, tânăr. (Substantivat) *Ca niște săgeți în mâna celui tare, așa fiii celor scuturați.* 510/2.

seamă (și **samă**) s. f. A băga ~ = **a)** a lua în considerație o situație, un fapt. *Au mâncat și au beut... și nu au băgat samă Isav de nașterea cea dintâiu.* 24/1; **b)** a socoti, a calcula; a prețui. *De argint nu bagă samă.* 560/2. A lua seama = **a)** a trage la răspundere, a cere socoteală. *Au vrut să ia sama cu slugile sale.* 18*/2. *Începând el a lua samă, i-au adus lui un deatornic.* 18*/2.; **b)** a-l băga pe cineva în seamă, a nu-l trece cu vederea. *Pre unii să-i miluiți, luându-le sama.* 234*/2. *Peste ~ = deosebit de... Era un om preste samă mare.* 367/1.

seară s. f. În ~ = seara. *Așa și omului carele nu are cuib și sălăsluiește oriunde în seară.* 818/1.

secere s. f. = seceră. Seceriș, secerare. *În zilele seacerii grâului, au mers Sampson să-și vază muiarea sa.* 228/2, cf. 237/1, 602/2.

secerătură (și **săcerătură**) s. f. Ceea ce se taie cu seceră; recoltă, rod. Să seacere săcerătura lui. 246/1. De mirosirea apei [rădăcina copacului] va odrăslî și va face secerătură ca un răsad tinăr. 445/1.

secure s. f. Să nu... pui secure în ei [în pomi] = să nu-i tai. 176/2.

semințe s. f. pl. Legume, zarzavaturi. Să ne dea noao din semințele pământului. 687/2.

seminție (și **săminție**) s. f. Urmaș, descendent; totalitatea descendenților din același străbun, neam. [Pământul] să-l dea lor și săminției lor după ei. 168/2. Aceasta este moștenirea neamului fiilor lui Neftalim, după seminția lor. 207/1, cf. 12/1.

semn (și **sămn**) s. n. **1.** Eveniment, obiect, fenomen etc. care atestă prezența divinității; minune, miracol. Acest semn va fi voao: Afla-veți un prunc, înfășat, culcat în iasle. 53*/1. Toiagul îl vei lua în mâna ta, cu care vei face seamnele. 55/2. Cum poate omul păcătos să facă acest fealiu de seamne? 93*/1, cf. 56/1, 484/2. (La pl., în corelație cu minuni) Voiu înmulți seamnele mele și minunile mele în pământul Eghiptului. 58/1. Voiu da minuni în ceriu, sus, și seamne pre pământ, jos: sânge și foc și abur de fum. 709/2. Multe minuni și seamne prin apostoli se făcea. 110*/1, cf. 58/1, 164/2. (Despre ființe rele) Să vor scula Hristoși mincinoși și proroci mincinoși și vor da seamne și minuni, ca de-ar putea să înșeale și pre cei aleși. 45*/2. ~ele vremilor = minunile și învățătura lui Iisus. Fățarnicilor, fața ceriului o știți judeca, iară seamnele vremilor nu le puteți? 16*/2. **2.** Dovadă, probă; pildă. În pace fiind m-au răsipit, și apucându-mă de păr, m-au smuls, pusu-m-au ca un semn. 446/1, cf. 146/2. A da ~ = a da semnalul; a vesti. Au dat sămn și au fugit. 221/1. A ridica ~ = a face semne, a vesti. Va rădica semn întru neamuri. 559/2. **3.** Țel, țintă. La semn alerg, la răsplătirea chemării de sus a lui Dumnezeu. 187*/2. **4.** ~ de om = sperietoare (în semănături). Precum la o grădină de crastaveți este un semn de om, care nimic nu păzește, așa sânt dumnezeii lor cei de lemn. 767/2.

sete s. f. **1.** Loc, pământ uscat, însetat. Pus-au râurile întru pustie și curgerile apelor întru seate. 503/1. **2.** ~ de ardere = secetă. L-au îndestulat pre el în pustie, întru seate de ardere, în pământ fără de apă. 187/1.

sfadă s. f. Să va scula cu sfadă pruncul asupra celui bătrân = tânărul îl va certa pe bătrân. 553/2.

sfadnic, -ă adj. Certăreț, gâlcevitor. Mai bine este a lăcu în pustie decât cu muiarea sfadnică. 532/1.

sfat s. n. **1.** Povață, îndemn; imbold. Cine v-au dat voao sfat să zidiți casa aceasta? 409/2. Cu cugetul ~ului = cu sfat gândit, cugetat. Inima cea întărită cu cugetul sfatului... nu să va teame. 809/1. A pune ~ = a sfătui. Până când voiu pune sfaturi în sufletul mieu, dureri în inima mea...? 465/1. **2.** Minte, putere de judecată, rațiune; gând. Neam ce și-au pierdut sfatul este și nu este întru dânsii știință. 187/2. Cât de frumos lucru este căruntețelor judecata, și celor bătrâni a cunoaște sfatul. 811/1. Și le-au venit lor sfat bun. 838/1. De ~ = care gândește rațional. Bărbatul cel de sfat nu va părăsi cugetarea. 815/2.

A sfătui asupra cuiva ~ = a lua o hotărâre. Fugiți... cei ce ședeți în curte, că au sfătuit asupra voastră împăratul Vavilonului sfat și au gândit gând. 634/2.

3. Înțelepciune; chibzuință. Doară ai grăit cuvintele buzelor sfat și puteare a face războiu. 340/2. Toate le fă cu sfat, cu sfat bea vin. 538/2. **4.** Discuție; consfătuire; înțelegere. Și au făcut sfat în anul al doisprăzeacelea al împărăției. 430/1. Și sfat de pace va fi întră amândoi. 731/2. **5.** Organizație, adunare; consiliu. Și și-au făcut sfat șie și în toate zilele se sfătuiesc trei sute și doaozeci... pentru mulțime. 844/1. Tiranul și tot sfatul s-au minunat de a lor îngăduință. 892/2, cf. 611/1. **6.** Plan, acțiune (cu intenție rea). Au auzit vrăjmașii voștri că am înțeles noi și au răsipit Dumnezeu sfatul lor, și ne-am întors toți la zid, fieștecarele la lucrul său. 417/2. Ai cunoscut tot sfatul lor cel spre moarte asupra mea. 611/1. Pre Acesta, după sfatul cel rânduit și după mai înainte a lui Dumnezeu știință dat, ... răstignindu-L L-ați omorât. 109*/2, cf. 130/1, 432/1, 843/1.

sfădi vb. IV (a se ~) A se certa. S-au mâniaat Iacov și s-au sfădit cu Lavan. 31/1, cf. 24/2, 281/1.

sfărâmare s. f. Nimicire, prăbușire, distrugere. Nu pătea nimica pentru sfărâmarea lui Iosif. 712/2.

sfărma vb. I = sfărâma. Sfărma războaie = distruge (dușmanii). Domnul cel ce sfărma războaiele. 66/2.

sfărmat, -ă adj. = sfărâmat. (Substantivat) Cei sfărmați = cei oprimați, cei apăsați. Ai slobozit pre cei sfărmați întru ușurare. 55*/2.

sfătui vb. IV. **1.** A plănui. Voi ați sfătuit împotriva mea reale, iară Dumnezeu au sfătuit pentru mine bine. 51/2. **2.** (a se ~) S-au sfătuit inima mea întru mine = am cugetat, m-am gândit. 418/1.

sfânt, -ă adj., subst. **1.** Adj. (Substantivat) Cel ~ sau cele sfinte = locaș sfânt. Preotul... va intra în cortul mărturiei să slujească în ceale sfinte. 80/2. Și întru cel sfânt să nu între. 102/2. Și au ieșit unii din preoți din ceale sfinte... să se închine lui cu pace. 843/1, cf. 90/1. **2.** S. n. (și adj., substantivat cel ~ sau cele sfinte) Loc sfânt (cu tot ce se află în el). Câte au viclenit vrăjmașul întru cel sfânt al Tău. 488/2. Dumnezeu au grăit întru sfântul Său. 503/2. În nopți rădicați mâinile voastre la ceale sfine și binecuvântați pre Domnul. 511/2. **3.** S. f. art. Locaș sfânt, templu la evrei. Va purta Aaron numele fiilor lui Israil..., când va intra în sfânta. 79/1. Veșmintele ceale de slujbă, ca să slujească cu eale în sfânta, veșmintele sfintei, care sânt ale lui Aaron, și veșmintele fiilor lui ceale de slujbă. 91/1. Voiu pune sfinele Meale în mijlocul lor. Și va fi lăcașul Mieu întru ei. 675/2, cf. 80/2, 355/2. **4.** S. f. Parte a templului evreiesc sau (la israeliții nomazi) a cortului (mărturiei) în care se află altarul tămâierii, masa și sfeșnicul și în care se oficiază ritualul religios. Acoperemântul va osibi voao întră Sfânta și întră Sfânta Sfintelor. 77/2. **5.** S. f. Sfânta Sfintelor = parte a templului evreiesc sau (la israeliții nomazi) a cortului (mărturiei) în care se păstrează chivotul legii, toiagul lui Aaron, vasul cu mană și în care intra numai arhierul o dată pe an. Cu acoperemântul vei acoperi sicriul mărturiei în Sfânta Sfintelor. 77/2. **6.** S. f. pl. (și adj., substantivat cele sfinte) Altar în biserica creș-

tină. Nu în Sfântele făcute de mână au intrat Hristos..., ci în însuși ceriul, ca să Se arate acum feații lui Dumnezeu pentru noi. 213*/1. Drept aceea, fraților, având îndrăzneală a intra întru ceale Sfinte prin sângele lui Iisus Hristos. 213*/2. **7.** S. f. (și Sfânta Sfintelor) Obiect de cult, considerat sfânt. Și masa, și toate vasăle ei, și spălătoarea și temeii ei. Și le vei sfinți pre eale și vor fi Sfintele Sfintelor, tot cel ce să va atinge de eale să va sfinți. 82/1. Vor face dintru acesteia tămâie mirositoare... și vei pune în preajma mărturiilor, în cortul mărturiilor, de unde Mă voi arăta ție de acolo, Sfânta Sfintelor va fi voao tămâia. 82/2. Și vei sfinți jertvenicul și va fi jertvenicul Sfânta Sfintelor. 91/2. Toate sfintele lui Solomon... le-au dat la visteriile Căsii Domnului. 302/1. **8.** S. f. pl. Jertfele sfințite. Nu dați sfintele căinilor. 7*/1. Sfintele Sfintelor sau Sfânta Sfintelor = ceea ce este mai sfânt din jertfă, cele preasfinte. Ce rămâne din jertvă, lui Aaron și fiilor lui Sfânta Sfintelor, din jertvele Domnului. 93/2. Și au zis... să nu mănca din Sfintele Sfintelor până ce să va scula preot luminat și desăvârșit. 408/1.

sfârși vb. IV. **1.** A distruge, a nimici. Nu veți sfârși cetățile lui Is[ra]il până când va veni Fiiul Omenesc. 10*/1. **2.** (a se ~) A-și găsi sfârșitul, a muri. Îngreoiți cu armele sale vor merge și întru zvârliturile sale vor cădea și nu să vor sfârși. 708/1.

sfârșit s. n. Până în ~ = până la capăt, până la moarte. Te voi înălța până în sfârșit și Iosif va pune mâinile sale pre ochii tăi. 46/2.

sfeadnic,-ă adj., s. m. și f. v. **sfetnic.**

sfeșnic s. n. Un anumit sfeșnic specific evreilor, constând din șase brațe repartizate de o parte și de alta a pivotului central, la capătul cărora se puneau lumânări. Vei pune masa din afară de acoperemânt și sfeșnicul înaintea measii despre partea cortului. 77/2, cf. 325/1.

sfetnic,-ă (și **sfeadnic,-ă**) adj., s. m. și f. (Persoană) care sfătuiește, sfătuitor. Mumă-sa era lui sfeadnică a păcătui. 391/1. Casa lui Ahaav... era lui sfetnici după ce au murit tatăl său. 391/1. Ne rușinăm de cuviințele ceale de la strămoși, de nu cu cea sfetnică a legii bună ascultare. 888/1.

sfințenie s. f. **1.** Făcând ~ = sfințindu-se, ducând o viață evlavioasă. Să ne curățim pre noi de toată spurcăciunea trupului și a sufletului, făcând sfințenie întru frica lui Dumnezeu. 170*/1. **2.** Locaș sfânt, templu. Vor merge să slujească la jertvenicul sfințeniei. 79/2. Când să suia la oltariul cel sfânt slăvea îmbrăcăminte sfințeniei. 827/1. Și au vărsat sânge nevinovat împregiurul sfințeniei și au spurcat sfințenia. 833/1. **3.** Loc sfânt. Și Ierusalimul era nelăcuit, ca o pustie...; și sfințeniia călcată de fiii celor de neam străin. 836/2.

sfinți vb. IV (și a se ~) **1.** A duce sau a face să ducă o viață în respect pentru divinitate. S-au pogorât Moisi la norod și i-au sfințit pre ei. 70/2. Și preoții carii să vor apropia cătră Domnul Dumnezeu să se sfințască. 70/2. **2.** (a se ~) A se adapta la bunele moravuri ale creștinilor. Să sfințească bărbatul necredincios prin muiarea credincioasă. 157*/2. **3.** A venera, a proslăvi. Zioa sâmbetii să o sfințești pre ea.

71/1. **4.** Sfințiți războiu = pregătiți războiul. 709/2.

sfințire s. f. **1.** Locaș sfânt, templu, sanctuar. Și vei face Mie sfințire. 75/2. Dați mărire Domnului... și intrați întru sfințirea Lui, carea o au sfințit în veac. 398/1. **2.** Loc sfânt. Făcutu-s-au Iudeea sfințirea lui, Israil, stăpânirea lui. 505/1. **3.** Obiect sfânt; (aici) jertfă sfântă. De va rămânea din cărnurile jertvei săvârșirei..., vei arde acelea cu foc, nu să vor mânca, că sfințire sânt. 80/2. **4.** ~ împărătească = împărăție formată din persoane care respectă divinitatea și legile ei. Voi veți fi Mie sfințire împărătească și neam sfânt. 74/1.

sfințitoriu s. n. **1.** Locaș sfânt, templu. Voi intra la sfințitoriu lui Dumnezeu. 488/1, cf. 593/1. **2.** Loc sfânt. În Vetil nu vei mai adaoge a proroci, că sfințitoriu împăratului easte și casa împărăției easte. 713/2.

shin s. m. Mesteacăn. Spune sub ce copaciu i-ai văzut pre ei...? Iară el au zis: „Supt shin”. 829/2.

sicar s. m. Ucigaș. Au nu tu... te-ai sculat și ai scos în pustie patru mii de bărbați de sicari? 131*/2.

sicheră s. f. Băătură alcoolică. Cutrămuratu-s-au de beție de sicheră. 568/2.

siclu s. m. Monedă și măsură de greutate. Ia mirosuri de floare de smirnă aleasă, cinci sute de sicli. 82/1. Prețul [berbecului] va fi un siclu de argint. 96/1, cf. 222/1. ~l cel sfânt = etalon monetar păstrat în altar. Prețul va fi un siclu de argint, după siclul cel sfânt. 96/1.

sicriăș s. n. Coșuleț (de papură). I-au luat mumă-sa un sicriăș de papură. 53/2.

sicriu s. n. (De obicei ~l legii, ~l mărturiei, rar, ~l cel sfânt) = chivot, ladă în care evreii țineau tablele legii și toiagul lui Aaron, considerat semn al prezenței divine. Și vei face sicriul mărturiei din leamne neputrede. 75/2. În sicriu vei pune mărturiile care voi da ție. 76/1. Preoții au rădicat sicriul legii Domnului înaintea norodului. 192/2. Au pus sicriul cel sfânt în casa care o au zidit Solomon. 403/1, cf. 124/1, 167/2, 283/1.

silă s. f. Putere, forță (a omului). O, maică,... ai surpat sila tiranului. 892/2; (a unei acțiuni) Cu aripile bătând vânt ușor și despiciându-l cu sila pornirii. 785/1; (a unui element din natură) Iată partea dinapoi [a corabiei] să rumpea de sila valurilor. 137*/2.

sili vb. IV. **1.** A nu plăcea (cuiva), a-i face silă. Pre Levi și pre Veniamin nu i-au numărat întră ei, că silea cuvântul împăratului la Ioav. 367/2. **2.** A determina prin forță să acționeze într-un anumit fel. Și silea eghipteanii pre norod cu grabă să-i scoață pre ei din pământ. 64/1.

silnic,-ă (și **sâlnic,-ă**) adj. **1.** (Despre oameni) Puternic, tare. O, decât munca mai silnice, bătrâne, și decât focul mai tare, unchiiașule, și mai mare decât patimile, Eleazare! 887/1. (Despre suflare) Cu duh silnic va sfârâma corabiile Tarsisului. 478/2. **2.** Obligatoriu. Nici o nevoie mai sâlnică socotim a fi decât cea cătră legea noastră bună ascultare. 886/1. **3.** (Despre elementele naturii) Care se produce sau acționează cu intensitate; intens, tare. Va veni

- ca un râu sâlnic mâniia Domnului. 590/2. S-au făcut reapede sunet din ceriu, ca de suflare silnică ce vine iute și au umplut toată casa. 109*/1.
- silnicie** s. f. Furie. Și când au sosit la treapte, s-au întâmpat de s-au purtat de ostași, pentru silniciia gloatei. 131*/2.
- simbră** s. f. Simbrie. Lucrul care i l-au încredințat lui ori din simbră ori din pradă. 96/1.
- simbrie** s. f. Răsplată a muncii unui angajat. Spune simbriia ta mie și ți-o voiu da. 29/1.
- simțitură** s. f. Simțire. Pre povățuitoarea minte prin ceale dinlăuntru simțituri pre scaon o au șezut. 884/2.
- sin** s. n. = sân. Golf. Vede de departe un sin, ce avea țarmuri. 137*/1.
- sine** pron. refl. A-și ieși din ~ = a nu se stăpâni. Ieșindu-și din sine au zis cătră împăratul. 381/2. Între ~ = între ei. Iară lucrătorii aceia au zis între sine. 44*/1.
- sineși** pron. de întărire. Ei înșiși. Au ales dintre sineși o sută de bărbați. 757/1.
- singe** s. n. v. **sânge**.
- singif** s. n. Bordură, ramă, chenar. Și o au ferecat [masa] cu aur curat, și i-au făcut ei singifuri de aur. 88/2.
- singur,-ă** adj. **1.** Care este neînsoțit. Va fugi tot norodul cel cu el și voiu bate pre împăratul sângur. 284/1. A pune ~ = a separa, a deosebi. Ce sânt aceaste șapte mielușițe ale oilor acestora, care le-ai pus singure? 19/1. **2.** Care este exclusiv, unic. Din pomul din carele ț-am poruncit ție singur să nu mânci, dintru acela ai mâncat. 3/2. **3.** Chiar el (sau eu, tu etc.) însuși. Și tot carele va ieși afară din ușa căsii tale, acela sângur va fi vinovat. 192/1. Nu urmând basnelor celor meșteșugite am spus voao putearea și venirea domnului nostru Iisus Hristos, ci singuri văzători fiind mării Aceluia. 226*/2. Vai celor înțelepți întru sine singuri...! = vai celor ce se cred ei înșiși înțelepți! 555/1.
- sirgui** vb. IV v. **sârgui**.
- siriman** s. m. = sârman. Orfan. Când... vei uita vreun snop înțarina ta, să nu te întorci să-l iai, ci să fie a săracului și a nemearnicului și a sirimanului. 179/2. Pre văduvă și pre siriman să nu asupriți. 601/1, cf. 449/1, 452/1, 642/2.
- sirin** s. m. Dragon, șarpe mare. M-am făcut frate sirinilor și priiatin struților. 453/1.
- slab,-ă** adj. ~ la grai = bâlbâit. Eu sânt slab la graiu, și cum mă va auzi pre mine Faraon? 58/1.
- slăbănog** s. m. Paralitic. Și au venit la El, aducând un slăbănog, pre carele ducea patru. 33*/1.
- slăbănogi** vb. IV (și a se ~) A slăbi, a pierde sau a face să piardă puterea. Norodul pământului acestuia slăbănogea mâinile Iudei. 408/2. Mâinile norodului pământului să vor slăbănogi. 648/1.
- slăbi** vb. IV. **1.** Au slăbit cu mâna = au devenit neputincioși. Cei ce lăcuiesc într-însele au slăbit cu mâna, spăimântatu-s-au și s-au rușinat. 342/1. **2.** A-și pierde tăria morală, forța, voința. Toți cei ce nădăjduiesc într-Însul nu vor slăbi. 835/1. Să nu slăbești de inimă sau nici să slăbească sufletul tău = să nu ți se înmoaie inima, să nu te lași impresionat, să nu fii laș. Ia aminte să fii odihnit și nu te teame, nici să slăbească sufletul tău pentru acești doi [împărați]. 556/2. Să nu slăbești de inimă când judeci. 797/2. **3.** Ați slăbit pre mulți în leage = ați făcut pe mulți să nu respecte legea. 737/2.
- slăbiciune** s. f. Suferință fizică; boală. În mâncările ceale multe va fi slăbiciune și nesațiul va veni până la îngrețosare. 818/2, cf. 45/1.
- slobod,-ă** adj. **1.** Liber. Au lăsat slobod colunul. 458/1. (Substantivat) Cel ~ = persoană liberă. Cugețul... îl face unul, și al robului și al celui slobod. 773/1. **2.** A fi ~ a... = a fi voie, a fi permis, îngăduit să... Nu easte slobod a mânca de furat. 741/2.
- slobozenie** s. f. **1.** Libertate (cetățenească). Lasă pe cei frâmți întru slobozenie. 589/2. **2.** Eliberare (din robie, din captivitate etc.). În anul acest de slobozenie să va întoarce fieștecarele la moșia sa. 116/1. Aceaea va fi roabă păzită unui om, și ea cu răscumpărare nu s-au răscumpărat, slobozenie nu s-au dat ei. 110/2. **3.** Permișiune, dezlegare. Au trimis în Ierusalim să le aducă de la bătrânime slobozenie, că și cei ce lăcuiesc acolo au făcut aceastea. 758/1. Nimănui nu au dat slobozenie să păcătuiască. 804/2.
- slobozi** vb. IV. **1.** A elibera (din robie, din temniță, din captivitate etc.). Să sloboază fieștecare pre sluga sa. 623/2. Iară la tot praznicu le slobozea lor câte un vinovat. 48*/1. **2.** A da voie cuiva să plece, a da drumul. Sloboziți-mă, să mă duc la stăpânul meu. 22/2. Și i-au blagoslovit pre ei Iisus, și i-au slobozit și s-au dus la casele sale. 209/2. **3.** A permite, a lăsa să acționeze (cineva) după dorința și voința proprie. Slobozi norodul meu, ca să se închine mie. 56/1. Slobozi pre norodul meu, ca să sârbeaze în pustie. 56/1. **4.** A da voie să se desfășoare (o acțiune, un fapt). Voiu slobozi să vă cumpărați ce vreați. 43/1. **5.** (a se ~) A scăpa, a se elibera (de ceva rău), a se mântui. Slobozindu-vă de păcate, v-ați făcut slugi dreptății. 144*/2. (Cu privire la o boală) Muiare, slobozitu-te-ai de boala ta. 68*/2. **6.** (a se ~) A se elibera prin moarte. Dor având să mă slobozesc și să fiu cu Hristos. 186*/1. **7.** A lăsa să cadă, a da drumul. Au slobozit vadra pre brațul său. 21/2. **8.** (a se ~) A pleca. Și făcând acolo câtăva vreamă, s-au slobozit cu pace de la frați cătră apostoli. 124*/2. **9.** A se ~ spre... = a se porni să... Să slobozeaste spre facerea de bine, pentru cei ce nădăjduiesc spre Tine. 792/2.
- slobozire** s. f. **1.** Libertate, permișiune. Bindecuvântară pe Dumnezeul părinților săi, căci le-au dat lor slobozire. 774/2. **2.** Eliberare (din robie, din captivitate etc.). Anul slobozirei va fi voao semn, ca să se întoarcă fieștecarele la moșia sa. 116/1. Au săvârșit împăratul Sedechiia așezământul către norod, ca să chiiame slobozire. 623/2. [Moștenirea] va fi a lui până la anul slobozirii. 684/1. Carte de ~ = act de divorț. Oricine-și va lăsa muiarea sa să-i dea ei carte de slobozire. 5*/2.

slugă s. f. **1.** Persoană aflată în serviciul cuiva. Au zis slugile lui Faraon cătră dânsul. 61/2. **2.** Slujbaș. Nu cumva... judecătoria să te dea slugii și să te arunce în temniță. 5*/2. **3.** Persoană supusă, devotată cuiva. Acum sluga ta sânt eu, împărate, lasă-mă să trăiesc, sluga tătâne-tău am fost atunci, iară acum sânt robul tău. 283/1. Asămănatu-s-au împărăția cerurilor omului împărat, carele au vrut să ia sama cu slugile sale. 18*/2; (supusă divinității) Cel ce faci îngerii Tăi duhuri, și slugile Tale pară de foc. 500/1. Sluga Domnului = înger. Bindecuvântați pre Domnul, toate puterile Lui, slugile Lui, carii faceți voia Lui. 500/2. **4.** ~ cuvântului = propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu, al evangheliei. Cei ce din început însuși au fost văzători și slugi cuvântului. 51*/1.

slujbă s. f. **1.** Activitate, muncă, treabă. Foarte să îngreioasă slujba norodului acestuia. 418/2. Marta să silea spre multă slujbă. 65*/2, cf. 117/1. Slujba a toate zilele = activitatea zilnică de distribuire a bunurilor, în special a hranei. Văduvele lor era nesocotite întru slujba de toate zilele. 113*/2. **2.** Rânduială, obicei, datină, tipic. După ce veți intra în pământul care va da voao Domnul, ... păziți slujba aceasta. 63/2. **3.** Praznic, sărbătoare. După ce te va duce Domnul Dumnezeuul tău în... pământul care curge lapte și miiare, vei face slujba aceasta [sărbătoarea azimelor] în luna aceasta. 64/2.

sluji vb. IV. A se supune divinității. Fără de frică, din mânilor vrăjmașilor noștri izbăviți, să-I slujim Lui. 52*/2.

slujnică s. f. Servitoare, roabă lui Dumnezeu. Mântuiaște pre fiul slujnicii Tale. 494/1.

smaragd s. n. = smarald. Vei lua doao pietri, pietri de smaragd. 78/2, cf. 90/2, 428/1.

smerenie s. f. **1.** Atitudine umilă, supusă; comportare modestă, înțelegătoare, răbdătoare; (în relația cu divinitatea și) credință, cucernicie, evlavie. Au auzit Domnul smereniia ta. 14/1. Și vă învățați de la Mine [Iisus], că blând sânt și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre. 11*/1. Cu toată smereniia și cu blândețe, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste. 182*/2. **2.** Chin, suferință, pătimire; umilire, înjosire. M-au înălțat Dumnezeu în pământul smereniei mele. 41/2. Vezi în ce stă tăriia lui cea mare și cumu-l vom birui și-l vom lega, ca să-l smerim pre el. 229/2. Ai văzut smereniia părinților noștri în Egipt și ai auzit strigarea lor. 422/1. **3.** Situație umilitoare, umilință. Nu întoarce pre om întru smerenie, și ai zis: „Întoarceți-vă, fiii oamenilor!” 496/1. **4.** Ticăloșie. Adusu-și-au aminte Ierusalimul de zilele smereniei sale și ale împingerilor sale, de toate poftetele sale, câte era din zilele ceale din început. 639/1.

smeri vb. IV. **1.** (a se ~) A adopta o atitudine supusă, umilă; a manifesta smerenie. Întoarce-te la stăpână-ta și te smerește supt mâinile ei. 14/1. **2.** A chinui, a necăji; a înfrânge, a supune; a umili. Și-i vor supune pre ei robiei, și-i vor necăji, și-i vor smeri. 13/2. Le-au pus lor spravnici de lucruri, ca să-i necăjească pre ei... Și cu cât mai mult îi smerea pre ei, cu atâta mai mult să înmulțea și să întărea foarte. 53/1. Și ne-au necăjit pre noi eghipteanii și ne-au smerit pre noi.

180/2. **3.** A disprețui; a supune înjosirii, disprețului. Cu cenușe și cu gunoiu și-au umplut capul său și trupul său l-au smerit foarte. 431/2. Toți cei ce-l mărea pre el [Ierusalimul] smeritu-l-au pre el, pentru că au văzut rușinarea lui. 639/2. **4.** (a se ~) Te-ai smerit până la iad = te-ai coborât (prin comportare) extrem de jos, te-ai înjosit. Ai înmulțit curvicia ta..., pre mulți ai depărat de la Mine... și te-ai smerit până la iad. De căile tale ceale multe te-ai ostenit și nu ai zis: „Înceta-voi!”. 589/1. **5.** A necinsti, a viola (o femeie). Pre fiitoarea mea o au smerit, și și-au bătut joc de ea și au murit. 233/2. Pre muieri în Sion au smerit, pre fecioare în cetățile lui Iuda. 642/2, cf. 33/2, 178/1, 279/2.

smerire s. f. Smereneie; credință, cucernicie, evlavie. Caută spre mine și mă miluiaște... Vezi smerirea mea și osteneala mea. 469/2.

sminteală s. f. **1.** Ceea ce face să te poticnești, să te împiedici, dificultate; ceea ce duce la greșală, la păcat. Păzește-mă... de smintealele celor ce fac fărădelege. 514/1. Nu vă veți aropia de El, ca de piatra cea de sminteală, nici ca de piatra cea de cădere. 557/2. Au zis lui Petru: „Mergi după Mine, satano, sminteală ești Mie că nu gândești ceale ce sânt ale lui Dumnezeu, ci ceale ce sânt ale oamenilor!”. 16*/2, cf. 18*/1. Sminteala crucii = piatra de poticnire a credinței, cădere în păcat. Deaca propoveduiesc încă tăierea împrejur, pentru ce încă pățesc goană? Iată, s-au surpat sminteala crucii. 179*/1. **2.** Ceea ce îndeamnă la rău, ispită. [Aceste neamuri] vor fi voao spre lanțuri, și spre sminteală. 211/1. Dumnezăii lor să vă fie de sminteală. 215/1. Cu funi au întins cursă picioarelor mele, pre lângă cărare sminteale mi-au pus mie. 514/1. **3.** Abatere de la calea credinței. Nu poate fi ca să nu vie sminteale, iară vai de acela prin carele vin. 72*/1. **4.** Greșală, păcat. Nu cumva să te sfiești de fața celui puternic și să pui sminteală întru dreptatea ta. 799/2. [Îngerii] vor aduna dintru împărăția Lui toate smintealele. 13*/2. A pune sminteale împotriva cuiva = a bârni pe cineva. Împotriva fiului maicii tale ai pus sminteale. 479/2.

sminti vb. IV. **1.** (a se ~) A se tulbura, a se zăpăci; a se poticni din cauza încurcăturilor și a greutăților la care este supus cineva. Învăța pre ei în sinagoga lor, cât să mira ei... Și să sminteala întru Dânsul. 14*/1. Aceastea am grăit voao, ca să nu vă smintiți: „Scoate-vor pre voi din săboară...” 100*/2, cf. 59*/2. **2.** (a se ~) A se frământa, a se agita. Au, doară, nu sânt și surorile a Lui aici, la noi? Și să sminteala întru El. 37*/1. **3.** (a se ~) A se îndepărta, a se lepăda de cineva sau de ceva. Au zis lor Iisus: Toți voi vă veți sminti în Mine, întru această noapte. 27*/1. Când aud cuvântul, îndată-l priimesc cu bucurie..., apoi când să face năcaz sau goană pentru cuvânt, îndată să smintesc. 35*/1, cf. 46*/2. **4.** A abate din calea cea dreaptă (a credinței); a face pe cineva să păcătuiască. Și, de te smintește mâna ta, taie-o, că mai bine este ție ciung să întri în viață, decât, doao mâni având, să întri în gheena. 41*/2. Mai bine ar fi lui... să se arunce în mare, decât să smitnească pre unul dintr-acești mai mici. 72*/1, cf. 18*/1. **5.** (și a se ~) A greși. La față nu te uita, ca să nu te

- smintești întru podoaba ei. 800/2. Nu fi nesățios, ca să nu smintești. 814/2.
- smochinet** s. n. Loc plantat cu smochini. Și vor mânca viile voastre și smochineturile voastre. 599/2.
- smoli** vb. IV. A face să capete culoare pământie la față. Nu vă faceți ca cei fățarnici, triști, că-și smolesc fețele sale, ca să se areate... că ajună. 6*/2.
- smulge** vb. III (a se ~; despre locuri) A pustii, a distruge. Și mai mult nu să va smulge și nu să va strica până în veac. 621/1.
- smult,-ă** adj. = smuls. Sfâșiat, chinuit. Să vor aduce daruri Domnului Savaot de la norodul cel necăjit și smult. 563/1.
- soam** s. n. Onix. După toată putearea am gătit la Casa Domnului meu aur, argint, ... soam. 374/1.
- soarte** s. f. = soartă. **1.** Destin. Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor preste soarta dreptilor. 510/2. Doi sorți fiind muma, de moarte și de mântuire. 891/2. A lua soarta slujbei aceștia și a apostoliei. 108*/2. **2.** (Mai ales la pl.) Obiect (zar, tabletă, bob etc.) care se aruncă la întâmplare pentru a determina luarea unei hotărâri. Cu ~ sau cu sorți = prin folosirea zarurilor, a bobilor etc. pentru alegerea, repartizarea a ceva. Și acum împărțește pământul acesta cu soarte moștenire celor noao neamuri. 201/2. Și au dat fiii lui Israil leviților cetățile aceastea, și primpregiurul lor cu sorți. 208/1. Ostenealele tale să le împarță cu soarte? 804/1, cf. 836/1. A arunca (sau a da) sorți (sau ~) = a hotărî o alegere, o împărțire etc., aruncând la întâmplare zaruri, bobii etc. Și am aruncat sorți pentru darurile aducerii de leamne. 423/2. „Să nu... sfâșiem [cămașa lui Iisus], ci să aruncăm sorți pentru ea, a cui va fi.” Ca să se plinească Scriptura carea zice: „Împărțit-au hainele Meale loruși și pentru cămașa Mea au aruncat soarte”. 104*/1. Și au dat lor sorți și au căzut soarta pre Matia și împreună s-au numărat cu cei unsprezece apostoli. 109*/1, cf. 107/2, 205/2. A cădea ~a pe cineva = a fi ales sau desemnat prin tragere la sorți. Pre carele va face Domnul să cază soarte, acela să moară. 252/1, cf. 248/1. A-și pune ~a cu cineva = a fi părtaș cu cineva, într-o acțiune. Pune-ți soarta ta cu noi. 518/1. **3.** Moștenire, proprietate care revine cuiva prin tragere la sorți. Și să va lua soarta lor din moșiia părinților noștri. 156/2, cf. 214/1. **4.** Hotar. Binele au poftit odihnindu-să în mijlocul sorților. 50/1. **5.** Placentă. Soarta sa carea au ieșit printră coapsăle ei. 183/2.
- soață** s. f. Însoțitor, tovarăș, asociat. Lasă-mă... să umblu preste munți, ca să-mi plâng fecioria mea, eu și soațele mele. 226/1. Te rog și pre tine, soață iubite, ajută celor ce s-au nevoit împreună cu mine. 187*/2.
- socoteală** s. f. **1.** După ~ = în funcție de număr. Au început pământul a da bir după socoteală. 404/2. ~ după casele familiilor = numărătoare după genealogie. Aceasta este socoteala preoților după casele familiilor. 399/2. Cu ~ = cu înțelepciune, cu chibzuință. Gura sa ș-au deșchis cu socoteală și după lege. 539/2.
- socoti** vb. IV. **1.** A iscodi, a cerceta. Trimite ție bărbați carii să socotească pământul hananeilor. 133/2. Și s-au suit în Valea Strugurului și au socotit pământul. 152/2. **2.** A analiza, a examina o persoană. Omul o socotea pre ea și tăcea. 21/2. **3.** (și a se ~) A atribui anumite caracteristici; a aprecia sau a fi apreciat ca... Toate neamurile... ca scuipitul să vor socoti. 577/2. De au putut atâta cunoaște, ca să poată socoti veacul, cum nu au aflat... pre Domnul? 790/1. **4.** (a se ~) A fi luat în considerare. Nu s-au socotit cuvântul meu cel dintâiu. 288/1. **5.** A considera de cuviință. Ce va mai fi de lipsă..., care vei socoti tu să dai, vei da. 411/2. **6.** (a se ~) A fi socotit, numărat; a fi luat în seamă. Tu te vei socoti [la masă] că va fi scaonul tău gol. 259/1.
- socotință** s. f. **1.** Prețuire, considerație. Cu iubire de socotință frumsețele voastre eu laud. 887/2. **2.** Îngrijire, ocrotire, veghere. Asavia și frații lui..., preste socotința lui Israil dincolo de Iordan, cătră apus, la toată slujba Domnului, și lucrul împăratului. 372/1. **3.** Zilele socotinții = vremea stabilită. Țânea doasprăzeace luni, că așa să plinesc zilele socotinții, în șeasă luni să ungea cu ulei de mirsin și în șeasă luni cu alte mirodenii. 429/2.
- socotitoriu** s. m. **1.** Supraveghetor, păzitor. Și preste ei era socotitori Iet și Avdia. 402/1. Fiiul omului, socotitoriu te-au dat pre tine casii lui Israil. 645/1. **2.** Căpetenie, conducător. Socotitoriu preste dânșii. 424/1. **3.** Conducător, dirijor al corului. S-au auzit cântăreții și Ezria, socotitorul lor, cântând și laudând. 426/1.
- sodomie** s. f. Relații sexuale anormale. Și sodomie s-au făcut pre pământ. 311/1.
- solie** s. f. A face ~ = a fi sol, mesager (al evangheliei). Cu îndrăzneală a arăta taina Evangheliei. Pentru carea fac solie în legături. 184*/2.
- solitoriu** s. m. Mijlocitor. Ce e, dară, leagea? Pentru călcarea s-au pus, până când era să vie sământa, căriia era făgăduită, rânduită prin înger în mâna solitorului. 177*/2.
- somn** s. n. A pune ~ = a toropi, a amorți. Și au pus Dumnezeu somn în Adam și au adormit. 3/1.
- soroc** s. n. La vremi cu ~ = la timpul hotărât, stabilit. Toți cei ce sânt în cetățile noastre... să vie la vremi cu soroc. 414/1.
- sortit,-ă** adj. Tras la sorți. Și celoralți fii a lui Caat, au fost de la neamul lui Efraim... sorțite cetăți zeace. 208/1.
- soț** s. m. **1.** Tovarăș, însoțitor; prieten. Au nu știu eu că soț ești tu fiiului lui Iese...? 259/2. Au trimis cărți pre ascuns la toți soții săi cei din Iudeea, ca să prinză pre Ionatan. 846/1, cf. 818/1, 23*/2. **2.** Asociat, părtaș; complice. N-am vrut să vă supărăm pre voi și pre ceialalți soți și priiatini a noștri cu aceaste războaie. 851/1. De am fi fost în zilele părinților noștri, am fi fost lor soți în sângele prorocilor. 23*/2, cf. 166*/2.
- soție** s. f. Tovarăș, însoțitor; asociat. Și va înceape a bate pre soțiile sale, mâncând și bând cu bețivii. 25*/1. Apucând pre Galion și pre Aristarh, machidoneanii, soțiile lui Pavel. 129*/1. Hirotonit este de besearici să fie soție călătoriei noastre. 171*/1.

soțietate s. f. = societate. **1.** Totalitatea oamenilor care trăiesc împreună, comunitate. *Omul drăgăstos în soțietate mai priiatin este decât fratele.* 530/1. **2.** Asociere, alianță. *Ne-au trimis pre noi, ca să înnoiiți cu ei prieteșugul și soțietatea.* 851/1.

sparge vb. III. **1.** (a se ~; cu privire la clădiri) A se dărâma; a cădea. *În noao ale lunii s-au spart cetatea.* 627/2. **2.** (a se ~) A se rupe, a se uza. *Încălțămintele lor nu s-au spart.* 422/2. **3.** A sfâșia, a omorî. *Leșiră doao ursoaie din pădure și sparseră dintru ei patruzeci și doi de prunci.* 323/2, cf. 706/2. **4.** A face pe cineva să izbucnească, să răbufnească. *Auzit-ai cuvânt? Să moară la tine; cutează, că nu te va sparge.* 807/1.

spăimânta vb. I (a se ~) A se înspăimânta, a se înfricoșa. *Iară ucenicii s-au spăimântat de cuvintele Lui.* 42*/1, cf. 26/1, 591/1, 17*/1. (Despre inimă, suflet) *S-au spăimântat inima lor.* 42/2. *Visat-au Navohodonosor vis și s-au spăimântat duhul lui.* 688/1.

spăimântare s. f. Înspăimântare, groază, frică. *Au căzut spăimântarea Domnului preste norodul lui Israil și au strigat ca un om.* 248/2.

spălare s. f. ~ de apă = botez. *Să sfințască pre ea curățindu-o cu spălare de apă prin cuvânt.* 184*/1.

spălătoare s. f. Vas, lighean de aramă, fixat între altar și ușa cortului, folosit pentru spălarea rituală a preoților. *Fă spălătoare de aramă, ... ca să fie de spălat, și o vei pune întră cortul mărturiei și întră jertvenic.* 81/2, cf. 89/2, 91/2, 98/2, 124, 98*/1.

spăsi vb. IV (a se ~) A se mântui; a se izbăvi (de păcate). *Iară ei mai mult să mira, zicând unul cătră altul: „Dară cine să va putea spăsi?”* 42*/1.

spânzura vb. I. **1.** A atârna, a agăța. *Sfintele vase... le-au spânzurat în besearica lui.* 777/1. **2.** A duce, a planta la înălțime (un copac). *Și-l voi spânzura pre el [chedrul] în munte înalt a lui Israil și-l voi răsădi.* 656/2.

spânzurat,-ă adj. Care atârna, care este agățat. *Lucru spânzurat doao rânduri de rodii de aramă.* 301/1. *A-i fi viața ~ă = a-i fi viața în pericol, în primejdie. Va fi viața ta spânzurată înaintea ochilor tăi și te vei teame zioa și noaptea.* 183/2.

spicui vb. I. A alege spicele cele mai bune; (aici) a jecmăni, a jefui; a asupra. *Ispravnicii voștri vă spicuiesc pre voi.* 554/1.

spori vb. IV. **1.** A întări; a ajuta pe cineva. *I-au dat cunoștința celor sfinte și l-au sporit pre el întru năcazuri.* 788/1. **2.** A progresa, a propăși. *Pentru ce vă abateți voi de la poruncile Domnului și nu veți spori.* 393/1.

spre prep. **1.** Lângă, aproape de... *Și odrăsliti ca și trandafirul ce crește spre curgerea apei.* 820/1. **2.** Pe. *Va înțaleage spre cei ce părăsesc așezământul de leage cel sfânt.* 699/2.

sprijineală s. f. Sprijin, susținere; apărare, ocrotire. *Și am pus la ceale mai din jos ale locului, dinapoia zidului, întru sprijineală, și am pus norodul după neamuri cu săbiile sale și cu lăncile sale.* 417/2, cf. 468/2, 495/1.

sprijinitoriu s. m. ~l apelor = bazin. *În zilele lui s-au micit sprijinitoriul apelor, cel de aramă, ca marea împregiur.* 826/2.

sprinten,-ă adj. Pregătit pentru război, gata de luptă. *Iară voi toți, carii puteți să meargeți sprinteni cu frații voștri, și împreună cu ei, să faceți războiu.* 191/1.

spuitoriu s. m. Spuitorii de povești = povestitorii. *Nici negoțatorii Meranunului, și a Temanului și spuitorii de povești și cei ce caută priceapere și calea înțelepciunei n-au cunoscut, nici și-au adus aminte de cărările ei.* 764/2.

spurca vb. I. **1.** (și a se ~) A nu avea comportamentul cuvenit (față de ceva considerat sfânt, sacru); a face ceva să nu mai fie curat, venerat; a pângări, a profana. *Spurcat-au sfântă besearica Ta.* 491/2. *Spurcă-să căile lui în toată vremea.* 464/1, cf. 156/2, 495/2, 609/1. **2.** A face să devină murdar, pătat (prin nespălare sau atingerea unor lucruri considerate de biserică impure). *A mânca cu mâinile nespălate nu spurcă pre om.* 15*/2. **3.** A necinști (o femeie). *Muiarea deaproapelui său au spurcat.* 657/1, cf. 453/1. *A ~ așternutul cuiva = a avea relații sexuale nepermise cu cineva; a păcătui. Te-ai suit pre patul tătâne-tău, atunci ai spurcat așternutul.* 49/2. **4.** (a se ~) A fi hulit, necinstit. *Numele Mieu să spurcă și mărirea Mea altuia nu o voi da.* 583/2. *Să nu-și spurce cuvântul = să nu-și bată joc de ceea ce spune, să nu-și calce cuvântul. Să nu-și spurce cuvântul său, toate câte vor ieși din gura lui să le facă.* 150/2.

spurcat¹ s. n. Mâncare interzisă de credință. *Nu vor vrea vreunii să mănânce spurcat.* 886/1.

spurcat², -ă adj. Murdărit, pătat. *Mâinile voastre sânt spurcate cu sânge.* 590/1.

spurcăciune s. f. **1.** Faptă care contravine preceptelor morale, religioase. *Au curățit toate spurcăciunile care le-au făcut părinții lui.* 312/1. *Va spăla Domnul spurcăciunea feciorilor și a featelor Sionului.* 554/2, cf. 111/2, 227*/1. **2.** Excrement de om. *Și părușă să ai..., să sapi cu el și să acoperi spurcăciunea ta.* 178/2. **3.** Viețuitoare de apă sau de uscat a cărei carne nu se mănâncă. *Tot sufletul viu care este în apă, spurcăciune este.* 101/2. *Toate la care nu sânt aripi, nici solzi... spurcăciune să fie aceastea voadă.* 101/2.

spurcătoriu s. m. Pângăritor. *Aceștia sânt întră dragostele voastre spurcătorii, împreună cu voi mândând.* 234*/1.

sta vb. I. **1.** Cel ce stă pentru fiii norodului = cel ce-i ocrotește pe fiii poporului. *În zilele acealea scula-să-va Mihail, boariul cel mare, cel ce stă pentru fiii norodului tău.* 700/1. **2.** A ~ în adevăr = a respecta adevărul. *El era ucigaș de oameni din început și întru adevăr n-au stătut.* 92*/2.

stacti s. n. v. **stactie.**

stactie (și **stacti** s. n.) s. f. Esență de mirt, o rășină parfumată, smirnă, una dintre ingredientele tămâiei sfinte. *Duceți omului daruri, ... și tămâie, și stacti, și terevint.* 43/2. *Mănunchi de stactie.* 548/1, cf. 37/1, 478/1.

stadiu s. n. Veche unitate de măsură pentru lungime. *Era Vitaniia aproape de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii.* 95*/2, cf. 870/2, 244*/2.

stare s. f. **1.** Faptul de a sta. *Nu va fi puteare a starea = nu vor avea putere să-l oprească. Și brațele împăratului austrului nu vor sta și să vor scula aleșii lui și nu va fi puteare a starea.* 699/1. *Apa cea fără stare = torent, șuvoi. (Fig.) Au trecut sufletul nostru apa cea fără stare.* 510/1. **2.** Rămânere pe loc, întârziere, amânare. *Ca umbra sânt zilele noastre pre pământ și nu easte stare.* 374/2. **3.** Loc de ședere, tabără. *Vei sosi la dealul lui Dumnezeu, unde easte starea celor de alt neam.* 247/2, cf. 251/1. **4.** Construcție de apărare, întăritură, adăpost. *A pune arieți la porțile ei și a pune pământ și a zidi stări de săgeți.* 660/2. *Și tu vei cerca ție stare de la vrăjmași.* 723/2, cf. 841/1. **5.** Situație, poziție pe care o are cineva într-o societate. *[Preoții și leviții] au stătut la starea sa după rânduiala sa.* 398/2, cf. 403/2. **6.** Slujbă, serviciu; loc în care se lucrează. *Au văzut împărăteasa... starea slujitorilor lui.* 381/2. **7.** Existență; viață. *Văzând derepții au răs, și cel fără de prihană i-au batjocorit pre ei. Au nu au perit starea lor?* 449/1.

stat s. n. **1.** Statură. *Fiind strălucirea mării și chipul statului Lui și purtând toate cu cuvântul puterii Sale.* 208*/1, cf. 6*/2. **2.** Înălțime. *Au rădicat Casa Domnului în statul ei.* 392/2. **3.** Stare, condiție. *Ce grăiesc nu grăiesc după Domnul, ci ca întru înțelepție în statul acesta al laudei.* 173*/1. **4.** (Aici) Hrană. *Pâine gata ai trimis lor din ceriu, ... carea avea toată dulceața... Statul Tău au arătat cătră fii dulceața Ta.* 792/2.

statir s. m. = stater. Veche monedă de argint. *Deșchizând gura [peștelui]..., vei afla un statir.* 17*/2.

statornic,-ă adj. (Despre boală) Care persistă și distruge. *Și va intra preotul și va vedea de s-au lățit pipăirea în casă, lepră statornică easte în casă.* 106/1.

stăpânie s. f. Stăpânire, dominare. *Dumnezeul cel Viu, Carele au făcut ceriul și pământul și are stăpânie peste tot trupul.* 830/1, cf. 374/2, 719/2, 840/2, 150*/1, 181*/2.

stăpânitoriu adj. Care are însușirea de stăpân. *Dă-mie bucuriia mântuirii Tale, și cu duh stăpânitoriu mă întărește.* 480/1.

stătătoriu,-oare adj. Statornic, durabil. *Să fie stătătoare făgăduința la toată seminția.* 143*/2, cf. 521/1.

stâlp s. m. **1.** Lemn lung și gros fixat în pământ pentru a susține ceva. (Fig.) *Cel ce-și câștigă muiare înceape la agonisită, ajutoriu după sine și stâlp de odihnă.* 818/1. **2.** Ușor (la poartă sau la ușă). *Au făcut porții besearicii stâlpi de lemn și archiet.* 300/1, cf. 63/2. **3.** Semn (din piatră) care stă mărturie pentru un fapt, o întâmplare. *Luând Iacov o piatră, o au pus stâlp.* 31/1. **4.** Monument (funerar). *Au pus Iacov stâlp pre mormântul ei.* 35/1, cf. 286/1, 883/2. **5.** Monument păgân în formă de coloană; statuie. *Jertvenicile lor să le stricați și stâlpii lor să-i sfărâmați.* 165/1, cf. 74/2, 118/1, 705/1. **6.** Scaun împărătesc. *Au stătut împăratul pre stâlp și au pus legătură înaintea Domnului.* 403/1. **7.** Ridicătură, înălțime. *Au luat*

Valac pre Valaam și l-au suit la stâlpul lui Vaal și i-au arătat lui de acolo o parte oarecarea de norod. 144/1.

stâlpare s. f. **1.** Ramură verde. *Porumbul... avea în gură stâlpare de maslin cu frunză.* 8/1. *Tăia stâlpi din copaci și le așternea pre cale.* 43*/1, cf. 8/1, 115/1, 445/2, 458/2, 96*/2. **2.** Urmaș; vlăstar. *Că de va și odrăsli câtăva vreamă în stâlpi, cu sminteală fiind, să vor clăti de vânt.* 784/2.

stâlpi vb. IV. A fixa pe cineva la stâlp drept țintă. *Întins-au arcul Său și m-au stâlpit, cu proașca la săgeată.* 641/1.

stâmpărat,-ă adj. Fără personalitate. *Știu faptele tale; că nici ești reace, nici cald. O, de ai fi reace au cald! ... Ești stâmpărat, ... nici cald, nici reace.* 237*/2.

stânge vb. III (și a se ~) A face să dispară, a nimici. *Nu să va stânge numele lui din Israil.* 179/2. *De duhul mâniei Lui să vor stânge.* 439/2, cf. 180/1. (În construcție intensivă) *Cu stângere voiu stânge pomenirea lui Amalic de supt ceriu.* 69/1. A ~ lumina cuiva = a-l ucide. *Nu vei mai ieși cu noi la război, ca să nu stângi lumina lui Israil.* 290/1.

stângere s. f. Nimicire, distrugere. *Și-i voiu pustii pre ei și-i voiu da spre stângere și spre șuierare și spre ocară.* 615/2, cf. 397/1.

stâns,-ă adj. Urâciunea celor stinși = statuie păgână, idol. *Vor spurca sfințirea puterniciei și vor muta neîncetarea și vor da urâciunile celor stânși.* 699/2.

stârpi vb. IV. A face să devină sterp, să nu se poată reproduce. *Au doară Dumnezeu sânt eu, cel ce te-au stârpit de rodul pântecelui tău?* 28/2.

steliu subst. Probabil nevăstuică. *Chițoranul, și hameleonul, și steliul.* 102/1.

stemă s. f. Diademă, coroană. *Au cercat Trifon să împărățască el preste Asiia și să-și pună stemă.* 851/2, cf. 785/1.

sterp, stearpă adj. Steril, care nu poate procrea. *Era... muiarea lui stearpă și nu năștea.* 227/1.

sterpi vb. IV = stârpi. **1.** (a se ~; despre femelele unor animale) A deveni sterp. *Oile tale și caprele tale nu s-au sterpit.* 31/1. **2.** A omori, a face să dispară. *Din afară va sterpi pre ei sabiia.* 187/2.

sterpiciune s. f. = sterpăciune. Loc sterp. *Vindecat-am apele aceastea și nu va mai fi de acum înainte moarte aici, nici sterpiciune.* 323/2.

stihie s. f. Element, parte (a unui întreg). *Vă trebuiaște să vă învățăm pre voi care sânt stihiele începăturii cuvintelor lui Dumnezeu.* 210*/2.

strachină s. f. Lut ars. *Îa cartea cumpărării... și o vei pune în vas de strachină, ca să rămâie zile multe.* 621/2.

strajă s. f. **1.** Loc de veghe, de supraveghere, de pază. *Iuda au venit la straja pustiei și au privit, și au văzut mulțimea.* 389/2. *Să vă fie voao noaptea straje = să faceți noaptea de strajă. Fieștecarele cu sluga sa mâneți preste noapte în Ierusalim și să vă fie voao noaptea straje și zioa la lucru.* 418/1. *Apucat-au înainte străji ochii = au vegheat ochii. Gândit-am și au slăbit duhul meu. Apucat-au înainte străji ochii*

- miei. 489/2. **2.** Fiecare dintre cele patru unități de timp în care se împărțea noaptea, potrivit cu schimbarea gărzilor. Când au fost în straja dimineții au căutat Domnul asupra taberii egipteanilor. 66/1. Și straja în noapte, urgisire anii lor vor fi. 496/1. Din straja dimineții până în noapte. 511/1.
- strajniță** s. f. Bastion, fortăreață; turn de pază. Au zidit... împăratul Asa tot muntele lui Veniamin și strajnița. 312/1.
- străin,-ă** (și **strein,-ă**) adj., s. m. **1.** Adj. De alt neam; care sta temporar printre evrei. Și din mâna celui de neam străin să nu aduceți darurile Dumnezeului vostru. 113/2, cf. 113/1. **2.** S. m. (La pl.) Zei, idoli. Ai vărsat căile tale spre streini. 597/2.
- străinare** s. f. Înstrăinare. Adunarea străinării = adunarea celor care veniseră din captivitatea babiloneană. Anatema va fi toată avearea lui, și el să va lăpăda din adunarea străinării. 414/1.
- străinatate** s. f. Captivitate, robie. Învingeți-vă împrejur, că Melhova merge în străinatate, preoții și boiarii lui împreună. 633/2.
- străjariu** s. m. v. **străjeriu.**
- străjeriu** (și **străjariu**) s. m. Paznic, strajă. Au văzut străjeariul alt om alergând. 286/1. Iară străjariul s-au suit în turn. 330/2.
- străjui** vb. IV. A păzi, a sta de strajă. La marginea taberii unde străjuia cincizeci de ostași întrarmați. 220/2, cf. 229/2.
- străjuitor** s. m. Paznic. Aflatu-m-au străjuitorii cei ce încunjură cetatea. 550/1, cf. 37*/2.
- strălucit,-ă** adj. Strălucitor. Îmbrăcați cu haină de în curată și strălucită. 244*/2.
- strămurare** s. f. **1.** Băț lung și ascuțit cu care se îndeamnă vitele la mers. Cuvintele înțelptilor, ca strămurările și ca cuiele înfocate, care din tocmeale s-au dat de la un păstoriu. 547/2. **2.** Mănuire, folosire (a unei unelte, a unui instrument etc.) De ce înțelepciune să va umplea cel ce ține plugul și să fălească cu strămurarea boldului? 819/1.
- strămuta** vb. I. **1.** A scoate din locul în care se află. Tăiați-mi mădulările și îmi ardeți cămurile și strămutați închieturile. 888/2. **2.** (a se ~) A se răsturna, a fi răscolit. Pământul din carele au ieșit pâne s-au strămutat dedesupt ca focul. 451/2. **3.** (Despre cuvinte, evanghelie) A falsifica. Ne-am lăpădat de ceale ascunse ale rușinei, nu întru vicleșug umblând, nici strămutând cuvântul lui Dumnezeu. 168*/2. Vă turbură pre voi și vor să strămute Evangheliia lui Hristos. 175*/2.
- strămutare** s. f. **1.** Revenire din robia (babiloneană). Plângea pentru păcatul strămutării. 414/1. În ~ = schimbare, în schimb. Și aducând aduce pre Iu, feciorul lui Namesi, căci în strămutare s-a făcut. 331/1. **2.** Moarte. Să nu silim nevoia, nici să iubim cinstea spre a noastră strămutare. 888/1, cf. 891/1.
- strămutătură** s. f. Moarte. Cu strămutătură a muri voi easte gata? 887/2, cf. 891/2.
- strâmb,-ă** adj., adv. **1.** Adj. (Despre obiecte) Trepte ~e = scară cotită. Pre treapte strâmba să suia. 299/2. **2.** Adv. A umbla ~ = a nu fi corect, cinstit. Cel ce umblă strâmb pre căile sale să va defăima. 526/2. **3.** Adj. (Despre cuvinte) Mincinos, neadevărat. Cu dreptate sânt toate graiurile gurii mele, nimic nu easte întru dânsese strâmb. 522/2.
- strâmba** vb. I. A interpreta, a evalua greșit ceva. Să nu strâmbi judecata nemearnicului, și a săracului, și a văduvei. 179/2.
- strâmbătate** s. f. **1.** Nedreptate; rău. Văzând pre oarecarele pățind strâmbătate. 114*/2. Cel ce făcea strâmbătate de-aproapelui l-au împins pre el. 114*/2, cf. 441/1, 590/1, 20*/1. **2.** Nelegiure, păcat, cale greșită pe care merge cineva. Cunoaște strâmbătatea ta, că asupra Domnului, Dumnezeului tău, ai făcut păgânătate. 597/2. Și-i voi curăți pre ei de toate strâmbătățile lor care au geșit Mie. 623/1, cf. 271/1.
- strâmp** adv. = strâmt. ~ easte mie = sunt la strâmtoare. Strâmp easte mie de tustreale părțile foarte. 292/2.
- strâmtoare** s. f. Constrângere. Mă bucur întru nepuțințe, ... în nevoi, în goane, în strâmtori pentru Hristos. 173*/2.
- strâmtori** vb. IV (a se ~) = strâmtora. A se afla într-o situație dificilă. Cu botez am să Mă botez. Și cum Mă strâmtoresc, până când să va săvârși! 67*/2.
- strâmtorire** s. f. = strâmtorare. Spaimă, frică. Vor fi seamne în soare... și pre pământ strâmtorire neamurilor de turburarea sunetului mării și a valurilor. 76*/2.
- strânge** vb. III. A constrânge, a nu lăsa altă posibilitate. Dragostea lui Hristos ne strânge pre noi. 169*/1.
- strânsoare** s. f. **1.** Ceea ce se strânge, se colectează, se adună. Să aducă de la Iuda și de la Ierusalim strânsoarea carea o au rânduit Moisi. 392/2, cf. 521/2, 165*/2. **2.** A veni la ~ = a ajunge într-o situație dificilă, a avea de suportat greutate, necazuri. Și au venit cetatea la strânsoare până în al unsprăzeacelea an al împăratului Sedechiia. 638/1.
- strânsură** s. f. Strângere, colectare (de daruri). Să nu ne hulească pre noi cineva întru această îndestulată strânsură mare. 171*/1.
- strechere** s. f. Manifestare violentă. Cel întreg la minte... izmeni cu gândul a patimilor strecheare. 884/1.
- strein,-ă** adj., s. m. v. **străin.**
- strica** vb. I. **1.** (și a se ~; despre culturi, pământ cultivat etc.) A (se) degrada sau a face să se degradeze. [Lăcustele] au acoperit fața pământului și s-au stricat pământul. 61/2. **2.** (și a se ~; despre persoane, popoare etc.) A (se) distruge, a (se) ruina. Vrând au vrut Domnul să-i strice pre ei. 241/2. N-au vrut Domnul să strice pre Iuda pentru David. 329/2. (În construcție intensivă) Cu stricare te vei strica, și tu și tot norodul acesta. 69/2. A ~ întru norod = a pedepsi, a omorî oameni din rândul poporului. Au stricat Asa întru norod în vreama aceea. 386/1. **3.** A face cuiva rău. De va vrea neștine să le strice lor, foc va ieși din gura lor. 242*/1. **4.** A răni. Îngerul... au închis gurile leilor și nu m-au stricat pre mine. 694/1. **5.** A zădărnici, a curma (o stare, un fapt etc.). Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu,

- minunile care au pus pre pământ, stricând războaiele. 478/1. **6.** A nesocoti, a anula (înțelegeri, hotărâri). Făgăduințele ei... nu vor rămânea ei, că bărbatul ei le-au stricat. 150/2.
- stricare** s. f. Dărâmare; distrugere, nimicire. Și va fi putearea lor de jaf și casele lor de stricare. 726/1, cf. 586/1.
- stricăcios,-oasă** adj. **1.** Care se degradează, care putrezește. Cei ce sânteti născuți a doao oară, nu din sămânță stricăcioasă, ci din nesticăcioasă. 223*/1. **2.** Muritor. Au mutat mărirea lui Dumnezeu, Celui nesticăcios, întru asemănarea chipului omului celui stricăcios. 141*/1.
- stricăciune** s. f. **1.** Nimicire, distrugere. Întru stricăciune am tras pre cei trufași. 727/1, cf. 454/2, 471/1. **2.** Putrezire. L-au înviiat pre El din morți, ca mai mult să nu să întoarcă în stricăciune. 122*/1. **3.** (Și ~ albă-roșiatică sau ~ albă) Lepră. Va fi în piiala lui stricăciune albă-roșiatică sau albă. 103/2. Iară de va rămânea în locul său stricăciunea și nu să va lăți, sămn de rană iaste. 103/2. **4.** ~a aerului = stricare a vremii. Bătutu-v-am pre voi cu nerodire și cu stricăciunea aerului și cu grindine. 728/2. Soare fără de ~ = soare inofensiv. Soare fără de stricăciune ai dat aceștii călătorii. 793/2.
- striga** vb. I. A face apel la bunăvoința cuiva; a adresa o rugămintă (cu glas puternic). Au strigat și s-au auzit strigarea lor la Dumnezeu de la lucruri. 54/1, cf. 385/2.
- strigare** s. f. **1.** Vociferare, strigăt. Și s-au făcut strigare mare și, sculându-să cărturarii din partea fariseilor, să pricea, zicând. 132*/2, cf. 16/2, 242/2. **2.** Cerere, chemare în ajutor făcută cu voce tare. Strigarea Sodomei și a Gomorei s-au înmulțit la Mine. 16/1. **3.** Plângere, tânguire, vaiet puternic. S-au făcut strigare mare în tot pământul Eghiptului, că nu era casă în care să nu fie mort. 63/2, cf. 62/2, 274/1, 210*/1. **4.** Nemulțumire, supărare. Și strigarea norodului și a muierilor era mare cătră frații lor. 418/1. **5.** Vestă, anunț. Au pus cuvânt ca să treacă strigarea prin tot Israilul. 398/1. A se face ~ = a înștiința. S-au făcut strigare în toată Iudeia și în Ierusalim, la toți cei din robie, ca să se adune în Ierusalim. 781/1.
- strigătoriu** s. m. Vestitor. Strigătoriu striga cu tărie: „voao să zice”. 689/2.
- stropire** s. f. Întinare, necurăție. În zioa aceea, fi -va tot locul deschis în casa lui David și celor ce lăcuiesc în Ierusalim și spre mutare și spre stropire. 735/1.
- strugure** s. m. Sânge de struguri = must. Spăla-va în vin haina Sa și în sânge de struguri veșământul Său. 50/1.
- strujit,-ă** adj. Slut, diform. Orb, sau strujit, sau cu limba tăiată, sau cu negei. 113/2.
- struncinat,-ă** adj. = zdruncinat. Rănit. Pre cea [oai] răpita nu o va căuta și pre cea struncinată nu o va vindeca. 734/2, cf. 727/2.
- struțion** s. m. Struț. Aripa struționilor. 458/1.
- sudalmă** s. f. Înjurătură. Oriunde întră sudalma, acolo și ocară. 524/2, cf. 455/2.
- sudui** vb. IV. A tulbura, a produce dezordine. Și voi trimite asupra Vavilonului suduitori și-l vor sudui și vor strica pământul lui. 636/1.
- suduitoriu** s. m. Persoană care înjură, care produce dezordine, vrăjmășie. Suduitoriu și trufașul să vor sminti. 809/2. Voi trimite asupra Vavilonului suduitori și-l vor sudui. 636/1.
- suferi** vb. IV. A vrea, a accepta. Bir nu vor suferi a da. 772/1, cf. 582/2.
- sufila** vb. I. A amenința. Iară Saul, încă suflând cu îngroziri și cu ucideri asupra ucenicilor Domnului. 117*/1.
- suflet** s. n. **1.** Individ, om; vietate, ființă. Să rodească pământul suflet viu, ... de ceale cu patru picioare. 2/1. Era toate sufletele ce ieșisă din Iacov șaptezeci și cinci. 52/2. Tot sufletul viu care easte în apă. 101/2, cf. 95/2. **2.** Cu un ~ = în același gând. Au venit în Hevron, ca să facă pre David împărat preste tot Israilul, și ceilalți din Israil cu un suflet, ca să facă împărat pre David. 362/1. **3.** A căuta ~ul cuiva = a dori să ucizi pe cineva. Au murit toți cei ce căuta sufletul tău. 55/2. **4.** Inima (ca sediu al sensibilității, al sentimentelor). ~ topit = inimă îndurerată. Și-ți va da ție Domnul acolo... suflet topit. 183/2.
- sugătoriu** s. m. Copil care sugă, sugar. Să ucizi de la bărbat până la muiare, și de la prunc până la sugătoriu. 252/2, cf. 132/1, 187/2, 761/1, 21*/1.
- sui** vb. IV. **1.** A se duce, a merge, a o lua în sus. Sui-te-vei cu noi la Rematul Galaadului să dăm războiu? 320/1, cf. 179/2. **2.** (Despre Dumnezeu) A se înălța, a se ridica. Și s-au suit Dumnezeu de la Avraam. 15/1. **3.** (Despre zori) A se ivi, a răsări. La-să-mă, că s-au suit zorile. 32/2. **4.** (Despre glas, voce etc.) A se înălța, a ajunge sus. Strigarea Ierusalimului s-au suit. 607/1. **5.** A se ~ în inima cuiva = a-i veni cuiva dorința, a-și pune în gând. Când să plinea lui patruzeci de ani, s-au suit în inima lui ca să cerceteaze pe frații săi. 114*/2. **6.** A năvăli. Și s-au suit împăratul asiriilor în tot pământul. 338/2, cf. 384/1, 405/1. A se ~ mânie peste... = a se mânia pe... Mânie s-au suit preste Israil. 490/2. **7.** A se ~ vindecarea = a se vindeca. Pentru ce nu s-au suit vindecarea feței norodului Mieu? 602/2. **8.** Nu să va... sui preste inimă = nu va mai fi în suflet, în gând. În zilele acelea nu vor zice mai mult: „Sicriul legii sfântului lui Israil”. Nu să va mai sui preste inimă. 597/2.
- suire** s. f. **1.** Suiș, urcuș. Și s-au suit pre scările Cetății lui David, între suirea zidului deasupra casii lui David. 425/2, cf. 416/2. **2.** Înălțime; vârș. S-au întors... de la suirea Aresului. 221/2. **3.** Creștere, înălțare. La râu vor creaște pre țermurile lui de amândoao părțile tot pomul roditoriu de mâncat; ... va fi roada lor de mâncat și suirea lor de sănătate. 684/2.
- suiș** s. n. **1.** Pantă a unui munte, a unui deal. David să suia pe suișul Muntelui Măslinilor. 283/1. **2.** Loc, teren situat la înălțime; vârș. Să vor sui cătră suișul lui Asis. 389/2. **3.** Înălțare spirituală. Suișuri în inima sa au pus în Valea Plângerii. 493/1.
- sul** s. n. ~ de corabie = catarg. O mie vor fugi de glasul unuia și de glasul a cinci vor fugi mulți, până

ce veți rămânea ca un sul de corabie pre munte. 570/2.

sumeț s. m. = semeț. Trufaș. *Voii lăpăda pre toți cei fără de leage de la tine și pre toți sumeții.* 552/2, cf. 521/2, 801/1.

sumeți vb. IV (a se ~) = semeți. A se mândri. *Mâna... o au fost întins asupra Casii ceii sfinte Atotputearnicului și s-au sumețit.* 875/1.

sumețit,-ă adj. = semețit. (Substantivat) *Cel ~ = persoană mândră, trufașă. Smereaște pre tot cel sumețit.* 458/2.

sună vb. I. (Despre valuri) A vui, a mugi. *Vor suna valurile [mării].* 599/2.

sunet s. n. *Perit-au pomenirea lui cu sunet = nu a fost pomenit cu numele.* 463/2.

supt prep. = sub. **1.** Către, spre. *Și au adus oile supt pustie.* 54/1. **2.** A avea pe cineva sub... = a fi stăpânul, șeful cuiva. *Având supt mine slujitori, ... zic acestuia: „Mergi”, și merge.* 59*/1.

surpa vb. I. **1.** A nimici, a distruge. *Pre tot poporul lui l-au surpat.* 253/1. *Au surpat cetățile.* 17/1, cf. 199/2, 410/2. *Îl voi surpa pre cel cu sabie = îl voi face să cadă ucis de sabie.* 341/2. **2.** A face să înceteze (glasul). *Voi surpa din cetățile lui Iuda... glasul celor ce să veselesc.* 602/1.

surpare s. f. Nimicire, distrugere. *Au scos pe Lot afară din mijlocul surpării.* 17/2.

surpătură s. f. Distrugere, pieire. *Șed în Ierusalim în laț și în surpătură.* 557/2.

sutaș s. m. Căpetenie, comandant peste o sută de oameni (ostași). *Iară sutașul și cei ce era cu el împreună păzind pre Iisus, văzând cutremurul și ceale ce să făcuse, s-au spăimântat foarte.* 29*/2, cf. 333/1, 392/1, 7*/2, 48*/2.

sută s. f. Grup de o sută de persoane (ostași) condus de un sutaș. *Cel rânduit preste sute = sutaș. Au dat Iodae, preotul, la cei preste sute rânduiți sabiile și scuturile și armele.* 392/1.

Ș

șale s. f. pl. Ca centru al sentimentelor, al sensibilității. *Șealele mele s-au umplut de ocări.* 475/1. *Șealele Moavitidii strigă.* 562/1.

șarpe s. m. **1.** ~le de aramă = statuie de bronz în formă de șarpe, făcută de Moise în pustiu, la îndemnul lui Dumnezeu, pe care, privind-o cei mușcați de șarpe, erau salvați. *Fă ție șearpe de aramă și-l pune pre un semn, și va fi de va mușca șearpele pre om, tot cel mușcat, văzându-l pre el, va trăi.* 142/1. **2.** *Cel ce să bate cu șerpil = o specie de lăcustă. Și atachisul..., și pre cel ce să bate cu șerpil, și câte aseamenea lui.* 101/2.

șanțuit,-ă adj. Înconjurat cu șanțuri de apărare. *Iară toate cetățile ceale șanțuite nu le-au ars Israil.* 200/2.

șchiopa vb. I. **1.** A șchiopăta. *El șchiopa cu piciorul său.* 32/2. **2.** A se abate (din drum). *Fiii străini... vor șchiopa din cărările lor.* 291/1, 467/1.

ședea vb. II. **1.** A se stabili, a se așeza; a locui. *Au șezut preoții și leviții, și cei din norod... în cetățile sale.* 408/1. *Și au șezut în mijlocul norodului celui ce au rămas în pământ.* 628/1, cf. 763/2. **2.** A exista, a dăinui. *Tu șezi în veac, și noi perim în veac.* 764/1. **3.** *Judecata va ~ = judecata va avea loc, se va ține. Și judecata va ședea și stăpânirea lui o vor muta, ca să o strice și să o piarză până în sfârșit.* 695/2. **4.** *Când vei ~ afară = când îți vei face necesitățile fiziologice. Și păruș să ai la brăul tău, și când vei ședea afară, să sapi cu el și să acoperi spurcăciunea ta.* 178/2. **5.** A așeza, a-i face loc. (Fig.) *Pre povățuitoarea minte prin ceale dinlăuntru simțituri pre scaon o au șezut.* 884/2.

ședere s. f. **1.** Loc. *Iubesc... șederile mai sus prin adunări și șederile mai înainte la ospeațe.* 76*/1, cf. 69*/1. **2.** Locuință. *Au văzut împărăteasa... bucatele measelor lui și ședearea slugilor lui.* 381/2.

șezătoriu,-oare (și **șezetoriu,-oare**) adj., s. m. **1.** Adj. Statornic. *Rămas-au cel ce aleargă de la alergătura lui ca calul șezetoriu întru rânchezarea lui.* 602/1. **2.** S. m. Persoană care șade, care s-a așezat undeva. *Căile mele le-au încunjurat șezătorii.* 447/2. *Mai întâi ~ a lui... = care șade lângă... Trimițindu-să în Eghipt Apolonie..., pentru ca să fie mai întâi șezătoriu a lui Tolomeiu.* 861/1. **3.** S. m. ~ pe scaon = cel care stă pe tron. *Domnul... au dat astăzi din sămânța mea șezătoriu pre scaonul meu.* 295/1. **4.** S. m. Cel care stă la pândă, pânditor. *Căile mele le-au încunjurat șezătorii.* 447/2.

șezetoriu,-oare adj., s. m. v. **șezătoriu.**

șezut s. n. **1.** Obiect asemănător cu șezutul omului. *„Ce easte pentru păcat să dăm Lui?” Iară ei au zis: „... cinci șezuturi de aur... și cinci șoareci de aur. Și să-i faceți după asemănarea șezuturilor voastre și după asemănarea șoarecilor voștri.* 244/1. **2.** Umflătură, bubă. *I-au lovit pre ei la șezuturile lor, și și-au făcut șie gheteanii șezuturi.* 243/2.

și adv. Doar. *Au zis muiarea cătră Saul: „Pentru ce m-ai înșelat? Și tu eși Saul”.* 266/2, cf. 237/2.

șie pron. refl. Sieși. *Nici de mâncare nu și-au făcut șie pre cale.* 64/1. *Toate dobitoacele le-au împărțit șie fiii lui Israil.* 200/2, cf. 701/1.

șieși pron. refl. = sieși. *Șieși au împărțit.* 704/1.

șinic subst. Măsură de capacitate (ceva mai mare de un litru). *Un șinic de grâu cu un dinariu.* 239*/1.

șoptoriu s. m. Om bârfitor, clevetitor. *Să nu te chemi șoptoriu și cu limba ta nu vicleni.* 798/2, 813/1, 141*/1.

șorliță s. f. Șoim. *Șorlița și gaia, și ceale ce sânt aseamenea ei.* 101/2.

șterc s. n. Gunoi, impuritate. *Vezi ștercul din ochiul fratelui tău.* 7*/1.

ștergătoare s. f. **1.** Prosop, ștergar. *Și-au pus veșmintele Sale și, luând ștergătoarea, S-au încins.* 98*/1. **2.** Șorț. *Preste cei neputincioși să aducea de la trupul lui șterguri de sudori au ștergătoare.* 128*/2.

ștergură s. f. Ștergar, prosop. *Preste cei neputincioși să aducea de la trupul lui șterguri de sudori.* 128*/2.

ști vb. IV. **1.** A cunoaște. *Au trims Hiram... corăbii și slugi, carii știia marea.* 381/1. **2.** (a se ~) A se afla, a fi descoperit. *Au auzit Saul că s-au știut David și bărbații cei cu el.* 260/2.

știință s. f. **1.** Cunoaștere. *Iară cei nebuni, fiind pof-titori de batjocură, necredincioși făcându-să, au urât știința?* 518/2. **2.** Învățătură. *Fericit este omul carele au aflat înțelepciunea și muritoriul carele au cunoscut știința.* 519/2. **3.** Pricepere, judecată dreaptă, discernământ. *Nu este întru dânsii știință.* 187/2, cf. 451/2. **4.** Conștiință. *Iată, frica lui Dumnezeu este înțelepciunea, iară a să feri de reale este știința.* 451/2.

știre s. f. A (se) face ~ = a se anunța, a se vesti; a se da de știre. *S-au făcut știre împăratului egipteanilor că au fugit norodul.* 65/2. *Vă facem voao, fraților, știre de darul lui Dumnezeu cel dat în besearicile Machidoniei.* 170*/2, cf. 409/1. A fi în ~ cuiva = a fi cunoscut. *În știre să fie împăratului că jidovii... la noi au venit, în Ierusalim.* 409/1. *Aceasta voao să vă fie în știre și luați în urechi cuvintele mele.* 109*/1, cf. 111*/2. A lua ~ = a afla. *Luând știre în vis să nu să întoarcă la Irod.* 3*/1.

știut,-ă adj. *Vai celor... înaintea sa știuți!* = vai celor ce se cred pricepuți! 555/1.

șuiera vb. I. A fluiera (a batjocură, pentru a chema pe cineva etc.). *Va șuiera pre el din locul lui.* 451/1. *Șuiera-va Domnul muștelor... și albinei... și vor veni toate.* 556/2. *Și va fi Idumeea spre necălcare; tot cel ce va merge la ea să va întrista și va șuiera de toată rana ei.* 634/1, cf. 726/2. *Tot cel ce va trece prin ea [prin cetate] va șuiera și va mișca mâinile sale.* 726, cf. xxx

șuierare s. f. Dezaprobare; dispreț, batjocură. *I-au dat pre ei întru spaimă și întru strângere și întru șuierare.* 397/1. *Te dau pre tine în perire și pre cei ce lăcuiesc într-înșă [în casă] spre șuierare.* 721/1, cf. 616/1.

T

tabără s. f. **1.** Loc de staționare, așezare vremelnică. *Și vor scoate vițelul tot afară de tabără și-l vor arde de tot.* 95/1. **2.** Tot ce ține de o tabără (1). [Pietrele] *le puneți în tabăra voastră.* 193/1. **3.** Armată; ceată înarmată. *Să tăia unii pre alții și au fugit tabăra până la Vita.* 221/1. **4.** Mulțime de ființe care formează o grupare organizată. *S-au înfricoșeat Iacov foarte... și au împărțit norodul ce era cu sine, și boii, și oile, în doao tabere.* 32/1, cf. 33/1. (Gruparea cuprinde pe cei din jurul lui Dumnezeu) *Au văzut tabăra lui Dumnezeu tăbărâtă și l-au întâmpinat pre el îngerii lui Dumnezeu.* 31/2.

tablă s. f. **1.** Foiță de metal, lamelă metalică. *Tăiiară tăblile ceale de aur ca părul.* 90/1. **2.** Placă de piatră, de metal etc. pe care se scrie, se gravează. *Ceale zece cuvinte... le-au scris pre doao tăbli de piatră.* 161/2. *Table ale mărturiei* = cele două lespezi de piatră pe care era săpat decalogul care i-a fost dat de Dumnezeu lui Moise pe muntele Sinai. *Moisi s-au*

pogorât din munte, și ceale doao tăbli ale mărturiei în mâinile lui. 83/2.

talant s. m. Monedă grecească de argint sau de aur. *Au aruncat bir... o sută de talanți de argint și un talant de aur.* 393/2. *Luați, dară, de la el talantul și-l dați celui ce are zece talanți.* 26*/1, cf. 76/2, 428/2, 18*/2.

talpă s. f. A da sub talpele picioarelor cuiva = a face să se supună cuiva. *I-au dat pre ei Domnul supt talpele picioarelor lui.* 299/1.

tare adj. **1.** A fi ~ la cerbice = a fi neînduplecat, dârz, încăpățânat. *Am cunoscut că nu mă vor asculta, că norod tare la cevice este.* 764/1. A-i fi cuiva loc ~ = a fi, a reprezenta ceea ce dă putere, sprijin, ocrotire. *Fii mie Dumnezeu scutitoriu și spre loc tare ca să mă mântuiești.* 487/1. **2.** (Despre cetăți) Fortificat, întărit. *Cei ce au scăpat dintră ei au intrat în cetăți tari.* 199/2. **3.** (Despre locuri) Prăpăstios, greu accesibil. *Și și-au făcut fiii lui Israil de fața lui Madiam gauri și peșteri în munți și în locuri tari.* 219/1. *Va fi în ce chip ar aduna neștine spic în vale tare.* 562/2. **4.** Puternic; viteaz; (despre oameni) S-au sculat din Galaad tot omul tare. 359/2, cf. 632/2. (Substantivat) *Toți cei tari de-a dreapta și de-a stânga împăratului.* 283/2, cf. 639/2; (despre armate, popoare etc.) *Văzând tabăra neamurilor tare și înzăoată.* 837/1. *Vei piarde pre hananeu, măcar de are el călărime aleasă și tare este, că tu-l vei birui pre el.* 205/2. ~ cu puterea = puternic, viteaz. *Bărbați tari cu putearea = bărbați viteji.* 354/2, cf. 356/2. *Mână (sau braț) ~ = mână puternică.* *Cu mână tare va slobozi pre ei.* 57/1. *Voiu bate Eu pre voi... cu braț tare și cu mânia și cu urgie mare.* 612/2. ~ întru vârtute = voinic, puternic. *Ieftae... era tare întru vârtute.* 225/1. **5.** Cel tare = Dumnezeu. *Și au zis: „Ce au cunoscut Cel tare?”.* 449/1. **6.** (Despre sentimente) Care se manifestă cu putere. *Au pus iubirea cea tare a vârtutei Lui.* 725/1. **7.** (Despre scrieri) Puternic, cu influență mare (prin învățătura ce-o conține). *Cărțile sânt greale și tari, iară venirea trupului este slabă.* 172*/1. **8.** (Despre o apă) Adâncă, repede, iute. *Așea zice Domnul, Cel ce dă cale în mare și cărare în apă tare.* 580/1. *Domnul va aduce preste voi apa râului cea tare și multă.* 557/1.

tarsis s. n. Piatră prețioasă, crisolit. *Mânilor lui verigi de aur, pline de tarsis.* 550/1, cf. 697/2.

tartar s. n. Loc în fundul infernului, în care se presupunea că erau chinuți cei care păcătuiau față de zei; iad. *Au făcut veselie celor cu patru picioare în tartar.* 458/2.

tașcă s. f. Un fel de traistă. *Și-au ales cincii pietri... și le-au pus în tașca cea păstorească.* 256/1.

tăbărî vb. IV. **1.** A-și așeza tabăra; a se așeza vremelnic într-un loc. *Purcezind fiii lui Israil din Sohot, au tăbărât în Otom.* 65/1. *Ei vor rădica cortul și toate casele lui, și ei vor sluji într-înșul, și împregiurul cortului vor tăbărî.* 121/2, cf. 11/1, 33/1, 193/1, 412/1. (Despre cete înarmate, oști) *S-au suit fiii lui Isav și fiii lui Amon și au tăbărât în munte în preajma Dotaimului... Ceaalaltă oaste a asirianilor au tăbărât la câmp.* 754/2, cf. 842/1. **2.** A așeza, a orându-i. *Și, rădicând Valaam ochii săi, văzut-au pre Is-*

rail tăbărât după neamuri. 145/1. **3.** A porni cu oaste împotriva cuiva. *Eghipteanii tăbărăsc dinapoia lor.* 65/2. *Împăratul asiriilor... au venit asupra Iudei și au tăbărât asupra cetăților... și au zis ca să le ia.* 399/2, cf. 284/2.

tăbărât,-ă adj. Așezat vremelnic într-un loc. *I-au aflat tăbărâți lângă mare.* 65/2.

tăcea vb. II. **1.** A ~ de către cineva = a nu răspunde cuiva. *Cătră Tine, Doamne, voiu striga, Dumnezeul mieu, ... ca nu cândva să taci de cătră mine.* 470/2. **2.** Să tacă lumina ochilor tăi = să nu înceteze ochii tăi să privească. 640/2.

tăia vb. I. **1.** (și a se ~) A ~ împrejur = a face circumcizie. *Să va tăia voao împrejur toată partea bărbătească.* 14/2. *Fă-ți cuțite de piatră ascuțite și, șezând, taie împrejur pre fiii lui Israil a doao oară.* 193/2, cf. 102/2. **2.** A săpa în lemn, a sculpta. *Râdicând la turnul cel de lângă curte stâlp, au tăiat pre dânsul scrisoare.* 877/1. **3.** A desprinde (de ceva), a îndepărta, a înlătura. *Veniți să-l tăiem pe el din neamuri.* 632/2. *De nu umblă după mâna ta, de la trupul tău o taie [pe muiere].* 811/1. **4.** (și a se ~) A (se) omorî, a (se) ucide lovindu-se (cu o armă tăioasă); a (se) nimici. *În pământul Eghiptului în care ați intrat ca să lăcuiți acolo, pentru ca să vă tăiați și pentru ca să vă faceți spre blăstăm.* 630/2. *Au fost când tăia aceia pre ei.* 649/1. *Au făcut războaie multe și au biruit cetăți multe și au tăiat pre împărații pământului.* 832/1. *Au tăiat coada taberii = au nimicit pe cei din urma convoiului. S-au sculat împotriva ta în cale și au tăiat coada taberii tale.* 180/1. **5.** (a se ~) A pune capăt, a distruge, a nimici. *Au tăiat Asa peșterile ei și le-au ars cu foc la părăul Chedrilor.* 312/1. *Cetatea și be-searica o va strica...; și să vor tăia întru potop.* 697/2. **6.** A pustii. *Vor tăia pământul și nu voiu scoate din mâna lor.* 734/2. **7.** (a se ~) Săptămâni s-au tăiat = săptămâni s-au scurs, a trecut. *Șeaptezeci de săptămâni s-au tăiat preste norodul Tău..., ca să se sfârșască păcatul.* 697/1.

tăiare s. f. = tăiere. **1.** (De obicei ~ împrejur) Circumcizie. *Cu tăiare împrejur să va tăia împrejur cel născut al casii tale.* 15/1. *Păziți-vă de tăiare.* 187*/1, cf. 56/1. **2.** Ucidere, omor (cu arme tăioase). *Au făcut Domnul tăiare întru neamurile lui Israil.* 235/2. **3.** Război, măcel. *Întorcându-să de la tăiare, au prădat ceale rămasă.* 760/2.

tăinui vb. IV. A ține secret, în taină, a nu divulga. *Nu va putea tăinui cuvântul.* 800/2.

tălmăciu s. m. Traducător. *Cu tălmăciu grăia cu ei.* 42/2.

tălmăci vb. IV (a se ~) A se traduce. *Și L-au dus pre El în locul Golgota, care să tălmăcească Locul Căpăținilor.* 48*/2, cf. 93*/1.

tălmăcit,-ă adj. Tradus. *Scris-au și cel mai mare preste bir carte sirienească și tălmăcită.* 409/1.

tămădui vb. IV. **1.** (și a se ~) A (se) vindeca (de) o boală. *Au străbătat Iisus toată Galileea, învățând în adunările lor și propoveduind Evangheliia împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința întru norod.* 4*/2. *Mulți neputincioși și șchiopi s-au tămăduit.* 116*/1. **2.** A vindeca, a salva spiritual. *Domnul... au*

tămăduit norodul. 398/2. *Căile lui le-am văzut și l-am tămăduit pre el și l-am mângăiat.* 598/2, cf. 17*/2. **3.** (Cu referire la păcate) A ierta. *Va tămădui Domnul păcatele tale și te va milui.* 185/1.

tămăduire s. f. Vindecare. *Vei tinde mâna ta spre tămăduire.* 112*/1.

tămăitură s. f. v. **tămâietură.**

tămâia vb. I. **1.** A răspândi fum de tămâie, a afuma cu tămâie. *Va tămâia preste dânsul Aaron tămâie.* 81/2. *Au pus capiști a tămâia lui Vaal.* 605/1, cf. 91/2. **2.** A se închina unei zeități; a aduce jertfă. *M-au părăsit pre Mine și au tămâiat la dumnezeii străini.* 402/2.

tămâiare s. f. = tămâiere. Afumare cu tămâie. *Și vei face Mie jertvenic de tămâiare din leamne neputrede.* 81/1.

tămâietură (și **tămăitură, tămăitură**) s. f. **1.** Afumare cu tămâie. *Și au intrat ca să facă tămăituri și jertve.* 332/2. **2.** Substanță pentru tămâiat, tămâie. *Aducând arderi de tot și jertve și tămăituri și mană.* 610/1. **3.** Tămâie arsă la jertfe. *Au luat spuză de tămăituri și au pus deasupra inima peastelui și ficatul, și au făcut fum.* 745/1.

tămăitură s. f. v. **tămâietură.**

tărcav adj. = târcav. Chel (parțial). *De va cădea de către față părul lui de pre cap, tărcav easte.* 104/1.

tărie s. f. **1.** Corp solid. *Să se facă tărie între apă.* 1/1. **2.** (Și tăria ceriului) Bolta cerească. *Și au numit Dumnezeu tăriia ceriu.* 1/1. *Ca chipul tăriei ceriului când easte sănin.* 75/1. *Cei ce au fost înțelegători vor străluci ca lumina tăriei.* 700/1. *Tăria cerului = puterea, stăpânirea lui Dumnezeu. După voia Lui face întru tăriia ceriului și întru lăcașul pământului.* 692/1. **3.** Fortificație, întăritură. *Au intrat toți în tăriia casii făgăduinții lui Vetil Verit.* 224/1. *Tăriile featii lui Iuda le-au lipit la pământ.* 640/1, cf. 699/2. **4.** Fortăreață, cetate. *Și să întorc hotarale la Rama și până în cetatea tăriei tirilor.* 207/1. *Au stăpânit pământul lor și au stricat tăriile lor și i-au jefuit pre ei.* 843/2, cf. 633/2, 723/2. **5.** Tăria cea înaltă = turn. *Și de el [de preotul cel mare] s-au întemeiat înălțimea a doaoa, tăriia cea înaltă a sfintei.* 826/2. **6.** Putere, forță fizică. *Blagosloveaște, Doamne, tăriia lui și lucrurile mâinilor lui le priimește.* 188/2. *Putearnic cu tăria = foarte puternic, cu mare forță. Iuda au fost putearnic cu tăriia.* 353/2. **7.** Armată, oaste. *Întru toată Idumeea au pus tărie și toți idumeanii s-au făcut robi împăratului.* 276/1. **8.** Forță morală, voință, fermitate. *Și să fie tărie în gura mea, și pornirea buzelor nu o voiu pregeta.* 446/1. *Domnul tărie norodului Său va da; Domnul va blogoslovi pre norodul Său cu pace.* 471/1. **9.** Faptă deosebită, greu de efectuat. *Făcut-au tărie cu brațul Său.* 52*/1. **10.** Forță, autoritate; stăpânire. *Și în mâna Ta easte tăriia și putearea, și nu easte cine să stea împotriva Ta.* 390/1. **11.** Bogăție. *Voi preoți Domnului vă veți chema, ... tăriia neamurilor veți mânca.* 591/2.

tărime s. f. Întăritură, fortificație. *Au întărit tărimea cetății lui David.* 400/1.

tătâne s. m. Tată. *Am ales casa tătâne-tău.* 241/2.

tâlcui vb. IV. **1.** A înțelege, a interpreta semnificația unor fapte, a unor vorbe etc., a tâlmăci. *Vis am văzut și nu easte cine să-l tâlcuiască.* 39/4. **2.** (a se ~) A se traduce. *Emanuil... s-au tâlcuit: „Cu noi Dumnezeu”.* 2*/2.

tâlhăret s. n. Tâlhărimă. *Pre toți cei mai-mari i-au uscis tâlhăretul ce au venit asupra lor.* 391/1.

tâlni vb. IV (și a se ~) A (se) întâlni. *De vei tâlni boul vrăjmașului tău..., să-l întorci să-l dai lui.* 73/2. *Și s-au tâlnit cu Alexandru împărat și i-au dat lui pre Cleopatra, fata sa.* 848/1, cf. 849/1.

tâmpănă s. f.v. **tâmpină.**

tâmpină (și **tâmpănă**, **timpină**, **timpană**, **timpenă**) s. f. Dairea; tobă. *Te-aș fi slobozit... cu cântăreți și cu timpine.* 30/2. *Mariam, prorocița, ... au luat timpana în mâna sa.* 67/1. *I-au ieșit lui întru întâmpinare cu tâmpine și cu danțuri.* 226/1. *Ieșind întru întimpinarea lor cu timpene și cu muzice și cu arme multe.* 845/2, cf. 485/2, 620/1. *A da ~ = a cânta din dairea. Luați psalmi și dați tâmpănă.* 492/1.

tâmpla vb. I (a se ~) A se întâmpla. *Nu vă mirați de aprinderea carea e întru voi, ce să face voao spre ispita, ca cum s-ar tâmpla voao ceva strein.* 224*/2.

târăitoare s. f. = târătoare. Reptilă. *Să nu spurcați sufletele voastre cu nici o târăitoare.* 102/1.

târcăvire s. f. Chelie. *Iară de să va face... în târcăvirea lui vânătare albă, au roșiiatecă, lepră easte.* 104/1.

teasc s. n. Obiect constând dintr-o cavitare dreptunghiulară scobită într-o piatră, în care se zdrobeau strugurii cu picioarele. *Pentru ce sânt hainele Tale roșii și îmbrăcămintele Tale ca din teasc călcat?* 592/2.

temătoriu,-oare adj. ~ de Dumnezeu = cu frică de Dumnezeu, evlavios, cucernic. *Aleage ție din tot norodul bărbați putearnici, temători de Dumnezeu.* 69/2.

temei s. n. **1.** Fundament (al unei construcții), temelie. *Căpețelele cortului, și zăvoarele lui, și stâlpii lui, și temeurile lui.* 123/2. *Întru al patrulea an s-au pus temeiul Căsii Domnului.* 300/2, cf. 338/2. **2.** Partea de jos a ceva, bază. *Și sângele ei tot îl va vărsa la temeiul jertvenicului.* 95/1. **3.** Postament. *Temeiuri au făcut zeace și scaldătoarele le-au pus preste temeuri.* 377/2, cf. 81/2, 301/1. **4.** Gaură, creștătură făcută la capătul de sus și de jos al unui stâlp de lemn sau al unei coloane de piatră, cu scopul de a se fixa în talpa sau grinda unei construcții. *Patruzeci de temeuri de argint să faci la cei doaozeci de stâlpi, doao temeuri la un stâlp, de amândoao capetele lui.* 77/1, cf. 78/1, 88/1, 89/2. **5.** Etaj, cat. *Temeurile zidului cetății, cu toată piazra scumpă împodobite: temeiul cel dintâi, iaspis, al doilea, safir.* 229*/1.

temelie s. f. (De obicei la pl.) **1.** Fundament, bază a unei construcții, a unui obiect etc. *Au venit și au pus temeliile Casii lui Dumnezeu în Ierusalim.* 410/2. *Iată, Eu voi pune temeliile Sionului, piazra de mult preț.* 568/2. *Voiu trimite foc asupra zidurilor Gazei și va mânca temeliile ei.* 710/1; (a cerului) *Temeliile cerului... s-au turburat.* 290/1; (a pământului)

Să vor clăti temeliile pământului. 566/2. **2.** *Temelia șederii = loc de șezut. Și temeliia șederii au zidit în Casa Domnului.* 338/2.

terafin s. m. Idol păgân; statuie de idol. *Și terafinii și idolii, și toate urâciunile ceale ce s-au făcut în pământul Iudei și în Ierusalim le-au scos împăratul Iosia.* 346/1, cf. 231/2, 404/1.

terebint (și **tereaint**) s. m. Arbore rășinos răspândit pe coastele Mediteranei. *Și au dat lui Iacov pre dumnezeii cei străini..., și i-au ascuns Iacov supt tereaintul din Sichim.* 34/2. *Vor fi ca un tereaint, căruia i-au căzut frunzele.* 553/1, cf. 556/1, 810/2.

tereaint s. m. v. **terebint.**

teslariu s. m. Dulgher; tâmplar. *Au trimis... la David soli, și leamne de chedru, și zidari și teslari de leamne, ca să-i zidească lui casă.* 362/2. *Au nu easte Acesta teslariul, Fiul Mariei și fratele lui Iacov.* 37*/1, cf. 334/1, 347/1, 603/2.

teslă s. f. Topor, secure. *Pre norodul cel dintr-înșă l-au scos și l-au tăiat cu fierestrao, și cu tesle de fier.* 367/1.

tetrar s. m. v. **tetrarh.**

tetrarh (și **tetrar**) s. m. Suveran sau guvernator al unei regiuni din Imperiul roman. *Au auzit Irod, tetrarhul, veastea lui Iisus.* 14*/1. *Au auzit Irod, tetrarhul.* 62*/1.

ticăloșeste adv. În mod ticălos. *În ce chip s-au închis acolo au căzut ticăloșeste.* 218/2.

ticni vb. IV = tihni. *Nici am avut pace, nici mi-au ticnit, nici m-am odihnit.* 439/2.

tigaie s. f. **1.** Disc metalic, puțin convex, care se așeza pe vatra încinsă. *Va fi jertvă din tigare darul tău, făină frământată cu untdelemn.* 93/2. **2.** Cazan, căldare (pentru tortură). *Pusă înaintă purtătorii de suliță vârteajele, ... și roatele și pavăzele și căldările și tigăile.* 887/2, cf. 890/1. **3.** Placă, tablă. *Tu ia-ți ție o tigare de fier, și o vei pune pre ea zid de fier întră tine și întră cetate.* 645/2.

timpană s. f. v. **tâmpină.**

timpenă s. f. v. **tâmpină.**

timpină s. f. v. **tâmpină.**

tină s. f. **1.** Noroi. *Ca tina ulițelor voi șterge pre dâșii [pe vrăjmași].* 467/1. (Fig.) *Mântuiaște-mă de tină, ca să nu mă înfund.* 486/1. **2.** Pământ, țărână. *Tatăl nostru Tu ești, iară noi, tină, lucrul mâinilor Tale, toți.* 593/1.

tinde vb. III. **1.** A face o mișcare de întindere, privind părți ale corpului. *Au tins Avraam mâna să ia cușitul.* 19/2, cf. 410/2; (un obiect) *Și au tins împăratul Estirei toiagul cel de aur.* 434/1. *Tins-au arcul său.* 484/1; (a se ~; o persoană) *Și au zis: „Tinde-te și o ia!”.* 327/1. **2.** A se ~ asupra... = a ocupa (o cetate, un spațiu). *Să te tinzi asupra cetății.* 223/2.

tinerea s. f. Tinerică. *Cine easte tinereaoa aceasta?* 237/1.

tipariu s. n. Formă în care se toarnă metalul pentru a primi aspectul dorit. *Și i-au luat [cerceii de aur]*

din mâinile lor și i-au închipuit în tipariu, și i-au făcut vițel vărsat. 83/1.

tirănesc,-ească adj. Tiranic. Tirănesc lucru easte... a ne îndemna pre noi să călcăm leagea. 886/1.

tirăni vb. IV. A tiraniza. I-au dat schiptrul împărăției și puteare preste cei ce-l tirănea pre el. 788/1.

tituluș s. n. = titlu. Inscripție pe o placă de lemn fixată pe cruce, conținând numele și vina condamnatului. Scris-au și tituluș Pilat și l-au pus pre cruce și era scris: „Iisus Nazarineanul, împăratul jidovilor”. 104*/1.

tocitoare s. f. Teasc pentru struguri. Să varsă tocitorile. 709/2.

tocmeală s. f. **1.** Înțelegere, acord; liniște. Va veni cu bună tocmeală și va întări împărățiile întru alunecări. 699/1, cf. 878/1. **2.** Orânduială, organizare. Erați, întru acea vreme fără de Hristos, osăbiți de tocmealele vieții lui Israil. 181*/2. **3.** Intenție, plan. Dumnezeu... să-ți dea ție har și să săvârșească tocmealele tale spre mărirea fiilor lui Israil. 757/1. **4.** Mod de alcătuire a ceva. Pre trupul omenesc să nu să ungă și după tocmeala aceasta să nu vă faceți voao aseamenea. 82/1. **5.** Plan concret de alcătuire. Au trimis împăratul Ahaz la Uriia, preotul, asemănarea jertvenicului și tocmeala lui. 338/1. **6.** Plăsmuire; faptă. Nu s-au întors cătră Mine cea fără de tocmeală a Iudei. 597/2. Nu va fi cel ce strânge [focul mâniei] de cătră fața vicleșugului tocmealelor voastre. 598/2.

tocmi (și **tomni**) vb. IV. **1.** A aranja, a rândui; a face. Tocmi-ș-va cuvintele sale la judecată. 504/2. Ilie... va veni mai înainte și va tocmi toate. 17*/1. **2.** A organiza, a aranja; (cu referire la o armată) a pregăti de luptă. Și-au tocmit tabăra spre bătaie în Valea cea Sărată. 12/2. **3.** A aduce la o stare bună, a reface, a repara. [Argintul] l-au dat celor ce fac lucrurile în Casa Domnului, ca să tocmească și să întărească casa. 402/1. S-au apropiat tot norodul cătră el și tocmi jertvenicul Domnului cel săpat. 315/2. **4.** (Despre substanțe aromatice) A prepara, a face. Și-i va umplea mâinile de tămâie mărunț tocmită, și o va aduce înlăuntru catapeteasmei. 107/2, cf. 82/1. **5.** A angaja pe cineva (pentru o treabă). La mine să întri astăzi, că te-am tocmit cu plată. 29/1, cf. 20*/1. De o va tocmi pre ea feciorului său, după dreptatea featelor va face ei. 71/2, cf. 20*/1.

tocmire s. f. **1.** Creare, realizare. Tocmirea lumii. 786/2. **2.** Acțiunea de a face tămâie; mod de alcătuire. După tocmirea aceasta să nu vă faceți voao înșivă, că va fi voao sfințenie Domnului. 82/2. Și la tocmiri, și la untuldelemn al ungerii, și la tocmirea tămâiei. 87/1, cf. 89/1. Tămâia ~i = tămâia preparată din mai multe arome. Au tămâiat preste el tămâia tocmirei. 92/1. Va pune preotul din sângele vițelului pre coamele jertvenicului tămâiei tocmirei. 94/2.

tocmit,-ă adj. **1.** Orânduit, aranjat. O, preasfântă săptămână a celor tocmiți împreună frați. 890/2. **2.** Tămâia cea ~ă = tămâia preparată din mai multe arome. Și untuldelemn al ungerii, și tămâia cea tocmită. 91/1.

tocmitoriu,-oare s. m. și f. Persoană care întocmește, care face; făuritor, creator. Tocmitorilor besearicii aceștia nici un bir, nici alt rău să se facă. 779/1. Tocmitoare de leage și filosoafe dumnezeiescului cuvânt, ca aceștia trebuie a fi ceia ce preoțesc leagea. 887/1.

toiag s. n. **1.** (Și ~ de putere) Sceptru, baston, însemn al unei anumite demnități sau autorități. Toiagul puterii va trimite Ție domnul din Sion. 504/1. S-au făcut [odrasla] ei [mamei] toiag de puteare preste neamul povățuitorilor. 658/1. **2.** Purtător de ~ = lictor. Au trimis mai marii cetății purtătorii de toiage, zicând: „Slobozi pre oamenii aceia”. 126*/1. **3.** Ramură a unui neam. Mântuit-ai toiagul moștenirii Tale. 488/2. **4.** Nuiuaa unui vrăjitor. Să vrăjască vrajă, ... să undeaze toiag și să întreabe ceale cioplite. 660/2.

tomni vb. IV v. **tocmi**.

topazie s. f. v. **topazion**.

topazion s. n. (și **topazie** s. f.) Topaz. Un rând de pietri va fi sardion, topazion. 79/1. Nu să va potriivi cu ea piatra topazion. 451/2. Am iubit poruncile Tale mai mult decât aurul și topaziia. 508/2, cf. 90/2.

topi vb. IV (și a se ~) A (se) distruge, a (se) nimici, a (se) prăpădi. Va topi foamea pământul. 41/1. Topitu-s-au toți cei ce lăcuia în Hanaan. 66/2. Voiu trimite la dânșii sabie până voiu topi pre ei cu dânsa. 603/1.

topitoriu subst. **1.** S. n. Cuptor pentru topit metale. Zascuri vărsate la topitoriul lor. 301/1. **2.** S. m. Chipul turnat (al idolilor). Și încă pre dumnezeii lor cu topitorii lor... va duce la Eghipt. 698/2. **3.** Subst. Unealtă pentru tăiat mucul lumânării; mucaz. [Au sfărâmat] căldările, și furcuțele, și topitorile, și cățiile. 347/2.

topitură s. f. Idol, statuie de idol. Rușinați-vă..., cei ce ziceți topiturilor: „Voi sânteți dumnezeii noștri!” 579/2.

tot, toată adj. nehot. **1.** Fiecare. Și-au zidit... în tot dealul înalt și supt tot lemnul umbros. 311/1. Și s-au întors tot bărbatul Iudei în Ierusalim. 389/2. **2.** (Urmat de pronume relative sau de pronume demonstrative) Fiecare; oricare. Tot cel ce = oricine. Tot cel ce mă va afla mă va omori. 4/2. Toate câte avea suflare de viață și tot ce era pre uscat au murit. 7/2. Și tot carele va ieși afară din ușa căsii tale, acela sângur va fi vinovat. 192/1, cf. 65/1.

trage vb. III. **1.** A târi, a duce cu sine. Saul bătea besearica, prin case întrând și, trăgând pre bărbați și pre muieri, le da la temniță. 116*/1. **2.** A cântări. Au luat omul cercei de aur, care trăgea câte o drahmă. 21/2. **3.** A prețui, a valora. Trage înțelepciunea mai mult decât ceale dinlăuntru. 451/2.

tras s. n. Greutate (cât cântărește). Trasul cuielor, trasul unui cuiu de cincizeci de sicli de aur. 376/2, cf. 377/2, 780/1.

trăznitură s. f. Trăsnet. Când au făcut, precum au văzut au numărat, și calea întru glasuri de vremi cu trăznituri. 451/2.

trâmbita vb. I v. **trâmbița**.

trâmbița (și **trâmbita**, **trimbita**) vb. I. A sufla din trâmbiță, din bucium. *Au trâmbițat preoții.* 195/1. *Cel ce trâmbița cu bucinul lângă el.* 417/2. *Și au trimbitat cu trimbițele.* 836/2.

trâmbiță (și **trimbiță**) s. f. Bucium. *După ce veți trâmbița cu trâmbița lui Iovil, când veți auzi glasul bucinului, să strige tot norodul deodată.* 194/2. *Glas de trimbiță.* 274/1.

treabă s. f. **1.** Folos, profit. *De ~ = bun, potrivit pentru ceva. Săpături era..., și leamne de treabă despre fața pridvorului pre din afară.* 697/2, cf. 70*/1. **2.** Trebuință, necesitate, nevoie. *Și când am purces noi, ne-au pus ceale ce era de treabă.* 138*/1. *De nici o ~ = cu totul nefolositor. Înghițitu-s-au Israil, acum s-au făcut întru neamuri ca un vas de nici o treabă.* 704/1. *Vreamă de ~ = vreme de trebuință, timp potrivit. Să ne apropiem, dară, cu nădăjduire la scaonul darului Lui... să aflăm dar spre ajutoriu la vreamă de treabă.* 210*/1.

treaz,-ă adj. ~ la minte = înțelept. *Să cade episcopului să fie făr' de prihană... priveghitoriu, treaz la minte, bine împodobit.* 198*/2.

trecătoriu s. m. Pribeag, călător. *Venind unul din cei scăpați, au spus lui Avram, trecătorului.* 12/2.

trece vb. III. **1.** A nu ține seama de..., a nesocoti, a neglija (o poruncă, un cuvânt etc.). *Lacrămile mele să nu le treci.* 475/2. *Oricâți ar trece ceva din ceale mai înainte scrise sau nu vor plini... să se spânzure.* 777/2. *Nu trece vorba celor bătrâni, că și ei au învățat de părinții lor.* 800/2. *Zeciuți... toate legumile și treceți judecata și dragostea lui Dumnezeu.* 66*/1, cf. 436/2. *N-au trecut cuvânt de la Solomon, carele să nu-l fi spus ei = n-a rămas nici un cuvânt la care Solomon să nu-i fi răspuns.* 381/2. **2.** A ocoli, a evita pe cineva; a-l lăsa la o parte. *Un preot..., văzindu-l [pe omul rănit], l-au trecut.* 64*/2. **3.** M-a trecut cu vederea = s-a supărat, s-a mâniat pe mine. *Și m-au trecut cu vederea Domnul pentru voi și nu m-au ascultat.* 161/1. **4.** A fi trecut în zilele sale = a fi înaintat în vârstă. *Și nu avea ei fii... și amândoi era trecuți în zilele sale.* 51*/1. **5.** A dispărea, a pieri. *Miluiște-mă, Dumnezeule, ... în umbra aripilor Tale voi nădăjdui, până ce va trece fărădelegea.* 481/2. (Despre un popor) *Nu va trece neamul, până când vor fi aceastea toate.* 24*/2.

treilea, treia num. ord. Al treilea ceas din zi = în jurul orei nouă dimineața. *Că nu precum socotiți voi aceștia sânt beați, că easte al treilea ceas din zi.* 109*/1.

tremur s. n. Înfiorare pricinuită de o emoție puternică, fior. *Și tremurul și frica voastră va fi preste toate fierile pământului.* 8/2.

trestie s. f. **1.** Prăjină de trestie, folosită la măsurarea lungimilor. *Iată, ... în mâna bărbatului trestie de măsurat de șease coți și o palmă.* 677/2. *Cel ce vorbea cu mine avea măsură trestie de aur, ca să măsure cetatea.* 249*/1. **2.** Condei, pană (de scris). *Limba mea este trestie scriitorului ce scrie degrab.* 477/2.

trezie (și **trezie**) s. f. **1.** Nu-ți da ~ = nu înceta să fii treaz. *Nu-ți da trezie ție, nici să tacă lumina ochilor tăi!* 640/2. **2.** Cumpătare; înțelepciune. *Lăpădând*

necurăția și poftele lumești, cu trezie și cu dreptate și cu bunăcredință să viețuim. 205*/1.

trezie s. f. v. **trezie.**

triera vb. I. = treiera. A distruge, a zdrobi mărunțind. *Vor triera cetățile ceale tari ale voastre.* 599/2.

trimbita vb. I v. **trâmbița.**

trimbiță s. f. v. **trâmbiță.**

trimitre vb. III. A face să se arate, să se vadă, să vină. *Trimitre mâna Ta și Te atinge de oasăle și carnea lui.* 438/2.

trimitere s. f. **1.** Ceea ce se trimite, ceea ce se dă cuiva. *S-au dus toți... să se veselească și să dea trimiteri celor ce nu au.* 782/2. **2.** Exil, surghiun. [Părinții] *au murit în durori reale, în foame și în sabie și în trimitere.* 763/2.

trufi vb. IV (a se ~) A se mândri, a se semeți. *Săpând în câmp [calul] să trufească și iasă la câmp cu vârtute.* 458/1.

trufie s. f. Mână de ~ = mândrie. *Și sufletul, carele va face cu mână de trufie..., acesta pre Dumnezeu ocărește.* 136/2.

trup s. n. **1.** (În corelație cu sângele, duhul) Corp al unei ființe. *Măriți, dară, pre Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sânt a lui Dumnezeu.* 157*/2. *Fericit ești, Simone Variona, că trupul și sângele nu au descoperit ție, ci Tatăl Mieu cel din ceriuri.* 16*/2. *Căpeteniile împărțeașelor rânduialelor celor de pîmpregiurul trupului împăratului = căpeteniile cetelor care se îngrijesc de paza corporală a împăratului.* 373/1. **2.** Ființă, persoană, om. *Au luat Isav pre muierile sale, și pre feciorii săi, și pre featele sale și toate trupurile casii sale.* 35/2. *Măsura Iosif... la toată casa tătâne-său grâu după trupuri.* 48/1, 585/1, 484/1, 616/2. **3.** Făptură, creatură. *Nu va mai fi potop de apă, ca să piară tot trupul.* 8/2. *Dumnezeu cel viu, Carele au făcut ceriul și pământul și are stăpânie peste tot trupul.* 830/1. **4.** Neam, stirpe. *Această judecată de la Domnul easte la tot trupul.* 821/1. **5.** Ceea ce ține de latura omenească, trupească, spre deosebire de cea spirituală a ființei omenești. *După ~ = a) cu merite omenești. De vreamă ce mulți să laudă după trup, și eu mă voi lauda.* 173*/1; **b) pământesc. Slugi, ascultați pre stăpânii voștri cei după trup cu frică. 184*/1. *A umbla după ~ = a se comporta după principii omenești, și nu după cele creștine. [Unii] ne socotesc pre noi că umblăm după trup.* 172*/1. *Umbla în urma altui trup = umbla după legea nefirească a cărnii.* 234*/1. **6.** Realitate, substanță. *Mâncarea sau beutura sau... partea sârbării... sânt umbră celor viitoare, iară trupul a lui Hristos.* 190*/1. **7.** ~ul brațului = brațul propriu-zis. *Blăstămat easte omul carele are nădejde spre om și va răzâma trupul brațului său preste dânsul.* 609/2. **8.** Penis. *Tot bărbatul și-au tăiat împrejur trupul său.* 34/1, cf. 56/1. **9.** Grup de persoane, colectivitate. *Alesu-l-au pre el din tot trupul, făcutu-l-au pre el să auză glasul Său.* 823/2.**

trupesc,-ească adj. **1.** Pământesc. *Să laude pre împăratul cel trupesc în veac.* 432/1. **2.** (Despre un om) obișnuit, de rând. *Omul cel trupesc nu prii-*

meaște ceale ce sânt ale Duhului lui Dumnezeu. 155*/1.

trupină s. f. Tulpină; (fig.) neam, familie. *Neftalin, trupină, carea răsare odraslă noao.* 50/1.

tufos,-oasă adj. (Despre pomi, copaci) Cu frunze multe și dese. *Jertva și tāmâia întru ceale înalte, și pre dealuri și supt tot lemnul tufos.* 338/1.

tuin s. m. Arbore cu lemn mirositor, probabil tuia. *Negoțul aurului... și al mătăsii și al rușealei și tot lemnul tuinului.* 246*/2.

tulbă s. f. = tolbă. **1.** Toc purtat pe șold, atârnat de umăr, în care se păstrau săgețile. *Gătit-au săgeți în tulbă.* 464/2, cf. 636/2. **2.** (Aici) Săgeată. *Băgat-au în rărunchii miei tulbele Sale.* 641/1.

tuna vb. I. A vorbi tare, a striga. *Au tunat Domnul cu glas mare în zioa aceea preste cei de alt neam.* 245/1.

tunde vb. III. A rade (părul, barba). *Zile vin... preste fiii lui Amon și preste fiii lui Moav și preste tot cel ce tunde împregiur ceale de la fața lui.* 603/2.

tundere s. f. (Aici) Grădină. *Poarta Izvorului o au zidit Solomon, ... și zăvoarale ei, și zidul Scăldătoarei Pieilor tunderii împăratului, până la treaptele ceale ce să pogorea de la Cetatea lui David.* 416/2.

turbura vb. I = tulbura. **1.** (și a se ~) A se neliniști, a se emoționa; a se îngrijora, a se speria. *Ei s-au turburat, iară îngerii au apucat de mână pre el.* 17/1. *Iisus, văzându-o pre ea plângând..., au suspinat cu Duhul și s-au turburat întru Sine.* 95*/2. *S-au turburat cu duhul și au mărturisit și au zis.* 98*/1. **2.** (a se ~) A se revolta, a se răzvrăti. *Au venit veastea la căpitanul oștii cum că s-au turburat tot Ierusalimul. Carele, îndată, luând ostași și sutasi, au alergat la ei.* 131*/1. **3.** (Despre metale) A-și schimba aspectul, înfățișarea. *De va cădea fierul, și el ș-au turburat fața, și puteri va întări.* 546/2.

turnă s. f. Ceată, mulțime (de oameni); popor. *Ceale doao turme s-au răvârsat preste toți cei ce era în țarini și i-au bătut pe ei.* 224/1. *Și va sta și va vedea și va paște turma Sa.* 720/1.

turna vb. I. **1.** *Au turnat turnarea = a vărsat jertfa de băatură.* 338/1. **2.** A răspândi, a propaga. *Cu dreapta lui Dumnezeu înălțându-Să și făgăduința Sfântului Duh luând de la Tatăl, au turnat aceasta, carea acum voi vedeți și auziți.* 109*/2.

turnare s. f. **1.** Lichid, substanță care se varsă peste ceva, cu un anumit scop. *Au pus... stâlp de piatră și au vărsat preste el turnare și au turnat preste el untdelemn.* 34/2, cf. 589/1. **2.** Jertfă de băatură, libație. *Viței, berbeci, miei și jertvele lor și turnările lor... le vei aduce... pre jertvenicul casii.* 411/2. *Au jertvit acolo dumnezeilor săi... și au turnat acolo turnările sale.* 659/1, cf. 81/1, 114/2, 374/2, 707/1. **3.** *Va vărsa turnare de pământ = va face întărituri.* 699/1.

turnătoare s. f. Vas de turnat cu mâner; recipient. *Blidele ei, și căștiile, și turnătorile, și păharale întru care vei turna cu eale.* 76/1, cf. 373/2.

Ț

țapân adv. = țeapăn. Foarte tare, strașnic. *Alții aveau picioarele țapân legate cu obezi.* 878/2.

țarină s. f. **1.** Ogor, pământ cultivat. *Au sădit Avraam țarină la Fântâna Jurământului.* 19/1. *Hiiarale țarinii.* 617/2, cf. 115/2. **2.** Pământ, sol. *Și, iată, pădure era, în carea era muiare pre fața țarinii.* 251/2. **3.** Ținut. *S-au dus fieștecarele la țarina sa.* 426/2.

țălini vb. IV (a se ~) A înțeleni. *De o vei lăsa [arătura] să va țălini.* 534/1.

țăpușă s. f. Țeapă (ca instrument de tortură) [Aceste neamuri] *vor fi voao... spre țăpuși în ochii voștri, până ce veți peri.* 211/1.

țărână s. f. **1.** Țărâna pământului = pământ sfărâmat, mărunț. *Au lovit țărâna pământului și s-au făcut mușițe.* 59/2. **2.** Tencuială. *Și vor rade casa dinlăuntru împregiur, și țărâna cea rasă o vor vărsa afară de cetate.* 105/2.

țărmure s. m. = țărm. Mal al unei ape. *Apa Iordanului... curgea ca și mai înainte până sus, aseamenea cu țărmurii.* 193/2.

țelină s. f. **1.** Pământ, teren nelucrat, neîngrijit. *Vor creaște într-însa [în vie] spini ca întru o țealină.* 555/1. **2.** Țelina țarinii = brazdele câmpului. 706/1.

țepeni vb. IV (a se ~; despre plante) A rodi, a înmuguri. *Tăierea lui mai înainte de vreamă să va strica și tamul lui nu să va țepeni.* 446/1.

țitioriu,-oare s. m., s. f. **1.** S. m. Persoană care se stăpânește, care nu dă frâu liber patimilor, dorințelor. *Singur țitioriu patimilor easte cel bun credincios gând.* 890/1. **2.** S. f. Concubină. *Țiitoarea lui, anume Reima, au născut și ea.* 20/1.

țimbal s. n. = țambal. Cu cântări, cu țimbale și cu canoane. 425/2.

ține vb. III. **1.** (și a se ~) A urma, a nu se abate de la ceva, a păstra. *Ține-te de învățătura mea și nu o lăsa.* 520/2. *Dimpreună cu tine și cu frații tăi, prorocii, și cu cei ce țin cuvintele cărții aceștiia, slujitoriu sânt.* 249*/2. **2.** *Unde să ținea cărțile = unde se făcea cunoscut conținutul scrisorilor. Și în toată țara unde să ținea cărțile, strigare și tânguire și plângere mare era.* 431/1. **3.** *A fi ținut de o boală = a avea o boală. Carele întra întâiu după turburarea apei să făcea sănătos, ori de ce boală era ținut.* 87*/1. **4.** (a se ~) A fi împiedicat, a fi reținut. *Ochii lor să ținea ca să nu-L cunoască pre El.* 80*/2.

ținer s. n. Parte a sfeșnicului, probabil cea în care curge lumânarea topită. *Fusul lui [al sfeșnicului], și fofazele, și scafele, și ținerile.* 88/2, cf. 89/1.

țintirim s. n. Cimitir. *Îl vor îngropa îngropătorii lui Ghe în țintirimul lui Gog.* 677/1.

țipa vb. I. A alunga, a izgoni. *Iară făgăduința văduvei, și a ceii țipate de la bărbat, câte să va făgădui asupra sufletului să vor rămânea ei.* 150/2.

țipoti vb. IV. A striga cu putere. *Vor țipoti din brațul a multora.* 455/2.

țiță s. f. = țâță **1.** Sân. Binecuvântarea țițelor și a zgăului. 50/1. *La țițe = la piept, pe sub sân. Îmbrăcat cu haină lungă și încins la țițe cu brâu de aur.* 236*/1. **2.** Piatră țițe = piatră văzută ca o ridicătură, ca un mamelon. *Au lipsi-vor de la piatră țițe?* 610/2.

țițină s. f. = țâțână. Balama. *Fier mult pentru cuiele ușilor... și pentru țițini au gătit David.* 368/2.

U

ucidere s. f. Omor. *Era unul... carii în zarvă ucidere făcusă.* 48*/1.

ucigătoriu s. m. Ucigaș. *Să fie scăpare ucigătorului.* 207/2.

udare s. f. Ploaie, apă. *De udarea munților să umezesc.* 450/1.

uimire s. f. Stare de extaz. *Și fiind flămând au vrut să o guste și, gătind ei, căzut-au preste el uimire.* 118*/2.

uliță s. f. Loc deschis, piață. *S-au strâns la dânsul în ulița porții vălii.* 400/1. *Au șezut tot norodul în ulița Casii lui Dumnezeu.* 414/1.

ulma vb. I. A adulmea. *Când sună trâmbița, ... [calul] departe ulmă războiul.* 458/1.

umăr s. n., s. m. **1.** Cărători cu ~ul sau cei ce poartă cu ~ul = persoane care duc lucruri grele pe umăr, purtători de poveri. *Au adunat împăratul Solomon șaptezeci de mii de oameni călători cu umărul.* 375/2. *Și preste cei ce poartă cu umărul,...* [erau] *din leviți.* 402/2. *Au dat umăr neascultătoriu = au întors spatele.* 422/2. **2.** Partea dintr-un veșmânt care acoperă umărul. *Vei pune amândoa piatrile preste umerii umărariului... și va lua Aaron numele fiilor lui Israil înaintea Domnului preste amândoi umerii săi pomenire pentru ei.* 79/1, cf. 90/2. **3.** Parte a unor obiecte, unelte, construcții etc. care seamănă cu un umăr omenesc. *Umeri de chidru stâlpilor.* 300/2. *Umerii lor dedesuptul scaldătorilor, și umerile vărșate de laturea omului zăcând.* 301/1. *Au pus... pre fieștecarele cu armele sale, de la umărul casii cel drept până la umărul casii cel stâng.* 392/1, cf. 299/2. **4.** *La umărul mării = la țărnel mării. Hotarale... vor lovi la umărul mării.* 155/1. **5.** Hotar al unui ținut, al unei țări. *Eu deznod umărul lui Moav de la cetățile hotarilor lui.* 664/2.

umărariu s. n. Parte a veșmântului preoțesc, semnând cu o eșarfă purtată pe umăr de vechii evrei; efod. *L-au îmbrăcat cu veșmântul cel lung și au pus preste el umărariul.* 98/1, cf. 75/2, 90/1, 824/1.

umbla vb. I. **1.** A ~ pământul = a străbate țara, ținutul. *S-au dus bărbații aceștia, și au umblat pământul și l-au văzut.* 205/2. **2.** A ~ după... **a)** a urma, a se supune cuiva. *Afară de Halev... aceștia au umblat după Domnul.* 152/2. *Au pus legătură înaintea Domnului că vor umbla după Domnul.* 403/1; **b)** a continua. *Și au făcut ce e rău înaintea Domnului și au umblat după păcatele lui Ierovoam.* 334/2. A ~ întru (sau în) căile... (sau pre calea..., în calea...) = a urma, a acționa ca...; a urma învățătura... *Să iubiți pre Domnul Dumnezeu vostru și să*

umblați întru toate căile Lui. 209/2. *Au umblat pre calea împăraților lui Israil.* 338/1. *Ioasafat... au umblat în căile lui David, tătâne-său.* 386/2. *Au umblat în calea împăraților lui Israil precum au făcut casa lui Ahaav.* 390/2. A ~ întru poruncile (sau îndreptările)... sau a ~ în legea... = a respecta întocmai... *Oare umbla-vor în legea mea au ba?* 67/2, cf. 332/2. *Și au umblat întru îndreptările neamurilor, pre care le-au scos Domnul de la fața fiilor lui Israil.* 338/2. *Pre Domnul Dumnezeu tătâne-său au căutat și întru poruncile tătâne-său au umblat.* 387/1, cf. 295/2, 390/1, 601/2. **3.** *Să umblăm întru tot adevărul = să înțelegem adevărul, să fim atenți la adevăr.* 697/1. A ~ fără de rânduială = a nu respecta cele rânduite de Dumnezeu. *Iară poruncim voao, fraților, întru numele Domnului... să vă osibiți voi de tot fratele, care umblă fără de rânduială.* 196*/2. *Au umblat întru nelaudă = a nu se comporta nedemn.* 391/1. **4.** A ~ cu cineva = a avea relații sexuale cu cineva. *Au doară Amnon, fratele tău, au umblat cu tine?* 280/1. **5.** A urmări pe cineva; a amenința. *Dinapoia ta va umbla sabiia.* 632/2.

umbra vb. I. A ocroti, a proteja pe cineva. *Dumnezeu umbrează preste dânsul în toate zilele.* 188/2.

umbrariu s. n. Adăpost făcut din crengi. *Și și-au făcut șie acolo umbrariu și au șezut supt dânsul la umbră.* 717/2.

umbră s. f. Nici va pune pre pământ umbră = nu va trăi. *Și nu să va îmbogăți, nici vor rămânea averile lui, nici va pune pre pământ umbră.* 445/2.

umbri vb. IV. **1.** A face umbră, a întuneca. *Umbrea deasupra lui [a cortului mărturiei] norul.* 92/2. (Fig.) *Au poruncit Domnul Dumnezeu unei curcubețe și au crescut preste capul lui Iona, ca să fie umbră deasupra capului lui și să-l umbrească despre necazurile lui.* 717/1. **2.** A revărsa harul divin asupra cuiva. *Spatele Sale va umbri ție și supt aripile Lui vei nădădui.* 96/1, cf. 496/1, 514/1.

umili vb. IV (a se ~) **1.** A se ~ cu inima = a avea remușcări, a se căi; a avea o atitudine smerită. *Și Domn și Hristos au făcut Dumnezeu pre Iisus... Auzind [israeliții] s-au umilit cu inima și au zis cătră Petru și cătră ceialalți apostoli: „Ce vom face, bărbați frați?”* 110*/1. **2.** A se milostivi. *Domnul... spre slugile Sale să va umili, că au văzut pre ei slăbănogiți și părășiți.* 187/2. **3.** A tăcea, a consimți. *Au zis Moisi cătră Aaron: „Aceasta easte ce au grăit Domnul...”* Și s-au umilit Aaron. 100/2.

umplea vb. II. **1.** A ~ mâna (sau mâinile) cuiva = a pune jertvă în mâinile celui care era sfințit în acel moment ca preot; (fig.) a da putere cuiva. *Și vei unge pre ei, și vei umplea mâinile lor; și vei sfinți pre ei.* 79/2. *Au făcut efod și terafin, și au umplut mâna unuia dintru fiii săi, și i-au fost lui preot.* 230/2, cf. 129/2, 397/2. **2.** A îmbiba cu un lichid. *Și alergând unul și umplând bureate cu oțet... L-au adăpat pre El, zicând.* 48*/2. **3.** (a se ~) A avea parte din plin de ceva. *Umplea-ne-vom de bunătățile casii Tale.* 484/1. *Cei ce-L iubesc pre El să vor umplea de leage.* 796/2. A se ~ de nebunie = a se mânâia. *Ei s-au umplut de nebunie și vorbea întru sine ce să facă lui Iisus.* 57*/2. *S-a umplut între... = nu mai este nimic între...*

Precum am zis s-au umplut întră mine și întră tatăl tău până la moarte. 258/2. **4.** (a se ~; despre o perioadă de timp) A se împlini, a se sfârși. Iară de va vinde cineva casă..., până să va umplea un an de zile o va putea răscumpăra. 116/2. Să vor umple zilele plângerii tale. 591/2, cf. 50/2, 58/2, 594/1. **5.** (a se ~; despre o perioadă de timp) A sosi, a veni. Deacă s-au umplut zioa Rusaliilor, era toți împreună adunați la un loc. 109*/1, cf. 90*/1. **6.** (a se ~; despre o afirmație) A se împlini, a se adeveri. Și s-au umplut scriptura, carea zice: „Și cu cei fără’ de lege s-au socotit. 48*/2. Ne suim în Ierusalim și se vor umplea toate ceale scrise de proroci pentru Fiul Omenesc. 73*/2, cf. 27*/2, 100*/2.

umplere s. f. Încrustare. După toată puterea am gătit la Casa Domnului meu aur, argint... și la umpleare pietri scumpe. 374/1.

unda vb. I. A inunda. Le-au undat lor la corăbii. 243/2.

undă s. f. **1.** A da ~ = a clocoti. Pune căldarea și toarnă într-înșă apă... Dat-au undă și s-au fiert oasele. 663/2. **2.** Să undeze toiaș = să amestece bețișoare, săgeți (considerate sorți). Va sta împăratul Vavilonului în calea cea veachie..., ca să vrăjască vrăjă, ca să undeaze toiaș și să întreabe ceale cioplite. 660/2.

undezare s. f. Fierbere; (fig.) Sfășiere. Scuturare și smâncitură și undezare și frângerea inimii. 722/2.

unealtă s. f. **1.** Lucru, obiect; vas. Au trimis pre fratele său... să roage pe navatei, priiatinii săi, ca să puie la ei unealtele sale ceale multe. 845/1. I-au luat tot aurul și argintul, și toate unealtele. 394/1, cf. 104/1. **2.** (și ~ de război sau a războiului) Armă. Bărbați încinși cu unealte de războiu. 231/2. Precum este partea celui ce să pogoară la războiu, așa va fi și partea celui ce șeade la unelte. 268/1. Mai bună e înțelepciunea decât unealtele războiului. 546/1. **3.** (și ~a cântărilor sau ~ de cântare) Instrument muzical. Râdica-vor glasurile sale cei ce cântă cu unealte în mijlocul celor ce să veselesc. 218/1. A lăuda cu unealtele cântărilor lui David. 425/2. Mă voiu mărturisi Ție întru noroade, Doamne, întru unealte de cântare. 487/2.

ungătoare s. f. Preparat din miresme pentru uns. Featele voastre le va lua să-i facă unguătoare și de mâncare și pâine. 246/1.

unge vb. III. **1.** A ~ jertfa = a face o jertfă prin sacrificarea unui animal gras. Dă miros cu bună mireasmă și pomenire de făină de grâu, și unge jertva ta. 819/1. **2.** A stropi un obiect, în cadrul unui ritual, pentru a-l consacra. M-am arătat ție la Locul lui Dumnezeu, unde mi-ai uns mie stâlpul. 30/1. **3.** A mirui. Vei lua din untuldelemn al ungerii... și vei unge pre dânsul. 80/1. Aceasta este darul... care-l vor aduce Domnului în zioa în carea-l vei unge pre el. 97/1. **4.** A sfinți. Aceasta este sfințirea jertvenicului, în carea zi l-au uns mai-marii fiilor lui Israil. 129/1. **5.** (și a se ~) A investi sau a fi investit într-o funcție (înaltă). Au venit bărbații Iudei și au uns pre David acolo, ca să împărătească preste casa lui Iuda. 270/1. Haina sfintei... lui Aaron va fi fiilor lui după dânsul, să se ungă ei întru acealea și să se

săvârșească mâinile lor. 80/2. Vei merge și vei unge pre Azail împărat Asiriei. 317/1, cf. 91/2.

ungere s. f. **1.** Miruire. Untuldelemn al ungerii cel de la Domnul preste voi easte. 100/2, cf. 75/2. **2.** ~ de preoție = hirotonisire. Și va fi ca să le fie lor ungere de preoție în veacuri întru neamurile lor. 91/2.

unghi s. n. **1.** Colțul unei clădiri, al unei cetăți etc. Au venit un vânt mare despre pustiiu și s-au atins de patru unghiuri ale casii. 438/2, cf. 394/2, 417/1. **2.** Muchie. În patru unghiuri va fi [jertfelnicul]. 81/1. **3.** Ungher, loc retras. Și noi, fiind în unghiul grădinii, văzind fărădelegea, am alergat asupra-le. 829/2. Că știe de aceastea craiul, cătră carele și cu îndrăzneală grăiesc..., căci nu în unghiu s-au făcut aceastea. 136*/1.

unghie s. f. **1.** ~ de diamant = vârș de diamant. Păcatul lui Iuda scris easte cu condeiu de fier cu unghie de diiamant săpat pre leaspedea inimii. 609/1. **2.** A nu lăsa ~ = a nu lăsa nimic, nici o fărămă. Dobitoacele noastre vor merge cu noi și nu vom lăsa unghie. 62/1.

unghiurel s. n. Scobitură făcută într-un stâlp în vederea îmbinării cu altă piesă. Doao unghiureale la un stâlp stând împotrivă unul altuia. 88/1.

unicorn s. m. Animal fabulos, cu un corn în frunte. Dumnezeu, Cel ce l-au scos pre el din Eghipt, ca mărirea unicornului lui. 144/2.

unire s. f. Unitate. Nevoiți-vă a păzi unirea duhului întru legătura păcii. 182*/2.

uns s. m. **1.** Persoană numită (în urma unei ceremonii) într-o funcție înaltă, în special monarh sau cleric. Iu,... unsul Domnului, asupras casii lui Ahaav. 391/1. **2.** Ales al lui Dumnezeu. Acum am cunoscut că au mântuit Domnul pre unsul Său. 467/2. (Aici) Hristos. Pentru David, sluga Ta, să nu întorci fața unsului Tău. 511/2.

unu, una num. card., adj. **1.** Num. card. (Cu valoare de num. ord.) Și s-au făcut dimineață zi, una. 1/1. **2.** Adj. Unic. Aceasta era fată una născută a lui iubită, și afară de ea, nici fecior, nici față nu avea. 226/1.

unuși, unași adj. Unic, singur; același. Un tată pre mine cu cei morți m-au sămănat și unași maică m-au născut. 889/1.

urâciune s. f. v. **urâciune.**

urâciune (și **urâciune**) s. f. **1.** Ființă urâtă, respingătoare, de disprețuit. Urâciune easte eghipteanilor tot păstoriul de oi. 47/1. Depărtat-ai pre cunoscuții miei..., pusu-m-au urâciune loruși. 494/2. **2.** Ceea ce este urât, respingător, urâtenie. Să nu te sui prea treapte la jertvenicul Mieu, ca să nu descoperi urâciunea ta. 71/2. **3.** Ceea ce nu-i este plăcut cuiva să se întâmple; faptă urâtă. Feritu-ne-am ca să nu facem toate urâciunile aceastea! 601/1. **4.** Ură. Cu urâciune desăvârșit i-am urât pre ei [pe vrăjmașii Domnului]. 513/2. **5.** Gelozie. Slujba idolilor, fermecătoria, vrăjile, sfezile, urâciunile. 179*/1. **6.** Idolatrie. Și au făcut ce e rău înaintea Domnului după toate urâciunile neamurilor. 401/1. **7.** Idol. Au scos toate urâciunile din tot pământul Iudei. 385/2, cf. 403/1, 840/2. **8.** ~a pustiirei = altar păgân. Iară

- când veți vedea urâciunea psutiirei stând unde nu să cade..., atunci cei ce vor fi în Iudeea să fugă la munți. 45*/2.
- urâre** s. f. Ură. *Eu aduc preste norodul acesta reale, roada urârei lor.* 600/2.
- urât,-ă** adj. Care nu este iubit. *Va avea un om doao muieri, una iubită iară alta urâtă.* 177/1.
- urâtoare** s. f. Ființă care urâște. *O, urâtoare de oameni și urâtoare de bunătate, ce am făcut noi de ne prazi într-acesta chip?* 889/1.
- urdinare** s. f. ~ cu sânge = dizenterie. *Și s-au întâmplat de zăcea tatăl lui Poplie, fiind cuprins de friguri și de urdinare cu sânge.* 138*/1.
- ureche** s. f. În (sau întru, la) urechile cuiva = pentru a fi auzit. (În legătură cu verbele dicendi) *Au grăit toate cuvintele aceastea în urechile lor.* 18/1. *Spuneți în urechile fiilor voștri.* 61/1. *Toate cuvintele care s-au grăit cătră tine întru urechile tale.* 242/2. *Au cetit la urechile lor toate cuvintele Cărții Legii.* 403, cf. 62/2. **2.** A băga (sau a pune, a lua) în urechi = a asculta cu atenție, a lua aminte la ceva. *Băgați în urechi cuvintele meale.* 5/1. *Vei pune în urechi poruncile Lui.* 67/1. *Bărbați jidovi și toți cei ce lăcuiți în Ierusalim, ... luați în urechi cuvintele meale.* 109*/1. *Vor da urechile sale spre auzire = vor asculta, vor lua aminte la ce se spune.* 571/2. *A apropiat ~a = a asculta, a-și pleca urechea la... Nu M-au ascultat pre Mine, nici au apropiat urechiile lor.* 601/2. *A-și îngreoaia urechile = a-și astupa urechile.* 732/1.
- urgie** s. f. Cu ~ = cu violență. *Mâniindu-să Domnul cu urgie pre Moisi.* 55/2. ~ de mânie = mare furie. *S-au întors la locul lor cu urgie de mânie.* 393/2.
- urgisi** vb. IV. **1.** A provoca un rău, un necaz, o suferință, a asupri, a năpăstui. *Pre cei în obezi ferecați ai săi nu i-au urgisit.* 486/2. **2.** (a se ~) A se înfuria, provocând mari neplăceri. *Ca și asupra unor nemulțămitori să urgisi.* 888/1. **3.** A nesocoti, a disprețui. *Voiu face cu tine precum ai făcut, precum ai urgisit aceastea ca să calci legătura Mea.* 655/2.
- urgisire** s. f. Mânie. *Vărsatu-s-au urgisire preste boiarii lor.* 503/1.
- uriaz** s. m. **1.** Om (foarte) înalt. *Acesta au rămas din uriași, și l-au bătut pre el Moisi și l-au pierdut.* 202/1. *Au bătut Sovohe Sosati pre Safut, cel din fiii uriașilor.* 367/1. **2.** Om puternic; erou. *Și era uriași pe pământ în zilele acealea, și după aceea.* 6/1. *Cu sabiile uriașilor voiu oborî țăriia ta.* 670/1, cf. 585/1.
- urî** vb. IV. **1.** (a se ~) A fi disprețuit, urât. *Văzind Domnul Dumnezeu că să ureaște Liia, au deșchis zgăul ei.* 28/1. **2.** A-l ~ pe cineva pământul = a nu mai suporta pământul pe cineva. *Și s-au spurcat pământul, și le-am răsplătit lor nedreptatea pentru aceea și au urât pământul [pe ei].* 109/2. **3.** (Aici) A avea capacitatea de a te despărți imediat și total de cei dragi. *Oricine vine la Mine și nu uraște pre tatăl său și pre mumă-sa și muiarea... nu poate fi ucenicul Mieui.* 69*/2. **4.** A se plictisi, a se sătura de ceva. *Și și-au urât a aștepta atâta, văzând că nime nu deșchide ușile foisorului.* 216/2.
- urluit,-ă** adj. (Despre grâu și alte cereale) Măcinat grosolan. *Grăunțe noao coapte, pârgă urluite Domnului.* 93/2.
- urmă** s. f. **1.** Cale. *Că lumina Domnului easte urma lui, dă celor credincioși înțălepciune.* 827/2. *Pre urma mării = pentru slavă. Pre urma mării m-au trimis pre mine la neamurile ceale ce v-au prădat pre voi.* 730/1. **2.** Cei de pe urma cuiva = urmași. *Voiu lua pre cei de pre urma lui Vaasa și pre cei de pre urma casii lui.* 312/2. **3.** Întru ceale mai de pre urmă = la sfârșitul vieții. 796/1.
- următoriu,-oare** adj., s. m. **1.** Adj. A fi ~ binelui = a urma binele. *Cine va face voao rău, de veți fi următori binelui?* 224*/1. **2.** S. m. Persoană care urmează exemplul cuiva. *Rogu-vă, dar, pre voi, să fiți mie următori.* 156*/1, cf. 192/1, 160*/2, 183*/2, 187*/2. **3.** Persoană care urmează în rang pe cineva. *Era numărul lor... prin mâna lui Ananie, următorului împăratului.* 394/2, cf. 396/1.
- ursitură** s. f. = urzitură. Alcătuire; făptură. *Ziditoriul lumii, Cel cei ai zidit ursitura omului.* 865/1.
- ursoaie** s. f. Ursoaică. *Ieșiră doao ursoaie din pădure.* 323/2, cf. 694/2.
- urzi** vb. IV. A face, a întocmi. *Cel ce te-au făcut pre tine și te-au urzit din pânțece.* 580/2.
- uscat,-ă** adj. Atrofiat, paralizat. *Iată, un om... având mână uscată.* 11*/2. *Era acolo un om a căruia mână cea dreaptă era uscată.* 57*/2.
- usnă** s. f. Marginea de sus (de obicei rășfrântă) a unor obiecte; un fel de ștreășină. *Usna care o împregiura pre ea de treizeci de coți.* 301/1. *Patru mease ale arderilor de tot... de o palmă vor avea usnă cioplită pre dinlăuntru împregiur, și deasupra measelor acoperemânt.* 678/2.
- ustura** vb. I (a se ~) A suferi. *Zioa mă usturam de căldură, și noaptea de ger.* 31/1.
- ușă** s. f. Ușa porților = intrarea în... *Vor pune fieș-tecarele scaonul său înaintea ușilor porților Ierusalimului.* 596/1.
- ușor,-oară** adj. Lute, rapid. *Vor merge soli ușori la neam înalt.* 563/1.

V

- vamă** s. f. **1.** Dare, impozit. *Veți lua vamă Domnului de la oamenii cei războinici, un suflet din cinci sute de oameni, și din dobitoace.* 151/2. **2.** Oficiul, sediul vameșilor. *Au văzut pe un vameș, anume Levi, șezând la vamă.* 57*/1. **3.** Culme, înălțime. *Cortul Domnului, carele l-au făcut Moisi în pustie, și jertvenicul arderilor de tot, în vremea aceea, era în vama cea din Gavaon.* 368/1.
- vameș** s. m. Persoană care adună dările, impozitele. *Au văzut pre un vameș, anume Levi, șezând la vamă.* 57*/1, cf. 6*/1.
- varvar** s. m. Barbar. Nume dat de vechii greci și de romani celor care aparțineau altor popoare. *Iară varvarii ne-au făcut nu puțină omenie noao.* 137*/2.

varvarește adv. În chip barbar; grosolan. *Nicidecum așa sălbăticește și varvarește să-i pierzi.* 874/1.

vas s. n. **1.** (Mai ales la pl.) Lucru, obiect (religios, de cult). *I-au trimis... vasele ceale sfinte și trâmbițele seamnelor în mâinile lor.* 151/1. *Vasele Casii Domnului.* 618/1. *Nimene nu poate să răpească vasăle celui tare, intrând în casa lui.* 34*/2, cf. 46/1, 86/2, 121/2. ~ *de lut* = ființa omenească făcută din pământ. *Avem comoara aceasta în vase de lut, ca preainălțimea puterii să fie a lui Dumnezeu.* 168*/2. **2.** ~ *ele apelor* = loc în care se adună apele. *De cuvântul Lui au stătut apa ca stogul și de graiul gurii Lui, vasăle apelor.* 820/1. **3.** Metaforă pentru trup, corp, ca receptacul al sufletului. *Și să știe fieștecările din voi a-și stăpâni vasul său întru sfințenie și în cinste.* 194*/1.

vasilisc s. m. Reptilă fabuloasă căreia i se atribuia puterea de a ucide cu privirea. *Preste aspidă și vasilisc vei încăleca.* 496/2, cf. 590/1.

vat (și **vet**) s. n. Unitate de măsură pentru capacitate. *Doaozeci de mii de vet de untdelemn stors.* 299/1. *Până la o sută de vaturi de vin și... de vaturi de untdelemn.* 411/2.

vatră s. f. Un fel de platformă, de podium. *Și au stătut Esdra, cărturariul, pre o vatră de lemn, care o făcuse pentru cuvântare.* 421/1.

vădi vb. IV. **1.** (a se ~) A ieși la iveală, a dovedi, a face să se vadă. *Oare cum s-au vădit lucrul acesta?* 53/2, cf. 846/1. **2.** A da în vileag, a denunța. *Nevrând să o vădească pre ea, au vrut pe ascuns să o lasă.* 2*/2. **3.** A-l ~ *cunoștința* = a-l muștra pe cineva conștiința. *Cunoștința vădindu-i, ieșea unul după altul, începând de la cei mai bătrâni.* 91*/2.

văditoriu s. m. Delator, denunțator. *Simon..., carele au fost văditoriul banilor și al patriei, rău grăia de Oniia.* 860/2.

văpăios,-oasă adj. Cu văpăi. *Ardea cuptoriul cu prea văpăiosul foc.* 892/2.

văpseală s. f. = vopsea. Materie colorantă. *Văpsală a împiestritorilor. Prăzile văpsealelor sânt ale lui Sisara.* 218/2.

văpsi vb. IV = vopsi. **1.** A colora cu vopsea (fard). *Și i-au văpsit ochii săi și s-au împodobit capul său.* 331/1. **2.** (a se ~) A acoperi (cu apă, cu rouă). *Din roao ceriului s-au văpsit trupul lui, până au crescut perii lui ca perii leilor.* 692/1.

vârșă vb. I. **1.** A turna un material (lichid) într-o formă. *Au vârsat doi stâlpi la pridvorul casii.* 301/1, cf. 301/2. **2.** (și a se ~; despre oameni) A veni în număr mare, a se revârșă. *Ca zorile să va vârșă peste munți norod mult și tare.* 708/1. *Nu te va vârșă preste mâncări* = nu te va lăsa pradă poștei de mâncare, nu pofti peste măsură. *Nu fi nesățios întru toată desfătăciunea și nu te vârșă peste mâncări.* 818/2. **3.** A face, a ridica, a înălța. *Nu va intra în cetatea aceasta..., nici va pune asupra ei pavăză, nici va vârșă asupra ei movilă.* 342/2. **4.** A ~ *sabie* = a porni război. *Varsă sabie... împotriva celor ce mă gonesc.* 473/1. **5.** (a se ~) A se împrăști, a se risipi. *Darurile celor nebuni să vor vârșă.* 807/2. **6.** Au vârsat căile tale spre... = ai mers spre..., ți-ai

îndreptat atenția la... *Ai făcut păgânătate și ai vârsat căile tale spre streini.* 597/2. **7.** A ~ *grai* = a vorbi. *Nu va trece cu vederea... pre văduvă, când va vârșă graiu.* 817/1. A ~ *graiuri* = a ține discursuri. *Unde nu easte ascultare, nu vârșă graiuri.* 815/1. **8.** (a se ~; despre pași) A se poticni. *Iară mie puțin nu mi s-au alunecat picioarele, puțin nu s-au vârsat pașii miei.* 488/1.

vârsare s. f. Acțiunea de a turna metalul. *Au fost cea sută de talanți de argint la vârsarea capetelor cortului.* 90/1.

vârsat,-ă adj., s. n. **1.** Adj. (Despre obiecte) Turnate din metal. *Au făcut doi heruvimi de aur vârșăți.* 88/2, cf. 83/1, 131/1. *Dumnezeu ~ = idol.* *Să nu vă duceți la idoli și dumnezei vârșăți să nu vă faceți.* 110/1. **2.** S. n. Statuie; idol din metal turnat. *Și-au făcut șie vârsat.* 167/1. *Ți-ai făcut ție alți dumnezei și vârsături.* 310/2, cf. 230/2. **3.** S. n. ~ *ul zorilor* = revârșatul zorilor. *Iară noi să facem lucrul, și jumătate dintr-înșii să ție lănci lor din vârsatul zorilor, până la ieșirea stealelor.* 418/1.

vârsătură s. f. Obiect turnat din metal. *Și-au făcut șie vârsătură doao juninci.* 339/1, cf. 301/1.

vătăma vb. I. **1.** A dăuna integrității corporale; a atinge, a leza. *Nu m-au stricat pre mine..., nici mi-au vătămat ceale curate ale fecioriei.* 893/1. **2.** A supăra, a provoca neajunsuri, neplăceri. *Am poruncit... nimenea pre ei întru nimic să nu-i vatăme.* 882/2, cf. 64*/1.

vătămare s. f. Faptul de a vătăma, de a dăuna sănătății, de a răni. *Nu numai vătămarea ar putea să-i sfârâme, ci și vederea.* 789/1.

vătămat,-ă adj. ~ *la picioare* = bolnav de picioare, olog. *Easte un fiu a lui Ionatan vătămat la picioare.* 276/1.

văzătoriu s. m. **1.** Persoană care a fost martor la ceva. *Cei ce din început însuși au fost văzători și slugi cuvântului.* 51*/1. **2.** Proroc. *Pre proroc mai înainte norodul îl chema văzătoriu.* 246/2. **3.** Clarvăzător. *Cuvintele lui Samea, prorocului, și a lui Ado, văzătorului?* 384/1. **4.** Prezicător, vizionar. *Cuvintele văzătorilor, care le grăia cătră dânsul cu numele Dumnezeului lui Israil, iată sânt întru cuvintele împăraților lui Israil.* 401/2, cf. 292/2.

vânăt adj., s. n. **1.** Adj. De culoare albastră-închis. *Chiotori vinete.* 76/2, cf. 87/2. **2.** S. n. Țesătură sau fir de culoare albastră-închis. *Veți strânge de la dâșii: aur, și argint,... și vânăt, și mohorât.* 75/2. *Cu haină sfântă, [țesută] cu aur și cu vântăt și cu mohorât.* 824/1, cf. 90/1, cf. 376/2, 654/1, 662/1. **3.** S. n. (La pl.) *Cele vinete* = obiecte de îmbrăcăminte făcute din material de culoare albastră-închis. *Și ceale lucii foarte și ceale vișine și ceale vinete.* 554/1. **4.** S. n. Obiect de încălțăminte din material de culoare albastră-închis. *Te-am încălțat cu vânăt.* 654/1.

vânătare s. f. **1.** Vânătaie. *Lovitura biciului face vânătare.* 813/1, cf. 5/1. **2.** Eruptie pe piele, eczemă. *S-au lățit vânătarea în piiale.* 104/1, cf. 102/2.

vânslar s. m. Vâslaș. *Boiarii tăi... au fost vânslarii tăi.* 665/2.

vânt s. n. **1.** După patru ~uri = după cele patru puncte cardinale. După patru vânturi era porțile, cătră răsărit, cătră mare, cătră amiazăzi și cătră miiazănoapte. 358/2. **2.** A trage ~ = a trage aer. Columii au stătut prin codri și au tras vânt. 607/1.

vântura vb. I. **1.** A mișca, a purta, a duce. Și-l va vântura pre el din locul lui. 451/1. **2.** A împrăștia, a risipi. Voiu răsipi pre eghipteani întru neamuri și-i voi vântura pre ei prin țeri. 668/1, cf. 789/1. **3.** A distruge, a nimici. Cetățile lor le-au prădat și câmpurile le-au vânturat. 751/1.

vânzătoriu s. m. Trădător. De multe ori auzind numentu-să vânzătoriu, pentru că au părăsit Chiprul. 868/1, cf. 57*/2.

vârtej s. n. Obiect de tortură. Pusără înainte purtătorii de sulită vârteajele. 887/2.

vârtos,-oasă adj., adv. **1.** Adj. Aspru, cu suprafață dură. Cei gingași ai miei au mers pre căi vârtoase. 765/2. Piatră vârtoasă = stâncă. Să între în gaori de piază vârtoasă. 553/2. Ț-am scos ție izvor de apă din piază foarte vârtoasă. 166/1. **2.** (Despre persoane) ~ la inimă = dur, insensibil, împietrit. Feciori tari de obraz și vârtoși la inimă. 644/1. Inimă ~oasă = inimă împietrită, aspră. Inima vârtoasă rău va păți, mai pre urmă. 797/2, cf. 644/1. **3.** Adv. (La comparativ) Mai ales, mai cu seamă, mai degrabă, mai bine, mai mult. Pentru aceea l-am adus pre el la voi și mai vârtos la tine, craiule Agripo. 135*/1. Ales-am a fi lepădat în Casa Dumnezeului meu, mai vârtos decât a lăcui în lăcașurile păcătoșilor. 493/2. Este drept... pre voi a asculta mai vârtos decât pre Dumnezeu, judecați. 111*/2. Dorite-s mai vârtos decât aurul. 467/2, cf. 657/2.

vârtute s. f. **1.** Forță, putere, vigoare. Cu toată vârtutea mea am slujit tatălui vostru. 30/1, cf. 696/1, 698/2, 819/1. Fiul ~i = om cinstit, om de bine. De va fi fiul vârtutei, nu va cădea nici unul din perii lui. 295/1. **2.** Înălțime, vârf. Suiu-i-am pre ei la vârtutea pământului. 187/1. Luat-au vârtutea măgurii ceii înalte. 634/1. **3.** Rod, roadă. De am mâncat vârtutea lui [a pământului] singur fără de preț, ... În loc de grâu să-mi răsără urzică. 453/2.

veac s. n. **1.** În ~ (sau până în ~, în ~ul veacului, din ~ și până în ~, în ~ și încă) = pentru totdeauna, de-a pururi; (în construcții negative) niciodată, nicicând. Veți păzi cuvântul acesta leage... până în veac. 63/2. În Ierusalim va fi numele Mieu în veac! 401/1. [Păcătoșii] să piară în veacul veacului, iară Tu Preînalt ești în veac, Doamne. 496/2. Veți lăcui în pământul care l-am dat voao și părinților voștri din veac și până în veac. 615/2. Mai mult nu să va smulge și nu să va strica până în veac. 621/1. Vor străluci... în veac și încă. 700/1. Ca în zilele ~ului = ca în zilele de altădată. Paște norodul tău cu toiagul tău, oile moștenirii tale, ceale ce lăcuiesc de sineși la dumbravă...; paște-vor... ca în zilele veacului. 721/2. Din zilele ~ului = din vremuri străvechi, din strămoși. Și fugiri de robi s-au făcut în mijlocul ei din zilele veacului. 409/1, cf. 488/2. Mai înainte de ~ = înainte de a începe timpul. Mai înainte de veac, dintru început m-au zidit pre mine. 810/1. **2.** (Aici) Lumea pământeană. S-au dat pre

Sâne pentru păcatele noastre, ca să ne scoată pre noi dintru acest veac rău. 175*/1.

vechi¹ vb. IV (a se ~) A se învechi. Hainele lor nu s-au vechit. 422/2, cf. 198/1, 67*/1.

vechi,² veche adj. Cel Vechiu de zile = Dumnezeu. Văzut-am întru vedeniia nopții și, iată, cu norii ceriului, ca un Fiu Omenesc vinea și până la Cel Vechiu de zile au sosit. 651/1.

vechituri s. f. pl. Depărtările bolților cerești. Nu toți văd lumina, carea strălucește în vechituri, ca și cea de la El în nori. 457/1.

vecin s. m. Semen, aproapele. Pentru ce bați tu pre vecinul tău? 53/2.

vecinic,-ă adj. = veșnic. **1.** Anii cei veșnici = anii de odinioară. De anii cei vecinici mi-am adus aminte. 489/2. **2.** (Substantivat) Cel ~ = persoană pedepsită, condamnată. Și împreună cei vecinici nu au auzit glasul celui ce scoate birul. 439/2.

vedea vb. II. **1.** A ~ fața cuiva = a întâlni pe cineva. Nu veți vedea fața mea de nu va fi fratele vostru cel mai tinăr cu voi. 43/2. **2.** A ~ mai nainte = a prevedea. Toate căile mele mai nainte le-ai văzut. 513/1. A ~ vis = a visa. Vis am văzut și nu este cine să-l tâlcuiască. 40/2.

vedec s. n. Stricăciune. Și l-au dat [argintul] celor ce fac lucrurile în Casa Domnului, ca să întărească vedecul căsii. 344/2.

vedenie s. f. **1.** Apariție, viziune. Au zis Dumnezeu lui Israil în vedeniia nopții. 46/2, cf. 13/1, 687/2, 117*/1. **2.** Minune, grozăvie. De au ispitit Dumnezeu să vie și să-și ia Șie din mijlocul neamului, cu ispită, și cu seamne..., și cu vedenii mari, cum au făcut Domnul? 162/2.

vedere s. f. **1.** Față, chip, înfățișare, aspect. Iată, un bărbat; și vederea lui era ca vederea aramei sculptoare. 677/2, cf. 62/2, 86/1, 365/1, 690/1, 238*/1. **2.** Vedenie, arătare; viziune. Nu este leage și proroc n-au văzut vedea de la Domnul. 640/1. Tinerii voștri vederi vor vedea. 109*/2, cf. 699/1. ~ mare = arătare înfricoșătoare. Ne-au scos pre noi Domnul din Egipt... cu mână tare, și cu braț înalt, și cu vederi mari. 180/2. **3.** Ceea ce se arată cuiva (în somn, în vis). Au dormit Samuil până dimineată... și s-au temut Samuil să spuie lui Ili vedea. 242/1, cf. 454/2. **4.** A trece cu ~a = respinge, a disprețui. Auzit-au Dumnezeu și au trect cu vedea și au urgisit... pre Israil. 491/1. **5.** Strălucire. O roată lângă un heruvim și vedea roatelor, ca vedea pietrii antracului. 649/2. **6.** Loc luminat (de o flăcără, de foc). Muieri, ceale ce veniți de la vedea, veniți! 568/1. **7.** Vedea răvârsării = imaginea care se vede într-o oglindă. 457/1.

vederos,-oasă adj. Arătos, plăcut la vedere. Omul vederos și iute la lucrurile lui la împărați trebuie a sta; iară să nu stea la oameni leaneși. 533/1, cf. 291/2.

veni vb. IV. **1.** Până unde să vine (sau să întră) în = aproape de... Au mers până unde să vine în Gherara. 353/2. Cătră răsărit au lăcuit până unde să întră în pustie. 354/1. **2.** Au venit cuvântul Lui =

- s-a împlinit ceea ce a spus El. Smerit-au în obezi picioarele lui, și prin fier au trecut sufletul lui, până ce au venit cuvântul Lui. 501/1.
- venire** s. f. ~a trupului = aspect, înfățișare. Venirea trupului este slabă și cuvântul defăimat. 172*/1.
- venit,-ă** (și **vinit,-ă**) adj., s. n. **1.** Adj. Venitu-și în minte = întreg la minte. Au aflat omul dintru carele ieșisă dracii îmbrăcat și venitu-și în minte, șezând lângă picioarele lui Iisus. 61*/1. **2.** S. n. Fel de comportare. Acesta au fost vinitul lui în toate zilele care au șezut David în țarina celor de alt neam. 265/2, cf. 241/1.
- venitic** (și **vinitic**) s. m. = venetic. **1.** Străin. Au zis David să adune pre toți veniticii cei din pământul lui Israel. 368/1, cf. 113/1, 115/2. **2.** Prozelit. Încungiurați marea și uscatul să faceți un vinitic. 23*/1.
- vergur,-ă** adj. Cast, virgin. Aceștia sânt carii nu s-au întinat cu muieri, că sânt verguri. 244*/1.
- veseli** vb. IV. A se bucura de ceva, a trage foloase din ceva. Tot omul carele au sădit vie și nu s-au veselit dintr-însa să meargă și să se întorcă la casa sa. 176/1.
- vesti** vb. IV. **1.** A declara; a considera, a socoti. Și va vedea preotul și-l va vesti pre el necurat. 103/1. Judecătorii vor judeca pre ei și pre cel drept îl vor vesti drept. 179/2. **2.** (a se ~; despre nume) A deveni cunoscut, celebru. S-au vestit numele lui în toate neamurile primprejur. 298/2.
- vestitoriu** s. m. Persoană care aduce vești; sol. Au trimis Ioav vestitoriu la David. 279/1. Venit-au alt vestitoriu la Iov și i-au zis. 438/1, cf. 41/2.
- veșmânt** s. n. ~ sfânt = veșmânt preoțesc. Vei face veșmânt sfânt lui Aaron... spre cinstire și mărire. 78/2.
- vet** s. n. v. **vat.**
- vetrilă** s. f. = vetrelă. Pânză de corabie. Rădicând vetrila cea mică după vântișorul ce sufla, trăgeam spre țarmuri. 137*/2, cf. 573/1.
- viar** s. m. = vier. Viticultor. Și pre cei rămși ai norodului i-au lăsat mai-marele bucătarilor să fie viari și plugari. 638/2, cf. 394/2, 591/2.
- viarme** s. m. = vierme. Șarpe; (aici) drac. Să te arunci în gheena, în focul cel nestâns, Unde viarmele lor nu moare și focul nu să stânge. 41*/2.
- viclean,-ă** adj. **1.** Ncredincios, trădător. Ierusalim, cetatea cea vicleană și rea. 409/1. Sfat ~ = uneltire. Și s-au sculat asupra lui cu sfat viclean în Ierusalim și au fugit în Lahis. 336/1. **2.** (Aici) Avid. Să nu zici: „Multe sânt puse pe masă”. Adu-ți aminte că rău lucru este ochiul viclean. 814/2.
- viclenni** vb. IV. A umbla cu viclenii, a unelti. Acopere-mă de adunarea celor ce viclenesc. 484/1, cf. 405/1, 465/2, 488/2, 508/2, 802/2.
- vicleșug** s. n. Întru ~ = pentru a înșela. Nu s-au jurat întru vicleșug vecinului său. 469/1.
- vie** s. f. **1.** Simbol al prosperității și al păcii, precum și al poporului evreu. Ce voi face încă viei mele și nu i-am făcut ei? 554/2, cf. 555/1. **2.** Viia Sodomului = plantă din regiunea Mării Moarte; (fig.) amărăciunea dușmanilor lui Israel. Vrăjmașii noștri sânt neînțelegători. Că din viia Sodomului este viia lor, și vița lor din Gomora, strugurul lor strugur de fiare, poamă de amărăciune lor. 187/2.
- viers** s. n. Glas, voce; timbru al vocii. Au purces... cu veselie și cu strigare de laude și cu cântări de toate viersurile mulțemind Dumnezeuului Celui Sfânt. 883/1, cf. 163*/1.
- vifor** s. n. Putere, grozăvie. Piiilea noastră ca un cup-toriu s-au afumat, smulsu-s-au de cătră fața vifoarălor foametei. 642/2.
- viforătoriu,-oare** adj. Puternic. Iară nu după multă vreme, s-au întărâtat împotriva ei [a corabiei] un vânt viforătoriu. 136*/2.
- viia** vb. I. **1.** A trăi, a avea viață, a exista. Toate-s deșertăciune, tot omul ce viiază. 475/2, cf. 114*/2, 231*/1. (A via întru... sau construit cu dativul) Făcându-le [poruncile Domnului], omul nu viia întru eale. 659/1. Dumnezeu nu este al morților, ci al viilor, că toți Lui viiază. 76*/1. Întru El viem și ne mișcăm. 127*/1. (Despre suflet) Sufletul meu Lui viiază, și săminția mea va sluji Lui. 468/2. **2.** A da viață cuiva, a ține în viață. Viiază-mă și voiu păzi cuvintele Tale. 506/2, cf. 476/1.
- vin** s. n. ~ din turnări = vin jertfit idolilor. Nici am beut vin din turnări. 432/1.
- vină** s. f. Acuzație. Și au pus deasupra capului vină Lui scrisă: „Acesta este Iisus, împăratul iudeilor”. 29*/1.
- vinit,-ă** adj., s. n. v. **venit.**
- vinitic** s. m. v. **venitic.**
- vinovăți** vb. IV (și a se ~) A (se) învinovăți. Și spusă împăratului ceale ce au făcut Ionatan, ca să-l vinovățească pre el. 849/1. Să va vinovăți omul pre sine. 454/2.
- vintre** s. f. Abdomen. L-au rănit supt vintre. 268/2.
- vintrecel** subst. Pânțece, abdomen; conținutul acestuia; murdărie, excrement. Voiu răsipi vintrecelul preste feațele voastre, vintrecelul sărbătorilor voastre și voiu lua pre voi împreună. 737/2.
- vinui** vb. IV. A învinui pe cineva sau ceva. Nebuniia omului... pre Dumnezeu vinuiașe cu inima lui. 530/1. Și nu vinuiaște vremea. 813/2, cf. 142*/2.
- vinuire** s. f. Învinuire, reproș. Cuvinte de vinuire zicând. 177/2.
- vinuit** s. n. De ~ = de învinuire. Și va aduce asupra ei cuvinte de vinuit și-i va grăi nume rău. 177/2.
- virilion** s. n. v. **viriliu.**
- viriliu** (și **virilion**) s. n. Beril (piatră prețioasă de culoare verde). Al patrulea rând... și virilion. 79/1. Cu toată piatra bună te-ai îmbrăcat, de sardiu și de topazie și de smaragd... și de viriliu și de onihion. 667/1, cf. 90/2.
- vis** s. n. A vedea ~ = a visa. Au adormit în locul acela și au văzut vis. 27/1, cf. 39/2.
- visin** s. n. v. **vison.**

vison (și **visin**) s. n. **1.** In (foarte fin). *Funi de visine și mohorâte.* 428/1. **2.** Țesătură, material din in. *Au făcut bărbatului său, și sieși îmbrăcăminte de vison și de porfiră.* 539/1. *David era îmbrăcat cu haine de visin.* 363/2, cf. 433/1. **3.** Haină, îmbrăcăminte din material de in. *L-au îmbrăcat pre el cu vison.* 41/2, cf. 554/1.

vistierie s. f. **1.** Cutia darurilor. *Privea cum arunca norodul banii în vistierie și mulți bogați arunca mult.* 45*/1, cf. 604/1, 832/2, 88/5. **2.** Tezaur. *Au luat vistieriile ceale din Casa Domnului și visteriile ceale din casa împăratului.* 384/1. **3.** Bogăție, avere. *Cel ce face vistierii cu limbă mincinoasă după deșertăciuni umblă.* 531/2. (Fig.) *Întru [Tatăl și Hristos] sânt toate vistieriile înțelepciunii și ale științii ascunse.* 189*/2. **4.** Încăpere, locul unde se păstrau banii; instituția care administra acești bani. *Eu voi scrie la vistieria împăratului zece mii de talanți de argint.* 430/1. **5.** Locuință, casă. *După el au zidit Mesulam... în preajma vistieriei sale.* 417/1. **6.** Vistieriile cele de vin = pivnițele cu vin. *Preste vistieriile ceale de vin era Zaudia.* 372/2. *Vistieriile untului de lemn = magaziiile cu unt de lemn.* 372/2.

viță s. f. Viță de vie. *Au zis leamnele cătră viță.* 223/1.

viu, vie adj. **1.** A fi viu = a trăi. *Căutați binele și nu răul, ca să fiți vii.* 712/1. *Viu sânt Eu, formulă prin care se întăresc cele spuse. Viu sânt Eu, zice Adonai Domnul, că cu mână tare... voi împărăți preste voi.* 659/2. **2.** Adevărat. *Bine e cuvântat Dumnezeu..., Carele după mare mila Sa ne-au născut pre noi, spre nădejde vie.* 222*/1.

vizunie s. f. = vizuină. *Vulpile au vizunii.* 63*/2, cf. 451/2.

vlădicie s. f. Situație de vlădică. *Oniia, cel ce oarecând vlădicia avea prin viață.* 885/1.

voi vb. IV. *Întru poruncile Lui va voi foarte = va accepta cu convingere poruncile Domnului, se va simți bine respectând aceste porunci.* 504/2.

voie s. f. ~ rea = întristare, mâhnire. *Iată că pier de mare voie rea și în pământ străin.* 840/2.

voievod (și **voivod**) s. m. Căpetenie (de oști); stăpân. *Au grăit... Fihol, voievodul puterii lui.* 19/1. *Sutașul au dat pre cei legați voivodului oștii.* 138*/1.

voinic s. m. Ostaș. *Am lăcuit ca un împărat încungiurat de voinici.* 452/1.

voitoriu, oare adj. Binevoitor. *Slujește Lui... cu suflet voitoriu.* 373/2.

voivod s. m. v. **voievod.**

volnic s. m. Om liber. *Împăratul și împărăteasa și famenii și tot volnicul.* 618/2.

volnicie s. f. **1.** Libertate. *Nu da... muierii reale volnicie.* 811/1. **2.** Îngăduință, permisiune. *Nimenea să nu aibă volnicie a pune ceva asupra acestora.* 779/1.

vorbă s. f. Afirmație. *De-acum nu pentru vorba ta credeam că înșine am auzit și știm că Acesta este adevărat Mântuitorul lumii, Hristos.* 86*/2. *A se face ~ = a ajunge de răs. Făcutu-m-am vorbă la tot norodul meu.* 641/1.

vrăjitură s. f. Vrăjitorie, vrajă. *Și mulți din cei ce făcea vrăjituri, ducând cărțile, le-au ars înaintea tuturor.* 128*/2, cf. 583/1.

vrăjmășește adv. Ca vrăjmașii; dușmănos. *S-au adunat toate neamurile ca să ne piarză pre noi vrăjmășește.* 852/2.

vrăjmăși (și **vrăjmășui**) vb. IV. A fi dușman cuiva. *Aman Machidoneanul le vrăjmășea lor.* 436/1. *Tu ai bătut pre toți cei ce-mi vrăjmășuiesc mie.* 462/1, cf. 473/2.

vrăjmășui vb. IV v. **vrăjmăși.**

vrea vb. II. *Bine s-au vrut = a fost pe plac, au plăcut. Au șezut Solomon pre scaonul lui David, tatăl său, și bine s-au vrut, și au ascultat de dânsul tot Israilul.* 374/2.

vrednic, -ă adj. *Cât e ~ sau ce va fi ~ = cât merită, cât valorează. Dă mie locul tău de arie..., pre argint cât e vreadnic mi-l dă.* 368/1. *Să-mi dea mie peștera cea îndoită... pre argint ce va fi vreadnică.* 20/2.

vrednicie s. f. *Cu ~ să umblați = să duceți o viață vrednică. Cu vrednicie să umblați după chemarea cu carea sânteți chemați.* 182*/2.

vreme s. f. **1.** În ~ = în acest timp. *Doamne, au în vreamă vei să întorci împărăția lui Israil?* 108*/1. *Întru vreme = după un timp. Întru vreme scula-să-va floarea rădăcinii ei... și va veni spre puteare.* 698/2. *Din ~ până la ~ = din timp în timp. Și apa cu măsură vei bea, a șasa parte de in din vreamă până la vreamă vei bea.* 645/2. *Dintr-o ~ = deodată, dintr-o dată. Acesta au scos sabiia sa deodată asupra trei sute, pre carii i-au rănit într-o vreamă.* 360/1. *Fiind vreamă multă = făcându-se târziu. Și, iată, fiind vreamă multă, s-au apropiat la Dânsul ucenicii Lui și au zis.* 38*/1. *(În) trei vreme ale anului = de trei ori pe an. Trei vreme ale anului serbați Mie.* 74/1. *Să te arăți înaintea Domnului Dumnezeului tău în trei vreme ale anului.* 86/1. **2.** A afla ~ = a găsi ocazia, momentul potrivit. *De va afla vreamă, nu să va satura de sânge.* 803/1, cf. 807/2. *În ~ (sau la) bună ~ = la timpul potrivit. Toate cătră Tine așteaptă să le dai lor hrană la bună vreamă.* 500/2. *Și au venit amândoa sorțile aceastea în ceas și în vreamă și în zi de judecată.* 436/2. *Fără de ~ = în timp nepotrivit, în contratimp. Omul nemulțămătoriu easte poveaste fără de vreamă.* 807/2. *~ cu prilej = ocazie, prilej. M-am bucurat întru Domnul foarte, că, iată, oarecând, ați înflorit a purta grije de mine, precum ați și purtat, dar nu ați avut vreamă cu prilej.* 188*/1. **3.** (și plinirea vremii) = soroc, termen. *Să va da în mâinile lui până la vreamă și vreme și jumătate de vreamă.* 695/1. *Deaca au venit plinirea vremii, au trimis Dumnezeu pre Fiiul Său.* 178*/1. *În vreme de ani = la timpul hotărât. La darul aducerii de leamne în vreme de ani și întru ceale de pângă, adu-ți aminte de mine.* 427/2. *Fără de ~ = înainte de termen. Sufletele călcătorilor de leage vor peri fără de vreamă.* 526/1.

vreodinioară adv. Vreodată, cândva. *Au suspinat pământul vreodinioară asupra mea.* 453/2, cf. 887/1.

vrere s. f. *Bună vrerea = a) bunăvoință. Adu-ți aminte de noi, Doamne, întru bună vreamă a norodului*

Tău. 501/2; **b)** dorință, intenție. *Încă și rugăciunea mea e întru bune vrerile lor.* 514/1.

vrub subst. O specie de lăcustă. *Veți mânca dintr-însele: vrubul și câte samănă lui.* 101/2.

Z

za s. f. Armură purtată de oșteni. *Și s-au îmbrăcat cu zauo.* 835/1, cf. 459/2.

zapis s. n. **1.** Document, dovadă scrisă. *Ia-ți zapisul tău și... scrie cincizeci.* 71*/1. **2.** Înscrisul, actul Legii Vechi care conținea o serie de restricții. *Ștergând cu învățăturile zapisul cel asupra noastră, care era protivnic noao.* 190*/1.

zarvă s. f. Ceartă, gâlceavă; mișcare, agitație. *Și era... unul carii în zarvă ucidere făcuse.* 48*/1.

zasc s. n. Proptea. *Ca să razeme marea împregiur doao rânduri de zascuri vărsate.* 301/1.

zavistie s. f. Invidie, pizmă. *Voia cea cu nărav rău, mai cu mule chipuri fiind, mândriia, iubirea de argint, iubirea de price și zavistiia.* 884/1.

zăbală s. f. A pune zăbale în buzele cuiva = a fi dependent de cineva, a fi la dispoziția cuiva. *Și trufiia ta s-au suit în urechile Meale, și voiu pune belciugul mieu în nările tale și zăbale în buzele tale.* 342/2.

zăbavă s. f. Să nu se facă zăbavă din vreme = să nu întârzie. *Socotisă Pavel să treacă Efesul, ca să nu se facă zăbavă din vreme în Asii, că grăbea de ar putea în zioa de Rusalii să fie în Ierusalim.* 129*/2.

zăbavnic,-ă adj. ~ a grăi = încet, fără grabă când vorbește; ~ a să mânia = care nu se mânie, care nu se supără repede. *Să fie tot omul grabnic a auzi și zăbavnic a grăi, zăbavnic a să mânia.* 218*/2. ~ cu inima = întârziat, care înțelege încet, greu. *O, nepricepuților și zăbavnici cu inima a creade toate câte au grăit prorocii!* 81*/1. ~ la limbă = gângav. *Zăbavnic la limbă sânt eu.* 55/2.

zăbovi vb. IV. **1.** (și a se ~) A sta mai mult timp într-un loc, a întârzia. *De nu am fi zăbovit, ne-am fi întors până acum de doao ori.* 43/2. *Cu Lavan am lăcuit și până acum m-am zăbovit.* 31/2, cf. 95*/1. **2.** (a se ~) A se ocupa, a-și petrece timpul (cu ceva). *Oaspeții carii vinea acolo la nimica altă nu să zăbovea, fără numai să zică sau să auză ceva nou.* 126*/2. **3.** A se arunca asupra..., a se așeza pe... *Zăbovit-ai pre unsul Tău.* 495/2.

zăbrea s. f. Crenel de zid. *Și voiu pune zăbrearele tale iaspis.* 587/2.

zăcea vb. II. A domina, a fi stăpân peste... *Frica lui Mardoheu zăcea preste ei.* 435/2.

zăcere s. f. Loc unde stă, se așază cineva. *Să puie cetățile lui Iuda spre stângere și spre zăcere pasărilor.* 604/1.

zăciui vb. IV. A lua zeciuală. *Vor zăciui leviții în toate cetățile robiei noastre.* 424/1, cf. 246/1.

zăciuală s. f. Dare anuală, reprezentând a zecea parte din recoltă, din vite etc. *Ei au adus zăciuală din vițai, și din oi.* 399/1, cf. 424/1.

zăciuire s. f. A zecea parte din produsele cuiva. *Mai easte încă întru el [din popor] zăciuire.* 556/1.

zădar s. n. În ~ = fără temei, fără motiv. *Înmulțitu-s-au... cei ce mă urăsc în zădar.* 486/1.

zăduh s. n. = zăduf. Căldură mare, înăbușitoare. *Leac reapede a tuturor acestora va fi negura, roaoa întâmpinând va stâmpăra de zăduh.* 822/2.

zălog s. n. **1.** Amanet. garanție. *Zălogul nu l-au dat înapoi.* 657/1. **2.** Persoană reținută ca ostatic. *Antioh Epifan, feciorul lui Antioh împărat carele fuseasă la Roma zălog.* 832/1.

zălogi vb. IV (și a ~ zălog) A opri ceva la sine (ca garanție); a lua pe cineva ostatic. *Cătră Cel Tare carele zice: „Luoat-am, nu zălogesc...”* 455/2. *Ai zălogit pre frații tăi în zădar și ai luat îmbrăcăminte celor goli.* 449/1. *Zălog n-au zălogit și jeaf n-au jefuit.* 657/1.

zămisli vb. IV. A concepe fătul, a prinde rod, a procrea. *Să zămislească oile cum era nuialele.* 29/2.

zăpadă s. f. În zioa zăpezii = în zi cu zăpadă. *El s-au pogorât de au ucis pre leu în groapă în zioa zăpezii.* 360/2.

zăpodii s. f. Vale. *Și va peri zăpodii și va peri câmpii.* 632/2.

zăvor s. n. Bară, prăjină, grindă. *Zăvorul cel din mijloc prin mijlocul stâlpilor să se petreacă de o parte până de ceaea parte.* 77/2, cf. 88/2.

zbici vb. IV. A face să se usuce, să se zvânte. *Zbicea pe el [acoperemânt] arafot.* 285/1.

zbicire s. f. Uscare. *Și vor sta acolo pescarii..., zbicire de năvoade va fi, osibită va fi.* 684/2.

zburătoare s. f. Pasăre. *La toată zburătoarea și la toate fierile câmpului te-am dat pre tine să te mance.* 676/2.

zdrobi vb. IV. A trânti la pământ, a bate. *Și, oriunde-l apucă, îl zdrobeaște și face spume și scrășneaste dinții săi.* 41*/1.

zdrobire s. f. Larmă, zgomot; prăpăd. *Și va fi în zioa aceaea, zice Domnul, glas de strigare... și zdrobire mare de la munți.* 726/1.

zdrobitură s. f. **1.** Spargere, sfărâmare; nimicire, distrugere. *Cădearea ei va fi ca zdrobitura unui vas de lut.* 570/2. *Glasul celor ce au strigat din Oranaim perire și zdrobitură mare.* 632/2. **2.** Rană. *Întoarceți-vă, fii, ... și voiu vindeca zdrobiturile voastre!* 598/1.

zdrumica vb. I (și a se ~) A face bucățele, a sfărâma; a nimici, a distruge. *Am zdrumicat pre ei ca țărâna pământului.* 291/1, cf. 392/1, 467/1, 470/2, 689/1. (Fig.) *Și-ți va părea rău pre urmă, când să va zdrumica carnea trupului tău.* 521/1.

zece num. card. Cu zece părți mai... = de zece ori mai... *I-au aflat pre ei cu zece părți mai învățați decât toți descântătorii.* 688/1.

zecea num. ord. (Cu valoare substantivală) A zecea parte. *Din toate câte vei da mie a zecea voi aduce ție.* 27/1.

zeci s. f. pl. Dare reprezentând a zecea parte din recoltă; zeciuală. Că zecile și pârga cu noi sânt. 738/1.

zgardă s. f. Lanț de aur la gât. Inelul tău și zgarda, și toiaagul care-ți iaste în mână. 38/1.

zgău s. n. Uter, pântece. I-au junghiiat pre amândoi, și pre omul israiltean și pre muiare, prin zgăul ei. 146/1. Spre Tine m-am aruncat din zgău. 468/2, cf. 439/2, 826/2. Închide ~l = face să devină steril. Au fost închis Domnul din afară tot zgăul... pentru Sarra. 18/1. (Eliptic) M-au închis Domnul ca să nu nasc. 14/1. Deschide ~l = redă capacitatea de a naște. Dumnezeu au deșchis zgăul ei. 29/1.

zi s. f. **1.** Din ~le în ~le = **a)** cu fiecare zi. Au fost din zile în zile, și... au ieșit ceale dinlăuntru ale lui cu boala. 390/2; **b)** la vremea hotărâtă. Să păziți leagea aceasta în vremile ceale rânduite din zile în zile. 64/2. Slujbe pre zile = slujbe zilnice. La aceștia sânt împărțelele porților, la boiarii celor tari slujbe pre zile. 371/2. În vremea zilelor = la vremea convenită. În vremea zilelor au născut feciori. 240/1. ~ bine întocmită = zi prielnică, zi favorabilă. 829/1. Și au fost păzind ei, în zi bine întocmită, ea au intrat ca și ieri și alaltăieri cu doao feate, și au poftit să se scalde în grădină, că era cald foarte. 829/1. Plin de ~le = sătul de zile; foarte bătrân. Au îmbătrânit Iodae și era plin de zile și au murit. 393/1. În toate ~lele = pentru totdeauna. Vei fi tu mai mare preste oaste... în toate zilele. 287/1. **2.** Ziua aceea = ziua judecății. Mulți vor zice mie în zioa aceea: „Doamne, Doamne...” 7*/2. Ziua lui Iisus Hristos = ziua celei de a doua veniri. Nădăduind aceasta, că Cel ce au început întru voi lucrul cel bun îl va săvârși până la zioa lui Iisus Hristos. 185*/1. **3.** Întru zile = în fiecare an. Întru zile să tunde. 281/2. Jertva zilelor = jertfa anuală. S-au suit... să jertvească în Silom jertva zilelor. 240/1. ~le doao = doi ani. Când au venit vremea zilelor zile doao au ieșit ceale dinlăuntru ale lui cu boala. 390/2. **4.** Ziua veacului = eternitate. Ca un grăunț de năsip, așa sânt de puțini anii în zioa veacului. 806/1.

zice vb. III. A cânta. Au văzut pre împăratul David jucând și zicând cu alăuta. 274/1, cf. 254/2.

zid s. n. ~ de foc = zid puternic. Eu voiu fi lui [Ierusalimului], zice Domnul, zid de foc împregiur și cu mărire în mijlocul lui. 730/1. Cetățile ceale cu zid = cetăți fortificate. Au pus căpetenii de oastre preste toate cetățile ceale cu zid ale Iudei. 401/2.

zidi vb. IV. **1.** A face construcții pe un teren. Au zidit muntele și au numit numele muntelui carele l-au zidit Semiron. 313/2. A se ~ cuiva = a-i face casă,

locuință cuiva. În locul păcatelor să va zidi ție. 797/1. Să zidești șanț = să faci întărituri. Să zidești șeanț asupra cetății carea face războiu asupra ta. 176/2. **2.** (Despre Dumnezeu) A face, a crea. Am făcut lumina și am zidit întunearecul. 581/2, cf. 470/2. **3.** A plăsmui, a pune la cale. Cel ce zideaște osteneala preste poruncă. 497/1. **4.** A pune, a așeza pe cineva în poziția sau în locul de odinioară. Și voiu întoarce înstrăinarea lui Iuda... și-i voiu zidi pre ei ca și mai înainte. 623/1, cf. 620/1. **5.** (a se ~) A găsi temei (să...). Să va zidi a mânca ceale jertvite idolilor. 159*/1. **6.** (a se ~) A prospera; a deveni fericit. Să zidesc toți cei ce fac fărădelegi și s-au împotivit lui Dumnezeu și s-au mântuit. 738/2.

zidire s. f. **1.** Lucrare, creație săvârșită de Dumnezeu. Umplutu-s-au pământul de zidirea Ta. 500/2, cf. 197*/2. Începutul ~i = începutul lumii. Vor fi zielele acealea scârbă, ca aceea carea nu au fost din începutul zidirei. 45*/2. **2.** Făptură, creație. Meargeți în toată lumea, vestiți Evangheliia la toată zidirea. 49*/2. **3.** Substanța din care este alcătuit omul. El au cunoscut zidirea noastră; ... că țărăna sântem. 500/1.

ziditoriu s. m. Zidar. Piatra carea nu o au socotit ziditorii, aceasta s-au făcut în capul unghiului? 75*/2, cf. 677/2.

ziduatoriu s. m. Ziditor. Să nu acoperi fărădelegea lor... că au batjocorit pre ziduatori. 417/2.

zimț (și **zimte**) s. m. Bordură, ramă, chenar. Sicriul mărturie... îl vei polei și vei face lui zimți de aur suciți împregiur. 75/2. Zimț sucit împregiur de cunună. 76/1. I-au făcut lui [sicriului] zimte sucit de aur împregiur. 88/2.

zisă s. f. Zisele cele încurcate = cuvintele cele cu tâlc. Graiurile bărbaților celor vestiți le va păzi și va străbate zisele ceale încurcate. 819/2.

zlătariu s. m. Meșter care prelucrează aur și argint. Zlătariul bate argintul. 601/1.

zugrăvi vb. IV. A picta. Cel ce să apucă a săpa și a zugrăvi trebuie să caute ceale ce sânt spre podoabă. 859/1.

zvârlitoare s. f. Praștie. Sufletul vrăjmașilor tăi îl vei svârli cu svârlitoare. 264/1.

zvârlitoriu, -oare adj. Care este aruncat, azvârlit. Pietrile ceale zvârlitoare cu mânie le voiu aduce spre puiardere. 652/1.

zvârlitură s. f. Săgeată (aruncată). Îngreoiți cu armele sale vor mearge și întru zvârliturile sale vor cădea. 708/1.